

KLAR VED FLAG OG GØS!

**En ufuldstændig
samling af muntre
anekdoter og
andre beretninger
fra Søværnet**

Steen Splittorff Ovesen · Frits Hammer Kjølser

**KLAR VED
FLAG OG GØS!**

**ORLOGSLIV
OG LUNE**

Steen Splittorff Ovesen

KLAR VED FLAG OG GØS!

DEL 1

Frits Hammer Kjølsen

ORLOGSLIV OG LUNE

DEL 2

© Steen Splittorff Ovesen og Forlaget Arkona

Omslag: Steen Splittorff Ovesen

Tegninger i 2. del: Bo Bojesen, Herluf Jensenius, Axel Thiess, Peynet m.flere

Det har ikke været muligt at få alle tilladelser til at gøre brug af tegningerne, som er gengivet i 2. del af bogen. Evt. krav fra tegnere eller arvinger vil naturligvis blive honoreret.

Tryk: Kannike Graphic A/S, Århus

ISBN 87-7244-025-2

Forlaget Arkona
Sommervej 9
8210 Århus V
Tlf. 86 75 05 00
Fax 86 75 05 22
www.kannike.dk

Udgivet med støtte fra
Forsvarskommandoen
og
Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond

Indhold

Introduktion	6
--------------------	---

DEL 1

Forord	7
Kapitel 1: Introduktion til Søværnet	11
Kapitel 2: Frits Hammer Kjølsen og Grønlands Kommando i øvrigt ...	15
Kapitel 3: Holmen og Gamle Dage	27
Kapitel 4: Holmen og Nyere Tid	39
Kapitel 5: Den Kolde Krig og Hvad deraf bl.a. Fulgte	47
Kapitel 6: Hverdag, Øvelser mv.	59
Kapitel 7: Sære Fortællinger	67
Kapitel 8: Bankreglementet	83

DEL 2

Forord Niels Kjølsen	99
Forord Frits Hammer Kjølsen	101
Kapitel 1: De Kongelige Holme	103
Kapitel 2: Søakademiet og kadetterne	113
Kapitel 3: Under orlogsflaget i sejskibstiden	129
Kapitel 4: Til orlogs i en nyere tid	147
Kapitel 5: Nyboder og Holmens faste stok	161
Kapitel 6: Søe-etaten og land-militairet	173
Kapitel 7: Fra fremmede mariner	181
Oplysninger	196
Forkortelser	196
Noter	196
Tegninger	206

Introduktion

Tilegnet kolleger i Søværnet og gode venner i Hæren (ikke Frelsens) og Flyvevåbnet med en opfordring til at lave en tilsvarende bog om deres værn. Der burde være stof nok til en 7-8 sider – i alt.

Tak til de mange bidragydere fra hele søværnet, som har sendt mig breve, e-mails og postkort med beretningerne. En særlig tak til min gode ven og kollega, orlogskaptajn (pens.) Ulrik Wesche uden hvis vedholdende og nævenyttige kritik denne bog kunne være udkommet for længst og med hvis utallige bidrag denne bog ville være blevet for lang, hvis de alle var kommet med.

Men først og fremmest tak til familien Kjølsen, som ved sin imødekommenhed og interesse har været en nødvendig inspiration for mig og som har sikret, at admiral Frits Hammer Kjølsens bog fra 1960 her kan genoptrykkes.

Bogen er lavet med tanke på beboerne i 'Bombebøssen'. Overskud ved salg af denne udgave skal gå til dem.

Forord

Undertitlen til denne bog er ”– en ufuldstændig samling af muntre anekdoter og andre beretninger om liver i Søværnet”.

Det er noget underligt noget, sådan allerede fra starten at opgive et mere fuldstændigt sigte. Men under sammenskrivningen af de tilsendte bidrag gik det op for mig, hvor meget der må mangle. Gennem årene har jeg selv hørt mange flere beretninger, end der kommer frem her, men jeg kan ikke gengive dem alle godt nok på papiret, således som jeg ville kunne mundtligt. Det gælder også for mange af kollegerne, som har ringet og skrevet til mig og udtrykt, at deres velvilje til at medvirke er omvendt proportional med deres evne til at udtrykke anekdoter skriftligt. Jeg håber, at vi kan få etableret en opsamlingsrunde via SOK hjemmeside, så vi dér kan få meget mere med, end denne bog rummer. Der kunne være tale om visse vandrehistorier, eskadrespecifikke fortællinger mv.

Hvem er bidragene kommet fra? Ja, som lovet allerede i foråret 2002 i ‘Søværnsorientering’, Tidsskrift for Søevæsen’ og i ‘Under Dannebrog’ vil ingen navne blive nævnt med mindre de pågældende er indforstået, men jeg kan her offentliggøre en lille anonym statistik:

Steen Splittorff Ovesen

Bidragydere:

Grad (inkl. Pensionister af hver gruppe)	% af bidrag
Admiralsklassen	0
Kommandører	3
Kommandørkaptajner	3
Orlogskaptajner	30
Kaptajnløjtnanter	30
Premierløjtnanter	3
Seniorsergenter	3
Sergenter	3
Menige	15
Andre	10

Jeg vil overlade til læseren at drage konklusionen af denne opstilling. Bidragene er blevet formet til denne lille samling af løst og fast om Søværnet.

For det er nemlig bare en lille samling og ikke et litterært værk af skelsæt-

tende betydning, som forskere i fremtiden kan kaste sig over for at udfinde stemningen i den danske flåde under den kolde krig mv. Men de vil kunne høre et antal stemmer, som fortæller af karsken bælg om deres dagligdag.

I historiebøgerne kan man læse om det danske søværns overordnede aktiviteter gennem de sidste 500 år. Til gengæld er der kun få beretninger om dagligdagen. I de seneste år er der rettet godt op på det med den stadige forbedring af Søværnsorientering¹, som udgives 4-6 gange om året af Søværnets Operative Kommando.

Men vil man læse om den muntre side af søværnets virke står det skralt til. Det er så meget desto mærkeligere, som hverdagen i søværnet netop rummer mange muntre sider – og særegne skikkelser, ikke mindst.

Imidlertid udkom der i 1960 en bog skrevet af fhv. kontreadmiral Frits Hammer Kjølens under titlen "Orlogsliv-og Lune"². Der er tale om en samling af anekdoter, sammenskrevet af admiralen med let hånd. Den omhandler perioden fra den Kgl. Marines tidligste tid frem til årene efter 2den Verdenskrig.

Det tjener kontreadmiral Kjølens til stor ære, at han, der var travlt beskæftiget med langt større ting i sin tilværelse også fandt tid til at samle anekdoterne og nedskrive bogen.

Jeg er i den lykkelige situation at have fået tilladelse af familien Kjølens til at genoptrykke den gamle bog sammen med mine egne nedfældelser. Da jeg kontaktede Hr. Nils Kjølens var det først for at få tilladelse til at anvende dele af admiralens bog, men familien foreslog, at jeg skulle anvende hele værket.

Jeg er meget glad for den tilladelse, som nu giver nye læsere adgang til admiralens herlige bog.

Kjølens bog er illustreret af den fremragende tegner Bo Bojesen, som har givet sit tilsagn til at jeg også kunne anvende de originale tegninger i deres oprindelige sammenhæng.

Derved fremstår indholdet af "Orlogsliv-og Lune" som den i sin tid var tænkt, om end den nu er trykt på andet papir og i andet format.

Om ikke andet, så er jeg sikker på, at mange vil have glæde af "Det gamle Testamente" i denne bog.

Hen mod slutningen af de 20. Århundrede og i begyndelsen af 2000 tallet

1. Henvendelse: SOK ledelsessesekretariat, e-mail: leseks@sok.dk telefon +45 89 43 30 99

2. Høst og Søns Forlag, 1960

er tjenesten i søværnet ikke så barsk som i gamle dage, og forholdet mellem over- og underordnet har antaget en anden tone.

Til gengæld har oplevelserne ikke aftaget i antal eller vægt, hvilket "Det Nye Testamente" i denne bog vidner om.

Det er primært de lyse sider, jeg har søgt efter til denne bog. Men under processen er også dramatiske og almindelige episoder fra hverdagen kommet med, enten som oplæg til en morsom historie, eller for generelt at perspektivere livet til orlogs.

Fra Kjølens bog i 1960 til i dag har det danske sprog udviklet sig i en retning, som mange ikke bryder sig om. Det reflekteres også i denne bog, men jeg har ikke forsøgt at lægge en dæmper på de udtryksformer, som bidragene indeholder. Tingene må afspejles, som de er. Jeg har dog tilladt mig at ændre i grammatik og syntaks, så min del også fremtræder som en samlet, læsbar enhed.

Læseren må tilgive de mange spring i teksten, som beror på vanskeligheden ved at sammenskrive så vidt forskellige bidrag, som der er tale om.

Kun meget få nulevende enkeltpersoner bliver nævnt ved navn eller via en afslørende tilknytning i tid og sted. Dels tjener det ikke noget formål, dels kan det aflede opmærksomheden fra fortællingens indhold.

Skulle der her og der være nogen, som føler sig genkendt og stødt på manchetterne, så bør de huske på, at kun personel fra søværnet vil kunne genkende dem – måske. Og i så tilfælde kun hvis de alligevel kender historien. Derved har offeret status quo. Offentligheden vil aldrig kunne trænge ind bag de anonyme beretninger, – men blot more sig over dem.

Jeg håber, at denne bog vil medvirke til at udsprede kendskabet til dele af dagligdagen i søværnet. Men også at nogen vil samle på nye og andre beretninger, så der om nogle år atter kan laves en samlet udgivelse.

Med venlig hilsen

S. Ovesen

Bruxelles, 01 November 2002

Introduktion til Søværnet

Da jeg i de tidlige 1960'ere havde studeret filosofi og jura et par år og var begyndt at beskæftige mig med professor S's doktorafhandling, som hed og omhandlede "Den erkendelsesteoretiske Konflikt mellem den transcendentalfilosofiske Idealisme og Teologien" gik det op for mig, at min hu stod mere til det jordiske end til de højere lag af teologiens og filosofiens væsen. Det gik særligt op for mig, da professor Hartnack ved en forelæsning sagde om min udlægning af Wittgenstein: "Hvis De siger det dér til eksamen, kommer jeg ikke engang ud for at give Dem et nul, – jeg blæser blot en røgring ud gennem nøglehullet!"

Det var klar besked, men det militære liv var imidlertid ikke i mine tanker, og derfor havde jeg ikke reageret på sessionsmyndighedernes høflige henvendelser. Jeg lod mig i stedet anholde af politiet i Paradisgades Billard Salon i Århus midt i en skomager pot med henblik på fremstilling for sessionen, hvis dom lød: Søværnet, møde i Avderødlejren 15 februar, af sted!

Det har jeg aldrig været ked af. Der har været muntre begivenheder, og der har været mørke timer.

Men der har aldrig være én dag, hvor der ikke har været mindst et muntert indslag, – hvis man ellers har evnen til at se den side. Og tør.

Den første skæve historie jeg hørte kom en uges tid efter indkaldelsen, hvor 6. kompagni blev undervist i sundhedslære. Sanitetskorporalen fortalte om diagnosticering af malaria.

Specielt i gamle dage var det nødvendigt, at officerer og befalingsmænd havde nogen viden om sygdomme og gebrækkeligheder, som besætningen kunne komme ud for på de lange togter. Det var naturligvis umuligt for søfarende at befatte sig indgående med lægekunsten, derfor tyede de i mange år til den gamle udgave af Lægebog for Søfarende, hvori der var mange gåde råd at hente vedrørende sygdomme. Af og til forfattet på en måde, som kalder på smilet.

Om diagnosticering af malaria hed det bl.a.: "I begyndelsen mærker man ingenting".

Sådan har jeg det lige nu!

Den samme diagnose gælder for det tilfælde, som visse hundehoveder ikke kan tåle: Godt Humør.

Jeg håber, at det er sådan et anfald, som bobler frem hos læseren, når jeg i denne bog viderebringer en række af de historier fra søværnet, som jeg dels har oplevet selv, dels har fået fortalt.

Her fortæller jeg dem, således som jeg ser dem fra de kystvendte strande 21 år efter jeg sidste gang stod til søs som forvaltningsofficer på fregatten 'Peder Skram' (Længe Leve Fregatten!).

Nogle af historierne er fortalt i jeg form, men det er ikke ensbetydende med, at det er mig, der har oplevet dem, blot at min hjemmelsmand har leveret stoffet på den måde.

Men det hele er sandt.

Pludselig en dag mærkede jeg alligevel noget. Det stak i siden og det lød falsk i øret.

"Nu rykker militæret ud fra Holmen, og kulturen rykker ind!" Sådan faldt ordene fra en såkaldt kulturperson i et interview i Tv-avisen engang i 1991. Man stod foran kameraerne ude på Holmen en dejlig sommerdag og talte om de nye muligheder, som flådens udflytning ville betyde.

"Militæret rykker ud, og kulturen rykker ind!". Det sagde han gudhjælpemig. Jeg lader billedet stå et øjeblik.

Vi har her at gøre med en forbløffende uvidenhed, som i dette tilfælde lader forstå, at 450 års skibsbygningskunst, videnskabelige studier, teknisk udvikling, navigation, togter over hele jorden, søredningstjeneste, fremragende arkitektur, oceanografisk videnskab, akademiske uddannelser og dygtige håndværkeres produktion og produktionsudvikling med meget mere er u-kultur i forhold til f.eks. rytmisk musik og andre, gode nye aktiviteter på Holmen.

Jeg måtte som dansk skatteborger, søofficer og i øvrigt som aktiv jazzmusiker være forbandet over at et sådant udsagn fik lov at stå uimodsagt.

Men forud for beslutningen om Holmens udflytning måtte jeg til gengæld også ærgre mig over, at datidens toneangivende officerer, embedsmænd og politikere fandt, at det lå i deres lod at afslutte dette kulturelle arnestedes århundredegamle liv.

Det var en skammens dag, da de sidste marinefartøjer måtte forlade Holmen.

Ingen munterhed i den sammenhæng.

Hvorfor skal nu så trist og tåbelig en begivenhed med i en bog, som skal belyse den ellers humørfyldte hverdag i søværnet?

Jo, den leder op til en selvoplevet historie, som var ganske morsom, og den har lidt at gøre med Holmens lukning.

Endelig var det også rart at komme af med galden!

Men nu til beretningen.

I 1986 gjorde jeg tjeneste i Inspektionsskibseskadren i Frederikshavn, og i anledning af inspektionstjenestens 300 år jubilæum frembragte jeg i veneration for arbejdspladsens kulturelle arv den plakat, som er kopieret på denne side.

Plakat lavet af forfatteren i anledning af Søværnets Inspektionstjenestes 400 års jubilæum

En sparekasse og et privat firma i Frederikshavn var så venlige at sponser trykningen af 2.000 eksemplarer. Nummer 1 blev givet til Dronningen på selve jubilæumsdagen om bord i inspektionsskibet 'Beskytteren', som lå til kaj ved Langelinie.

De to sponsordirektører og jeg blev forestillet for Dronningen, og der udspandt sig en kort samtale om plakaten, men mest om Holmens udflytning, som dengang truede.

De to frederikshavnere var selvfølgelig godt tilfredse med planen, men Dronningen udtrykte lidt reservation.

"Nu har vi ellers lige fået sådan en pæn udsigt til Holmen gennem Amalienhaven", sagde dronningen med et venligt smil.

"Ja, men hvis det lige er sådan en have, det kommer an på, så kan vi nok også klare det!"

sagde den ene af direktørerne på syngende vendelbomål, og hele selskabet knækkede sammen i latter, da det gik op for os, at han dermed mente, at Amalienborg nok også hellere måtte flytte til Frederikshavn, nu vi var i gang.

Dronningen og Prinsen morede sig synligt over finten, og et par admiraler, som sværmede rundt i nærheden skulle lige afvente stemningen, før de også var med på den.

Frits Hammer Kjølsen og Grønlands Kommando i øvrigt

Min del af bogen kan ikke skrives uden nogle historier om Frits Hammer Kjølsen og Grønlands Kommando. Kjølsen var den første chef på stedet efter overtagelsen fra amerikanerne.

Han var kendt som en meget bestemt, for ikke at sige barsk herre, som stillede store krav til sig selv og til sine omgivelser. Han var heller ikke bleg for at sætte sine egne evner højt.

Havde vi haft Frits Hammer Kjølsen, dengang Holmen skulle lukkes, tror jeg ikke at beslutningen om flådens udflytning ville være gennemført så gnidningsløst, som det skete. Han var en herre af sine meningers mod, og han undlod aldrig at lade andre mærke, hvad han mente.

I mit arbejde med denne bog gjorde tegneren Bo Bojesen mig opmærksom på, at Kjølsen uden at spørge havde rettet på en af Bojesens originale tegninger. Det kan ses i kapitel 7 s. 187 i admiralens del af bogen. Man ser en højt dekoreret engelsk admiral. Men der mangler en medalje med en torsk i (fra "torskekrigen"), som Kjølsen overmalede med tusch. Han ville ikke finde sig i, at en admiral blev gengivet med sådan en medalje, og så fjernede han den uden videre. Ophavsret og anden galskab kunne han ikke tage sig af. Desværre har det ikke været mig muligt at få fingre i den originale tegning med torsk, så den må læseren tænke sig til.

Men som sagt var Kjølsen den første admiral i Grønland, og her følger nogle historier om ham.

Først en kort beskrivelse som senere admiral Jørgen Petersen gav af ham i sin bog "Mit Liv i Søværnet 1934-80":

"Chefen for BESKYTTEREN var orlogskaptajn F. H. Kjølsen. Han var en meget speciell herre. Han var om vinteren næstkommanderende på skolen og var nu med til søs. Jeg har senere i livet fået et helt andet indtryk af Kjølsen, men på dette tidlige tidspunkt af vores tjeneste i søværnet kunne vores sympati for ham være på et meget lille sted."

Det er klar tale. Men den 29. August 1943, da danske officerer sænkede den danske flåde ude på Holmen, så den ikke faldt i tyskernes hænder, fik Jørgen Petersen en anden opfattelse. Han beretter om nogle begivenheder bl.a.:

"Alle skibsbesætningerne samledes nu i Planbygningen på Holmen, hvor chefen for Kystflåden udtalte: "Den danske flåde er blevet sænket med ære, leve den

danske flåde!" efterfulgt af rungende hurraer. Netop i dette øjeblik kom de første tyske soldater frem til Planbygningen. De var meget unge og synligt nervøse, hvilket bevirkede at en værnepligtig blev dræbt og en officer fik et skud igennem den ene arm, men alt taget i betragtning var det jo beskedne tab.

Alle officerer blev nu af tyskerne ført til chefen for flådestationens kontorer, og her sad vi så omringet af tyske soldater med maskingeværer og håndgranater.

Lidt op af formiddagen kom en uforskammet tysk officer ind i lokalet og nærmest brølede til os, at vi var en samling sabotører, der havde sænket de danske skibe i modstrid med de danske kapitulationsbetingelser og at han skulle sørge for, at vi alle blev stillet op ad muren og skudt.

Nu skete der noget, der fik mig til at se på orlogskaptajn Kjølser med nye øjne. Kjølser rejste sig og gik hen mod telefonen. Da en tysk vagt ville stoppe ham, skubbede han denne til side tog telefonen og ringede til det tyske marinehovedkvarter på hotel Phønix og forlangte at komme til at tale med stabschefen. Da han fik forbindelsen gav han klart udtryk for hvad han mente om den optræden den tyske officer, der havde talt så barsk til os, havde udvist, og han forlangte en undskyldning. De tyske vagter gjorde store øjne og Kjølser voksede ikke så lidt i vore øjne, ja, jeg var faktisk lige ved at tilgive ham alle de sure stunder han havde skaffet mig på kadetskolen og i kadetskibet.

Noget senere dukkede der en ny officer op, sendt fra hovedkvarteret, og han beklagede den førstes optræden og gav os i realiteten den undskyldning, som Kjølser havde forlangt."

Dette viser unægtelig et betydeligt mod hos Kjølser. Også andre brancher end marinen har haft berøring med Kjølser. Således beretter fhv. Forskningsbibliotekar mag. art. Knud Bøgh³:

"Hvis de samme studenter havde set sig om i forhallen, kunne de have fået øje på en af de medvirkende i den samtidshistorie, de forskede i. Admiral Frits Hammer Kjølser kom i den periode ikke så få gange på biblioteket. Han sås ikke slå op i kataloger, men bad om at komme i forbindelse med bestemte kontorer eller bibliotekarer, hvem han forelagde sine ønsker. Da han en dag passerede i sit lyse sommertøj, sendte rigsbibliotekarens sekretær ham et blik:

"Nu synes jeg den gode admiral går lovlig vidt. Han bad os om at foretage en special-undersøgelse; det gjorde vi, og han sagde mange tak. Netop nu får jeg

3. MAGASIN fra Det kongelige Bibliotek, 6. årgang nr 4, Marts 1992 : Lånere og gæster i det kgl. Biblioteks katalogværelse ca. 1955-80

at vide, at han har bedt en anden afdeling foretage den samme undersøgelse." Det gjorde den, og biblioteket har haft dobbelt ulejlighed. Da det ikke havde ramt katalogværelset, havde man let ved at være sagligt indifferent og spørge: Gav de to undersøgelser så samme resultat? – Præcist! Så vil jeg snarere kalde det en triumf for os. Vi har brugt tid, men levet op til militære kontrolmetoder. Den lidt buttede admiral med de brune øjne virkede som uskylden selv. I sine biblioteksstudier var han effektiv – ganske som han var det i Berlin.⁴"

Der berettes mange historier om Kjølens fra hans tid som admiral. De har mindre historisk vægt end de allerede anførte, men de medvirker dog til at kaste lys over en kras personlighed, som havde et mægtigt lune, og, det er jeg ganske sikker på, på sin egen måde stor hengivenhed for sine medmennesker.

Grønnedal havde ligesom mange skibe og tjenestesteder egen værnepligtig barber. Admiralen havde en eftermiddag tilsagt barberen, der var nyligt tilkommanderet og altså ikke kendte admiralen.

Da barberen havde "iklædt" admiralen til klipning spurgte han om "admiralen ønskede at blive klippet med saks eller maskine i nakken".

Kjølsen vrissede: "De tekniske detaljer interesserer mig ikke, vil De klippe mig eller vil De ikke".

Barberen klippede og holdt derefter klogelig mund.

Kjølsen havde længe forsøgt at få toldfri status for Grønlands Kommando med alt tilhørende personel. Det gik ikke, men man fik dog større tillæg end andre steder i kongeriget.

Spørgsmålet om den toldfrie status blev behandlet af "Den kgl. Grønlandske handel" (KGH), der dengang boede nede i Strandstræde, hvor Udenrigsministeriet i dag befinder sig.

KGH havde bl.a. skrevet et efter Kjølens mening uforskammet brev til Kommandoen. Da Kjølsen stod for at skulle på tjenesterejse til København, valgte han at tage brevet med for personligt at møde op i KGH.

Her opsøgte han direktøren, lagde brevet på bordet og spurgte på sin meget karakteristiske facon "Er det Dem, der har skrevet dette brev". Direktøren kastede et blik på brevet, som han havde underskrevet og svarede, at det var KGH, der havde forfattet brevet.

4. Kjølsen var marineattaché i Berlin op til 2den Verdenskrigs udbrud. Han advarede gentagne gange den danske regering om de kommende begivenheder, – men for døve ører. Eller måske bevidst passive ører.

Nu blev Kjølsen gal og svarede:

"Det er noget vrøvl. KGH er et væsen, og et væsen kan ikke skrive!"

Efter en meget kort pause fortsatte han:

"Er det så Dem?"

Endelig måtte direktøren indrømme, hvorefter Kjølsen gik i gang med at fortælle ham sin mening om brevets indhold.

En anden gang var Kjølsen på vej hjem til Danmark i en Catalina⁵. Man mellemlandede i Keflavik på Island, hvor Cat'en, der ikke var helt ny måtte efterses og justeres.

Flymekanikeren, der var sergent, var i fuld sving, da Kjølsen kom ud i hangaren og henvendte sig til flyets chef (en major) og spurgte, om han snart kunne komme videre.

Fartøjschefen sagde, at det var helt op til mekanikeren. Kjølsen udbrød:

"Vil det sige, at det er sergenten, der bestemmer, hvornår jeg skal videre?"

Det måtte majoren indrømme, hvorpå Kjølsen vendte ryggen til og gik hen til mekanikeren, rakte hånden frem og sagde:

"Må jeg have lov at hilse på Dem, hr. sergent".

Admiralen vidste nok, hvor der skulle smøres.

Flåden savner nu om dage i høj grad så farverige personer som admiral Kjølsen. Der er ingen tvivl om, at han kunne være meget speciel, men bevar mig vel, hvor jeg foretrækker det for embedsmandstyper, der glemmer, at de er søfolk.

I Grønnedals o-rum var og er der mildest talt ikke altid travlt. Derfor kan det hænde, at o-rums løjtnanterne ikke laver andet end at trække vejret. Sådant en dag kom en senere admiral ind, og han noterede sig 'let til udbredt dorskhed', hvilket naturligvis bød ham meget imod. Skideballen tordnede ned over de to stakler.

"Men hr. Admiral, der er virkelig meget stille i dag, for vejret forhindrer al aktivitet på havet!", forklarede de.

"Jamen, så må De tænke Dem om minut for minut!" lød ordren.

Det er jo en stor mundfuld, og det kan det også være for en admiral, hvilket bl.a. skete en dag ved den rutinemæssige morgenbriefing mange år efter Kjølsens periode.

Stabschefen, der altid er en oberstløjtnant fra flyvevåbnet, var kendt som en filur, som godt kunne gå nogle holmgange med admiralen, når han

5. Amerikansk produceret amfibieflyver. Anvendt i Atlanten under WW II. Danmark købte et antal og brugte dem med stor succes, bl.a. i Grønland.

blev for urimelig. Nu var han blevet grundigt træt af alle de ligegyldige detaljer, som den pågældende admiral havde beordret medtaget, så briefing-ingen kunne få en længde som i SOK. Herunder blev der givet meget detaillerede vejrmeldinger for alle grønlandske distrikter. Hen mod slutningen af briefing-ingen sagde admiralen:

"Stabschef, bliver det flyvevejr i dag!"

Stabschefen kastede et ligegyldigt blik ud af vinduet og sagde: "Nej – det tror jeg bestemt ikke!"

"Vil De så være så venlig at aflyse flyvningerne!"

Her skal det erindres, at en lokal observation i Grønnedal ikke kan bruges til noget som helst andre steder i Grønland og da slet ikke adskillige hundrede kilometer længere nordpå, hvor flyet ventede på ordrer.

Men den gik altså glat igennem. Man skal tænke sig om minut for minut.

Det kunne den værnepligtige vaskerigast (Vaskebjørnen), der tilsyneladende havde et problem, idet han ikke kunne følge med i de indkommende mængder vasketøj.

Det skulle ellers være muligt, idet han havde tre store og moderne maskiner.

Stationens 2'den mester, der stod for det tekniske anlæg, sendte en mekaniker over på vaskeriet for at se på maskinerne. Og ganske rigtigt: Den ene maskine kørte ikke.

Mekanikeren spurgte vaskebjørnen, hvad der kunne være i vejen.

"Kan du holde på en hemmelighed? Godt, se så her", sagde vaskebjørnen.

Han åbnede maskinen, som var halv fuld af koldt vand, og i vandet lå seks pilsnere på køl. Maskine 3 blev brugt som køleskab til de pilsnere, som fruene på Halv Tolv⁶ gav ham for at vaske deres tøj.

Godt hjulpet på vej af en pils forstod mekanikeren nu de særlige finesser ved denne maskine, og han gik tilbage til 2'den mester og meddelte, at alt var OK i vaskeriet. Der var blot tale om en forbigående ophobning af vasketøj.

Atter faldt der ro over det lille samfund i Grønnedal, som på så mange måder måtte drives ved hjælp af forstående og imødekommende folk og uden al for nævenyttig overholdelse af gældende regler og snærende bånd.

6. Boligområde lidt uden for flådestationen i Grønnedal, for officerer og sergenter med familiestatus. Opkaldt efter område på Holmen, som lå så langt borte fra kantinen, at arbejderne måtte forlade arbejdspladsen 1130 for at nå til frokost.

Gennem årene har vi alle oplevet, at ting forsvinder ombord. Bare forsvinder. Det er muligt, at de bliver stjålet, og det er muligt, at de er gået ud over siden. Vi finder sommetider ikke ud af det.

For at sikre en fortsat funktion af det område, som måtte have mistet en betydningsfuld stump har søværnet altid anvendt den såkaldte tabsattest. Den skal udfyldes og godkendes af chefen, før den kan bruges som dokumentation for ny udlevering.

Den vanskeligste rubrik at udfylde var den nederste til venstre. Der stod vejledende: "Redegørelse for tabets opståen", og det er ikke småting man i årenes løb har stået model til af fantasifulde redegørelser.

Den mest anvendte var: "Bortkommet. Forgæves eftersøgt". Første led af dette udsagn var altid rigtigt, andet led var næsten altid løgn.

Alligevel blev der stort set altid skrevet under. Livet skulle jo gå videre.

Man har også set denne formulering: "Forgæves søgt bortkastet", og den gik glat igennem.

Til tider kunne der være chefer, som var mere nidkære med disse redegørelser, og jfr. ovenstående normalt ganske berettiget.

Således havde en motorbådspatrolje fra Grønnedal en gang været en tur i Bjørnebo hytten⁷ for at foretage den halvårslige optælling af inventar og udstyr.

Alt var i den skønneste orden, dog manglede der en saks i forbindingskassen. Sakse var på det tidspunkt 'inventar', og det vil sige, at der var regnskabspligt på den. Hvis man ville have en ny, skulle der skrives en tabsattest.

Eftersynsholdet skrev attesten med redegørelsen "Bortkommet siden sidste mønstring. Forgæves eftersøgt". Der var tale om en genstand til 2 kroner, så der var ikke grund til at iværksætte det helt store.

Helt forkert!

Sagen kom tilbage fra admiralen med bemærkning om, at der ikke var tale om en redegørelse, blot om en konstatering, og på den baggrund kunne han ikke godkende bortkomsten. Han ville have sagen efterforsket. En noget krakilsk holdning, bedømt efter sagens indhold.

Holdet kunne naturligvis ikke gøre andet end gentage deres erklæring, så de forsøgte atter.

Nej, ikke tale om. Om igen!

7. Week-end hytte i terrænet ca. 1 times sejlads fra Grønnedal, til brug for familierne ved GLK.

Så måtte man tale med de familier, der havde beboet hytten siden sidste mønstring for at høre, hvorledes denne saks kunne være bortkommet. Det var der selvfølgelig ingen, der anede en kæft om.

Derefter talte man med Gud og Hvermand. End ikke førstnævnte kunne kaste lys over sagen.

På et tidspunkt skrev chefen for Teknisk Afdeling på sagsdokumentet, der efterhånden omfattede flere sider:

"Jeg gi'r op, skriv nu under!"

Det gav anledning til en panserbrydende skideballe og forelæsning om arbejdsmoral, men man kom ingen steder.

"I må fortsætte, til I finder den rette sammenhæng!" var ordene. Det var en plat umulig situation.

Endelig en dag, da de tre afdelingschefer sad og sludrede sammen om forsyningssystemet faldt talen på 'kassationsattester', som man havde en del af i Grønnedal, da man ikke ville bruge penge på at sende kassabelt gods hjem over Atlanten.

Disse attester udfyldtes under teknisk chefs ansvar og godkendtes af intendanten. Og attesten var jo lige så god en dokumentation som en godkendt tabsattest!

Det tog ikke mange minutter at fikse sagen. Attesterne blev udfærdiget, underskrevet og godkendt og af sted med dem. En ny saks kom på plads og alle var lykkelige.

Men admiralen fik ikke noget at vide. Først lang tid senere spurgte han til sagen, og man meddelte lakonisk, at "sagen var gået i orden". Det var tynd is, men den holdt.

"Der kan I se", sagde han, "bare man bliver ved med fasthed i forsættet, så dukker tingene sgu' op!".

Gad vide, om han ikke havde luret teknikken. Det tror jeg.

I mange år fløj søværnet med den gode franske Alouette III helikopter⁸ fra inspektionsskibe i Nordatlanten og til tjeneste herhjemme også.

Når man betænker denne helikopters spinkle konstruktion og noget primitive opbygning i forhold til nutidens fly, og når man videre tager den til tider meget barske tjeneste i Nordatlanten i betragtning, må man beundre de teknikere og piloter, der holdt dem i luften i 30 år uden mange uheld, og man bliver imponeret af den lille helikopters modstandskraft.

8. Også kaldet "piskeriset".

Et enkelt uheld har dannet denne anekdote, som på trods af alvoren er munter. Den findes efter sigende i flere versioner, men vi tager den generisk.

En erfaren pilot skulle på træningsflyvning fra Værløse med en elev, som netop var kommet hjem fra sit kursus i USA, – klar til det hele.

De to satte sig til rette i Alouetten og spændte sikkerhedsselerne over skuldre og bryst. Derefter iværksattes motorstart og den lange checkprocedure, som skal sikre at alt er i orden, før flyet letter.

Alt var OK, og den erfarne pilot trak i collective⁹ for at lette.

Hvad der herefter rent teknisk skete, er ikke klargjort for krønikeskriveren, men under alle omstændigheder medførte en alvorlig mekanisk fejl, at helikopteren krængede over og lagde sig på ryggen, naturligvis med rotorblade og halerotor smadret og meget andet rod. En yderst farlig situation med brændstof, som kan flyde ud, mv.

Nå, der faldt ro over foretagendet, turbinen stoppede, og alt var stille. Pilot og elev sad stadig fastspændt i deres stole, nu naturligvis med hovedet nedad.

"Hva' nu?" sagde eleven, bleg men fattet.

Piloten pegede på en anden Alouette, der stod 100 meter væk og sagde med overbevisning og fasthed i stemmen:

"Nu går vi over og ta'r vi den dér!"

En koldblodighed som denne tyder i sandhed på god træning og et betydeligt mod og klarsyn. Man kan forestille sig situationen med disse to herrer, som hænger dér med hovederne nedad, lidt krøllede i kabudsen, men ellers ved helsen og godt mod.

Hvis ikke det er sandt, så er det i hvert fald godt fundet på.

Gudskelov har marinen stadig adskillige officerer, sergenter og menige, der ikke lader sig slå ud af overraskende udviklinger, som ikke er beskrevet i checklisten.

Det er naturligvis vigtigt at overholde gældende regler og bestemmelser, men der er da tilfælde, hvor andre, om man så må sige, parallelle fremgangsmåder kan bruges, hvis de forstås af de implicerede.

Således gjorde jeg engang en rejse med en grønlandskutter fra Grønnedal til Frederikshåb, hvor jeg overværede et meldesystem mellem bro til ma-

9. Et håndtag, som applikerer trækraft til rotoren, justeret for akslens hældning i forhold til flykroppen.

På broen af en af Grønlandskutterne kunne man engang læse, hvorledes de forskellige vindstyrker kunne genkendes, f.eks:

- Styrke 1: Chefen fanger torsk fra fordækket!**
Styrke 2: Chefen skyder edderfugle¹² fra agterdækket!
Styrke 3: En vimpel står ret ud!
Styrke 4: To vimpler står ret ud!
Styrke 5: Et flag står ret ud!
Styrke 6: To flag står ret ud!
Styrke 7: Både flag og vimpler står ret ud!
Styrke 8: Kokken bander, toupéen letter!
Styrke 9: Kardansk ophængt, lyst øl skummer!
Styrke 10: Måltidet kommer ret ud!
Styrke 11: Vorherre bevares!
Styrke 12: Fader Vor.....!

(Advarsell! Har man trang til søsyge, springes næste afsnit over.)

Nu vi er ved de ubehagelige følger af en ru vandoverflade, berettes det, at et af de gamle inspektionsskibe havde en særlig anordning i officersmessens toilet rum, som trængende gæster undrede sig over. Til højre for toiletkummen, set fra stående, let afgivende position, eller til venstre, set fra siddende, tungt afgivende position, var der i dørken monteret en gearstang fra en lastbil.

Direkte adspurgt kunne messeformanden oplyse, at søsyge personer, som skal ofre til vejrguderne, jo har en tendens til at gøre dette knælende foran toiletkummen og med et fast greb om det sorte, cirkelformede bræt imens de udstøder dybe lyde, som kan minde om en dieselmotor i en gammel lastbil. Alt i alt en situation der lignede lastvognskørsel.

Dertil kræves naturligvis en gearstang, når man alligevel har fat i "rat-tet". Skibet havde derfor monteret denne mærkværdighed til opmuntring for de ofrende. I konsekvens af denne invention hed det da også "at køre Scania Vabis", når en stakkel måtte på knæ.

Meget hensynsfuldt.

12. Edderfugle flyver med en gennemsnitshastighed af 28 knob, og de federe eksemplarer på kollisionskurs slår på radaren. Ret irriterende!

'Hvidbjørnen' i isen ved Frederikshåb i Grønland. På grund af svær is var der begrænsede manøvre-muligheder. Alle mand lægger derfor ryggen til og skubber fri. Mange fik kolde fødder.

Holmen og Gamle Dage

Dette kapitel indeholder en lang række enkeltstående småhistorier fra Holmen og mest fra gamle dage. Dvs. helt tilbage til 1930'erne. Der bliver skudt med spredhagl her, idet det er vanskeligt at binde disse meget forskellige historier sammen til en helhed.

To flittige og pligtro intendantur-mather var kendt for af og til at gå lidt før almindelig kontortids ophør. Efter at de nogle gange havde været uheldige at støde på stabschefen, netop som de var ved at praktisere deres forsvindingsnummer, blev de en dag vækket i deres gode middagssøvn; stabschefen ville lige gennemgå nogle nye opgaver med dem.

Bagefter undskyldte staberen meget høfligt, at han havde forstyrret dem på dette ubejlejlige tidspunkt, men "Frokostpausen er jo den eneste tid, hvor jeg kan være nogenlunde sikker på at træffe d'herrer intendantur-mather".

Ved Kystdefensionen havde man engang en af de rigtige gamle kommandører. Da kontorfuldmægtigen en dag undskyldte forskellige forsømmelser med, at han havde haft meget travlt, kiggede kommandøren på ham gennem sine buskede øjenbryn og sagde:

"Travlt? Der er ikke noget der hedder travlhed, kun dårlig tilrettelæggelse."

Sådan kunne tonen være, og streng korrekthed var hyppigt mere i højsædet end praktisk hverdag.

Det fortælles således om en kommandør, der tog omgangen med statens midler så højtidelig, at han selv medbragte pen og blæk til sit private arbejde.

Her kunne man høfligst forespørge, hvorledes kommandøren så på problemet effektiv arbejdstid, men som underordnet i 1930'erne var man sikkert ikke sluppet godt fra det.

Den gamle orlogskaptajn var død og skulle desværre i Helvede.

Han blev modtaget af Fanden, som var i strålende humør den dag, og som tilbød at vise orlogskaptajnen omkring i etablissementet.

Først gik de ind i et såkaldt hær-helvede, hvor staklerne masede rundt med tung oppakning, mortérer og maskingeværer på nakken. Det gik op og ned ad stejle skrænter i én uendelighed.

Fregatterne 'Peder Skram' og 'Herluf Trolle' på Holmen. Disse to skibe blev taget ud af politikerne på trods af deres gode tilstand. Ligesom Holmen kunne også de have gjort god fyldest i mange år endnu.

Så besøgte de flyver-helvede. Her puklede de stakkels sjæle løs med store koste på endeløse startbaner under en brændende sol. Det var virkeligt rædsomt at overvære.

Endelig kom de til søværns-helvedet.

Det var et stort rum, hvor stovte søulke lå i hængekøjer og drak bajere eller spillede kort. Det var pokkers, sagde orlogskaptajnen til en af sine kolleger. Skal det her være et helvede? Jah, sagde vedkommende. Egentlig skulle vi rulles i pigtråd og dyppes i tjære, og så skulle der sættes ild til os. Men du véd, hvordan det er i Søværnet: Så er der ikke noget pigtråd, så er der heller ikke noget tjære, og så er der selvfølgelig ingen, der kan finde tændstikkerne.

Forvalteren på Holmens beklædningsmagasin, der var sjakbajs for de timelønnede arbejdsmænd, gik som den eneste på Beklædningsmagasinet altid i hvid jakke, og naturligvis søværnets model.

I 1950'erne hed forvalteren Jensen – men kun om formiddagen. Kl. 1200 klædte han om i stiveste puds med Eden hat og vandrede ud til sporvognen for at tage hjem og regere i Dragør, hvor han i mange år var socialdemokratisk borgmester.

De timelønnede havde som naturligt dengang, stor respekt for forvalte-

ren, der i øvrigt var onkel til Dirch Passer, så de satte ham et minde ved at døbe smøgen mellem beklædningsmagasinet og Fjern-kendingsskolen: "Borgmester Jensens Alle".

Før Søværnet lige efter Anden Verdenskrig fik bygget Torpedostation Kongsøre, anvendte man stationen i Bramsnæsvig. Chefen for Søminevæsenet havde dengang en bolig til rådighed på stationen, som normalt i sommermånederne blev flittigt brugt. Det var også almindeligt dengang, at denne kommandør rådede over en værnepligtig som oppasser.

En sommeraften var oppasseren, der var bornholmerfisker, også telefonvagt på stationen. Ud på aftenen stillede han en samtale ind til kommandøren med beskeden på syngende bornholmsk: "Det er din kammerat Tordenskjold".

Det viste sig nu at være kammerherre Castenskjold.

Søværnet overtog i 1945 Arresødalvejren efter den tyske besættelsesmagt. Lejren, der var bygget op omkring en gammel gård, bestod af en række opholds-barakker med tilhørende toiletbygninger, som var indrettet uden nogen form for bekvemmelighed. De bestod af en række huller, hvor man kunne forrette sit ærinde i livlig snak med naboerne til begge sider.

Under hullerne var en lang rende med vand. Der var en svag hældning og med jævne mellemrum skyllede man igennem.

Det fortælles, at de gamle underkvartermestre, når de syntes deres basser havde hygget sig længe nok, brugte et trick med at søsætte et stykke træ, hvor der var fastgjort nogle tændte stearinlys. Når lysene langsomt passede de bare ender, kunne de godt svitse lidt rigeligt, så basserne noget hurtigere kom ud.

I slutningen af 1940'ne fik Søværnet et kvindeligt islæt i form af "Kvindeligt Marine Korps". Disse udmærkede kvinder brugte deres fritid på uddannelse og kom herved også til Arresødalvejren, i reglen i weekends, hvor de værnepligtige normalt havde fri – bortset fra vagtkompagniet. Således kom i sommeren 1951 et hold kvinder til Arresødal, hvor de fik anvist en opholdsbarak samt en toiletbygning, der kun var for damer i den weekend.

De værnepligtige i vagtkompagniet, der kedede sig bravt, fandt her en chance for at få lidt morskab. Inden weekenden oprandt, havde de trukket nogle tynde højttaler-kabler op til toiletbygningen, og anbragt et par højttalere under sæderne. I den anden ende af kablerne var der en mikrofon med forstærker.

Naturligvis kunne intet ses, og de værnepligtige ventede spændt på, at det

første "offer" skulle på toilettet. Da hun var gået indenfor, ventede de nogle sekunder for at give damen lejlighed til at sætte sig godt til rette.

Det lød nu højt og tydeligt nede fra dybet:

"Vil De være rar at flytte Dem lidt, frøken! Vi er i gang med at male her-nede".

Der gik kun 10 splitsekunder, før damen kom vandret ud af døren, alt imens hun panisk trak benklæderne op og forsøgte at rette på tøjet.

Det varede nogen tid og flere undersøgelser blev foretaget, før andre af damerne vovede sig ind i bygningen.

I søværnet går utallige historier om enkeltpersoner, og det er bestemt ikke alle der er egnede til genfortælling. Mange af de historier, som er sendt til mig, synes jeg trænger til modning i yderligere 10-20 år, før de nedskrives. Dels fordi de efter min opfattelse er for nærgående, dels fordi vi endnu ikke har udviklet det danske skriftsprog til det nødvendige lave niveau. Men nogle få beretninger følger alligevel.

Maskinkaptajn W. var af natur en lille mand. Vel kun omkring 165 cm høj. Han var en meget samvittighedsfuld officer, der f. eks. førte sin maskinjournal med op til 4 decimaler. Det var derfor meget sjældent, at hans olieregnskab o.l. stemte.

Han sejlede i mange år i undervandsbåde, hvor han bl.a. havde senere kommandør og jagtkaptajn J. som chef. En dag hvor båden lå ved kaj på Holmen, forelagde han sine maskinjournaler og meldte chefen, at der desværre var minus-amperer på alle ubådsbatterier.

Chefen kiggede på mester og sagde:

"Fortæl mig så lige, hvor fanden lyset i alle lamperne kommer fra!"

Det kunne W. ikke, men blot henvise til sine journaler, ført med akkurate og mange decimaler.

En anden maskinofficer i u-bådene havde en mere rund holdning til akkuratessen. Vedrørende meldinger om indtrængende vand havde han denne holdning: "Alt under 500 liter er kondens, – det gider jeg ikke høre om!" W. ville rotere i sin grav, hvis han hørte det.

Samme W. havde en kolonihave på Amager, hvor han var ved at indrette en stensætning med sten han hjembragte fra sine togter. Et længere ophold på Bornholm gav også anledning til at samle sten, som blev anbragt i forpeak'en¹³ i ubåden.

13. Forreste rum i et skib. Det hænder at søfolk også bruger udtrykket : "Jeg skal lige ud og tømme forepeaken", når de har fået for meget væske og skal ud og lette sig.

Det man afgik fra havn gav den forøgede vægt anledning til nogle besværlige styreproblemer, idet små u-både er meget utolerante overfor vægtforskydninger.

Chefen beordrede en nærmere undersøgelse af fænomenet. Ingen kunne komme med nogen løsning, før han selv gik en tur i forskibet og fandt "stendysen".

Der blev råbt med meget store bogstaver, og W. måtte lide den tort selv at smide det hele overbord.

Fra maskinvagterne i sine unge dage havde W. indført en ny tidsregning, der gik til kl. 2800. Efter aftale med eskadrechefen havde intendanten engang lejet biografen i Rønne til en midnatsforestilling for alle ubåds-eskadrens besætninger. Forestillingen begyndte kl. 2330, og intendanten sad ved siden af W., der nu var 1'mester i depotskibet 'Ægir'.

Filmen var lige begyndt, da W. lænede sig over og spurgte:

"Intendant, tror De filmen kan være slut kl. halv 26?"

Den var svær, og intendanten måtte først omstille til den W'ske tidsregning for kl. 0130, før han kunne svare.

W. sejlede en overgang som 1'mester i en Hunt-fregat¹⁴. Skibet lå en dag ved Mastekranen på Nyholm med ca. 15° styrbord slagside til stor irritation for hele besætningen, bl.a. fordi det var ret besværligt at bevæge sig rundt under de forhold.

Til frokost kom chefen ned i messen og gik knurrende hen til det åbne køje for at betragte slagsiden. Idet han vendte sig om kiggede han på 1' mester og udbød:

"Fanden til slagside – er det Dem, 1'mester?", hvormed chefen vel mente, om maskinen havde et eller andet i gang med f. eks. trimning.

W. kiggede indigneret på chefen og sagde:

"Jeg tror ikke, at jeg med min ringe vægt kan forårsage en sådan krængning".

Nu vi er inde på slagside, kan det berettes af fregatten 'Herluf Trolle' hyp-pigt kaldtes 'Café Det skæve Læs', hvilket beroede på en lille konstruktionsfejl i skibet, som bevirkede, at det ikke kunne trimmes til præcis lod-ret. Det var altid 3 grader ude af vater, enten til styrbord eller til bagbord. Søsterskibet havde ikke dette problem.

I 50'erne havde søværnet en ung intendant ved navn S., der i mange år

14. Engelsk fregatttype overtaget af søværnet i 1946

og indtil han blev afskediget gik som een snoret¹⁵. Han var ikke særlig dygtig som intendant, men til gengæld var han meget ferm til eks. teknisk tegning. Det benyttede man ham til, da søværnet projekterede skibe på samleband i 50'erne og 60'erne.

S. var en overgang intendant i en Hunt-fregat med Kommandørkaptajn W. som chef. Denne var ivrig frimærkesamler. En dag, hvor skibet lå på Holmen, sad W. på sit lukaf og arrangerede frimærker i store bundter. Køjet var åbent.

Intendanten havde netop gjort posten klar til forelæggelse for chefen, så han bankede reglementeret på døren og gik ind.

I samme øjeblik, som han åbnede døren, opstod der selvfølgelig et kæmpe gennemtræk fra køjet, og 10.000 frimærker, der netop var blevet arrangeret i bundter feg rundt i lukafet.

Chefen blev stiktosset og råbte meget højt, at S. kunne skruppe ad Helvede til og aldrig mere vise sig i Chef lukafet. S. var som nævnt ikke det store lys, men han forstod en ordre, så han holdt sig klogelig væk fra chefens vrede.

Der gik et par dage, og chefen havde ikke fået hverken post eller, hvad værre var, sin avis. Han sendt derfor bud efter S. og spurgte om årsagen. S., der en gang imellem lignede én stor undskyldning, sagde spagt, at han jo havde fået ordre til at holde sig væk.

Det udløste en ny skideballe, men nu om det modsatte, nemlig at han havde at forelægge posten for chefen umiddelbart efter den var kommet ombord.

Ak-ja, det er ikke altid let at få tingene til at fungere.

Løjtnant T. var intendant i en anden Hunt-fregat med daværende kommandørkaptajn S. G. Jørgensen som chef, senere jagtkaptajn og gift med "Tante Møhge", skuespilleren Karen Berg.

T. var en dag hos chefen for at forelægge indkommet post med mere. Posten lå i et større omslag, som blev lagt foran chefen på skrivebordet med intendanten i behørig afstand.

Pludselig tager chefen et hæfte frem, der lå mellem brevene og spurgte:

"Hvad er det for noget?"

"Åh, undskyld" sagde T. "det er kommet med ved en fejltagelse, men det er bare en fortegnelse fra Folk & Værn¹⁶ over 2' rangs skuespillere, som forsvarrets enheder kan trække på efter behov".

15. Ærmedistinktion med en rundgående snor = Sekondløjtnant. Tre hele rundgående er f.eks. = Orlogskaptajn. Jo flere rundgående, des mere velsignet af de højere magter. Hos maskinofficerer kaldes de rundgående snore ofte "Stempelringe" eller "Gevind".

16. Senere Forsvarets Oplysning-og Velfærdstjeneste

Intendanten havde endnu ikke selv studeret listen og kendte derfor ikke indholdet i detaljer.

"Javel", sagde chefen og åbnede tilfældigt hæftet – netop dér, hvor der var et helsides foto af hans egen hustru – Karen Berg.

T. fik et meget sigende blik, understreget af en dyb brummen.

En kaptajnløjtnant underviste i nogle år på såvel Søværnets Officersskole som Reserveofficers skolen. Sidstnævnte lå dengang på Margretheholm, og eleverne var værnepligtige ingeniører, styrmænd og maskinmestre.

En formiddag kom læreren ind i styrmands-klassen og noterede sig, at der manglede en mand. Han spurgte til ham og fik det svar, at den pågældende havde fået et par dage i skyggen. Årsagen: Jo, klassen havde en nydelig yngre dame som lærerinde i maskinskrivning (sådan var det dengang). Hun var om morgenen mødt på arbejde med et kæmpe blå øje.

Styrmanden syntes han ville muntre lærerinden lidt op, hvorfor han spurgte "om hun havde gjort morgengymnastik uden BH". Det passede ikke damen, som strøg lige ned til skolechefen og beklagede sig. Taksten var en tænkepause "hos Morten¹⁷".

Med nutidens kvinder ville der nok i stedet være kontant afregning på stedet, – eller slet ingen reaktion.

Af alle officerer i Søværnet er Kong Frederik IX naturligvis den mest fremtrædende gennem tiderne siden kollegaen Christian IV, og et par småfortællinger om ham er kommet med her.

En gang i 1960`erne skulle kongeparret på officielt besøg i Helsingfors. Det foregik med Kongeskibet 'Dannebrog' med eskorte.

Med ombord var bl.a. landets daværende statsminister, H.C.Hansen. På vej op gennem Østersøen havde kongen inviteret statsministeren og skibets officerer til middag i salonen midtskibs.

Efter det gedigne måltid var man overgået til kaffen i agtersalonen, hvor stemningen var god, drejende mod høj. Kongen var nu engang en sømand med megen humor, så der udspandt sig efterhånden ret fri tale. Statsministeren var på sin side også en lun rad. Så på et tidspunkt meddelte han kongen, at han gerne på stedet ville indgive sin regerings afskedsbegæring.

Majestæten fangede straks ideen og sagde:

"Den er i orden, statsminister", og henvendt til kongeskibets 1'mester, or-

17. Marinekasernens arrest kaldtes altid Morten, fordi der i tidernes morgen var en arrestforvarer ved navn Mortensen.

logskaptajn G. (han og Frederik IX havde sejlet sammen i kongens yngre dage som løjtnant) sagde majestæten:

"Gusse! Nu er du statsminister", hvorpå kongen fordelte forskellige ministerposter til de øvrige officerer.

Intendanten var ikke blevet udpeget, så han spurgte kongen om han kunne blive finansminister. Kongen kiggede lidt på "Pay"¹⁸ og sagde:

"Dig! Du kan blive kirkeminister, kan du!".

Kong Frederiks IX således var ofte ½-vejs dus med officererne. D.v.s. at han sagde Du til dem, ikke omvendt.

At Kongen var meget medgørlig overfor sine officerskolleger så man en sommerdag i 1960, hvor 'Dannebrog' lå ved olie pieren i Frederikshavn. Den gang var der ingen flådestation i det nordjyske.

Ved frokosttid kørte en af søværnets tjenestevogne op ved kongeskibets landgang. Kongen var på det tidspunkt på vej i land, men ved synet af tjenestevognen blev han stående på landgangsreposen. Ud af bilen trådte Maskinkommandørkaptajn G og Intendanturkommandørkaptajn¹⁹ C, som begge skulle til frokost i officersmessen i Dannebrog.

G., der fra gamle dage havde et vist frispog overfor kongen, kiggede op og fik øje på majestæten. Det fik ham til at udbryde:

"Nu må Du vente lidt, Kongemand, for vi er inviteret ombord!".

Kongen grinede og beordrede "faldereb"²⁰ for de to officerer.

H.H. var i 1956 intendant i kongeskibet. En eftermiddag, da han stod nede ved kantinen, kom kongen og købte en kam til 25 øre. Han havde oven i købet selv penge med.

H.H. kiggede på Majestæten og spurgte om tilladelse til at sætte et skilt op over kantinens luge med ordlyden "Kgl. Hofleverandør".

Reaktionen var et stort smil og et:

"Hold da kæft, Pay!"

18. En meget brugt benævnelse for intendanten. Stammer fra England. Pay = Ham der betaler. Andre øgenavne for intendanten var Fedtøre, Flæsketyv og Forvalteren. Også en af 'dagmændene' eller 'Prinsens Kvarter' (sammen med lægen og 1'mester, idet de tre aldrig gik vagt i søen, i stedet gik de og 'prinsede den'). Dagmænd var det modsatte af 'De Hulkinder', som til gengæld gik vagt altid.

19. Langt ord, ligesom 'Intendanturkadetaspirant' som det stod i huebåndet. Man skulle hele vejen rundt om sådan en karl, for at være fuldt orienteret.

20. Bådsmandspiben lyder et signal for højere samt fremmede officerer, som kommer om bord eller går i land. Signalerne "Pib ind" og "Pib ud" blev oprindeligt brugt til at varsko de gaster, som passede hejseværket til en personkurv, hvori gæster hejstes om bord.

Jeg er sikker på, at mange flere beretninger kan fortælles om Kong Frederik IX færden på havet, og jeg håber, at nogen vil samle dem sammen til senere indfrielse i bogform.

Men lad nu de kongelige hvile. Vi vender tilbage til de borgerlige.

Fregatten 'Valdemar Sejr' var i 1954/55 under kommando af kommandørkaptajn M., også kaldet 'Graf Otto von Wasserlose'. Efter et ophold på Orlogsværftet for maskineftersyn, skulle skibet "en tur på milen²¹" i Øresund syd for Ven. En svensk damper havde øjensynlig ikke observeret, at fregatten førte signal for at udføre fartprøver²², men skar ind ret foran. 'Valdemar Sejr' ramte med voldsom kraft det svenske skib foran broen. Resultatet var et stort hul i svenskeren og gamle 'Valdemar' selv havde fået 2 styrbord ankre, idet hele stævnen var vredet rundt.

Fortælleren beretter, at vagthavende officer på fregatten slog bak for at komme fri, men i samme øjeblik kom chefen styrtende op på broen og råbte:

"Jeg har sagt tusind gange, at man ikke må bakke ud af den havarist, før man ved, om han kan flyde!"

Vagthavende blev konfus og slog omgående frem igen, hvorved svenskeren atter blev vædret.

Chefen tog råberens og prægede svenskeren:

"Kan De holde Dem flydende?"

Svenskerens svar var: "Jag har en mann, som är sjuk! "

Fregatchefen gentog, nu noget højere:

"Kan De holde Dem flydende?" Svenskeren svarede:

"Han håller på at dö".

Så opgav M. ordduellen.

Fregatten kunne for egen kraft gå ind til Holmen. Ombordværende materielregnskabsførere, der altid kæmpede for at få regnskabet til at passe, så straks at der var "grundlag for" at udskrive tabsattester på manglende materiel.

Og selvfølgelig havde alt det "tabtgåede" befundet sig i forepeaken, før kollisionen.

Stabschefen ved Søværnskommandointendanten skulle godkende attesterne, før de respektive magasiner kunne genudlevere. Da han så mængden og arten af attester fra Valdemar Sejr, udbrød han: "Der er tale om en

21. "Milen" er en fast udmålt sømil ved Hven, hvor skibe ved forskellig maskinkraft kan verificere deres log og andre fartmålere samt deraf afhængige instrumenter.

22. Ved fartprøver er der en midlertidigt nedsat manøvreevne, idet skibet skal holde samme kurs over hele distancen. Signalet skal respekteres af andre fartøjer, hvilket påregnes i "prøveskibet".

total nyudrustning. Det skib kan overhovedet ikke have haft skruerne i vandet", men efter nogen "overtalelse" godkendte han attesterne.

A propos magasinerne på Holmen. Før Flådestationens forsyningsafdeling blev etableret i 1958 og dermed integrerede alle de gamle magasiner, bestod disse af "Flådemagasinerne", "Beklædningsmagasinet" og "Provi-antmagasinet" med hver sin chef underlagt Søværnskommando intendanten. Derudover havde de egentlige tekniske institutioner hver deres magasiner med reservedele.

Søværnskommandointendantens magasiner udarbejde selv såkaldte inventarreglementer (udrustningslister) for de enkelte skibe. I de gyldne våbenhjælpsdage i 1950-60'erne kom våbenhjælpsskibene hjem fra USA med amerikanske "allowance-lists", som var det samme som en udrustningsliste.

Blandt andet modtog Danmark 8 nye Sund-klasse²³ minestrygere, alle udrustet efter US Navy standard, herunder en komplet Webster's Dictionary i adskillige bind. Da den civile ledelse af Flådemagasinerne opdagede, at Sund-klassen også var udrustet med elektriske regnemaskiner, blev de beordret indleveret, idet ingen danske flådefartøjer var medgivet sådanne, og selv Flådemagasinerne personel var ikke normeret hermed.

Magasin-personellet så formentlig her en kærkommen chance til selv at blive moderniseret. Skibenes besætninger blev i starten noget sure over at skulle aflevere den moderne udrustning, men ældste skibschef sagde:

"Lad dem bare låne dem lidt. Vi skal nok få dem tilbage".

Regnemaskinerne blev indleveret til Flådemagasinerne, hvor de straks blev fordelt blandt det ældste kontorphonel. Deres glæde var imidlertid kort, da de opdagede, at maskinerne var beregnet til 115 volt og helt ubrugelige på Holmen.

Sund-klassen fik således hurtigt deres ejendom tilbage.

Det er før 2. verdenskrig – gamle 'Ingolf' var på fiskeriinspektion ved Færøerne. Når vi taler om gamle 'Ingolf' her, så mener vi virkelig 'gamle Ingolf', bygget 1933 og udgået af flådens tal i 1943.

Ombord var bl.a. intendant G. og 1. mester A., og de kunne godt lide at drille hinanden. Mester var lidt af en kunstner og hængte et olie-maleri op i officersmessen, som han selv havde malet: Et søstykke med måger. En dag havde intendanten smurt en ekstra måge på med tandpasta, og han spurgte 1. mester, hvor mange måger, der var på hans maleri.

23. Amerikansk 'Bluebird' klasse. Disse minestrygere benævntes Sund-klassen, fordi de fik navne efter danske sunde som Vilsund, Omø Sund, Grønsund osv.

"Der er 6 – jeg har jo selv malet dem", svarede mester.

"Jeg mener nu der er 7", sagde intendanten "og vi kan godt vædde snapsen til frokost".

"Top", sagde 1. mester, og de talte mågerne. Der var sgu' syv, så mester måtte op med snapsen.

Da han havde fjernet den 7. måge næste dag, spurgte intendanten igen:

"Hvor mange måger er det nu, der er?"

"Der er jo syv", vrissede 1. mester.

"Jeg mener nu kun der er 6", sagde intendanten.

Første mester øjnende revanchen og væddede rask væk snaps til frokost på, at der var 7 måger.

Hen og kigge og tælle måger og minsandten – der var kun seks, så mester nød alligevel cigaren.

En dag efter frokost gik de to sammen med lægen en tur på dækket, og lidt efter erklærede intendanten, at han ville have sig en middagslur. Hans lukaf lå ude i borde, og der var en trækkanal ned til lukafet.

Mester havde længe luret på hævn, og nu syntes han, at de skulle drille denne fedtøre, så da han hørte lydelig snorken fra lukafet manede mester og lægen den store slæbetrosse ned gennem trækkanalen – og de fik det hele ned!

Derefter listede de sig ned og lirkede døren op i forventning om at finde lukafet fyldt med trossen – men der var ikke skygge af den. De purrede intendanten og spurgte ham, hvad der var blevet af trossen.

"Hvad for en trosse?", sagde intendanten. "Nåh-ja, trossen – Jo, jeg så godt tampen komme ned gennem kanalen, men jeg førte den bare ud gennem køjet!".

Samme intendant var lidt af en filur og en snedig rad. Det var dog sjældent, at han kunne få regnskaberne til at stemme, og det gjaldt både pengeregnskab og materielregnskab. Lige nu havde han en stor manko i gummisko. Ja, onde sjæle påstod, at han havde solgt dem i kantinen.

Men han forstod at klare for sig i samarbejde med sine 'drenge', bl.a. bageren og bødkeren.

Skibsbageren gemte sine brødskorper i en sæk i bødkeriet²⁴, og en dag, da det luftede godt og "Ingolf" var lidt urolig, allierede intendanten sig med sin bødker. Han skulle 'tilfældigt' bære sækken med brødskorper op på

24. Betegnelse for det rum i skibet, hvor tørprovianten opbevares. I meget gamle dage i trætønder, deraf 'bødkeriet'. En værnepligtig gæst blev gerne udpeget som "Bødker", altså ansvarlig for dette område.

dækket. Og den måtte forbandet gerne ligne en sæk med gummisko. Selv placerede intendanten sig under brovingen i læ side, og nu blev bødkeren vinket frem. Lige agten for brovingen skulle han 'snuble' og verfe sækken overbord.

Som sagt, så gjort.

"Hvad Satan er det De gør ved mine gummisko, mand, – kan De ikke engang balancere med sådan en sølle sæk den smule vej?" råbte intendanten efter aftale med bødkeren.

Stemmemføringen var tilpas høj til, at alt blev observeret oppe fra brovingen, og intendanten havde derefter ingen problemer med at få chefens underskrift på tabsattesten. Så passede regnskabet igen.

Under et kadettogt i 1974 var man kommet til Karlskrona, hvor det nordiske kadet idrætsstævne skulle afvikles. I disse stævner indgik altid en stor march gennem byen til kirken, hvor en særlig gudstjeneste gennemførtes. Det hændte nu og da, at såvel kadetter som officerer kunne være overfaldet af mødighed som følge af den strabadserende tjeneste til søs og de krævende pligter i havn, og i en svensk kirke kunne det meget vel hændes, at en og anden tænkte så dybt over det himmelske, at man faldt i trance-lignende søvn.

I Karlskrona skete det for en officer, hvis øgenavn var Moses. Og da den svenske præst under prædiken nævnede netop Moses med kraftig røst, vågnede den pågældende fra sin trance, rejste sig op og udbrød: "Halløj²⁵!".

Det vakte naturligvis en del moro, og selv den svenske præst så velvilligt på tilfældet, som bevirkede at alle atter hørte efter. For en stund.

25. I søværnet siger man "Halløj!" i stedet for "Her!", når ens navn råbes op ved parade eller lignende.

Holmen og Nyere Tid

Nogle få dage før fregatten skulle afgå til 'Stanavforlant'²⁶ engang i 1980'erne ville forvaltningsofficeren aflægge besøg på Holmens forsyningsafdeling for at sikre sig at alle forsendelser kom til de rigtige havne. Den pågældende formiddag hærgede der en snestorm, hvorfor kaptajnløjtnanten havde ikklædt sig parca coat og læderstøvler, før han gik den lange tur fra Bradbænken til forsyningsafdelingen.

Det var en travl dag, hvor damerne på afdelingen havde meget at se til, og man lagde slet ikke mærke til personen, der kom ind med sne over det hele og med parcaens hætte slået op. Kaptajnløjtnanten stillede sig an og brummede ud i lokalet:

"Hva' er den af, kan man nu ikke engang sige goddag til en gammel ven?" Den dame, der sad nærmest kikkede hurtigt op fra sine papirer og sagde lidt forvirret:

"Åh, er det dig! Jeg kunne slet ikke kende dig med tøj på.....ææh, jeg mener med dét der tøj på!"

Men det var for sent. Den kunne ikke reddes, – ikke engang til hjørnespark. Alle i afdelingen, ansatte (særligt kvinder) såvel som kunder blev omgående stærkt interesserede i at se nærmere på foretagendet.

Kaptajnløjtnanten var meget smigret, for den pågældende dame var en charmerende og attraktiv kvinde, som alle mandfolk godt ville drøfte forsyningsmæssige emner med foran pejseilden.

I slutningen af 1970'erne bestemtes, at man på uniformen kunne bære uddannelses- eller tjenestedsmærker. Slædepatruljen SIRIUS var vist det første, men derefter blev der udarbejdet et såkaldt "Ubådsmærke", som kunne bæres efter mindst 3 års tjeneste i undervandsbådene.

Efter godkendelse af det første prøveeksemplar, blev et eksemplar overrakt til daværende Chef for Søværnets Materielkommando, Kontreadmiral P., der selv var gammel ubådsmand.

Dagen efter havde admiralen fået det syet på uniformen. Han stod og talte med en kollega i kernehuset²⁷, da en sektionschef, daværende Kommandørkaptajn R., kom ned af trappen fra 1'sal.

26. Standing Naval Force of the Atlantic. Stående international NATO styrke med 6-8 fregatter og destroyere og nu og da en dansk u-båd.

27. Kernehuset var personellets betegnelse for kontorbygningen hvor CH SMK og de 3 sektorchefer sad. Navnet blev givet, efter at Admiralen ved flere lejligheder havde omtalt netop de 4 chefer som "kernen" i SMK

Admiralen prægede ham og fremviste stolt sin nyerhvervelse og spurgte, om han ikke syntes, det var smart.

R. lod lidt uvidende og spurgte hvad det var.

"Jo", sagde admiralen, "det er da tegn på, at jeg har sejlet i ubåde i over 3 år".

"Nå" sagde R. "så vil jeg have et DSB mærke!".

"Hvorfor det?" ville admiralen vide.

"Jo, for jeg har kørt i S-tog i mere end 3 år," gensvarede svarede kommandørkaptajnen rapt.

På første sal i Kuglegård Syd ved Søværnets Materielkommando sad en række ingeniører. En af dem havde en dag i sin selvovervurdering anbragt et skilt på sin dør med teksten "Second to None".

Næste dag havde genbo ingeniøren erstattet sit dørskilt med "None". Det førstnævnte skilt kom hurtigt ned igen.

Noget lignende kunne man engang opleve i en af fregatterne under den årlige flådeøvelse 'Danex'. Chefen for Søværnets Operative Kommando og hans øvelsesstab var underbragt i fregatten, hvor der til daglig hist og her var ekstra køjer i officersbeboelsen.

På øverste officersdæk flyttede admiralsens adjutant ind hos en kollega, og for at gøre det lettere at finde ham, satte han et skilt på døren, hvorpå der ganske uskyldigt stod: 'Admiralsens adjutant'.

Næste morgen kunne man på døren ved siden af se et skilt: 'Nabo til Admiralsens adjutant', og så kan det nok være, at ideen fængede. Vi havde 'Genbo til Naboen til Admiralsens adjutant' og nede på underste officersgang var der f.eks. 'Underbo til genboen til naboen til admiralsens adjutant', og sådan fortsatte det på stort set alle døre.

Til sidst var det så vanskeligt at finde rundt, at en vittig løjtnant monterede et klassisk badeby skilt, der pegede op ad trappen, hvorpå der stod: "Til havet"! Hvis nogen ellers skulle være i tvivl.

Det har altid optaget centralmagten meget, at materielregnskabet var i orden, ligesom alle andre regnskaber, men det kunne af og til knibe med entusiasmen hos unge officerer på disse områder. Der blev derfor holdt et vågent øje med udviklingen fra myndighederne i land.

En tidligere SDC²⁸ chef har berettet, at han engang blev holdt ansvarlig af materielkommandoen for en bortkommet skrueaksel. Det var naturligvis det rene fjollereri, som beroede på forkert papirgang, hvorved skibet kom i underskud.

Men sagen gik sin gang, og det kom så langt, at en deputation kom om-

28. SDC = Seaward Defence Craft, mindre patruljefartøj

bord for at høre, hvad der kunne være sket med skrueakslen.

Den unge orlogskaptajn, der var chef, var lidt af en filur og lod legen fortsætte lidt, før han sagde:

"Jeg kommer lige i tanker om, at jeg så en eller anden snige sig i land med sådan en i sidste måned".

Da "sådan en" vejer sine 600 kg, vakte det en del moro, og man kunne endelig opløse forsamlingen og lade sagen have sit beroende med udliggende papirarbejde.

Men også pengesager kan udvikle sig til underlige forestillinger, hvis ikke nogen tager godt og grundigt fat i dem på et tidligt tidspunkt.

Således blev en korvet engang opsøgt af en ildevarslende og sangvinsk udseende herre i civilt tøj. Han præsenterede sig som Hr. S fra Rigsrevisionen, og han var ikke til at spøge med, når han skulle foretage uanmeldt kasseeftersyn.

Den pågældende dag kastede han sig over skibets meget enkle og for en gangs skyld vel at mærke helt opdaterede pengeregnskab i over seks timer, hvor en øvet værnepligtig kunne have klaret det på under en halv time. Hver en sten blev vendt, og der blev telefoneret til bank og giro og meget andet godt for at afstemme saldi. Kassen blev talt op tre-fire gange og alle bilag blev gransket i alle ender og kanter.

Langt om længe holdt hr. S. inde.

"Ja, så siger jeg farvel og tak for i dag", sagde han tørt.

"Det tror jeg ikke", sagde intendanten, "hvis jeg var Dem ville jeg lige melde mig hos chefen og rapportere".

Som sagt, så gjort.

Men i løbet af de seks timer var den pågældende chef, orlogskaptajn G1, blevet grundigt træt af forestillingen, så da han fik meldingen fra revisoren, at der var et kasseunderskud på 23 øre, udbrød han:

"Tænkte jeg det ikke nok. Jeg har sgu' heller aldrig stolet på den intendant!"

Derefter kom der en skylle af en art, som kun orlogskaptajn G1 kunne give. Selv denne bogs udmærkede papirkvalitet ville selvantænde, hvis indholdet blev gengivet.

Ved orlogskaptajnens første længere vejtrækningsmanøvre trak revisoren sig frygtsomt ud af døren. Og der gik nogen tid, før man så ham igen.

En søndag eftermiddag ventedes en af fregatterne til Holmen, hvor den skulle ligge ved Bradbænken²⁹. Her lå imidlertid en af de gamle korvetter,

29. Central kajplads på Holmen. Brugtes i sejlskibs tiden til at kølhale skibene ved en kraftig krængning, der var fastholdt med tovværk, forbundet til tunge vægte i kajen, 30 Alen fra kanten.

som derfor først skulle hives ud i bassinet og derpå tilbage, uden på fregatten.

Det var aftalt, at denne forhaling over mod duc d'Alberne³⁰ skulle begynde en halv time før fregattens ankomst, og da det var intendant N.³¹, som var vagthavende officer og kabyslederen, der var vagtassistent, ville en navigator komme til stede og forestå manøvren fra skibet sammen med slæbebåde og et forhalingsgæng fra havnen.

Tiden nærmede sig, slæbebådene var klar, og gænget var ombord, men navigatøren kom ikke. Det kunne have en sammenhæng med, at han var optaget af naturlige ting i en seng i Nyboder. Det var ved at blive kritisk, idet fregatten allerede kunne ses i Kronløbet, så der skulle ske noget.

Der var ingen vej udenom, – N. prægede forhalingsgænget og slæbebådene og lod gå det hele. Forhalingen tværs over bassinet foregik uden problemer, og da fregatten var kommet på plads, startede forhalingen tilbage, nu uden på fregatten.

På broen af stod skibschefen, som ville se efter at alt gik som det skulle, og efterhånden som korvetten kom nærmere kunne han stadig tydeligere se, at foretagendet gennemførtes med intendanten på broen og kabyslederen på agterdækket.

Ganske vist var det gænget, det havde ansvaret, men alligevel: Det var for meget. Et fedtøre og en kok! Verden var gået af lave.

"Kig lige over til mig, når I er færdige", sagde fregatchefen til N., da korvettens åbne bro befandt sig ud for fregattens brovinge og et godt stykke inde under kommandørkaptajnens buskede øjenbryn.

Fregatchefen ville vide, hvordan det kunne gå til, at to nonkombattanter forestod en så betydningsfuld forhaling.

"Navigatøren blev desværre forhindret af et uheld på vejen for et øjeblik siden, og jeg mente ikke det var tilrådeligt at lade fregatten vente i havnebassinet på et nyt tilkald. Derfor gik jeg an."

Fregatchefen brummede noget, men det var tydeligt, at han ikke var helt tilfreds med initiativet. En hurtig telefonopringning fra korvetten til den pågældende navigator, som stadig lå i sengen ovre i Delfingade, fik sat historien på skaf, så den kunne holde ved eventuel senere overhøring.

Det er mange sælsomme værdier, som kan gå tabt under det mest mærkværdige omstændigheder, således som det skete engang i 70'erne, hvor en

30. En duc d'Albe består af flere kraftige pæle samlet i én specielt konstruktion, som kunne holde store skibe. Konstrueret af hertugen af samme navn.

31. Intendanten har ingen formel styrmandsuddannelse og bør derfor ikke forestå for manøvrer.

korvet under et værftsophold i provinsen måtte udbetale en usædvanlig form for erstatning.

Chefen for korvetten var en ivrig jæger, og han var kommet på den idé, at ville drage på andejagt sammen med en kollega en mørk vintermorgen. Imidlertid var det uden for jagtsæsonen, men det så chefen stort på, og da han ikke havde reglementeret udstyr til rådighed, beordrede han besætningen til at klargøre korvettens gummibåd med påhængsmotor og benzin.

Da morgenen kom, drog de to herrer af sted på denne jagt. Senere på formiddagen kom de hjem til flydedokken med et bytte på omkring 20 ænder.

Skibskokken blev selvfølgelig sat til at plukke og rengøre samt indpakke ænderne, der derefter blev lagt i skibets fryser.

Lad os lige gøre op: Ulovlig jagt, ulovlig brug af søværnets ulovligt hurtige gummibåd og benzin, ulovlig brug af arbejdstid, privat brug af værnepligtig kok til ulovligt formål. Det ser ikke godt ud

Men det blev mere interessant et par uger efter, da skibet var kommet i søen. Der skete et lille uheld med en ventil i bunden af korvetten, hvorved der trængte lastevand ind i fryseren. Det ødelagde desværre de kriminelle ænder, som lå på nederste hylde.

Chefen var så ked af det, at han forlangte at få udbetalt erstatning for sit tab! Meget kunne intendanten gå med til, men her satte han grænsen og nægtede at udbetale beløbet.

Han stod ellers på meget god fod med chefen, som udmærket forstod, at han ikke ville have sit navn på en sådan "tabsattest".

Derfor udfyldte chefen selv bilaget og underskrev som regnskabsfører "i dennes fravær". Derefter attesterede han udbetalingen og endelig underskrev han for beløbets modtagelse. Man hørte aldrig mere til den sag, så måske har den aldrig eksisteret.

For at nå så vidt som at gøre tjeneste som officer i flådens stolte svaner, skulle man gennemgå uddannelsen på Søofficersskolen, også kaldet Flabeakademiet.

Ved skolen var der ligesom på alle andre højere uddannelser en årlig eksamen, som skulle bestås, før man kunne gå videre i uddannelsen.

Kadetternes baggrund var vidt forskellige. Nogle kom direkte fra studentereksamen, andre kom som navigatører og maskinmestre som reserveofficerer med en fortid i handelsflåden, så der var i høj grad forskel på forudsætninger og praktisk viden i korpset.

Men alle ønskede naturligvis at få et godt resultat, og gerne en stribe 13-taller, som det hedder nu om dage. Men de var og er meget vanskelige at opnå.

En af de mere hærdede kadetter, som havde en fortid som fuldbefaren matros i handelsflåden og som reserveofficer skulle op i faget Sundheds-lære, hvor han trak emnet kønssygdomme. Kadetten førte sig frem med stor sikkerhed i det obligatoriske lærebogsstof, hvorefter han gik i gang med en omfattende uddybning af emnet, herunder redegjorde han for diagnosticering samt forskellige behandlingsformer og meget andet godt. Censor, der var overlæge i søværnet, var meget imponeret, så da kadetten endelig afsluttede sin "forelæsning", udbrød han:

"Det må jeg sige! Hvor i alverden har De den store viden fra?" Og kadetten svarede:

"Jeg har prøvet det hele selv, så det er ikke så svært!"

Der faldt topkarakter for den helt usædvanlige og selvstændige præstation.

Et andet tilfælde fra Søofficersskolen viser hvilke problemer søværnet ubevidst kunne påføre kadetter efter man i sin tid tillod at disse var gift og havde familie.

Intendanturklassen 1969 bestod af fire mand, og jeg må bekende, at jeg var en af dem, var alle enten gift eller havde samlever. Der bestod et udmærket forhold mellem familierne, som alle boede i Nyboder og jævnligt havde selskabeligt samkvem.

På et tidspunkt var kvinderne gået i gang med at undersøge, om eksamen på dette ærværdige akademi blev afholdt efter samme regler som gældende for universiteter og andre højere læreanstalter. Det man specielt gik efter var om eksamen var åben for tilhørere, såfremt eksaminanden ikke havde indvendinger derimod.

Det viste sig, at det forholdt dig sådan, og at der kun gjaldt undtagelser for fag, som kunne indeholde klassificerede oplysninger.

Bevæbnede med denne farlige viden, rettede de fire damer gudhjælpemig skriftlig henvendelse til Søofficersskolen og anmodede om at måtte overvære intendanturklassens eksamination i mundtlig fransk.

Skolens næstkommanderende tyggede længe på den, men han kom til samme konklusion som damerne: Hvis det er i orden med kadetterne, så er det i orden med mig.

Derpå blev der iværksat besøgstilladelse til Holmen, og damerne blev modtaget meget venligt af skolens ledelse. Kadetterne var en kende utrygge ved situationen, hvorimod fransk lærerinden, der var en meget afholdt og festlig dame, var himmel henrykt. Det samme var censor, som morede sig kongeligt over den uvante situation.

Eksaminationen gik perfekt, og konerne fik en god lejlighed til at komme

tættere på deres mænds arbejdsplads. De fire kadetter klarede sig OK, grænsende til fint ved eksamen, og de gjorde siden tjeneste i marinen i mange år.

Søofficersskolen fortjener ros for sin progressive indstilling den gang. Og sådan er det vist stadig.

Den Kolde Krig og Hvad deraf bl.a. Fulgte

Den kolde krig blev stedse koldere og koldere. Det vi kaldte normalbilledet af Warszawa Pagt (WP) flådeaktivitet måtte justeres årligt for at kunne toleres. Mange små og store ting hændte i Østersøen uden at offentligheden fik kendskab til det. Herregud, lidt sejlads hist og her. Men lad os håbe, at DR som et naturligt supplement til den bebudede undersøgelse om truslen mod Danmark, vil genudsende den gode reportage, som hed 'Neptun og Våbenbrødrene'. Den viste en øvelse som Waszawa Pagten gennemførte meget tæt på de danske strande. Men ingen troede rigtigt på, at der kunne være onde hensigter.

Men pludselig en dag var den der, og ingen ønskede den dér. En sovjetisk Whisky-klasse undervandsbåd gik på grund halvvejs inde i officersmessen ved Karlskronas militærområde.

Da en svensk fisker til sin store forbløffelse havde opdaget ubåden og anmeldt dens position i skærgården til marinen, kom der alvorlig gang i sagerne.

Efter et uendeligt tovtrækkeri mellem Sverige og Sovjet kom det endelig til et søforhør, hvor svenske officerer skulle afhøre ubådens kaptajn, navigationsofficer og politiske officer.

Russerne hævdede hårdnakket, at grundstødningen skyldtes en fejlnavigation, og det kan man vist roligt sige.

Men der har i første omgang snarere været tale om særdeles nøjagtig navigation for at trænge så langt ind i skærgårdens militærområde, som det var tilfældet.

Det var kun til sidst, der skete en fejl.

Svenskerne troede selvfølgelig ikke på den amnestuehistorie, så de ønskede at rekonstruere sejladsen ud fra optegnelserne i søkortet, kursbogen og skibsjournalen. Det kom under dette arbejde frem, at russernes påstand var en lodret løgn, men de hævdede alligevel, at det forholdt sig, som de sagde.

Det fik den svenske officer, der ledte forhøret, til at udbryde:

"Mine herrer, De må have gjort en geologisk opdagelse af umådelig rækkevidde. Hvis Deres sejlads er foregået som De siger, har De passeret under Bornholm!"

Det skabte ro, og det må være en kold spand vand i hovedet på russerne i professionelt selskab. De trak bare på skuldrene.

Hele historien om den sovjetiske ubåd kan læses i den udmærkede bog

"Ubåd 137, Ti Dage som rystede Sverige", som er skrevet af to svenske journalister.

Jeg kan varmt anbefale den til alle maritimt og militærhistorisk interesse-rede. Og for den sags skyld også til historisk interesserede i almindelighed. Men ganske særligt kan den anbefales til dem, der den gang var lidt bløde i koderne overfor sovjetisk aktivitet i Østersøen. "Fredens Hav" som Moskva kaldte det, mens man sejlede ind i det neutrale Sverige med atom-bevæbnede torpedoer!

I denne bog kan de blåøjede læse, hvad der faktisk blandt andet fandt sted i stedet for at forfalde til romantiske drømme.

Til belysning af tiden kan man læse nedenstående læserbrev fra 1977, hvor den kendte kommunist Ingmar 'Laksko' Wagner udlægger teksten.

ØSTERSØEN OG OPRUSTNINGEN

Ingmar Wagner, medlem af forretningsudvalget for Danmarks kommunistiske Parti, kommenterer artiklen: Indkøb af raketter rykker magtbalancen i Østersøen (10.8) og skriver bl.a.:

"Når det drejer sig om udviklingen i Østersøen har Danmark været udsat for et vældigt bedrag. Da Sovjetunionens udenrigsminister var i Danmark i slutningen af 1976, afviste han klart, at der var tale om stigende sovjetisk aktivitet i Østersøen.

Den daværende chef for Søværnets Operative Kommando i Århus, kontreadmiral H. M. Petersen, gav Gromyko ret og udtalte til Aarhuus Stiftstidende, 'jeg finder ikke, at der er tale om nogen større stigende sovjetisk militær aktivitet i Østersøen', og da den antisovjetiske kampagne var på sit højeste, udtalte han til pressen om den påståede sovjetiske flådetrussel, 'Sovjetunionens søstrategiske stilling er den dårligst tænkelige og den sovjetiske flåde er underkastet betydelige geografiske restriktioner. Østersøflåden kan kun komme ud og ind ad Østersøen ved passage af de snævre danske stræder og den af NATO totalt dominerede Nordsø'.

Videre sagde admiralen 'det hævdes ofte, at den sovjetiske flåde er langt større end nødvendigt for forsvar af landet, underforstået, at så må der nok være aggressive hensigter. Dette er selvfølgelig det rene nonsens'.

Så langt chefen for Søværnets Operative Kommando. Dertil kommer Politikens konstatering af, at magtbalancen er forrykket i Østersøen ved indkøb af moderne motortopedobåde og Harpoon raketter, som er et djævelsk og et djævelsk dyrt våben, ifølge samme blad, 'Fra Gedser kan der skydes et godt stykke på den anden side af Rügen' – Rügen tilhører som bekendt ikke længere Danmark men er en del af den Tyske Demokratiske Republik. Kampagnen om Sovjetunionens optrapning af sit militær-beredskab har haft sin virkning. Milliarder er smidt ud til dansk oprustning på de danske skatteyderes bekostning -. Anti-Sovjetismen er vor tids farligste Fjende af fred og afspænding."

Når man betænker de afsløringer af Sovjets hensigter, der kom frem efter murens fald, må man sandelig sige, at Wagner ikke var særlig godt orienteret, – eller også stak han her en lodret løgn. Admiralen sagde ikke andet, end det han af politiske årsager var nødt til.

Måske kunne nogen lære noget til fremtidig iagttagelse. Virkeligheden er slem, – og hvis man ikke kan forstå det, må man lære det udenad.

Under en rutinemæssige torpedoskydningsøvelse i Østersøen med en dansk undervandsbåd blev hele forløbet nøje overvåget af et sovjetisk (måske var det en østtysker) orlogsfartøj, endog på meget nært hold. Det var vi vant til dengang vi havde en fjende man kunne stole på, men sommetider kunne interessen godt blive lidt for nærgående, hvilket skete i dette tilfælde.

Når en øvelsestorpedo har udløbet sin distance udløses en mængde trykluft i tanken, så torpedoen stiger til overfladen, hvor den står lodret, ca. en femtedel ude af vandet, medens et røgsignal udløses. På den måde kan ledsageskibet finde torpedoen og bjerger den ind til genopladning og fortsat anvendelse. Og det er en god idé, for torpedoer er kostbare.

Den pågældende dag var den russiske højsøflådes udsendte fregat så heldig at komme helt tæt på den udløbne torpedo, som blot stod og vuggede i den lette sommerbrise.

Sådan en torpedo kunne russerne godt tænke sig at få fat i, så da det danske ledsageskib endnu ikke var tæt nok på til at udsætte bjærgningsfartøjet, sejlede russerne helt hen til torpedoen og begyndte at rage den til sig med bådshager, lassoer og andet kram.

Mens de fjumrede rundt med dette, havde det danske ledsageskib omsider sat sin motorbåd i vandet. Det var den gode, gamle 9-meter båd, som vi kaldte den i marinen. Af sted gik det, med kursen sat lige mod det sovjetiske fregats styrbord låring, hvor man fortsat forsøgte at få så meget tag i torpedoen, at man kunne hejse den.

Det var et nummer for meget for den danske orlogsgast i motorbåden! Da han kom helt tæt på, handlede han resolut og daskede til russerne med sin bådshage, så de hurtigt opgav deres forehavende. Derefter huggede han en krog med trosse i torpedoens slæbeøjle og sejlede hjem til ledsageskibet med sit retmæssige bytte.

Det var en sejr for vor flåde, og marinen er den pågældende orlogsgast stor tak skyldig! Dejligt at se, at der kan handles beslutsomt og fornuftigt uden at man skal spørge om lov.

Under en af de årlige torpedobådsøvelser i Norge for Danmark, Tyskland og Norge, kaldet 'Bold Game', skete det en gang i 70'erne, at sejladsen var

blevet lidt vild i en af fjordene. Hvad der egentlig var sket frem til uheldet indtraf, er ikke klart, men en stor tysk Jaguar-klasse torpedobåd kom stormende efter en lille norsk Packard båd i den snævre og skærfyldte fjord. Nordmandens lille torpedobåd stak ikke dybere end den kunne flyde fra Århus til Herning på morgenduggen, hvorimod den tyske Jaguar båd ved navn 'Greif' havde en anderledes respektabel dybgang.

Her så man altså disse to både komme steamende i høj fart, nordmanden foran tyskeren. Tilsyneladende havde tyskeren fuldstændig forladt sig på den norske navigation og slet ikke selv fulgt med i søkortet, for pludselig skete der en meget voldsom grundstødning og totalt forlis. Alle mand over bord, lidt røg hist og her, lidt pindebrænde i overfladen og væk var den store, pragtfulde 'Greif'.

Det er ikke noget man høster ros for hjemme hos admiralen. Men alle blev gudskelov reddet.

Samme aften ved et cocktailparty ombord i det danske moderskib var der en officer, der var fræk nok til at introducere en ny drink med navnet 'Greif on the Rocks'.

Der blev ikke konsumeret mange af dem blandt tyskerne den aften.

Under en rutinemæssig Østersøpatrulje tæt på den sovjetiske 12 sømil grænse engang i 1970'erne sejlede korvetten på et dovent og solvarmt hav. Kursen var sydøstlig og farten lå vel omkring de 5 knob, svarende til en lille 1/2 dieselmotor.

Der blev lyttet på alle sovjetiske frekvenser, men stort set skete der ikke noget, muligvis fordi russerne var på sommerferie. Lige bortset fra den irriterende 'Stenka'-klasse korvet, som lå 100 meter agten for korvetten og ca. 75 meter ude til styrbord.

'Stenkaens' tilstedeværelse var naturligvis ren rutine. Der var altid en sovjetisk orlogsmand i kølvandet på danske krigsskibe i den østlige Østersø. De koblede sig på syd for Drogden Fyr, og de blev hængende, indtil man vendte tilbage en uges tid efter. Naturligvis med mindre man slap af med dem ved at gå ind til Rønne og slukke for al radio- og radartransmission og lade som om, man var gået i fest.

Så skete der gerne det, at russerne lå uden for Rønne og ventede på, om korvetten skulle komme ud igen og fortsætte mod øst.

Hvis man blot blev liggende længe nok, kunne marinedistriktet på Rytterknægten hen på natten fortælle, at russeren var gået tilbage mod Drogden.

Så ventede man yderligere et par timer for derefter at stikke til søs nord om Bornholm med coasterlys³² tændt. For helt at illudere en lille fragtbåd

32. En lanterneføring, som angiver et mindre fragtskib, og slet ikke en korvet

blev farten sat til 9,75 knob, og den militære radar blev ikke anvendt, dårligt nok den civile, og naturligvis opretholdtes radiotavshed.

På denne måde kunne man ofte fortsætte uforstyrret øst over hele natten og næste formiddag med, for først blive opdaget af "fjenden", når man pludselig lå midt i en ubådsøvelse lang pokker i vold østpå. Når korvetten tiltrådte sådan en ugelang patrulje stoppede den også af og til ud for Christiansø for at afhente en forsvarlig mængde kryddersild hos Ruth eller Anker. Uden mad og drikke, duer helten ikke.

Den daværende korvetchef, orlogskaptajn G1, kunne godt lide at gøre tingene lidt anderledes. Blandt andet holdt han meget af at tirre russerne på en pikant måde. Således iværksatte han f.eks. på denne tur et grillparty for officererne på båddækket. Det skete en dejlig varm sommeraften kl. 1800 i strålende solskin. Besætningen havde tilladelse til at nyde deres mad på agterdækket og til at gå klædt efter vejret. Skibet lignede et græsk krydstogtskib.

Korvetten svingede 7-meter båden ud i daviderne fra båddækket og firede den tilstrækkelig langt ned til at selskabet havde en god udsigt, – og russerne ikke mindst en god indsigt.

Maskinen sørgede for grill og kul, kabyssen for kød og salat.

Og med et par borde og stole fra messen var man klar. Men kun næsten. For nu gjaldt det for chefen om at finde en kurs og en tilstrækkelig langsom fart, som tilsammen ville bevirke, at de herlige dufte fra grillen kunne drive lige over i russernes næsebor. Taktisk og moralsk nedbrydende sejlads, så at sige. Orlogskaptajn G1 var genial til den lille leg.

Man hyggede sig svært til langt hen på natten, og det må have gjort et frygteligt indtryk på russerne, der sad på klart skibs posterne i gummi-kampdragt, først at se den menige besætning gå omkring i badetøj og derefter både se og lugte officersmessens grillmad på båddækket.

Nå, det var et sidespring. På den aktuelle patrulje lå korvetten altså og dovnede lang østpå, og ombord foregik allehånde rutinearbejder – foruden den følsomme efterretningsindhentning. Skibet havde flere gange forsøgt at kalde russeren med blink signalering eller på kanal 16 for at høre, hvad han skulle have til frokost, men han gad ikke svare, eller også forstod han ikke engelsk. Man lod ham sejle sin egen sø.

På agterdækket var matrosofficeren i gang med et større eftersyn af dydebombe arrangementet, som skulle være toptunet til øvelse ugen efter. Hvad der egentlig skete kan ikke helt forklares, men pludselig lød der et hult drøn fra styrbord kasteapparat, og en rød øvelsesdydebombe³³ steg

33. Attrap i korrekt størrelse og vægt, men uden ladning

til vejs og begyndte sin korte luftrejse skråt op til ca. 30 meters højde, hvorefter den ville falde i havet ca. 75 meter ude til styrbord og vel 100 meter agterude.

Det var, som det skulle være under normale øvelsesforhold, men i dette tilfælde var der det lille problem, at præcis på det sted og til den tid, hvor denne øvelsesbombe skulle ramme havoverfladen, ville den sovjetiske Stenkas fordæk befinde sig på netop samme sted.

Det var en virkelighedsfjern oplevelse. Dybdebomben så ud til at bevæge sig i slow motion, og den sovjetiske kaptajn havde straks set den komme. Han slog fuld kraft bak, og det så voldsomt, at der stod fælt med ild og røg ud af alle åbninger, og han lagde roret bagbord helt over for at trække sin stævn i modsat retning af dybdebombens bane. I dette tilfælde en rigtig god manøvre, som ville bringe hans forskib fri af den bue, som korvettens lille bombe var i færd med at beskrive.

Endelig faldt dybdebomben, og den ramte havet mindre en 10 meter fra stævnen på russeren.

På agterdækket stod matrosen helt bleg og fulgte sceneriet.

Da affæren endelig var heldigt overstået, og det drejer sig 45 sekunder, var der ingen problemer for russeren med at tale engelsk på kanal 16.

Han havde ikke mange pæne ord tilovers for den danske marine, og det kan man sådan set ikke fortænke ham i. Et nedslag fra 30 meters højde af en 80 kg. tung ståltromle på fordækket er ikke noget, nogen kaptajn ønsker skal ske, og da slet ikke hvis man ikke lige i første omgang er sikker på, at der er tale om en øvelsesbombe uden sprængstof.

Den voldsomme bakmanøvre medførte i øvrigt maskinhavari i russeren, så han ikke kunne fortsætte for egen kraft. Et tilbud fra korvetten om at slæbe ham over i retning af russisk farvand blev afvist meget bestemt.

Affæren gav naturligvis anledning til noteudvekslinger mellem det danske og der sovjetiske udenrigsministerium, men meget mere kom der ikke ud af det.

Kort tid efter var samme panserbrydende korvet atter på patrulje i Østersøen, og da fik vi en mere håndfast påmindelse om, at Sovjet betragtede den østlige Østersø som deres private legeplads.

Korvetten kom som sædvanlig uledsaget frem til russisk u-båds øveområde ved hjælp af coastertricket. Langt om længe opdagede russeren den indtrængende, og en sovjetisk 'T43' oceanministryger begyndte at arbejde sig op over kimingen³⁴ for at komme hen og kigge.

34. Grænsen mellem himmel og hav, set på åbent vand. Af landkrabber kaldet horisonten

Efter en times tid lå han agten for korvetten til bagbord ca. 100 meter væk. Han signalerede på livet løs med flag og alle andre midler: "Stop øjeblikkelig Deres fart. De stævner mod fare".

Chefen, orlogskaptajn G2, kunne ikke se nogen fare, og han tog navnlig ikke mod ordrer fra den Røde Flåde, så han opretholdt korrekt kurs og fart.

Da der var gået et kvarters tid på den måde, satte russeren farten lidt op og begyndte at indhente korvetten, samtidig med han kom styrbord lidt over.

De international søvejsregler er klare i denne situation: Overhalende skib med andet skib om styrbord, falder af til bagbord eller gå agten om.

Det blev tydeligt, at russeren ikke agtede at overholde reglerne, så han kom stadig nærmere. Chefen holdt kursen, og pludselig lå denne "kollega" kun ca. 10 meter væk og i en vinkel på omkring 10 grader til korvettens kurs. På russerens lave sidedæk stod 10-15 mand og stirrede helt paralyserede op på korvettens stævn, som tårnede sig op over dem. Man var sikker på, at russeren vilde falde af, men nej, han fortsatte, og han ramte korvetten ganske let ude ved Panamaklydset med sin stævn. Først da faldt han af og forføjede sig bort.

Under hele affæren var det meste af den danske besætning på sidedækket, bevæbnet til tænderne med fotografiapparater, så hele historien blev nøje dokumenteret.

Tilsyneladende opfattede de det hele som et muntert indslag i hverdagen. Men det var det ikke. Det var derimod et svinsk forsøg fra sovjetisk side på at skræmme et dansk orlogsfartøj ud af området og afprøve vores vilje.

Nogle af de fotos, der blev taget nåede uheldigvis til Billedbladet, før der var afgivet rapport til SOK, og det var selvfølgelig ikke så godt. Tildragelser af denne karakter skal håndteres med fornøden politisk tæft og helt ensartet fra alle involverede.

Også denne affære blev gjort til genstand for noteudveksling mellem landene.

Det skete nogle gange under den kolde krig, at vi aflagde flådebesøg i Warszawa Pagt lande. Således skete det også engang at en minelægger var kommet til Leningrad (Nu St. Petersborg) på rutinebesøg.

Den gang sad der en lille radar på forkant af brohuset på disse skibe. Men på det pågældende togt til Leningrad var selve antennen afrigget for reparation på Holmens televærksted, så der var kun antennebeslag og antennemotor med rotorakslen, der stak lige op i luften.

Det var for fristende for et par af overkonstablerne. De kunne ikke dy sig for at drille russerne. Inden minelæggeren ankom til Finske Bugt havde de

to gæve gutter allieret sig med en af kokkene og fået en god, firkantet kiksdåse, 40x40x40 cm. Dåsen blev påloddet underligt udseende metalgenstande og malet orlogsgrå, hvorefter den blev monteret solidt på antenneakselen og sat til at rotere.

Sådan en havde russerne aldrig set før.

Under hele opholdet i Leningrad var skibets antennekonfiguration genstand for den mest intense opmærksomhed fra allehånde lytteapparaturer på land til søs og i luften, men det er ikke megen udstråling, der kommer fra en tom kiksdåse.

Efter besøget blev minelæggeren som sædvanlig fulgt ud i Østersøen af et sovjetisk krigsskib, og først da man var kommet godt til søs, forbarmede det to overkonstabler sig over russerne. De afmonterede kiksdåsen og ky-lede den i havet helt oppe fra monkey island³⁵, mens ledsageskibets officerer, og mulige ombordværende specialister, så måbende til. Det var en god joke.

Apropos lytteapparat, så faldt jeg engang i en artikel i den østtyske avis 'Neues Deutschland' over følgende beskrivelse af vor dejlige ferieø Bornholm, der i den kommunistiske propaganda artikel betegnede som "Der weit im Ostsee hervorgeschobenen und mit allerlei Radio-und Schnüffel-apparat vollgestopften NATO Insel Bornholm".

Det er sandelig en kraftig smøre, som lader antyde, at vi på det nærmeste havde flyttet rundt på øen for at komme så tæt på den Warszawa pagtens flåder som vel muligt.

Lige som vi besøgte den anden side, kom de også her. Ikke altid indbudt. Således en stille dag i sommeren 1980 hvor fregatten 'Peder Skram' blev beordret til at se nærmere på en polsk 'Polnocny'-klasse landgangsskib, som kom sejlende lystigt på en vestlig kurs mod Sjællands Odde syd mellem Hesselø og Sjælland. Det havde de røde gjort i årevis, men tilsyneladende havde man ikke fået rettet i publikationerne ombord, for nu var dette område ikke længere tilladt for passage. Man skulle nord om Hesselø.

'Peder Skram' og, som det fremgår af fotoet, minelæggeren 'Falster', på det nærmeste nedkæmpede polakken. Det var ikke småting han blev udsat for af nærgående manøvrer, som i faremomentet langt overgik hvad

35. Abe 'øen'. Det øverste dæk oven på styrehus. I sejskibenes tid var 'aber' nye folk, som man ikke ville sende til tops før de var tilvænnet. De kom kun op på taget.

'Peder Skram' og 'Falster' i færd med at jage en polsk landgangsbåd ud af indre dansk farvand

vi blev udsat for i den østlige Østersø, således som vi netop har hørt om ovenfor.

Det står dog fast, at Sovjet og deres allierede var meget nærgående, og ind imellem direkte dumdristige. En gammel korvet af "Skrotny"-klassen, som spaghetti bådene³⁶ blev kaldt i deres sidste år, blev under en øvelse i den vestlige Østersø en November nat beordret ind under Stevns for at se nærmere på en russiske fregat, der var blevet fulgt af SOK gennem nogle timer under dens sejlads vestover i Østersøen. Den almindelige antagelse var, at skibet ville fortsætte rutinemæssigt gennem Øresund eller Storebælt, men det skete ikke. Man opdagede, at fartøjet fastholdt en kurs lige ind mod Stevns, hvor det stoppede små 2 sømil fra kysten og holdt gående dér.

Den slags bryder man sig ikke om i SOK, så korvetten, der lå kun ca. en times sejlads borte blev beordret ind for at se, hvad der foregik.

Da korvetten kom tæt på målet og kunne verificere det som en sovjetisk fregat, blev der beordret Klart Skib ombord. I løbet af ganske kort tid indløb klarmeldingerne fra posterne, og fra 40 millimeter kanonen agter lød det fra en oversergent:

"Skal jeg save ham over, skipper? Jeg er klar og har ham i sigtet!"

36. Fire korvetter af Triton-klassen, bygget i Italien 1954-55, udgået 1974-81. Ca. 800 t, 75 meter. 125 mand, 13 tons vand, 800 liter rødvinstantk.

En løjtnant blev omgående ekspederet agter over for at bringe oversergenten til ro og få nulstillet hans beredskab. Løjtnanten fandt den pågældende på kanonen iklædt stålhelme, pyjamas og redningsvest. Så travlt havde han haft med at komme på post, at han lod hånt om påklædningen. Det kunne let have udviklet sig meget dramatisk med denne tjenesteiver. Da affæren var overstået havde oversergenten, som i øvrigt var en både dygtig og pligtopfyldende mand, en længere samtale med skibschefen, der meddelte ham, at han ikke skulle være så "trigger-happy", før ordren kom fra o-rummet.

Der går den historie om samme oversergent, at da han senere sejlede i inspektionsskibene, var han ikke meget for at holde ferie og frihed. Han var i det hele taget ikke glad for at være borte fra "sit" skib. Således har han i en periode over to år præsteret at være medlem af såvel A som B besætningen³⁷. Dette medførte naturligvis, at hans feriekort bugnede med fridage, som efterhånden blev et problem for skibet.

Oversergenten blev derfor engang beordret til at tage 6 dages ferie i Grønne-dal, mens skibet skulle nordpå i Davis Strædet for rutineinspektion. Han var meget nedbøjet over at blive ladet tilbage. Så da inspektionsskibet afgik fra Grønne-dal, stod han på kajen og stirrede efter det, og med et suk udbrød han:

"De klarer den ikke!"

Der var ikke tvivl om, at han mente det. Hvis ikke han var ombord, ville det hele gå op i kaos. Det gik nu alligevel, og en uge senere, da skibet vendte tilbage, styrtede han lykkelig ombord.

Pligtopfyldende var også en kaptajnløjtnant, der var chef for en af vore SDC'ere³⁸ engang i 60'erne. Fartøjet var vagtskib i Storebælt syd under det daværende marinedistrikt. Juleaften lå man i Bagenkop på Langeland, og kokken var i fuld gang med at forberede andestegen. Stemningen var i det hele så god, som den kan blive, når man har indset, at man ikke kan være hos familien denne aften.

Chefen var vennsæl, alt var ordnet til højtiden, julekortene var afsendt, gaverne var hentet på posthuset, og der var sågar indkøbt lidt vin, så besætningen kunne mærke, at det var jul. Gutterne pyntede op med træ, dækkede bord osv. Alt var klar.

Nu var der lige det, at den daværende chef for marinedistriktet var en irri-

37. For bedre udnyttelse af disse skibe indførte man 2 besætninger, så der kunne sejles kontinuerligt. Dette var nødvendigt efter udvidelse af de økonomiske zoner til 200 Sømil rundt om Grønland og Færøerne

38. SDC: Seaward Defence Craft, mindre patruljefartøj, herhjemme kendt som DAPHNE-klassen. Ca. 25 mands besætning

terende og nævenyttig kommandørkaptajn, som var meget opsat på at holde sine skibe oppe på dupperne. For ham var det en kilde til misfornøjelse og mistro, når radarstationen ikke løbende meldte om uidentificerede fartøjer på vej ind i området, som han kunne sende SDCeren ud og kikke på.

Hvad gør man så? Jo, man sender signal til vagtskibet om af afgang straks for at identificere et stille liggende ekko i positionen X. Ombord læste chefen med undren signalet. Han kendte udmærket den angivne position, som var den store anduvningsbøje i Storebælt Syd. Den var der ingen grund til at se nærmere på Juleaften kl. 1900!

Han telefonerede derfor til kommandørkaptajnen og bad om verificering af opgaven, og han fik selvfølgelig iskoldt at vide, at når han var blevet beordret ud for at se på det ekko, så havde han bare at gøre det, og han skulle ikke befatte sig med kvalificere ekkoet til noget som helt andet end det, marinedistriktet havde sagt: "Stille liggende, uidentificeret, slut! Se så at komme af sted!"

Der var ingen vej uden om. Julemiddagen måtte udsættes på ubestemt tid, og man drog på havet som beordret. Et par timer sendte skibet dette signal til marinedistriktet:

bt

- "1. Target designated XX identified as Ocean Buoy quote Storebælt Syd unquote.
2. Returning to Bagenkop. ETA Dec 250215Z.
3. Cancel my Christmas Card".

bt

Historien melder ikke noget om, hvorvidt dette signal senere kom den vakse kaptajnløjtnant til skade.

Nu vi er ved signaludveksling mellem sømilitære enheder er det værd at citere direkte fra en RAS³⁹ operation, som mere end antyder, at hverdagen med mellemrum kan være afslappet. Det drejer sig om signaler, der blev

39. Replenishment At Sea: Genforsyning til søs. Overførsel af gasolie, vand, vin etc, under sejlads efter særlig NATO procedure og under anvendelse af standardiseret 'probe' og kobling (tilslutnings studser).

udvekslet mellem den norske fregat 'Stavanger' og det engelske forsyningsskib 'RFA Tidereach'. Der var tilsyneladende lidt problemer med tilslutningen af slanger og rør. Det ser således ud i færdig form:

"r 222015Z oct	(Tid)
fm hnoms stavanger	(Fra...)
to rfa ⁴⁰ tidereach	(Til...)
info comstanaavforlant	(Kopi til...)
bt	(Tekst starter)
ras domestic water.	(Emne:)
not able to connect the hose for domestic water	(Tekst)
unless your coupling is moved app. one yard	
closer to the probe.	
request advice"	
bt	(Tekst slut)

Svaret kom umiddelbart efter:

"r 232100Z oct
fm rfa tidereach
to hnoms stavanger
info comstanaavforlant
bt
your 222015z oct. Drink gin
bt"

40. RFA: Royal Fleet Auxiliary. Britisk flåde af forsyningsskibe

Hverdag, Øvelser mv.

Foruden torpedoøvelserne i Østersøen fandt der gennem årene utallige rutinemæssige skydninger sted i farvandet syd for Hesselø med torpedo-bådseskadren. Den eskadre har vi for resten ikke længere – desværre.

Som før omtalt kommer alle øvelsestorpedoer fint i overfladen efter udløb, og vi bjerger dem ind igen. Men en dag var det plat umuligt at finde den ene af dem. Den var og blev borte.

Man opgav eftersøgningen efter nogle timer og konkluderede, at den var gået i bunden, hvorfra den ikke kunne komme fri og flyde til overfladen. Den slags kan ske, og da en øvelsestorpedo er uden ladning er den ganske ufarlig.

I lang tid efter tabet af denne torpedo skete der ingenting, men en dag blev lederen af torpedoværksted Grelshede ved Frederikshavn ringet op fra den svenske marine, som spurgte, om han dog ikke manglede en torpedo med individnummer sådan og sådan.

Jo, det var måske rigtigt nok, men den sad formentlig i bunden af Kattegat, sagde depotchefen, noget tøvende og afventende, forstås. Man spørger ikke med bortgåede torpedoer!

"Kära Vän, det tror jag inte," svarede den svenske kollega, "därför vi har pluckat upp den i dag i skärgården!"

Det var ganske utroligt, men denne torpedo var ved hjælp af strømsætningen efterhånden kommet fri af bunden og derefter drevet fra syd for Hesselø til et godt stykke op ad svenskekysten, hvor den blev observeret og bjerget af Kustvakten, som indleverede den til Kungl. Marinen.

Det gjorde man, fordi det var en torpedo af svensk fabrikat, og kystvagten troede naturligvis, at der her var tale om en svensk svipser. Det var nu også let at tro.

Den Kung. Marinen kendte ikke det pågældende individnummer, men en henvendelse til den svenske fabrik godtgjorde, at den var solgt til Danmark nogle år før. Officeren, der havde med sagen at gøre, stod på meget god fod med sin danske kollega, og han var selvfølgelig straks nogenlunde klar over sagens sammenhæng.

Men han ville alligevel forespørge drillende hos kollegaen. Det var en god joke fra hans side.

Til gengæld var den danske officer ikke tabt bag af en vogn, for da han havde kommet sig efter overraskelsen sagde han:

"Når den nu alligevel er ovre hos dig, kan du så ikke lige lave rutineeftersyn på den, for jeg kan se i logbogen, at den står for tur. Og på den måde sparer vi jo transporten den ene vej!"
Og sådan blev det.

Vore forbindelse med udenlandske mariner sker nu også på mere formelt grundlag, som f.eks. ved flådebesøg i København. Når udenlandske skibe kommer her bliver der altid tilkommanderet en forbindelsesofficer, som skal hjælpe og vejlede.

Premierløjtnant N. var forbindelsesofficer ombord i det gamle engelske hangarskib 'Hermes' under skibets besøg i København i 1976.

Jobbet som forbindelsesofficer var altid interessant, om end der også kunne være meget arbejde forbundet med det. På det pågældende tidspunkt gjorde N. tjeneste i Forsvarsstabens økonomiafdeling, hvor man nok kunne have behov for jævnlig, sømandsmæssig adspredelse, og hans chef havde da også velvilligt stillet ham til rådighed for hangarskibet.

N. opholdt sig nat og dag i 'Hermes' under hele besøget, for særligt om natten kunne der være en del telefonsamtaler, der skulle klares med politistationer og værtshuse rundt i byen. De unge britiske orlogsgaster lægger ikke fingrene imellem, når de går i byen.

En sen aften blev N. ringet op af en ophidset restauratør, som hævdede, at en engelsk orlogsgast havde slået urinalet ud af væggen på toilettet. Det lød for godt til at være sandt. Forbindelsesofficeren anmodede skibet om at sende en Shore Patrol⁴¹ til at tage sig af tilfældet, og han bad om selv at komme med. Han måtte ganske enkelt besigtige stedet og hilse på misdæderen.

Det var ganske rigtigt en bomstærk waliser, der i sin brandert og ophidselse over at en dansk pacifist ude på toilettet havde talt nedladende om den britiske flåde, havde forsøgt at tilegne sig et våben, som kunne anvendes til at nedkæmpe modstanderen. Der var ikke noget anvendeligt i nærheden, så han rev resolut en hel porcelænskumme ud af væggen, – i en sky af kalk og vandsprøjt. Men da han stod med den i favnen, og sådan et fint urinal vejer vel sine 25 kg, anede han alligevel ikke, hvad han skulle bruge det til, og både han og danskeren brast i en hjertelig latter over dette udslag af vanvid.

I mellemtiden var restauratøren blevet hidkaldt af ramasjangen, og nu var det hans tur til at blive ophidset. Han krævede naturligvis, at gæsten skulle betale reparationen, og alt blev ordnet gennem politirapporten.

41. Militær politi patrulje på 2-3 mand af vagten

Den brødebetyngede sømand skrev under på, at han ville betale, hvorefter sagen gik sin gang via skibets kasse.

Shore Patrol kørte ham hjem til skibet, hvor han blev anbragt i Number Nine⁴² for at sove den ud.

Således forløber forbindelsesofficerers arbejde om bord med allehånde ting. I dette tilfælde havde den pågældende løst alle opgaverne til skibschefens tilfredshed, og han blev tilbudt at sejle med ved afgang fra København, hvor 'Hermes' skulle nordud af Sundet.

Når man var kommet et stykke op i Kattegat ville man flyve ham tilbage til tjenestestedet i en Sea King helikopter. Det var svært at sige nej til.

En lille halv times sejlads efter Helsingør blev N. kaldt til flyvedækket agter for at stige ombord i helikopteren. Farvel til vennerne og af sted ud på dækket. Her blev han til sine store overraskelse mødt af chefstewarden og en af hans mænd. Det havde et par papkasser, som de synes den flinke dansker skulle have med hjem.

Inde i helikopteren kunne han ikke dy sig, – han måtte kikke i kasserne. Det var 24 flasker stærk spiritus, assorteret, og af den gode slags, altså 100 Imperial Proof til at mixe drinks med.

Nu var bl.a. gode råd dyre, for den slags ser toldvæsnet ikke på med blide øjne. Men da der ikke var nogen postkasse i Vedbæk, hvor tilståelsen kunne ilægges, valgte han at gennemføre importen. Han ville også nødigt fornærme sine engelske venner med at afslå den venlige opmærksomhed. Og at efterlade kontrabanden i helikopteren ville være direkte farligt for flybesætningen.

Efter et kvarters flyvning lagde helikopteren an til landing på græsplænen bag ved Henriksholm⁴³ og ud for de lange pavilloner, hvor den gang dele af Økonomi-staben og Langtids Planlægningsgruppen havde til huse.

En oberstløjtnant inde i pavillonen så helikopteren lande lige ud for sit vindue og tænkte at han hellere måtte gå udenfor for at se, om det skulle være en standsperson med behov for lidt ceremoni, der var ved at ankomme. Han blev vinket hen til helikopteren, som stod med rotoren kørende og klar til at lette igen. Stor var hans forbløffelse da han så sin egen premierløjtnant i gang med at bakse med at par kasser.

Premierløjtnanten råbte gennem larmen:

"Giv lige et nap med her, vi skal have de kasser fjernet nu, for de letter med det samme!"

42. I visse britiske orlogsskibe kælenavnet på skibets detention

43. Forsvarskommandoens gamle ejendom i Vedbæk

Oberstløjtnanten, der var kendt for at være frisk og ikke gå af vejen for manuelt arbejde, hankede op i en af kasserne og begge d'herrer trak sig tyve meter væk. Herfra gav de piloten klar signalet. Og væk var helikopteren.

"Det må jeg sgu' nok sige", sagde oberstløjtnanten, "det var sandelig en præsentabel hjemkomst. Hvad har du i kasserne, dit udstyr?"

Premierløjtnanten: "Jeg er faktisk ikke sikker på du vil bryde dig om at kende indholdet!"

Nå, det endte dog med, at indholdet blev besigtiget på kontoret, og oberstløjtnanten modtog en passende kompensation for det hårde og risikobetonede arbejde samt for evt. opkommende tort og svie.

Gennem 60'erne og 70'erne var der hyppige og store anløb af flådestationen i Kiel. Og særligt når det var den såkaldte Danex⁴⁴ øvelse, som ankom til Kiel, var der stort postyr. Midt i tresserne kunne der let være tale om 25 skibe, som halvvejs henne i øvelsen gik ind til Kiel for at restituere besætningerne og for at proviantere til de fortsatte strabadser på havet.

De fleste danske orlogsskibe handlede dengang med skibshandlerfirmaet Zerssen & Co., som havde en ældre sælger, der havde specialiseret sig i den danske flåde. Han hed Thomsen, men for at give det en tysk klang, omtaltes han altid som "den Thomsen".

Han var en gæv gut på omkring de femoghalvfjerds, som altid var rede til at fuppe os, når vi var i havn. Han talte udmærket dansk, og hans standardudsagn, når vi drøftede priser med ham var:

"Mein Lieber, jag schnyder ingen spezielt, – jag schnyder alle!". Og det var rigtigt.

Man skulle i den grad være efter datomærkningen, ellers kunne man let komme på havet med proviant, hvor sidste salgsdato udløb dagen efter afgang.

"Den gör ingenting!", sagde den Thomsen, "den Maad schmager altid fint på Havet, når dine Söefolk blot er hungrige!"

Han solgte også varer til skibenes kantiner⁴⁵, hvilket han havde beskæftiget sig med lige siden kejsertiden, hvor han forsynede den tyske højsøflåde med alskens sager.

Under en meget uformel, om end omfattende og fugtig skibshandlerbetalt frokost meddelte han, at han siden Kaiser Wilhelms tid havde brugt denne betegnelse for en ganske almindelig slikkepind:

"Ein Luxuskindersucker mit Dauerpraline und Holzhandgriff". Der var styr på tingene dengang, – der skulle ikke være noget at tage fejl af. Ud-

44. Den danske flådes sommerøvelse i dansk, norsk og tysk farvand

45. Kioskliggende udsalg om bord med daglige fornødenheder og slik og chokolade.

trykket er næsten lige så godt drejet som omtalen af Bornholm i 'Neues Deutschland'.

Der kunne til gengæld være noget at tage fejl af, når den danske flåde forsøgte sig i det tyske sprog. Det var depotskibet 'Hjælperen', som bestilte 400 dåser forloren skildpadde, beregnet til hurtig udbakning⁴⁶ under Klart Skib eller andre strabadserende forhold i torpedobådene. 'Den Thomsen' var ikke helt klar over, hvilken vare der var tale om, så skibsin-tendanten udbrød:

"Aber Thomsen, das ist doch nur verlorene Schildkröten!"

„Ach-so, jawohl ja, Schildkröten, nu jeg den forstår!"

Næste morgen, lige før skibet skulle afgå, stod provianten på kajen i et kæmpebjerg af kasser. Intendanten fór rundt mellem dem med fakturaen i hånden og så temmelig vild ud. Regningen lød nemlig på et helt vanvit-tigt tal, – i D-Mark.

Med megen møje og besvær fandt han det, der burde være den forlorne skildpadde. Det viste sig at være ægte skildpadde af mærket Lacroix, i små bitte dåser, som dengang kostede 40 D-mark pr. stk. i modsætning til den "fortabte", som kostede 48 Pfenning.

"Hva' Fa'en er den af, Thomsen, das er jo ikke verlorene Schildkröten!"

"Nein, das er vielleicht rigtig, aber den er meeeget bedere end den verlore-ne Schildkröten. Danske Söefolk skal den ja icke have anden Klasse Maad, va?!"

Han lød efter sigende næsten som Sepp Piontek.

Desværre måtte skibet aflevere det hele, og 'den Thomsen' måtte rette fak-turaen. Affæren blev således afværget i sidste øjeblik. Den ville også have været svær at forklare for proviantkontrollen, som dengang var særdeles nævenyttig. Fire hundrede dåser ægte skildpadde! Vorherre bevares!

Under samme ophold Kiel var det faldet et par unge løjtnanter ind, at de burde pynte lidt op på admiralsskibet ved nattetide, da de kom hjem fra byen. Minelæggeren 'Møen' fungerede som stabsskib, og fartøjer af denne type har en meget stor og flot hæk, som er velegnet til at male på. F.eks. kunne man med rød mønje og store bogstaver skrive "Marta af Piræus"⁴⁷. Og de gjorde det sgu! Bare for spøg.

Næste dag før morgenmaden gik stabschefen, Kommandør P., sin sæd-

46. Tilberedning og servering af skibsmåltid

47. Jeg skal her tillade mig at gøre lidt reklame for kultfilmen "Martha" af Bahs og Balling. Køb den, se den, nyd den!!

vanlige tur ud af molen. Han nød morgensolen fra molehovedet, bakkede velbehageligt på sin pibe, og var i det hele svært tilfreds med tilværelsen. Øvelsen var gået godt indtil nu; naturligvis ikke mindst fordi den var vel tilrettelagt fra hans side, og udsigten til den fortsatte færd gennem de indre danske farvande bag de bøgelyse øer lignede om hjertet på en gammel søulk, som endnu ikke helt havde opgivet tanken om at blive forfremmet til admiral.

Kommandøren bankede piben ud på en pullert og vendte sig om for at gå tilbage til et veldækket morgenbord i skibets chefsmesse.

I det øjeblik så han det: "Marta af Piræus"! Nærmest i flammeskrift.

En meter høje bogstaver i strålende rødt på agterspejlet af hans skib! Hvis ikke det var fordi han lige havde røget en pibe tobak og derved tvunget sine lungers vakuoler på vid gab i deres søgen efter ilt, var han formentlig gået i døren med et hult drøn. Nu tog han blot ekstra luft ind, hvorefter han rettede sine skridt direkte over i u-bådenes moderskib, 'Henrik Gerner', som lå på den anden side af kajen. Han var ikke i tvivl om, at det måtte være fra denne røverkule, marodørerne kom. Og ganske rigtigt, der gik ikke mange minutter, før et par slukørede løjtnanter måtte gå den hårde gang over molen med grå maling og pensler for at udslette nattens gerninger.

Ved en anden lejlighed i Kiel var der tilrettelagt forskellige ankomsttidspunkter for de danske skibe til Tirpitzmole⁴⁸. De skulle derfor hver for sig sende signal om forventet ankomst, hvorefter de fra tysk side fik angivet kajplads i flådestationen.

Netop dette år havde den lille orlogskutter 'Ertholm' i en periode fungeret som hjælpefartøj for andre af flådens småskibe. Kutteren, der havde en værnepligtig løjtnant som fører og en besætning på 4-5 mand, sendte sin begæring om havneplads i navnet 'Tender'⁴⁹ Ertholm'. Det lød af lidt mere end bare 'Ertholm'.

Denne 'tender' kunne tyskerne ikke identificere. Men da man var klar over, at en tender nok ville være i størrelsesorden som den tyske Rhein-klasse⁵⁰, fik 'Ertholm' besked på at gå til kajplads nr. F6.

Løjtnanten førte sit fartøj ind på flådestationen efter at have konsulteret havnekortet, og da han svajede op ved F6 kunne han se, at det var lige midt for molen, og med ca. 100 meter mere plads end han behøvede. Endvidere var der opstillet et tysk marineorkester⁵¹ på kajen, som var i fuld

48. Navnet på flådestationen i Kiel

49. Hjelpe- og forsyningskib

50. Ca. 2.500 tons, omkring 90 meter lang.

51. De spillede altid så larmende ved skibenes ankomst, at det var umuligt at kommunikere fra bro til agterdæk mv. Havnemanøvren trak derfor ofte noget ud.

gang med 'Kong Frederik den IX's Honnørmarch' til ære for den store danske ankomst.

"Den er sgu' da helt gal! ", tænkte løjtnanten, men alligevel stævnede han hen mod F6, hvor havnemesteren stod og skuede efter et par tusind tons. Mindst.

"Hier können Sie nicht liegen", tordnede han ud til løjtnanten, som nu var ved at fortøje, "wir erwarten hier Tender Ertholm!".

"Aber Ich bin es, – Ich bin ja Tender Ertholm!", råbte løjtnanten tilbage. Den gode havnemester så noget skuffet ud, men han tog sig hurtigt sammen og råbte tilbage:

"Also gut, dann müssen Sie bestimmt auch Musik haben!!"

Derefter fortsatte festlighederne i ca. et kvarter. Musikken spillede, og alle fik en sund latter. Havnemesteren kom om bord i godt humør, man opklarede sagen og det aftaltes, at kutteren skulle forhale helt ind hjørnet, så man kunne friholde den store plads. Da havnemesteren gik i land, var han i endnu bedre humør, end da han steg ombord.

Næste dag ville den daværende admiral uventet inspicere kutteren, og det skete bestemt ikke ret tit, at han satte sine ben i en 5-mands kutter. Men løjtnanten gjorde hurtigt klar og stod på sidedækket ved det lille landgangsbræt på ca. 2 meters længde og 30 cm. bredde, som var nødvendigt, dér hvor båden nu lå.

Admiralen nærmede sig, og kutterchefen rettede sin besætning op og ville træde i land for at møde ham.

Imidlertid havde han sin opmærksomhed rettet for meget mod admiralen, og så skete det, som med garanti ellers aldrig ville ske for ham til søs og i dårligt vejr: Han skvattede i vandet mellem kutteren og kajen. Admiralen blev naturligvis forskrækket og kikkede ud over kajkanten, netop som løjtnanten kom til overfladen igen.

Nede fra dybet og i vand til halsen, gjorde løjtnanten honnør og sagde:

"Melder admiralen, – Ertholm er klar til inspektion!" Det var en stor og smuk præstation.

Besætningen fik ham hevet op i en fart og i løbet af et øjeblik var han i tørt tøj og begyndte rundgangen. Det var lige det kedelige ved det, at 'Ertholm' ikke var helt så klar til inspektion fra for til agter, som skipperen havde ladet forstå.

Af praktiske og vedligeholdelsesmæssige årsager havde den unge løjtnant afrigget 20 mm maskinkanonen og henstuvet den på et tørt sted i skibet, hvor den ikke ville kræve nogen stor arbejdsindsats. I dens sted havde han

rigget kanon affutagen til med en håndspage⁵², som ikke skal vedligeholdes. Denne kanon attrap var naturligvis indsvøbt i den originale kanon presenning, så det for en overfladisk betragtning så ud som om, der virkelig sad en 20 mm kanon på sin plads

"Lad os se maskinkanonen!", beordrede admiralen, netop som løjtnanten troede inspektionen var slut. Men der var ingen vej udenom. Presenningen kom af og der mødte admirals øje denne håndspage.

"Æææh, hvorledes....?", begyndte admiralen forbløffet og under stigende diostykt blodtryk.

"Melder admiralen, vi har netop afrigget kanonen her til morgen for rutinemæssigt eftersyn, men jeg mente ikke vi kunne ligge her sammen med hele styrken uden i det mindste at se orlogsmæssigt udhalet⁵³ ud", kom det lynhurtigt fra løjtnanten, hvis åndsnærværelse tydeligt havde nydt godt at den kolde dukkert.

Stemningen var lidt anspændt et øjeblik, men admiralen købte den med et blink øjet. Han brummede dog lidt i skægget, da han gik i land.

Det er med garanti hele vejen igennem den bedste inspektion han har haft, og der er er ikke tvivl om at han har nydt at fortælle historien ved frokosten i admiralsmessen.

52. Kraftigt stykke tømmer på godt 1 meters længde, som anvendes til at drive spillet med i håndkraft. Der bruges normalt 4 stk. håndspager i en lille spil

53. Korrekt krigsskibsmæssigt udseende

Sære Fortællinger

En kold og klam oktoberdag i 1979 var sejlkutteren 'Thyra' på vej til Køge. Det var næstsidste sejldag i sæsonen, hvor der blot skulle forlægges til Holmen næste morgen. Chefen dette år var min ærede kollega og ordinarus opponens, daværende kaptajnløjtnant Ulrik Wesche.

Det var sen eftermiddag med sne, slud, tåge, svære regnbyger og i øvrigt nedsat sigtbarhed. Wesche, der er en dreven sømand var fast besluttet på at bringe sin besætning og sit skib sikkert i havn. Det er sin sag i stærkt befærdet farvand i svær tykning uden andre navigatoriske hjælpemidler end spritkompasset, et par gode øjne samt – i tilfælde af tåge – ører, der er stive som kohorn.

'Thyra' i omtåget tilstand

Alle var i cockpittet for at følge bestikket, holde udkik, passe sejlene og styre skibet. Kokken, det venlige menneske, havde udbakket et læs håndmadder, som man sad og spiste uden særlige formalia.

Wesche havde med det ene øje udset sig et stykke med spegepølse, som han greb samtidig med han koncentrerede sin højre hånd og sit synsfelt omkring ophældning af øl i kaffekoppen. (Wesche havde gennem hele sin karriere den underlige vane, at drikke pilsner af kaffekopper. Her er formentlig stof til en doktorafhandling om "Afvigelser fra standardiseret søværts ølindtagelse i indskrænket fart".) Den manglende koncentration om den halve rundtenom, blev imidlertid atter kaldt til live, da det viste sig, at en blåmejse uden landingstilladelse eller dipclear⁵⁴ eller noget som helst var landet på chefens venstre hånd og allerede var i fuld gang med at nedkæmpe spegepølsen.

I første omgang ganske forbløffet, men siden vennsæl og varm om hjertet, lod Wesche fuglen tage sig til gode så meget den lystede. Synligt oplivet ved den imødekommende holdning ombord, hvor alle sad bomstille for at nyde synet, satte fuglen derefter med to vingebask kursen mod Wesches kaffekop, fra hvis kant den indtog en passende mængde øl, før den endelig forsvandt om læ, ned gennem lugen og direkte ind i det lille chef-lukaf i bagbord side. Her landede fuglen ubekymret ved siden af en katalysator ovn, stak hovedet under vingen og tørnede ind.

Alle var yderst forbløffede.

Kokken satte lidt vand og brød ind til den, men derefter glemte man alt om episoden, da vejrforholdene stadig var af en karakter, som krævede fuld opmærksomhed og koncentration.

Endelig hen på natten ankom man til Køge, og alle kunne tørne ind, meget trætte.

Ikke før 0615, ved daggry, der meldte sin ankomst gennem det lille køje, lod blåmejsen høre fra sig igen. Den havde da taget station på Wesches næse, som stak ud af soveposen og hvorpå selv større fugle om fornødent ville kunne foretage eskadrillevis landing.

Fra denne ikke ubetydelige position (se foto) gjorde fuglen gældende, at den atter var klar til at drage ud i naturen, men da den ikke kunne forcere det lukkede køje og heller ikke var nået langt med at hakke i det vandtætte kit, ville den lige orientere sin vært om, at tiden nu var inde til at tørne ud og åbne køjet. Som 'sagt' så gjort, og fuglen forsvandt som en raket uden i øvrigt at sige tak for mad og logi.

54. Diplomatic Clearance

U. Wesche på broen af 'Peder Skram'. For den uvante observatør kunne det se ud, som om han har en kæp i øret og taler til en øloplukker!? Ingen af delene er tilfældet! 'Kæppen' er en UHF antenne i masten og 'øloplukkeren' er ophængningsbøjlen på en mikrofon. I stedet for at hengive sig til pjank er Wesche her i gang med at dirigere en RAS øvelse (se fodnote 39) i 1982. Hovedbeklædningen taler vi slet ikke om – den eksisterer ikke!

Tilfældet gav Wesche anledning til at tænke over tilværelsen og herunder særligt spørgsmålet om sjælevandring. Hvem var denne fugl i sin tidligere tilværelse? Tydeligvis en som kendte 'Thyra's indretning, men direkte forspurgt oplyser Wesche, at han endnu ikke har været i stand til at identificere tidligere kolleger, der dels var så beskedne i deres madforbrug, dels var så gode navigatører, at de kunne finde vej til en lille sejlkutter på havet i tæt tåge. Mysteriet forbliver således uløst.

Da Wesche berettede denne historie, kom jeg i tanker om en fugleoplevelse, som jeg selv havde, da jeg ombord i det norske skib 'Andenes' var på vej til Den Persiske Golf for at deltage i begivenhederne i 1990-91. Da vi var kommet syd for Suez og sejlede gennem det Røde Hav landede en falk på taget af skibets helikopterhangar. Dette sted var traditionelt reserveret for de fem danske besætningsmedlemmer, som her nød tilværelsen i frokostpausen i de på Kreta indkøbte flugtstole på otte kvadratmeter plastic græsplæne.

Vi sad alle og stirrede på denne frygtindgydende rovfugl. I første omgang sad vi helt stille for ikke at skræmme dyret, men senere opdagede vi, at den ikke lod sig gå på af vore bevægelser.

Efter nogen tid hidkaldte vi den norske kok, som serverede en rå t-bone steak og en kop vand for kræet. Det varede ikke mange minutter, før fuglen gik i gang med måltidet, som så ud til at passe den helt fint. Den kunne dog ikke spise det hele, men den holdt god fast i t-benet med sine kløer. Til vores store overraskelse kunne vi uden problemer nærme os fuglen, og en særlig dristig officer tog endog fat i kødbenet og løftede fugl og ben op, uden at falken gav slip.

Senere kunne man vende fuglen med hovedet nedad og i alle vinkler. Den hold hårdnakket fast i sit bytte. Den blev ombord i et par dage, og da vi passerede Bab-el-Mandeb strædet⁵⁵, lettede den og satte kursen ind mod Yemens kyst, som ikke var langt borte.

Vi drøftede oplevelsen og var enige om, at der måtte være tale om en ung falk, som var sluppet fra sin falkonér skole, idet den var helt tryk ved menneskers nærvær.

Men den var ikke nær så imponerende som Wesches blåmejse, der selv kunne tage for sig af retterne.

Den vildskab hvormed den kastede sig over kødet kunne antyde, som tilfældet med Wesches blåmejse, at der var tale om sjælevandring. Her var der blot tale om et større format, så der kan næppe være tale om en dansker.

55. Snævert stræde mellem Afrikas Horn og Den Arabiske Halvø ved Yemen

En anden og meget virkelig 'blåmejs' fjerner U. Wesche fra sejlene tjeneste

Fra den arabiske falkonérsport hjem til danske præstationer.

Det lykkedes i begyndelsen af 80'erne Minelæggeren 'Sjælland', så vidt det vides som den første sejlene enhed i Søværnet, at etablere et helt hold til Nijmegen marchen. Træningen var ikke gået så godt på grund af et intensivt sejlprogram det pågældende forår, men humøret fejlede ikke noget. Det var aftalt at holdet fra minelæggeren skulle støde til de øvrige marchdeltagere fra Forsvaret i Nykøbing Falster, hvilket passede fint, da 'Sjælland' var på værft i Nakskov. Om bord besluttede Velfærdsofficeren, der var leder af holdet, at man aftenen før den tidlige afgang til Nykøbing skulle fejres med en aften i byen for hele holdet. Kun den oversergent, der havde vagten som vagtassistent, måtte af indlysende årsager forblive om bord.

Ved midnatstid blev vagtassistenten ringet op af kæresteren til en af konstablerne på holdet, som stakåndet og med rædsel i stemmen fortalte, at hele holdet var blevet hentet af politiet, fordi man var kommet i slagsmål med nogle civile, og hun mente ikke, at de ville blive sluppet ud igen før op ad formiddagen næste dag. Vagtassistenten så i ånden, at deltagelsen i Nijmegen marchen ville gå i vasken, så han besluttede at ringe til politiet i Nakskov for at forsøge at få holdet frigivet. Politistationen i Nakskov var imidlertid lukket for natten, men der var en henvisning til politiet i Mariibo. Her kendte man ikke noget til sagen, men som de sagde, kunne det være en af deres patruljer, der havde foretaget anholdelserne, og at alle nu var på vej til arresten i Mariibo. På dette tidspunkt kom vagtassistenten i tanke om, at han kendte arrestforvareren, som havde været ansat i

Søværnet tidligere. Via oplysningen fik han fat i arrestforvareren, der imidlertid ikke kendte noget til sagen, men som lovede at ringe tilbage, når arrestanterne kom.

Der gik således endnu en rum tid og klokken blev hen ad to om natten. Da vagtassistenten endnu hverken havde hørt fra politiet eller arresten, besluttede han at tage ned på det værtshus i Nakskov, hvor anholdelsen var sket, for at høre værtshusholderen, om han kunne kaste lidt lys over sagen. Da vagtassistenten lettere ophidset kom stormende ind på værtshuset, lød der et rungende " Skål, det var du sgu længe om!". Der sad hele holdet og morede sig kosteligt over lille egen practical joke, som nok havde taget et lidt større omfang, end de havde regnet med. Vagtassistenten syntes derimod ikke det var helt så morsomt.

Til slut skal det lige nævnes, at trods tunge hoveder kom holdet af sted til tiden og marchen som et hold blev gennemført, vist nok med lidt støtte udefra.

Og det er netop støtte udefra, der berettes om her.

Som det så morsomt er skildret i kult filmen 'Marta' er der og har altid været en vis jalousi mellem dæk, maskine og frigængere. Sådan skal det være. Ind imellem kan enkeltpersoner være noget nævenyttige over for andre af grupperne, men for det meste forløber det i den bedste ånd, idet moderne indstillede mennesker har fuld forståelse for at ingen enkelt gruppe kan overskue alle de vidt forskellige håndteringer i et moderne orlogsfartøj.

Der er dog en enkelt ting, som alle mener, at de har forstand på, og det er maden.

Det må slås fast, at man ikke i mands minde, eller i kvindes, har lidt nød i søværnets skibe på det madmæssige område, selv om kontrolfunktionen en gang i mellem kan (eller i hvert fald kunne) være rigeligt nævenyttige og nøjeregnende i deres bemærkninger til kostregnskabet og derved sætte grå hår i hovedet på kok og besætning.

Det klaredes dog for det meste med at intendanten spandt en ende over de strabadserende forhold, som skibet have være under i netop den kritiserede periode.

Men der kunne til gengæld være betydelig mere nærgående kritik af maden ombord, hvor intet tilsyneladende var godt nok for visse krævende besætningsmedlemmer.

Således havde en O-rums⁵⁶ løjtnant engang over et par uger været vold-

56. Operationrummet. Skibets kommandocentral, hvorfra våbensystemerne styres. Efter kabyssen skibets vigtigste rum

somt ude med riven efter intendanten og kokken i sin kritik af maden. Det kunne laves meget bedre osv., og han havde sågar bevæget ud i kabyssen og blandet sig i fremstillingen af hovedmåltiderne. Efterhånden blev det kokken for meget, og han klagede sin nød til intendanten.

"Den er fin," sagde denne, "det klarer vi under luftforsvarsøvelsen i eftermiddag og i aften! Du kommer med mig op i O-rummet kl. 13, og så giver vi en hånd med i øvelsen."

Som sagt så gjort. Efter frokosten, som naturligvis var ad H... til (der var ikke Brottssjö-sill⁵⁷), og da øvelsen var kommet godt i gang, og himlen vrimlede med egne og med fjendtlige fly, sneg kokken og fedtøren sig ind i O-rummet, hvor de hurtigt orienterede sig om de forskellige radioers brug. Derefter indtog de hver en mikrofon (mike) og gav sig i lag med at dirigere fly rundt. Det må have været en særpræget oplevelse for piloter og kommandocentral.

Det skabte omgående en del panik i øvelsen, for de to havde naturligvis ikke det fjerneste begreb om situationen eller procedurer eller noget som helst.

"Hvad fan' laver I?", råbte løjtnanten temmelig konfus. "Slip omgående det hele, – er I da blevet helt sindssyge?"

I det samme komme chefen farende ned fra broen, hvor han havde hørt noget af kommunikationen, og hvis nogen har lignet et spørgsmålstejn i ansigtet, så var det ham. Han var kendt for at være et roligt gemyt, så han udbød:

"Intendant og kok! Har I for lidt at lave nedenunder, eller hva'?..."

"Ork-nej," sagde intendanten, "men vi havde fået den forståelse af den praktiserede skibsorganisation, at man blot kan træde ind og hjælpe, hvor man synes det er fornødent, ligesom f.eks. løjtnanten dér, som gerne kommer uopfordret i kabyssen og giver et nap med. Når han hjælper hos os, så kan vi også hjælpe ham. Det manglede bare!"

Chefen havde luret den, så der faldt hurtigt ro over gemytterne, og dagligdagen kunne fortsætte.

Skomager, bli' ved din læst!

I samme skibs kabys opstod der under en øvelse i Atlanten en brand i friturekogeren, og det er en meget ubehagelig situation, hvis ikke den kommer under kontrol med det samme. Netop med henblik på en sådan

57. Man skal kende filmen Martha for at forstå denne finte. Man har ikke forstået livet til søs, før man kan den film udenad. Køb den dog!!

situation havde skibet for nylig fået installeret en halon anlæg⁵⁸. Halon flasken var monteret lige inden for kabys døren, og et kobberrør førte hele vejen rundt under dækket til en dyse, ret over frituren. I tilfælde af brand skulle man blot åbne flaskens ventil, og i løbet af ingen tid ville branden være slukket.

Det var imidlertid den hage ved installationen, at ingen havde orienteret den værnepligtige kok om dette arrangement. Så da han opdagede branden, fór han hen til døren og flåede flasken ud af dens beslag for at anvende den mod ilden. Nu skete der blot det at kobberrøret brækkede, og den konfuse kok vidste ikke sine levende råd.

Heldigvis var 1'ste mester og han brandgæng på pletten i løbet af få minutter og fik bugt med branden. Men det kunne godt have udviklet sig i en farlig retning.

I de større skibe var forsyningstjenesten generelt henlagt under intendanten. Det var hans ansvar at samle trådene fra de forskellige fagtenesters materiel regnskabsførere og skaffe grejet ombord. I visse skibe beholdt han også ansvaret, når alt var ombord. Bl.a. gjorde dette sig gældende i fregatterne, hvor intendanten havde flere depoter rundt i skibet. Det mest ømtålelige var smøreolielasten, som lå agter i styremaskinrummet. Der var ofte brug for at maskinbesætningen kom i rummet for at hente et af de mange, mange forskellige produkter, som var i anvendelse i skibet. Til intendantens store irritation var maskinfolkene ikke altid flinke til at efterlade rummet i søklar stand, hvilket medførte, at dunkene lå og flød på dørken i en uoverskuelig bunke. Det kostede mange ærgrelser og megen arbejdstid at få styr på det igen.

Gennem nogen tid havde det til gengæld irriteret 1'ste mester, at det ikke var ham, der havde kontrollen med dette lager. Det kunne der sådan set være noget om.

Så skete det en dag, efter et par døgns meget dårligt vejr, at intendanten ville efterse det pågældende rum. Og ganske rigtigt, det hele flød i én pærevælling, fordi maskingasterne ikke havde sikret dunkene med de der-til indrettede slingebrædder i reolen.

Nu kunne det være nok. Ved frokostbordet sagde intendanten til alles overraskelse:

"1' mester, jeg har tænkt over det, og selvfølgelig har du ret. Smøreolie lasten skal være din. Men du får den ikke gratis. Giv en flaske brændevin til frokosten på lørdag i Brest, så kan vi give håndslag med det samme!"

58. Meget effektivt kemisk slukkemiddel

"Top!", sagde mester, og alle bevidnede aftalen.

Men det kan nok være at mester så noget vild ud i ansigtet, da han kom op til aftenmaden. Han kom lige fra lasten. Lig i lasten?

En dag ringede havaritelefonen i intendant O's lukaf. Det var en gast, som opholdt sig i maskin stores rummet, hvor han var ved at montere er reol til svært gods.

"Gider du lige kigge ned i maskin stores. Jeg har et lille problem!", lød det fra gæsten.

O løb ned agter og forsvandt gennem adskillige mandehuller ned i lasten. Her sad den pågældende konstabel med sin finger stukket ind i agterskottet.

"Se lige her!", sagde han og trak fingere ud. Det medførte en nydelig stråle af gasolie, ret ud i rummet. Han havde været så ivrig for at montere reolen, at han havde glemt at se på tegningerne, og så havde han boret lige ind i en olietank.

O jog sin finger ind i hullet og sendte gæsten op efter skæreværktøj.

"Nu skærer du gevind i det hul og sætter en bolt og en pakning i. Og så holder du din kæft med det!"

O turde dog ikke andet end at sige det til 1'ste mester, og han godkendte arrangementet.

'Peder Skram' i selskabstøjet. Skibet som tilrigget under steam past 'Stanavforlant' 1980. Et syn, som aldrig vil kunne opleves i havn.

Fregatten fortsatte sejladsen mod Brest. Under den smukke indsejling stod to af de vagtfri officerer på åben bro og betragtede skuet. Den ene, der var kendt for at være meget pige glad stod tavs og studerede byen gennem sin kikkert. Kollegaen spurgte efter hvad der dog var så interessant.

"Åh, jeg tænker blot på fra hvilket af disse vinduer, jeg i morgen tidlig skal se ned på mit skib!" Vi skal ikke her spekulere på, hvorledes det endte. Men hensigten var god nok.

Under opholdet kom der en fransk løjtnant ombord som forbindelsesofficer. Han var meget imødekommende overfor fregattens "beundring" for den franske flådes forsyningssystem, og på opfordring skaffede han alle flådens forsyningskataloger, bind 1 til 12, "med henblik på studier". Digert værk! Men der var onde hensigter hos operationsofficeren, intendanten og kabyslederen i fregatten. De interesserede sig kun for bind 8: Proviant. Man fremskaffede oven i købet de fornødne blanketter og den franske løjtnant nåede ikke engang at se mundingsglimtet, før der var indleveret en begæring på: Franske grundsovs, 6 dunke, Champagne, 24 flasker samt Emmentaler ost, 1 stk, 12 kg. Gad vide, hvorledes det ville gå. Næste morgen rullede en lille sømilitær lastvogn op ved falderebet, og chaufføren med Chapeau Basque på hovedet og en Gauloise i kæften spurgte lakonisk: "Fregate Danoise, hein?" Jo-jo, såmænd. Kabyslederen modtog og kvitterede for varerne, som omgående blev taget i forvaring. Normalt vil man senere se en regning dukke op for den slags excesser via den danske ambassade i Paris, men i dette tilfælde hørte fregatten aldrig noget. Formentlig har den franske flåde taget det med ophøjet ro, at man således kunne glæde den lille, morsomme, danske fregat. Vi er jo sådan set også i familie!

Under den fortsatte sejlads nød man godt af både grundsovs og emmentaleren. Og champagnen, forstås.

Den følgende begivenhed, i øvrigt i fransk farvand, var jeg selv voldsomt involveret i, hvilket vil fremgå af fotoet på næste side.

Under 'Stanavforlant' i 1980 var der megen spøg og skæmt mellem skibene. Det var f.eks. en tradition, at der skulle laves en uortodoks steam past⁵⁹ for et skib, når det skulle afgå fra øvelsen. Det var ikke småting, der blev fundet på i den anledning.

Da nu stemningen alligevel var så god mellem alle disse nationers skibe, syntes operationsofficeren på 'Peder Skram' (U.Wesche), at vi også skulle levere en eye-opener. Han sendte uden chefens vidende et signal til styrkechen og bad om tilladelse til at låne en canadisk S-61 helikopter, som

59. En slags forbidefilering. Blot til søs og med store skibe

Det er sjældent, at intendanten er så ophængt, som det ses her. Forfatteren blæser HMS 'Juno' et stykke. Han blev herefter hurtigt gråhåret. På Juno's sidedæk ses commodoren's frokostselskab.

jeg skulle hænge nedenunder, firet ca. 5 meter ned i kranwiren. Fra denne luftige position skulle jeg spille en nummer på trækbasun mens helikopteren fløj forbi alle skibene.

Styrkechefen kunne godt lide ideen, men han udbad sig en prøve, hvor jeg skulle ophænges i fregattens styrbord rånok og spille derfra, mende fregatten susede forbi kommandoskibet

En dag ved frokosttid, hvor hele styrken lå under langsom formationssejlad i Biscayen og blot ventede på, at den næste fase i øvelsen skulle begynde, lød det så over prajeanlægget:

"Forvalteren møde på åben bro med.....hva' for no'et?!" Klik. Tavshed. Der var tydelig forbløffelse at spore i stemmen. Et øjeblik efter havde den pågældende sundet sig, og nu kom det klart og tydeligt:

"Forvalteren møde på åben bro, – med trækbasun!"

Jeg hankede op i hornet og bevægede mig op på åben bro. Her stod chefen, orlogsprovsten og flere andre, mens der forgik noget riggerarbejde op til styrbord rånok. Chefen var lidt overrasket, for han havde først lige fået kendskab til øvelsen.

Matrosen havde rigget en bådsmandsstol⁶⁰ til, som kunne hejses helt op

60. Et 30 cm bræt, rigget som en gynge og ophængt efter behov. Med hejseblok

under rånokken. Efter et par forsøg lykkedes det at få mig derop, men af hensyn til min krops tvivlsomme, aerodynamiske egenskaber, måtte vi rigge en line til for holde mig i den rigtige retning, når forestillingen skulle begynde. Se fotoet.

Så vidt hvad der forgik på scenen. Nu til publikum.

Den britiske commodore vidste jo godt, hvad det skulle ske, og han sad midt i frokosten ombord i destroyeren 'HMS Juno' med hele sin stab, som ikke kendte til sagen, bl.a. en dansk orlogskaptajn, da vagtchefen ringede ned fra broen og meddelte:

"Sir, 'Peder Skram' has left her position in the formation⁶¹ and will be alongside in two minutes. She is blazing away at 30 knots! Nothing of this is according to the exercise order!"

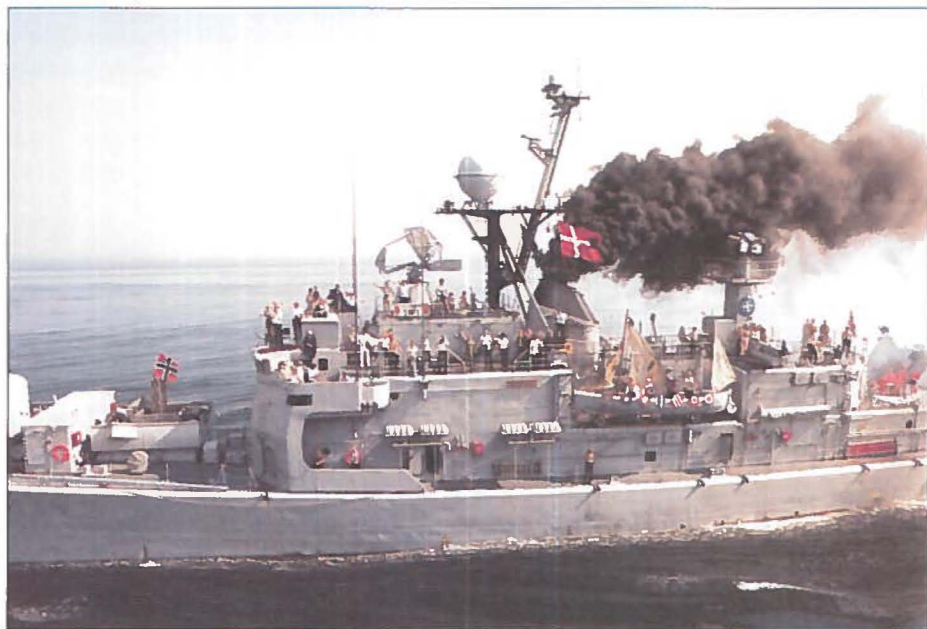
"Very well, Lieutenant. Tell me, does she fly a trombone player from her starboard yardarm?" spurgte commodoren.

Stilhed i telefonen. Og så: "Sir??"

"Yes, my good man, see if she flies a trombone player!" fortsatte commodoren eksalteret.

"Sir, indeed she does, I can see him. What shall I do about it! "

"Keep a steady course, and enjoy the show. Thank you, Lieutenant!"

HNOMS 'Narvik' under maskeradeagtige tilstande ...

61. Der sejlede i "Formation One", dvs. en lang række, denne dag med Peder Skram bagerst

... med et orkester på Monkey Island!

Herpå inviterede commodoren sin stab ud på 'Junos' bagbord sidedæk, netop som 'Peder Skram' kom forbi.

"Så spiller du!", råbte chefen op til mig, og jeg fyrede op under 'Rule Britannia, Britannia Rules the Waves'. Ved denne lejlighed var det nok os, der var herrer på havet.

Fregatten fortsatte fremover lidt endnu og drejede derefter tilbage på vor plads i formationen og alt var ikke helt som før.

Selv var jeg meget tilfreds med atter at have dækket under fødderne.

I 1970'erne var sejladsen om sommeren indstillet over to perioder af tre uger, hvor først den ene, siden den anden halvdel af besætningen afholdt sommerferie. Ind imellem disse perioder var der en uge med samlet sejlads for alle. Denne uge var det op til skibet selv at lægge sejlplanen. Der var tale om en såkaldt Individual Exercise (Index).

En af vore daværende korvetchefer var kommet på den udmærkede tanke, at skibet først skulle gennemføre øvelsessejlads syd for Lolland-Falster, og tirsdag eftermiddag gå til Nykøbing Falster for lidt landlov og afgå næste morgen til Kattegat for videre øvelse. Torsdag eftermiddag og nat ville man ligge i Kolding.

Sjovt nok var begge disse byer kendt for deres sommerrevyer!

Ved ankomsten til Nykøbing Falster sendte chefen en komplimenterende

officer af sted til Volmer Sørensens⁶² sommerhus for at forelægge ham det spørgsmål, om korvettens besætning eventuelt kunne få lidt rabat på billetprisen. Volmer Sørensen var ikke sen til at sige, at alle uniformerede orlogsgaster, sergenter og officerer kunne komme ind gratis samme aften. Han ville straks reservere 80 pladser i salen.

Det blev en stor succes. Ikke mindst fordi Volmer Sørensen og kapelmester Henrik Krogsgaard samme eftermiddag lavede og indstuderede en festlig sang om korvettens togter og søfolks glade forhold til kvinder. Da den sang blev fremført om aftenen af Grete Sønck, Birte Kjær og det hele kompanie gik besætningen amok i begejstring.

Det var en festlig aften, og chefen blev så begejstret, at han inviterede skuespillerne til natmad ombord i officersmessen, dog ihukommende det gamle messereglement, som fastslog: "Her agtes ingen Ødselhed, men ej heller usømmelig Sparsommelighed". Det sidste led blev efter sigende ved denne lejlighed afprøvet til grænsen.

Det blev en uforglemmelig nat. Ikke mindst, da Grete Sønck og Birte Kjær gerne lige ville hilse på gutterne om læ. Klokken to om natten vækkedes folkene på maskinbanjen af det tændte lys og de to damer, der på stedet sang og opførte 'California, here I come'. Den dengang meget kendte duo Danny Drags gav også et par numre til bedste, hvilket den ene af de to herrer gik meget op i, idet han selv var orlogsgast som ung mand.

Der var afgang til øvelsesområdet næste morgen 0700. Det lykkedes lige akkurat at få lempet teatertruppen i land, før trosserne gik. Der var ikke et øje tørt.

To dage senere gentog seancen sig, nu i Kolding, men min hjemmelsmand har ladet forstå, at begivenhederne ikke egner sig til nedskrivning. Hvis der er overlevende fra den tur om tyve år, kan man måske åbne en smule. Ikke mindst beretningen om, hvorledes 4 officerer fra korvetten blev nægtet adgang til diskotek 'Tordenskjold', fordi de var i uniform! Dørmanden ændrede dog opfattelse af adgangskriterierne, da 32 hærdebrede dæks- og maskingaster fra korvetten med opsmøgede ærmer kom ud i hallen og spurgte, om det virkelig kunne være rigtig, at deres officerer ikke kunne komme ind.

Hvad der siden hændte, får vi måske at vide med tidens fylde.

Ligesom den omtalte dørmand måtte være lidt forvirret kan det af og til hænde, at også søfolk forvirres af omstændighederne og ikke kan holde styr på, hvor de befinder sig. Således hændte det en sommerdag i Tronhjem, at to mødige orlogsgaster efter en lang lørdag nat, ville gå en tur søndag formiddag ved 11-tiden. Men det varede ikke længe, før de måtte

62. Daværende direktør for "Revykøbing"

sætte sig og hvile på en fortovsrestaurant. Det var faktisk ved først givne lejlighed. Så måtte Nidaros domkirken og andre gode ting vente til senere. Solen varmede, og de to unge mennesker døsede hen, ikke påfaldende for de øvrige gæster, men stille og hensynsfuldt. Et øjeblik efter stillede en gademusikant sig op lige foran restauranten og spillede. Det fik de to herrer ud af døsen, men stadig noget søvndrukne så de forbløffede på hinanden. Foran dem stod en udpræget sydlandsk udseende Cameroun neger og spillede Radetzky Marsch af Strauss – på violin. Det er ikke noget, der hyppigt forekommer på den norske vestkyst

"Hvor er vi egentlig henne?", spurgte de hinanden. Nå, de fandt ud af det da de skulle betale.

I en af vore meget operative enheder havde man en chef som gik så meget op i tjenesten at han kun nødigt overlod O-rum og bro til næstkommanderende, hvis der var noget i gære under en øvelse. Så skete der engang under en anti u-båds øvelse det, som altid sker under den type øvelser – Ingenting. Der kan gå meget lang tid, hvor man bevidstløst pinger⁶³ efter u-bådene. Ingenting sker der – i timevis.

Chefen var stålsat i sin vilje, så han ville ikke forlade sin post. Efter 30 timer var han dog så udmattet, at han ringede til næstkommanderende og bad ham overtage kommandoen.

"Men du ringer med det samme, hvis der er det mindste tegn på u-både!" sagde han. Okay.

Næstkommanderende var kendt som en meget flegmatisk person, som helst ville tilbringe tiden i sin køje. Han havde slet ikke noget at indvende mod chefens stærke engagement. Imidlertid satte han sig til rette i O-rummet med sin krumpibe og en bog samt iført sivsko, der var has foretrukne fodbeklædning.

Det var stadig ikke tegn på u-båds aktivitet. Efter ca. tre timer var han færdig med sin pibe og bog, og nu syntes næstkommanderende, at det kunne være nok. Han ringede til chefen: "Jeg er bange for, at der er lidt aktivitet derude!" sagde han, og dårligt havde han lagt røret før chefen fór ind i O-rummet.

"Jeg har den!", sagde han, "Du kan godt gå ned!"

Så kørte chefen på ti timer igen. Ak-ja, sådan kan det gå, når man ikke forstår at prioritere.

Der berettes om en temmelig overraskende adfærd fra en korvet under et

63. At "pinge". Sonar er en aktiv "undervandsradar", som udsender et "ping", der reflekteres af og kommer tilbage fra f.eks. en u-båds skrog. Ved hjælp af sonaren kan man holde bid i u-båden.

stort dansk flådebesøg i Göteborg. Angiveligt havde der været lidt kontroverser mellem den pågældende skibschef, orlogskaptajn G. og Chefen for Søværnets Operative Kommando, der var underbragt i en minelægger, som lå lidt højere oppe i havnen. I hvert fald syntes chefen, at admiralen skulle have en orlogsmæssig hilsen søndag efter frokost.

Han fik derfor sat en lille gummibåd i vandet med en fører ved påhængsmotoren og en hornblæser på bagbord vulst.

Efter sigende var det et syn for guder og for de mange tusinde svenskere på kajen, da denne ekvipage zoomede hen over vandoverfladen i havnen med kursen mod admiralsskibet. Orlogskaptajn G. stod rankt op i båden i fuldt ornat, dog holdende fast i en line fra stævnen, så han ikke faldt. Da gummibåden havde admiralsskibet tværs, blev farten sat ned til 5 knob og G. beordrede "Front om styrbord"⁶⁴. Hornblæseren blæste det korrekte signal, og orlogskaptajnen gjorde honnør for admiralens skib.

Men der kom intet svar.

"Blæs af, hornhyler! Skift side. Det hele — ooomkring!" lød det fra chefen samtidig med at han dirigerede båden rundt. Selv vendte han sig om, og atter nærmede gummikrydseren sig stabsskibet.

Nu lød ordren: "Front om bagbord!". Hornblæseren gjorde prompte sin pligt.

Denne gang anede man en ung løjtnant i minelæggerens brovinge. Det var tydeligt, at han ikke troede sine egne ører, – eller øjne for den sags skyld: En orlogskaptajn frontede gudhjælpemig fra en gummibåd, – med hornblæser. Alligevel fik han taget sig sammen til at pibe kvittering i sin bådsmandspibe.

Så var den i orden.

"Okay, Lad os sejle hjem og vente på reaktionen", udbrød orlogskaptajn G. Som sagt, så gjort, og det varede da heller ikke længe, før en adjutant fra minelæggeren troppede op og "indbød" skibschefen til en samtale med admiralen.

Det skulle efter sigende være forløbet i to faser: Først en skideballe over at have faret frem med en så ufølsom munterhed i de farvande, hvor svenskerne havde dårlige erfaringer med danske flådestyrker tilbage i tiden. Tordenskjold osv. Meget kritisabelt!

Dernæst et lille glas med tak for lyspunktet på en ellers søvnig søndag eftermiddag i Göteborg.

Således endte alt i bedste forståelse, om end skibschefen ikke direkte blev opfordret til at gentage spøgen.

64. Særligt hornsignal, som orlogsskibe udveksler som hilsen. Styrbord og bagbord signalerne er forskellige. Signalet kan også afgives fra bådsmandspibe. En undermand hilser først, hvorefter overmanden besvarer hilsenen.

Bankereglementet

Som sidste afsnit af denne bog optrykkes det af nogle velkendte Bankereglement fra fregatten 'Peder Skrams' officersmesse. Tilblivelsen af dette skelsættende værk, hvis forfatter er Orlogskaptajn (pens.) Ulrik Wesche, har sin baggrund i spredte stunder af misnøje med at tonen ombord i skibene i 70'erne ind imellem antog en noget sidegadeagtig karakter.

Der er ikke meget at gøre ved det, idet sproget som en levende organisme hele tiden udvikler sig. Og når selv journalister og speakere i en så stor og for sproget afgørende statsinstitution som DR anvender Bamse og Kylling snak, er det vanskeligt at fastholde et nuanceret sprog blandt unge mennesker.

Men Wesche fik den udmærkede idé, at man vel i det mindste kunne holde en vis pli under måltiderne, hvis man indførte et acceptabelt system i officersmessen, hvorefter medlemmerne kunne ikendes bøde (mulkt), hvis sproganvendelsen skulle antage karakter af, – ja, sidegade.

Wesche indsamlede oplysninger fra andre skibe om lignende systemer, som dog ikke var nedskrevet, og på den baggrund, samt ikke mindst ved egen fantasi, forfattede han dette Bankereglement, som enhver må læse og forstå, som han vil.

Blot denne advarsel: Hvis man ikke er med på ideen som sådan, vil det falde til jorden med et brag. Det er på samme måde som med en kendt tegneserie figur: Hvis man ikke som udgangspunkt accepterer det skingrende vanvid, at det drejer sig om en talende and i sømandstøj, dog uden bukser, så skal man ikke prøve at læse den for sine børn. Fantasi, venner, og et lyst sind. Så skal det nok gå.

I fregattens officersmesse var der tre spiseborde: Bøderbordet, Det kedelige Bord og Småsvinebordet. Dette indikerer nogenlunde hvem der sad hvor. Næstkommanderende præsiderede altid og chefen deltog normalt i messen ved Det kedelige Bord.

Næstkommanderede administrerede kvajebonheftet fra sin plads, hvorfra han kunne overse og høre alt, hvad der foregik.

Her blev også kadetter ofte bænket for at skærme dem mod dårlig indflydelse fra bødere og småsvin.

Orlogskaptajn Wesche valgte at nedskrive reglementet i en mildest talt besynderlig blanding af Kaudervælsk, Ludvig Holberg sprog, NATO dansk,

gotisk samt lidt latin, herunder selvopfunden, som han måtte have behov for, når andet ikke passede. Hvorfor, vil nogen spørge. Svaret er: Hvorfor ikke?

Jeg støtter ham i bestræbelserne på bl.a. ad denne vej fortsat at løfte søvænet fra barbari og vankundighed til kultur og velvære.

Fregatten Peder Skram

Lex

Poenitensis Pecuniæ Naves Exercitii Danorum

Oversatt udi Dansk

Af Ulrik Wesche, Kapteyn-Løytenant udi Söe-Etaten

Under Titelen

BANKEREGLEMENT FOR PENGEMULKTERS IKIENDELSE

FOR SAA VIDT ANGAAE

**LIDERLIG⁶⁵ OG U-KRISTELIG TALE OG ADFAERD UNDER MAALTI-
DERS INDTAGELSE I DE KGL. ORLOGSSKIBE**

FORTALE

Extract af Kgl. May.s Rescript af April 1792:

"I Henseende med det Moralske, og hvad som kunne angaae Subordination og en ærekyndig Opførsel, skal den Næstkommanderende, eller i hans Fraværelse, den højeste Officer ved Spiisebordet, have en passende og fornuftig Indseende med at alle, og især Cadetterne, vise den sømmeligste Ærbødighed imod deres Foresatte. Skulde imod Formodning noget forefalde stridende mod god selskabelig Opførsel, som ikke efter bemeldte Officers foregaaende passelige Advarsel og Paamindelse var at raade Bod på, anmelder han Chefen samme til videre Afgjørelse."

Endvidere:

"Sviin og Grise forbydes at medtages på Skibene".

Dette Memento ihukommende, følger herefter de Regler som ere gyldige, naar Chefen staar magtesløs, og Sviin og Grise paa trods af Kgl. Mays. Rescript haver bemægtiget sig Plads udi Officersmessen og især ved Spiisebordet.

65. Her bliver jeg nødt til at gøre opmærksom på, at dette adjektiv og det tilhørende substantiv i gammelt dansk sprog havde en langt mere bredspektret anvendelse end i dag, hvor det på det nærmeste kun knytter sig til aktiviteter, der er en følge af den indre sekretion. Pengeskik kunne f.eks. af Holberg betegnes som "den allerhøjest Grad af Liderlighed".

§ 1

Om det Generelle.

Dette Reglement, med følgende Commentarer og Underrescripter gielder, med mindre andet i det enkelte Tilfælde er bestemt af Formanden, under Maaltider i Officersmessen i Kgl. Mays. Frigatter af Peder Skram Classen.

§ 2

Om Formands Skab.

1) Formanden er den Officier, der præsiderer over Maaltidet eller Tractementet, som ifølge nedenstaaende Regler og Definitiones, kvalificerer til disse Reglers Opfyldelse, Anvendelse og Opretholdelse.

2) Formanden er gemeenligen Kgl. Mays. Skibs Næstkommanderende. Ellers ældste Tilstedeværende og i Maaltidet deltagende Officier.

3) Formanden har som Støtte og Med-deelere mulige Bordformænd ved andre Borde, som qua deres Disposition ere at holde for Messebetientere i den Tid Maaltidet varer.

§ 3

Om Jurisdictionsomraadet.

1) Officersmessens Afgrænsning agtes i denne Sammenhæng at være alt inden for Rum 1G1, afgrænset af Skotter til andre Rum samt Gobelinen til Rum 1F1.

2) I særlige Tilfælde og efter nærmere Ordre kan Rum 1F1 includeres i Messen.

3) Jurisdictionsomraadet kan i særlige Tilfælde udvides udover de i Stk. 1 og 2 nævnte Omraader under nærmere Ordre og kun efter forudgaaende Publiquerung ved Opslag eller Herold med mindst 1 (eet) Eetmaals Varsel, saaledes at Lemmerne levnes Tiid til i givet Tilfælde at bortforfølge sig fra Omraadet ved egen Hjælp, eller, i saerskildte Tilfælde, ved Hjælp af andre Lemmer eller Fremmede.

§ 4

Om Personkredsen.

1) Lemmerne (Vulgo: Plebes) ere alle de Officierer, der qua Kgl. Mays. Rescript, subsidiært Nød, Betryg eller Tilfælde, ere fast tilkommanderede Skibet, og som ikke ere Messebetientere.

2) For Messebetientere ere at ansee: Formand, samt jævnfør § 2 eventuelle fungerende Formand og Bordformænd, og Messenforstander og Vin- og Spritforstander.

3) Lemmernes Tal omfatter yderligere saadanne Personer, Civile som Militaire, som ere skrevne i Mandtal i Messens Viinbog og saaledes har oprettet egen Credit i Messens Formue.

4) Endvidere omfattes saadanne Civile eller Militaire, som have Credit

andetsteds i Skibet, saasom i Sergeantmessen, Skibscomptoiret et cetera, af disse Regler in Persona, under Forudsætning af, at alle andre Regler for Mulkters Udstedelse ere opfyldte.

5) Kgl. Mays. in Persona, Medlemmer af det Kongelige Huus, de første fem Rang Classer, Mæcener eller Mæcenagtige Giæster, saasom Personer med Raepresentationconti, kan med kort Varsel, ved Herold- eller Formandsproclama overfor Plebes, ved Maaltidet erhverve Retten til at betale Mulkter jævnfør nedestaaende §§.

6) Værter og/eller Invitatorer der kan være Mulktbetalende under denne Paragraphs stk. 1 til 5 hæfter for Invitanter, der ikke omfattes af disse Stk., enten enkeltvis eller in solignum. Hæftningens Form og Udbredelse bør i hvert enkelt Tilfælde definieres ved Maaltidets Begyndelse ved Formandens Foranstaltning.

§ 5

Om Anvendelse og Definitiones.

1) Disse Regler finder Anvendelse ved Maaltider, hvor der er dækket op til tre eller flere Lemmer eller andre Personer, der er omfattet efter § 4 Stk. 1 til 5.

2) Disse Regler finder kun Anvendelse, hvor der er Tale om Opdækning med hviid Duug.

3) Hviid Duug definieres som et Stykke Stof eller Papiir, som er anbragt

paa Bordet i mellem Bordpladen og Servicet, af en Størrelse, som dækker Bordet på tværs, og som giver Plads til tre normale Opdækninger til 1 à 2 Retter, eksklusive Skueretter, med Glas, Spiiseutensilier etc.

4) En hviid Duugs virkelige Farve og Kvalitet samt oprindelige Formaal er Mulktsystemet uvedkommende.

5) Undtaget fra disse Regler er Morgenmaaltidet, saafremt dette er udbakket i perioden 0720-0830 local Tiid; og da kun saafremt dette Maaltid serveres uden Hjertestyrkning saasom Champagner, Asbjørns Revenge⁶⁶, Gammel Dansk ell. Lign. Hoffmans Draaber, Gammel Dansk, Rød Aalborg Derivativer og andre af Skibsmedicus ordinerede Helsemidler og Medicamenter ere ikke i denne Sammanhæng at anse for "lign".

6) Yderligere ere undtagne Maaltider, hvor Lemmerne ikke ere bænke, saasom Buffet Lunch, Buffet Dinner, Force Reception et al.

7) Reglerne finder Anvendelse fra "Vær saa God" til "Velbekomme". Saafremt disse Ordre ikke ere udgivne ved Formands – eller Bordformands Foranstaltning ere Reglerne

66. Overmaade virkningsfuld drink, skabt af en messegast ved navn Asbjørn, som ville hævne sig på officererne, der havde holdt ham i arbejde i 1½ døgn i træk. Opskrift findes bag i bogen.

giældende fra den Tiid, hvor mindst tre Lemmer og Betientere ere bændede.

8) Hvor Reglerne ere i kraft jævnfør ovenstaaende Stykker, giælder de ligeledes inden for Høre- og Siynsvidde af Bordet, saaledes at ikke Lemmer, som ej spiise, ved deres ukristelige og liderlige Tale og Adfærd skulle ret fordærve de Spiisendes Rewelsbeen og Skueretter.

§ 6

Om Liderlig og Siofel Tale, som er mulktøs.

1) Liderlig og siofel Tale, der maatte forekomme under de i §§ 1 til 5 nævnte Forhold er mulktøs og vil være Gienstand for Banken (See § 8 for Banknings Definitiones).

2) Tale, der omhandler Ting, Gienstande, Legemsdele eller Tanker, der koncentrerer sig om Omraader neden for Baeltestedet, eller for Quadropeder agten for midten, er siofel og liderlig. Ligeledes er al Reference til visse Hunkjønsvæseners fremadrettede Kjønscharacterer siofel.

3) Ordet "Polygriptang"⁶⁷ er siofelt.

4) Reference til og Omtale af Byer, Havne og Stæder, hvor der i nogen eller i udstrakt Grad har været, er, eller vil blive Tale om ukristeligt Levned, herunder med Hensyn til

Damebekendtskaber, det være sig i Avlingsøjemed eller for det Løse, er liderlig Tale.

5) Vedvarende og halsstarrig tjenstlig Samtale kan opfattes som siofel.

6) Utidig Syngen ved Bordet er den høyeste Grad af Liderlighed. Ved utidig forstaaes, at Sangen ej er varskoet forud til Formanden og/eller at denne ej haver tilladen Sangen.

7) Al Tale, der ikke tydeligen kan høres af de omkringsiddende Lemmer eller Betientere formedelst et lavt Stemmeleje, eller Ord hvisket i Øret paa Sidemanden, og især evt. Sidedamen, er at antage for skumliderlig.

§ 7

Om Liderlig og Siofel Opførsel, som er mulktøs.

1) Liderlig og siofel Opførsel, der maatte forekomme under de i § 1 til nævnte Forhold er mulktøs og vil være Gienstand for Banken. Yderligere er Opførsel i henhold til denne § Stykkerne 2,3 og 4 altid mulktøs i Messen.

2) Al Optræden iført Arbejdstøj/Arbejdsuniform⁶⁸ mellem kl. 1700 local Tiid og Midnat ditto er siofel, hvis ikke der er udgivet Særtilladelse.

3) Al Optræden iført ingen, omvendte eller forkerte Distinctiones

67. Årsag hertil er ukendt, men ordet kostede altid en bøde

68. Til forskel fra hvid skjorte

er siofel og i Uoverensstemmelse med Kgl Mays. Reglement.

4) Optræden i Messen iført ingenting, Slaaprock, Slumretæppe, Kameluldsvarmere (synligt), Sutter, BH, eller andre Underbeklædningsgenstande (synligt) er siofel og officersuagtig og derfor ikke antagelig, med mindre der hersker maskeradeagtige Tilstande i Messen og dette er sanktioneret fra Betientere eller Chef.

5) Al Famlen og Søgen samt Ophold under Bordet er siofel opførsel uanset om af Spirituosa paavirket, syg, overfalden af Træthed eller ædru.

6) Dans på eller ved Bordet, herunder bag Gobelinen, med eller uden Partner af ligegyldigt Køn, er liderlig Opførsel.

7) Al Vælten af Glas er siofel.

8) Overlagt kasten med Service eller Madvarer er siofel.

9) Uagtsom eller overlagt Pjat med Madvarer, herunder Omrøring i Saucer og Sovser med Haanden uden Anvendelse af Utensilier, er siofel opførsel.

10) Utidig Rejsning⁶⁹ fra Bordet er den allerværste Liderlighed. Al Rejsning er utidig, som ej er tilladen af Formand eller Bordformand. Der-

imoid er udtrykket "Utidig Rejsning" ikke at gjøre til Genstand for Banken.

11) Item er al Forsildemøde til bords siofel, hvis ikke Møderen melder sig til Formanden og har skellig, lovlig, tjenstlig, presserende Grund til Udeblivelsen.

12) Den der maltrakterer Duugen, Skueretterne eller Bordpynten ved Flampering eller ved Opædning af denne, eller paa anden Viis skampherer Bordets Opdækning, gjør sig skyldig i siofel Opførsel. Det er dog tilladeligt at bortæde Garniture, der ikke direkte indgaar i Bordpynten og Skueretterne.

13) Den der, uden forudgående Tilladelse fra Formanden, under Maaltidet paabegynder Rygning af Tabac eller tabaclignende Stoffer, udøver siofel Gierning. Tabac og tabaclignende Stoffer omfatter Cigarer, Cigarillos, Pibe og det i Papiir indviklede Tabac. Den antændte Tabac vil være at udslukke. Samme Regler giælder for Skraa og Snuus, som dog ej vil være at udspyte ved Bordet.

14) Den, som er banket ud efter denne § Stk. 13 og som halsstarrigt fortsætter Tabacsmøgningen, erlægger dobbelt Mulkt.

15) Den eller de, som under Maaltidet bliver grebet af stor Mødighed, Træthed og Udmattelse, og som derfor begiver sig udi Morpheii Arme,

69. Man må ikke rejse sig uden tilladelse fra formanden

gør sig skyldig i siofel Opførsel. Saa fremt denne Brøde ledsages af mere end almindelige Vejtrækningslyde, eller den Skyldige i sin Udmattelse uforsætligt dypper Legemsdele saa som Næsen i Maden, Sovser, Sauer, Is et al., da koste det dobbelt.

16) Den eller de, som på nedsættende Viis omtaler eller harzellerer over en Gruppe Med-lemmer, gør sig skyldig i siofel Opførsel (Vulgo: Mobning).

17) Den, som sender Oportoviine af den heede Type mod høyre, det vil sige i retrograd Retning til Side- manden, opfører sig siofelt. Idem gør den, som skænker denne Vare for andre, uanseet Kiøn, sig skyldig i siofel og uværdig Optræden.

18) Hvo, som af Vanvare eller overlagt, under Indtryk af Ruusgiphte eller ædrue, bortdrikker liquid Vare af Bouteillen eller Caraphlen uden Anvendelse af Glas, er siofel, med mindre der er dekretet Havvej.

19) Den eller de som højlydt, eller i det Stille, lader gå Vinde, det være sig af vansirende eller umolestrende Charakter, forfra eller fra bagen, er siofelt Folk. Idem er den, som vender Vom eller paa andet Sæt gylper ved Bordet, culpøs. Den som ved Synet af andens Opgylper farer ilde og derfor gylper med, er ikke skyldig i siofel Adfærd.

20) Gebærder, der på nogen Maade kan opfattes som hentydende til siofel

le Sager eller naturlige Ting eller Bevægelser, er at opfatte som ukristelig og liderlig Opførsel og er, da saadant let kan fratage Lemmer og Betientere deres gode Appetit, culpøse.

21) Al højroestet Snakken i Munden på Formanden efter der er lydt for Decorum på Klokken er siofel. Idem under varskoede Taler og Bekendtgørelser.

22) Utidigt lange Taler under Indtagelse af varm eller frossen Kostportion er uhoephlige overfor Konsumenterne og derfor siofel.

§ 8 Om Banknings Definitiones og Procedurer.

1) De i § 6 & 7 nævnte culpøse og mulktøse Tilfælde bør, ligesom al anden uværdig Optræden, gøres til Gienstand for Banken.

2) Bank definieres som en Række højlydte eller endog larmende Slag mod Bordet med Haandfladen.

3) Et Bank er at opfatte og anse for fuldgyldigt efter at det første bank er afgivet.

4) Banket er gyldigt som Anklage for Forbrydelser jævnfør denne § Stk. 1, saafremt to eller flere Lemmer eller Betientere i fællig haver banket samtidigt eller saa godt som samtidigt.

5) Saafremt færre end to Lemmer

eller Betientere banker, kan der være Tale om flere Forhold:

a. Et Solobank. Dette udløse en Mulkt til den uvittige Banker, der maa have hørt Syner, da jo ingen anden haver banket.

b. Et Festbank. Et Festbank foretages af et Lem eller en Betienter i opløftet Stemning med Henblik paa at løfte denne yderligere. I Saertilfælde afgives denne Bankning af traurige Lemmer eller Betientere, ligeledes med Henblik paa at løfte Stemningen. I begge Tilfælde udløses straks en Mulkt.

Dette bank er meget angenehm, og Mulkten, saafremt af vædske Character, er flux at servere de meget nedtrykte, eller i Regelen, meget opløftede Medlemmer.

6) Hvis to eller flere Lemmer eller Betientere paa underfundig Viis i Forvejen haver resolveret, eller ved Minespil et cetera aftaler, at anklage et Medlem ved Bankning, og dette Forhold opdages, ere de selv hjemfaldne til Straf. Modanklagen falder uden yderligere Bankning, naar blot den onde Hensigt er nogenlunde sandsynliggjort.

7) Et bankende Lem kan støttes i sin bankning af Med-Lemmer, som ikke have bivaanet eller overhørt det mulktøse, saafremt Tilslutningen skeer inden for de første cirka fem Bank. Dette kaldes Sympatibank. I Fald Tilslutningen ej skeer inden for de første cirka fem Bank er der Tale om Rullebank, og de Bankende vil

aleene selv være culpøse uden yderligere Bank.

§ 9

Om Mulktens Ikiendelse.

1) Formanden afgør i hveert enkelt Tilfælde om Anklagen skal tages til Efterretning eller afvises. Tages den til Efterretning, bliver den Anklagede ført til Protokols og trukket paa sin Viinbog for et passende beløb.

2) En Domfældt kan normalt kun bankes ud én Gang for hver Categori af Synder. Hvis der imidlertid, efter Med-Lemernes Skøn, er Tale om en grob Skierpelse af Brøden, kan det atter bankes, og Formanden kan derefter dømme for Optapning og heraf følgende yderligere Mulkt.

En Udbankning med paafølgende Notering giver saaledes "Fri Afbrænding" inden for samme Emne, hvis der ikke er Tale om en Skiærpelse.

3) Protokollen (Vulgo: Messekvajeheftet) bestaar af et hundrede uigennemdragne Sider, hvis Forside er endosseret af Spritforstanderen. Syndere noteres heri ved Navn/Titel og Brøde. Efter Protokollen er udskreven, rekvireres ny hos Spritforstanderen.

4) Efter Udskrift ere Protokollerne at behandle som ret Fortroligt P og at fremsende til Rigets Arkiiv indpakket og forsynet med Sigill. De indpakkede Protokoller vil herefter

være baandlagte i halvtredsindstyve Aar.

§ 10 Om Appel.

1) Enhveer Domfældt kan mod at betale dobbelt Mulkt appellere sin Sag.

2) Enhveer Protest mod Bankning eller Kiendelse er at opfatte som Appel, uanset om Appellen gaar til højere Instans eller ej.

§ 11 Om den høyere Instans Behandling.

1) Enhveer, der haver appelleret sin Sag, kan mod nogen Gratifikation til Formanden faae sin Sag for den særlige Appeldomstol.

2) Formanden er Dommer i Appeldomstolen.

3) Forsvarer, Anklager samt andre Procuratores og Advocater vil blive tilforordnet uden at Klageren har nogen Indflydelse paa disses Valg.

4) Et uvildigt Domsmandskollegium nedsættes af messens Lemmer og Betientere i et Antal af seks til tolv, der efter at Sagens Akter og dramatiske Omstændigheder er foredraget, ved simpel Flertal tager Stilling til Skyldspørgsmaalet. Ved Stemmelighed har Dommeren den afgørende Stemme. Domsmandskollegiet nedsættes ved simpelt mi-

litært Ombud og kan omfatte distinguerede og retsindige Giæster.

5) Det paahviler Klageren at holde alle rettens Betientere og Tilforordnede samt Messens Betienteres Gæner i angenehmelig Fugt ved stadig Tilførsel af Rostocker Mumme, Rhinskviin, Franskviin⁷⁰, Punch, Champagner eller andre tilsvarende, bevidsthedsnedbrydende, imbibable Væsker, saalænge Sagen paa-gaar.

6) Hvis Domstolen taget Appellen til Følge, gjælder Frifindelsen kun det Ærerørige i at være uskyldig udbanket og ført til Protokols. Den allerede erlagte, dobbelte Mulkt samt Sagens Omkostninger vil være at udrede af Appellators Riigdomme.

7) Hvis Domstolen stadfæster den i Forvejen af Plebes og Formand givne Kiendelse, vil Appellator ydermere udrede en extra Mulkt, der fastsættes af Dommeren.

Givet ved Frigat Squadronen a.d. 1981

i Kgl. Mays. Navn.

Kapteyn-Löytenant U. Wesche fecit.

70. Se opskrift på vinkonvertering bag i bogen

Allonge til
Lex Poenitensis Naves Exercitii Danorum
For saa vidt angaae Tvivlstilfælde

§ 1
Gemeenligen

Paa det at Ingen skulle sige, erklære og udtale, at ovenanførte Opus Dei udi nogen Maade er mangelfuldt, ufuldkomment og insufficient vil nedenfor blive fastsat Regler for den Invention, som benævnes Telemetrisiofert, om hvilken det vides, at Arten ofte – og allerede igjennem adskillige Saisoner – circumnavigere Messelokalerne fra Tidspunktet fra Maaltides begyndelse og indtil de Tider, hvor den tykkeste Mørkhed hersker, gemeenligen kaldet Miidnat, og som, formedelst den stadige Forringelse i Sprogbrug og Perception, ej altid forstaas.

§ 2
Caracteer.

En Telemetrisiofert er en saadan Siofert, som balancere paa en Knivsæg og spille paa det Subtile, hvorved den kan bringe Formandsskabet samt Lemmer i svar Usikkerhed om Banknings Lancering og Mulkets Paadømmelse.

§ 3
Phormaal.

En Telemetrisiofert have til Phor-

maal at afprøve det til enhver Tid herskende Niveau for Siofelhed samt Lemmernes Intellekt og Sprogphornemmelse.

§ 4
Personkredsen.

Yngre lemmer, som endnu maatte være noget raa i Exercitierne, advares mod at phorsøge sig paa omraadet, da de i deres Ungdommelighed ofte lader sig rive med af en tilsyneladende Ufarlighed og derved uforvarende ændre en Telemetrisiofert til en skarp Ditto med deraf følgende Pligtbankning fra Enhver efter de almindelige Regler.

Ældre lemmer, som ere mere stærke udi Grammairen og besidde en sikker Syntaksphornemmelse anbefales derimod – af Hensyn til almen Morskab og yngre Lemmers Oplæring – men jævne Mellemrum at promulgere en Telemetrisiofert, som characteriseres ikke aleene ved Fartens Hastighed, hvormed den kommer, men profecto og ved sin Maa-des Underlighed, som gør Lemmerne gale eller katolske i Hovedet i Phorsøget paa at udfinde Sagens Kærne og sluttelig bringe Forstaaelse hos lemmerne (En Praas gaar op).

§ 5 Consequens

En telemetrisiofert kan ej udløse Mulkt men aleene bringe sin Ophavsmand Hæder og Ære. Vurdering af, hvorviidt det dreje sig om telemetrisk eller skarp Tale vil tage sit Udgangspunkt i det Latterbrøl (Cascade), som Lemmerne give fra sig, naar To-Skillingen endelig falder.

Finde Formanden, der altid optræde som Ophavsmandens Harzellist eller Ordinarius Opponens, at Latterbrølet er aabent, ærligt, uden Undertoner, med klare Øjne og kommende fra Hjærtet af brave Danske Søefolk, da er der Tale om en Telemetrisiofert, som roses og i særlige Tilfælde præmieres med en Krukke dyb Øl.

Har Latterbrølet derimod en mere sordin Caracteer, grænsende til Phnisen og med et snedigt Glimt i Buk-

segylpen, da ville Formanden, saafremt Semaphorenten halsstarrigt paastaae Telemetri, anmode Ham om i klart Sprog at beskrive, udmale og skildre for Messen, hvori Phinessen bestod. Dette kræve betydelig sproglig Begavelse, og ofte vil det være rentabelt at frafalde Paastanden om Telemetri.

§ 6 Afslutning.

Det ordinaire Bankereglement vil komme i fuld Anvendelse, hvor Telemetri enten forsøges forklaret eller ogsaa frafaldes.

Givet i Skruefrigatten under Norge 1983
i Kgl. Mays. Navn.

Kapteyn-Löytenant S. Ovesen
inspireret af Kapteyn-Löytenant
Ulrik Wesche

Hermed slutter gengivelsen af et antal anekdoter, beretninger og andet stof fra søværnets hverdag, som jeg har modtaget til anvendelse i denne bog. Jeg håber at andre, herunder ikke mindst Søværnet selv, vil følge op på denne samling.

Fodnote 66:

Asbjørns Revenge:

Opskriften:

1. Et stort fad fyldes med groft salt i et lag på 5-10 cm.
2. Spegepølse skæres i pæne, tykke skiver, som formes som kræmmerhuse, sættes fast i saltet i et antal svarende til gæsterne.
3. Kræmmerhusene fyldes med god pickles.
4. Der dryppes en rigelig portion god, kraftig tabasco oveni kræmmerhuset
5. Rødvinsglas: Kanten fugtes med vand og dyppes i groft salt, så der sætter sig en krone.
6. Vodka opvarmes til 65 grader i vandbad. Undgå eksplosionsfaren ved at løsne skrueproppen.
7. Den varme vodka ophældes i glassene. Vær på vagt over for selvantændelse.

Konsumeringen:

Man tager et kræmmerhus, hilser på hinanden (Et sidste Farvel?) og spiser det i én mundfuld.

Vent et øjeblik, til de gode sager på smukkeste vis åbner dine smagsløg og bringer farve i kinderne.

Grib nu efter den lune vodka, – temperaturen er nok faldet til 40 grader. Lad dette rene, fine naturprodukt glide ned over de forberedte smagsløg. Og tag lidt af saltet med.

Når det samlede chok har sat sig og organerne langsom falder til ro, vil man indse, at Asbjørn vidste, hvad han gjorde. Det er en ganske god virkning.

Men kun de stærkeste vil gentage spøgen, så denne drink har den positive effekt, at den ikke gør folk til drankere.

En oberst af hæren, som var gæst ombord, fik serveret en Asbjørn. Han udtalte som med én mund: " Mon Dieu, c'est une catastrophe naturelle! Må jeg straks få en mere!"

Fodnote 70:

Hvorledes man laver dårlig rødvin om til god rødvin.

Der indkøbes 5 liter (mindst) middel til dårlig rødvin, gerne i papkarton, som sikrer lav kvalitet og ringe pris.

Rødvinen bringes ombord i et orlogsskib og føres til nedre officersdæk i et i forvejen udset lukaf.

Proppen isættes lukafets stålhåndvask, og vinen hældes op i håndvasken til sidste dråbe.

En god, brugt tennisketcher (ved lettere vine kan en badminton ketcher anvendes) afrenses for sener og eftertørres.

Ketsjeren slås gentagne gange på overbevisende måde ned i rødvinen, så der frembringes dønninger og skum i håndvasken. Denne proces fortsættes i ca. 10 minutter.

Herefter skal vinen modne i 10 minutter, hvorefter den rette temperatur tilføres.

Dette sker ved hjælp af en dyppekoger, 220 (110) volt, husholdnings-.

Opmærksomheden skal være stift rettet mod opvarmningsprocessen, som ikke må overstige 5 minutter i tid eller 30 grader i temperatur.

Tilstedeværende vinkypere afventer nu et temperaturfald til 19,2°C, hvorefter vinen er klar til servering.

En god stålkanne af skibskvalitet anvendes som slagpøs. Vin hales op med denne og opskænkes i messemedlemmernes medbragte kopper for prøvesmagning.

Prøvesmagningen pågår, indtil håndvasken er tom. Skulle resultatet som ventet være vellykket, gentages processen, og den herefter frembragte vin serveres i karafler i messen for gæsterne. Messemedlemmerne selv tager naturligvis en god vin i stedet for og sikrer at en god flaske årgangsvin er "udstillet" på anretterbordet, så gæsterne er calmerede ved synet under måltidet.

At fronte med hornsignaler.

I håbet om at Søværnet atter vil kunne mønstre folk, som kan spille andet end to akkorder på en el-guitar, er nedenfor gengivet noderne til frontning. Signalerne blæses, når en orlogsmand på nært hold passerer eller passerer af en anden orlogsmand. Besætningen på dækket indtager retstilling med front imod den pågældende skibsside.

Gå Videre blæses, når den anden orlogsmand har besvaret hilsenen og vagtchefen beordrer "Gå videre!"

Front mod styrbord	Allegretto ♩ = 126
Front mod bagbord	Allegretto ♩ = 116
Gå videre	Moderato ♩ = 108

Commander Ovesen displaying
his weapons before leaving for
the 1980 'Stanavforlant'
on board HDMS 'Peder Skram'

FRITS HAMMER KJØLSSEN

ORLOGSLIV
OG
LUNE

HØST & SØN

Tilegnet
KAMMERATERNE FRA MARINEN

Forord 2002

v/Nils Kjølsen, søn af Frits Hammer Kjølsen

Godt fyrré år efter at min far udgav "Orlogsliv og Lune" kommer den nu i en ny udgave suppleret med talrige muntre historier fra det maritime liv i tiden efter. Det ville have glædet ham meget. Han rummede et væld af historier, og blev selv igennem et langt liv i marinen årsag til talrige.

Min far var en mand af den gamle skole, han var en farverig person med et temperament og en udfoldelse på godt og ondt, der er utænkelig blandt mere uniforme og anonyme embedsmænd i det nuværende Danmark.

Min far blev så at sige født ind i marinen som søn af en søofficer og med mange søofficerer i slægten. Han voksede op i Krokodillegade nr. 1 blandt Holmens faste stok i Nyboder, og startede allerede som 15årig frivillig lærling sin livslange karriere i marinen, et forløb han har beskrevet i sine erindringer "Mit Livs Logbog" fra 1958. Han havde en evne til at være der hvor tingene skete, og hans karriere kulminerede under 2. Verdenskrig, hvor han kom til at spille en central rolle ved skelsættende begivenheder før og under den tyske besættelse af Danmark.

En enkel episode fra denne tid kan være værd at nævne her, og selvom den måske ikke er en egentlig morsom maritim historie har den sin egen særlige humor. Den udspandt sig i de højspændte dage lige inden den afgørende 29. august 1943, hvor flåden blev sænket og regeringen gik af. Min far var på dette tidspunkt stabschef ved kystflåden og sad om morgenen den 27. august ved sit skrivebord på første sal i vor bolig i Krokodillegade nr. 22 som nærmeste nabo til det tyske hovedkvarter på Nyboder Skole. Han havde fra denne udsigtspost med interesse observeret en række tyske officerer, der var ankommet til hovedkvarteret, og nogen tid efter kom de ivrigt gestikulerende ud og stillede sig op lige nedenfor vore vinduer på den lille plads omkring statuen af Nyboders fader, Christian IV, hvorefter der udfoldede sig en ophidset diskussion, mens et kort over København blev rullet ud. Min far greb derfor sin gode søkikkert for nærmere at studere fjenden, uden at han dog turde lukke vinduet op, for at høre hvad disse officerer så ivrigt var optaget af. Efter nogen tid kørte de bort og min far ilede derefter op i marineministeriet for at videregive sin observation, der blev en af de sidste afgørende signaler om det kommende tyske angreb. Som gammel efterretningsmand betegnede min far altid senere denne episode som en foræring af de sjældne, og den eneste gang hvor vi i nr. 22 havde nytte af naboskabet!

Efter krigen blev min far først marineattaché ved ambassaden i Washington og siden chef for Grønlands Kommando. Fra denne sidste udkommando kunne officerer og værnepligtige berette mangan en god historie om admiralen. Professor Jes P. Asmussen, der i 1954 var værnepligtig orlogspræst på Grønnedal, har således berettet følgende herlige historie.

Den amerikanske isbryder Westwind var kommet til Grønnedal på en én dags visit, og admiral Kjølser forsøgte at gøre indtryk på Westwinds chef ved at bilde ham ind, at der hver dag ved middagstid svømmede to hvaler ind langs kajen, som Kjølser så stod og fodrede. Det gjorde et dybt indtryk på amerikanerne, men så ville ulykken, at der kom en meget voldsom føhnvind, så isbryderen måtte vente med at sejle til næste dags eftermiddag. Nu var gode råd dyre for admiral Kjølser, så han sagde til mig "Bed for mig, præst!" og så skete miraklet. Ved frokosttid næste dag svømmede to store hvaler ned langs kajen, også til admiralens store forbløffelse. Men han lod som ingenting, og sagde til den amerikanske admiral: "Nej det er jo skrækkeligt, nu svigter jeg hvalerne, de troede jeg stod dernede som sædvanlig og fodrede dem!" Sådan skete det, og admiral Kjølser sagde derefter til mig: "Præst, jeg har altid troet på Gud, men nu tror jeg saterne gerne endnu mere på ham!"

Nils Kjølser

Forord

Den første »gode historie« om sølivet er fra tiden omkring 2500 f. Kr., den er skrevet på papyrus, findes i St. Petersborg og handler om en sømand og en søslange.

I de siden da forløbne ca. 4500 år er der sikkert spundet mangen en god ende, hvortil utvivlsomt også vore sejlene forfædre her fra Norden har bidraget, når de begav sig ud på de store have. Lidet er dog bevaret heraf, og selv når man begrænser sine efterforskninger til hvad der er overleveret af gode anekdoter inden for de 450 år, som vor orlogsmarine som sådan har eksisteret, vil man desværre se, at det er forbavsende lidt.

Grunden hertil er dog næppe den, at vore forfædre har manglet sans for humor eller blik for sømandslivets komik, thi ingen skal få mig til at tro, at en Absalon eller Peder Skram, en Herluf Trolle eller Niels Juel, en Tordenskiold, Willemoes eller en Suenson ikke – med nogen variation måske – har haft det samme blik for fornøjelige situationer på deres tid, som vi har i vor. Sagen er blot den, at de få muntre anekdoter, der er bevaret fra ældre tider fortrinsvis findes i memoirer og biografier, og de er desværre sjældnere jo længere man går tilbage i tiden, idet kun et fåtal af vore forgængere i marinen åbenbart har interesseret sig for at sætte gåsefjer eller pen til papiret.

Det viser sig desuden, at en god historie i mundtlig overlevering kun lever i én, højst to generationer, og som regel dør med den, der har oplevet eller fortalt den. Det er derfor, at jeg har gjort et forsøg på at bevare i al fald nogle af de fornøjeligste anekdoter, som jeg har hørt fortælle eller selv oplevet tilsat nogle historier fra orlogslivets memoirelitteratur, og for at give dem kolorit serveres de i en spinkel historisk ramme.

Jeg vil gerne understrege, at jeg ikke på nogen måde prætenderer at have læst det meste af, hvad der findes af maritim memoirelitteratur fra vor egen, endsige fra fremmede marinere, thi selvom adskillige har bistået mig med gode råd for at finde frem til det bedste heraf, er jeg ganske klar over at mangt og meget sikkert er undgået min opmærksomhed.

Ved læsning af bogen vil nogle måske nikke genkendende til denne eller hin historie, – mange vil uden tvivl beklage, at just *den* gode anekdote, som netop de kender og sætter pris på, mangler, medens endnu flere vil synes – og formodentlig med rette – at de selv kunne have skrevet en betydelig bedre bog om dette emne. Til de sidste vil jeg kun sige, at i så fald

Frits Hammer Kjølsten

håber jeg, at de vil gøre alvor heraf, og til de andre henlede opmærksomheden på, hvilken betydelig forskel der er på de anekdoter, der egner sig til mundtlig gengivelse og de, der med held kan fremstilles i skriftlig form. De første kræver nemlig en god fortæller og som regel et a propos, og de sidste en let pen.

Igennem år har jeg interesseret mig for at få stof til en sådan anekdotесamling, også fordi mange ofte har udtrykt ønske om at vore gode historier og anekdoter fra marinen kunne bevares, og i bogens noter har jeg peget på oprindelsen, forsåvidt den er kendt, eller begivenheden ikke er selvoplevet.

Denne bog ville imidlertid aldrig have set dagens lys, dersom jeg ikke havde haft gode hjælpere. Som følge heraf vil jeg gerne først og fremmest takke min hustru, uden hvis assistance bogen ikke kunne være skrevet. Dernæst vil jeg rette en varm tak til de kammerater i marinen, som har fulgt min opfordring og givet mig bidrag til bogen, ligesom jeg takker de danske og udenlandske forfattere, tegnere og forlag, som har givet mig tilladelse til at citere eller til at bringe uddrag af deres publikationer.

Endelig må jeg sende en taknemlig tanke til de hedengangne søofficerer, der i sin tid har skabt eller formet så mange af historierne.

En speciel tak skylder jeg baron Schaffalitzky de Muckadell, idet han i 1923 som kaptajn i marinen og redaktør af »Tidsskrift for Søværnen« gav mig afdøde kommandør Schoustrup's manuskript til en hidtil aldrig offentliggjort fortsættelse af hans »Gamle Minder og Historier«, hvoraf en del tidligere havde været trykt i tidsskriftet. Baron Schaffalitzky de Muckadell bidrog således til allerede dengang at åbne mine øjne for værdien af muntre anekdoter fra marinens liv.

Selvom jeg ikke – i modsætning til mange anekdotefortællere – tør påstå, at alle historierne i disse muntre marineminder er »selvoplevede og naturligvis sande«, vil jeg gerne udtrykke håbet om, at bogen vil blive modtaget og opfattet som et forsøg på at samle og bevare nogle af vore og andre mariners mest karakteristiske historier og fornøjelige anekdoter for eftertiden.

De Kongelige Holme

For ca. 450 år siden blev den kgl. Danske orlogsflåde som sådan grundlagt i Kong Hans' regeringstid, idet man før denne tid udskrev skibe til krigsbrug. Siden da har København været flådens hovedbase, hvis første begyndelse fandtes dels på Slotsholmen dels i "Grønnegaards Havn", der lå på Amager lige syd for det nuværende Knippelsbro. Et rigtigt "Flaadens Leje" skabtes dog først af Christian IV, der fuldendte "Den nye Skibshavn" eller "Tøjhushavnen" ved Københavns Slot, der lå der, hvor den kgl. Bibliotekshave nu findes og hvor man endnu kan se nogle svære fortøjningsringe i de gamle mure omkring haven. Her kunne flåden på Kongelig Majestæts befaling udrustes i al hemmelighed, når forholdene krævede det, skjult for datidens "efterretningsvæsener" i form af fremmede magters gesandter. Denne skibshavn opfyldtes først i 1868 og senere byggedes det kgl. Bibliotek til dels oven på de gamle hvælvinger, som oprindeligt var lavet af Christian IV's galejer. Snart krævede flåden imidlertid mere plads, hvorfor man efterhånden flyttede skibe og etableringer ud på Bremerholmen, lige nord for Slotsholmen, og som senere fra Nyholms anlæggelse i slutningen af 1600-tallet, kaldtes Gammelholm. Her byggedes det første virkelige orlogsværft, der var i brug som sådan lige til 1866, ~~da~~ hele

L a

dette areal overgik til Københavns kommune til bebyggelse. Flådens og byens vækst pressede imidlertid stadig beddinge og skibe nordpå ud mod stadens periferi, og admiralitetet rettede derfor blikket mod det område, der strakte sig fra Christianshavn mod nord over Refshaleøen, og som dengang bestod af sandbanker og lægt vand.

Her kunne Københavns borgere en skønne forårmorgen i det Herrens år 1680 se et par rochalupper med selveste Holmens chef General-Admiral-Lieutenant Niels Juel, ledsaget af flere admiraler, personligt opmåle og udstikke det areal, som skulle blive den nye orlogshavn for flådens skibe. Allerede i oktober 1685 kunne den første militære vagt etableres på Nyholm. Samtidig anlagdes batteriet "Neptunus", der senere blev udvidet og kaldtes "Christianus Sextus", – ofte fejlagtigt kaldet "Sixtus" – og som fra 1788 har været Københavns salutbatteri.

Omkring Nyholm og Flaadens Leje skabtes da vort orlogsværft, der blev kendt viden om som et af de bedste og mest moderne orlogsværfter i Europa. Her udbyggede marinens store administrator General-Admiral-Lieutenant, Greve Danneskiold-Samsøe i det 18. århundrede et værft stort nok til at rumme en flåde på over 40 store linieskibe med alt hvad dertil hører, og her skabte søetatens berømte bygmester Philip de Lange en ræk-

ke skønne og monumentale bygninger, der for størstedelen stadig pryder indløbet til Københavns gamle havn.

Fra Flaadens Leje har vore orlogsskibe da i snart 300 år stået til søs, det være sig i orlog for at kæmpe mod landets fjender eller på fredelige togter for at vise flaget; herfra udrustedes flåden, og her byggede Holmens faste stok vore orlogsskibe med "de egeplankede Bryster".

Lige fra Niels Juels dage har en søofficer været Holmens chef eller "Holmens Admiral", en post som fra 1792 kaldtes Holmens Overekvipagemester. Til Overekvipagemesterens og Ekvipagemesterens embedsboliger på Gammelholm hørte store og smukke haver; i den ene var et berømt morbærtræ og i den anden en vinstok, der så at sige blev verdensberømt. Oprindelig var den nemlig taget hjem fra Madeira med et orlogsskib, og senere da druesygdom havde hærget på øen, blev en aflægger efter anmodning atter sejlet fra Gammelholm til Madeira, hvor den voksede med stort held og således kan siges at være et modertræ til den berømte madeiravin, vi drikker den dag i dag.

Der var store marker både på Gammelholm og Nyholm, hvor Overekvipagemesteren holdt heste og køer. Han havde også etableret et veritabelt mælkeudsalg, som var så stærkt besøgt, at hans venner og bekendte stod på ekspetancelisten for at få lov til at købe mælk fra admiralens køer. Onde tunger sagde – dog sikkert med urette – at hans malkepiger figurerede som "sjovere", d.v.s. daglejere i Holmens ruller, men at hans sluproere høstede græsmarkerne er sikkert.

Om viceadmiral Mourier, der i 1856 blev den første "Chef for Orlogsværftet", som afløste det tidligere overekvipagemesterembede fortælles, at han en skønne morgen gik ud til sit nye embedskontor på Nyholm. Som skik og brug var dengang, var admiralen iført civil overfrakke, thi så sent som i 1870'erne var det almindeligt, at søofficererne bar civilt overtøj til uniformen, og han var derfor ikke let kendelig. Den morgen gik han over markerne på Arsenaløen mod det såkaldte "Halvtolv". Da admiralen kom hertil, traf han en mand, som tilsyneladende ikke bestilte noget som helst, hvorfor Mourier spurgte ham: "Hvad står du her for, min Søn?"

"Jeg står her for at passe på om Admiralen skulle komme denne Vej", lød det troskyldige svar.

"Så kan du gå hen på Værkstedet og sige, at nu er Admiralen kommet!"

Admiral Mourier var foruden at være en meget myndig officer også en særdeles korrekt embedsmand af den gamle skole. I sin bolig på Gammelholm havde han sin skrivepult delt på tværs, således at admiralens tjenstlige skrivetøj stod på den ene side, og på den anden hans private peneskaft m.m. Skulle han da signere en officiel skrivelse dyppede han kongens gåsefjer i statens blækhus, var det derimod et privat brev, der skulle skrives, anvendte han sine egne remedier.

Holmens chef var i de tider en autoritet og myndighed, man havde uhyre respekt for og betragtede som et højere væsen. En formiddag mødte en søofficer en gammel nybo'rsmand med hvem han blandt andet drøftede tidspunktet for stabelafløbningen af et nyt skib ude på Holmen. "Hun skal" bandede gæsten, "løbe af, Hr. Commandeur, når klokken slår tolv."

"Så sagte, så sagte" sagde søofficeren, "om Gud vil, " –

"Hun skal", og så bandede nybo'rsmænd, kraftigt igen, "enten Han vil eller ej, for Holmens Chef har selv sagt det." –

I ældre tider bestod et helt andet patriarkalsk forhold mellem de tidligere såkaldte over- og underklasse end nu til dags. Søofficererne sagde således ikke alene Du til det menige mandskab, men selv de ældre og veltjente underofficerer i marinen betragtede det som ganske naturligt, at officererne tiltalte dem på denne måde, selvom en admiralitetsordre i 1844 havde påbudt tiltaleformen De til alle underofficerer, "der ikke var ringere end Canonerer og Skibsmænd", men først i 1871 indførtes tiltaleformen De til alle underordnede i marinen.

Commandeur Wilde fortæller, at han engang i 1855 mødte den gamle veltjente matrosunderofficer Chr. Sørensen, om hvem der går så mange anekdoter, på Nyholm, gav de hinanden hånden som gode gamle skibskammerater, idet Wilde hilste ham med: Hvordan har De det, Sørensen?"

"Jo-o, jeg siger så mange Tak, skidt nok, " svarede højbådsmanden.

"Er Du ikke rask, kære Christian?" –

"Jo, Død og Pine, nu har jeg det min Saglighed dejligt, men jeg troede Capitainen var gal på mig."

"Hvorfor dog det?" –

"Jo, for dette hersens De, kan jeg nu intet døje!"

Samme højbådsmand Sørensen, der var en meget agtet og dygtig mand, udgået som han var fra Holmens faste stok i Nyboder, endte som "Skipper ved Bradbænken". Han tjente under vor første sønderjyske krig ombord i linieskibet CHRISTIAN den OTTENDE, da det sprang i luften ved Eckernførde i 1849. Da Sørensen sammen med de andre overlevende fra linieskibet førtes bort som tysk krigsfange, blev han tiltalt af den tidligere danske Capitainlieutenant Donner, den eneste danske søofficer, der i 1848 gik over til fjenden, og som senere blev chef for den preussiske marine. Sørensen lod imidlertid som han ikke bemærkede Donner, hvorfor denne indladende spurgte:

"Kender Du mig ikke, Christian?" Hvorpå den danske underofficer kort og fyndigt udbrød:

"Jo, men forbandet nødig!"

Da højbådsmanden i 1840'erne var udkommanderet med en korvet, spurgte næstkommanderende ham, hvad han syntes om den chokolade som besætningen på dette togt forsøgsvis fik om morgenen i stedet for den

reglementerede brændevin, og han svarede da lidt mut: "Jo-o, såmænd, men det er jo noget højtideligt, ligesom man havde været til Alters."

Den gang fik Nyboders beboere nemlig som regel chokolade efter at der havde været altergang i Holmens kirke. I øvrigt slog chokoladen aldrig igennem til søs, - brændevinsrationerne, som havde været tildelt fra Tordenskiold's tid - hans egen morgenmad bestod af brændevin og beskøjter - havde reminiscenser lige op til årene omkring første verdenskrig, hvor orlogsskibene endnu havde reglementerede brændevinspøse ombord. -

I Nyholms smukke gamle hovedvagt med det karakteristiske kronede tårn, hvorfra orlogsflaget i sin tid vajede over Nyholm, var der officer-svagt lige op til 1874. De vagthavende officerer var naturligvis i uniform, som bestod af trekantet hat, sabel og spidskjole med store epauletter, der populært kaldtes "Barberbækkener".

Vagten, der drejede et døgn ad gangen, var ret kedsommelig og bestod væsentlig af rutinearbejde, blandt andet flagets hejsning og nedhaling, og dette udførtes af et par ældre nybo'rsfolk som faste ordonnanser, der hidkaldtes ved, at vagtchefen trak i en af de talrige klokkestreng, der hang i vagtstuen. Hver aften indfandt den vagthavende ordonnans sig hos vagtchefen, og spurgte gravalvorlig: "Tillader Hr. Lieutenanten, at Solen går ned?" hvorpå flaget blev nedhalet.

Mærkværdigvis vovede han aldrig at vække vagtchefen om morgenen, når flaget skulle hejses med forespørgsel om solen måtte stå op!

Hver nytårsaften kom den vagthavende nybo'rsgast ligeledes ind til officeren i vagtstuen for at ønske et glædeligt nytår, hvilket altid belønnedes med et godt glas. Når dette var tømt, tilføjede ordonnansen uværgerligt med et ærbødig smil, inden han bukkede bakkede sig ud ad døren: "Ja, Hr. Lieutenant, nu har vi jo haft Vagt i to Aar i Træk!"

Foruden denne hovedvagt, der som regel udførtes af en kaptajnløjtnant, var der løjtnantsvagt ved Bommens Vagt lige over for Toldboden og først senere, da værftsbroen byggedes efter Gammenholms nedlæggelse i 1860-erne, kom der også forbindelse fra orlogsvæftet til Christianshavn, og en vagt oprettedes da ligeledes her. Bommens Vagt som for længst er forsvundet i sin daværende skikkelse og nu definitivt er blevet sløjfet efter anden verdenskrig, spillede omkring midten af 1800-tallet en stor rolle i marinen's liv, ikke mindst fordi mange yngre søofficerer dengang mødtes her og drøftede etatens anliggender.

Der er også fra denne epoke overleveret mange fornøjelige skildringer fra Bommens Vagt. Man kan f.eks. ihukomme den unge løjtnant med konduite der her som vagtchef fik ordre til at modtage nogle russiske søofficerer, der skulle bese Nyholm og til sine kammeraters største forbavselse med flydende tungefærdighed konverserede russerne på et af ham improvise-

»Tillader Hr. Lieutnanten
at Solen går ned?«

ret sprog, som danskerne troede var russisk, men som de fremmede gæster på deres side antog var dansk!

Flydebroen imellem Bommens Vagt og Toldboden, som i mere end 200 år tjente som passage for Holmens folk på deres daglige gang fra og til Nyboder og Holmen, var oprindeligt til stadighed lukket for at forhindre ukontrolleret sejlads til og fra Københavns havn, og den åbnedes kun, når et skib nu og da sejlede eller varpedes ud eller ind i havnen. Senere da trafikken på havnen tiltog, lukkedes broen kun ved klokkelyd om morgen og aften for senere helt at forsvinde i 1923, da havneløbet blev udvidet. En rofærge som populært kaldtes "Lynet" på grund af den sindighed, hvormed den bevægede sig, besørgede trafikken til og fra orlogsværftet via toldboden. Foruden passage over land fra Christianshavn kunne man

kun komme til værftet med et lille rofartøj, som en gammel nybo'rsmand roede fra Kvæsthusbroen til Dokøen.

Fra Bommens Vagt, hvor det sidste vagtskib og logiskib ved København fregatten SJÆLLAND lå, indtil søværnets kaserne blev taget i brug i 1910, strakte den lange og smalle "Hønsebro" sig sydpå, adskillende Flaadens Leje fra havnen. Her lå en række gamle fregatter fortøjet imellem Duc d'Albe'ene, og her var orlogsværftets svømmeflåde, som benyttedes af marinens befalingsmænd, menige og drenge fra Nyboder til skarpt adskilte klokkeslæt.

Det er herfra tegningen "Incognito" stammer med historien om en tilsynsførende underofficer, der som svømmelærer truende råber til et svømmende mandfolk ved badebroen:

"Vil Du se at komme op, din Rad." Denne råber tilbage: "Jamen, jeg er jo løjtnant Svane", hvortil underofficerer undskyldende tilføjer, idet han gør honnør:

"Om Forladelse Hr. Løjtnant, jeg kedte Dem inte cevil." –

I årenes løb er Nyholm gentagne gange blevet udvidet ved opfyldninger, og på de vidtstrakte arealer veksler stadig grønne områder med idylliske voldpartier, hvis træer og buske spejler sig i stille kanaler. På dette terræn, der fik navnet "Orlogsværftet" da Gammelholm blev nedlagt, har i tidens løb også andre statsinstitutioner fundet plads. Her lå således de store kulissemagasiner fra det kgl. teater, som marinen havde et vist samarbejde med. Mange af Holmens folk tjente nemlig en ekstraskilling som statister ved teatret eller betjente kulissernes udviklede hejsegrejer, ligesom søminekorpset installerede det kgl. teaters første elektriske lys, efter at panserskibet HELGOLAND i 1881 havde fået denne nymodens indretning.

Som følge heraf indbød det kgl. teaters myndige chef, kammerherre Fallesen engang den daværende chef for søminekorpset, kommandør F. H. Jøhnke til at aflægge et besøg på teatret. Teaterchefen viste ham rundt, og da de to ældre herrer trådte ind på scenen, beholdt kommandøren i distraktion sin søofficerskasket på hoved, hvilket foranledigede kammerherren til på sit sirlige sprog at udtale:

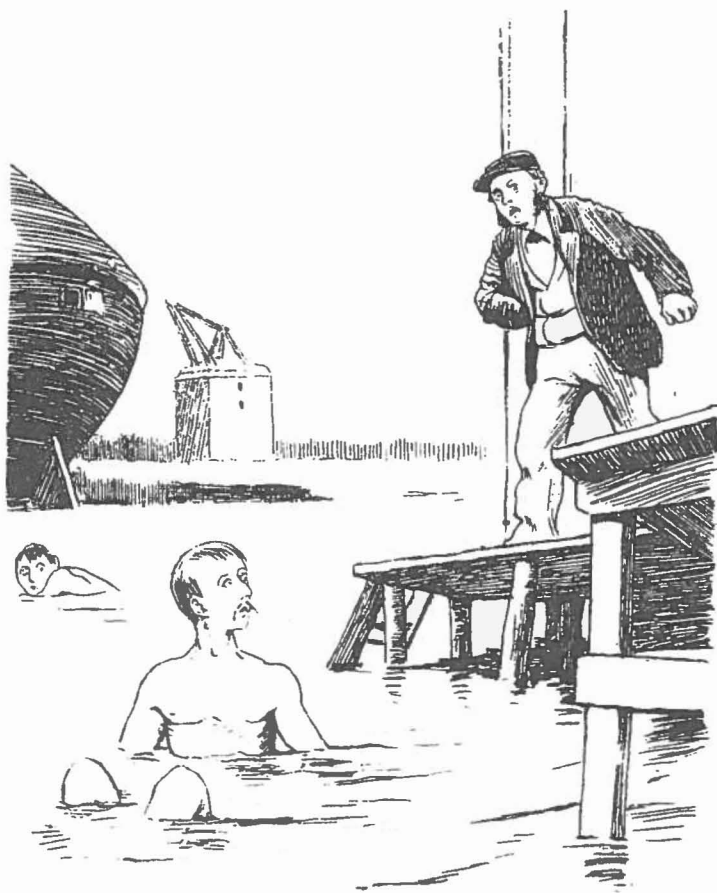
"Undskyld, men jeg må bede Hr. Kommandøren blotte Hovedet, når De betræder den kongelige Scene, thi her på dette Sted spille vi Komedie."

Jøhnke tav, men skyndte sig selvfølgelig at gøre sin fejl god igen, og nogen tid efter returnerede teaterchefen besøget og blev vist rundt på orlogsværftet af kommandør Jøhnke.

Da de to herrer gik ind for at bese et af søminevæsenets nye torpedomagasiner, ville kammerherre Fallesen tage sin høje cylinderhat af, med standsedes af Jøhnke, der gemytligt sagde:

"Behold blot Hatten på, Kammerherre, herude spiller vi inte Komedie!"

Om Jøhnke, der senere blev marineminister, går der talrige anekdoter, der

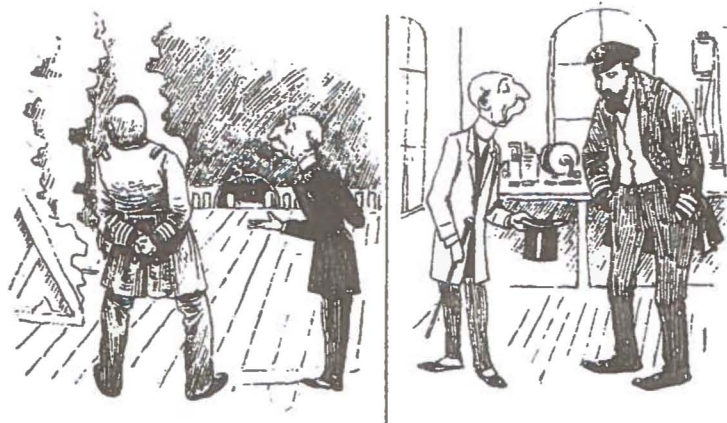
Incognito

er karakteristiske for tiden og for denne søofficers friske, men for nutidens øre måske noget kraftige udtryksform. En dag omkring århundredskiftet blev redaktøren af det daværende underofficersblad kaldt op til marine-ministeren og fik der følgende kraftige salut af admiral Jøhnke, på grund af at bladet havde agiteret for visse forbedringer i kostreglementet:

"Hvis De vover at skrive mere i Deres Blad om at Marinens Folk skal have Smør i stedet for Margarine, så får Folkene kraftstjælemig Kultjære på Ma-den i stedet for Margarine!"

Det må dog her bemærkes, at Jøhnkes forgænger i embedet som marine-minister vor kommandør Middelboe, der netop havde indført margarine i stedet for datidens som regel altid harske smør. Han blev derfor i marinen kaldt for "Margarineminister Middelgod", idet margarinen ej heller faldt i orlogsgasternes smag.

Mens Jøhnke endnu var chef for søminekorpsen, savnede han et nyt skri-

Jøhnke og Fallesen

vebord på sit kontor, men da der ikke var penge hertil, fandt han på, at regningen kunne lyde på "et Bor", da dette lød mere plausibelt til et søminevæsen og derfor måtte antages lettere at kunne passere marineministerens daværende velvillige revision. –

Flere af vort fædrelands daværende betydeligste søkrigsbegivenheder som slaget på Rheden den 2. april 1801, der påfulgtes af flådens ran i 1807, er knyttet til de kgl. Holme og værfters historie.

Under slaget på København Rhed, hvor Englands mest navnkundige admiral, Lord Nelson kun ved en krigslist vandt den endelige sejr over vore i hast udlagte og dårlig udrustede blokskibe, som sønderskudte og brændende i en fem timers blodig kamp hin 2. april 1801 havde hævdet flagets ære til det sidste, deltog også batteriet "Sextus" på Nyholm i kampen mod de engelske orlogsskibe. Herfra lededes ilden af ekvipagemesteren, medens Holmens folk betjente batteriets kanoner.

Det er efter dette berømmelige slag, at Kronprins Frederik modtog Lord Nelson på slottet, og admiralen foreslog ham at forfremme den 18-årige Secondlieutenant Peter Willemoes – en af "Kongedybets muntre Helte", – der som chef for sit lille flådebatteri dristigt havde attackeret det vældige linieskib ELEFANTEN, selveste admiral Nelson's flagskib. Kronprinsregentens svar fortjener at citeres:

"If my Lord, I were to make all my brave Officers Admirals, I should have no Captains or Lieutenants in my Service."

Også chefen for blokskibet PRØVESTENEN, Capitain Lorentz Fjellerup Lassen havde med sit mandskab udmærket sig særligt, idet hans skib lå yderst på den danske linies sydlige fløj og der modtog samtlige forbisejlende engelske orlogsskibes ild, således at han til sidst måtte forlade sit brændende og sønderskudte skib. Efter slaget ville Kronprins Frederik udmærke Capitain Lassen ved at tilbyde ham at blive adlet under navnet

PRØVESTEN. Dette blev der imidlertid intet af, idet Lassen klogelig først havde talt med sin kone om dette hjemme i Krokodillegade, og derefter med tak renoncerede på denne kongelige nådesbevisning. Fru Lassen ville nemlig under ingen omstændigheder lade sig kalde "Fru Prøvesten". Lassen var en af de officerer, som blev mest populær i København efter kampen, og det fortælles, at når han kom forbi Gammelstrand, rejste alle fiskekonerne sig op og nejede for ham.

Den 1. august 1914 var det gamle orlogsværft vidne til at hele vor flåde efter en mønstergyldig mobilisering kunne forlade Flaadens Leje for at deltage i landets bevogtning i et tidsrum, der kom til at strække sig over fire år. Tavse og dybt grebne af situationen stod de pårørende hin sommeraften inde på Nordre Toldbod for at vinke farvel, da skibene stod ud af havnen, medens musikken spillede nationalmelodier på kystforsvarsskibenes agterdæk.

Denne højtidelige stemning måtte dog vige et øjeblik for det gode københavnerrhumør, da en ung kaptajn og torpedobådschef, almindelig kendt for sin fornøjelige replik, men ikke særlig økonomiske levevis, greb sin råber og prajede ind til sin kone, der bevæget stod og vinkede inde ved toldbodbommen:

"Og husk så Dagny, betal endelig ingen Regninger, før jeg kommer hjem igen!" –

Den sidste, men mest dramatiske begivenhed, som orlogsværftet har været skueplads for, fandt sted ved flådens sænkning den 29. august 1943, der forhindrede, at vore orlogsskibe faldt i tyskernes hænder, og hvor ikke mindre end 27 skibe sænkedes af egne besætninger og gik til bunds med vejende flag og vimpler.

De dybt alvorlige hændelser som knytter sig hertil, hører selvsagt ikke hjemme blandt muntre marineminder.

Nyholm har således været vidne til en stor del af vor marines historie. På Holmens udstrakte arealer veksler gamle historiske bygninger med moderne værksteder og magasiner, og i Flaadens Leje ligger endnu størstedelen af vore orlogsskibe. Her har marinens liv udfoldet sig i århundreder, og selvom tidens tarv nu kræver decentralisation af flådens hovedbase, således at orlogsskibene spredes til flere, mindre flådestationer rundt i landet, må man dog håbe, at de skønhedsværdier, som vi stadig ejer ude på vort gamle orlogsværft, vil kunne bevares til kommende slægter.

Til orlogsværftets 250 års jubilæum i 1942 skrev digteren Axel Juel en kantate, hvori nedenstående vers forekommer:

*"To Hundrede og halvtredsindtyve Aar
har Hammerslaget lydt paa Holmens Bedding,
og skønne Skibe for vort Minde staar,
som hør blev skabt til Daad i Fred og Leding.
Vi ser dem glide ud, mens Bjælken røg,
og Flag og Hurra imod Himlen fløj
og de blev døbt og signet til at bære
i Fred og Krig vort gamle Flag med Ære."*

Søkadetakedemiet og kadetterne

Det kgl. Søe-Cadet-Academie blev indstiftet i 1701, men kan føre sin første oprindelse længere tilbage, nemlig til Christian IV's tid, hvor en navigationsskole oprettedes på Bremerholm så tidlig som i 1616. Søkadetternes opdragelse hviler som følge heraf på gamle og udpræget nationale traditioner, og i øvrigt var søakademiet den første af vore højere læreanstalter, hvor der undervistes på dansk i modsætning til f.eks. landkadetakedemiet, hvor man anvendte tysk og universitetet, hvor forelæsningerne blev holdt på latin.

Kadetkorpset har i tidens løb haft til huse flere forskellige steder i København, først i admiralitetsbygningen på Gammelholm, fra 1728 i det kgl. Operahus i Bredgade – den nuværende Østre Landsret – derefter fra 1788 på Amalienborg – kongens nuværende residenspalæ – for i 1827 at flytte til ejendommen, der dengang lå på hjørnet af Bredgade og Toldbodvej. Fra 1869 blev bygningen i Nyboder taget i brug, og endelig fik kadetterne deres nye skole ude på Holmen i 1939.

Den udprægede korpsånd, der altid har rådet blandt søkadetterne og den særprægede sømilitære opdragelse med afvekslende tjeneste til søs om bord i kadetskibet om sommeren og kostskoleopdragelsen om vinteren i land, bibragtes dem af en række dygtige kadetchefer, skoleofficerer og lærere.

Som en af de betydeligste chefer for kadetkorpset må den senere admiral Sneedorff først og fremmest nævnes. Lige fra 1786 til 1824 var denne dygtige søofficer knyttet til kadetkorpset, som han takket være sin stærke personlighed prægede med sine store krav til æresfølelse, godt kammeratskab og selvstændighed. Det var medens akademiet havde til huse i det Brockdorff'ske palæ på Amalienborg, at Commandeur Sneedorff som selv var digter og færdedes blandt guldaldertidens skønlitteratur, formulerede den sentens, som så ofte er blevet citeret og i så høj grad var i takt med tidens udtryksform:

"Intet Søe-Cadet-Academie – ingen Søe-Etat, ingen Søe-Etat – intet Danmark."

Efter slaget på Rheden oplevede marinen en popularitet som aldrig før, og unge mennesker af det gode borgerskab kappedes om at blive optaget på akademiet. Af de mange anekdoter, der berettes om denne kadetchef, skal følgende anføres, idet de viser Sneedorff's originale måde at behandle kadetterne på og hans omhyggelige værnen om kadetkorpsets ære.

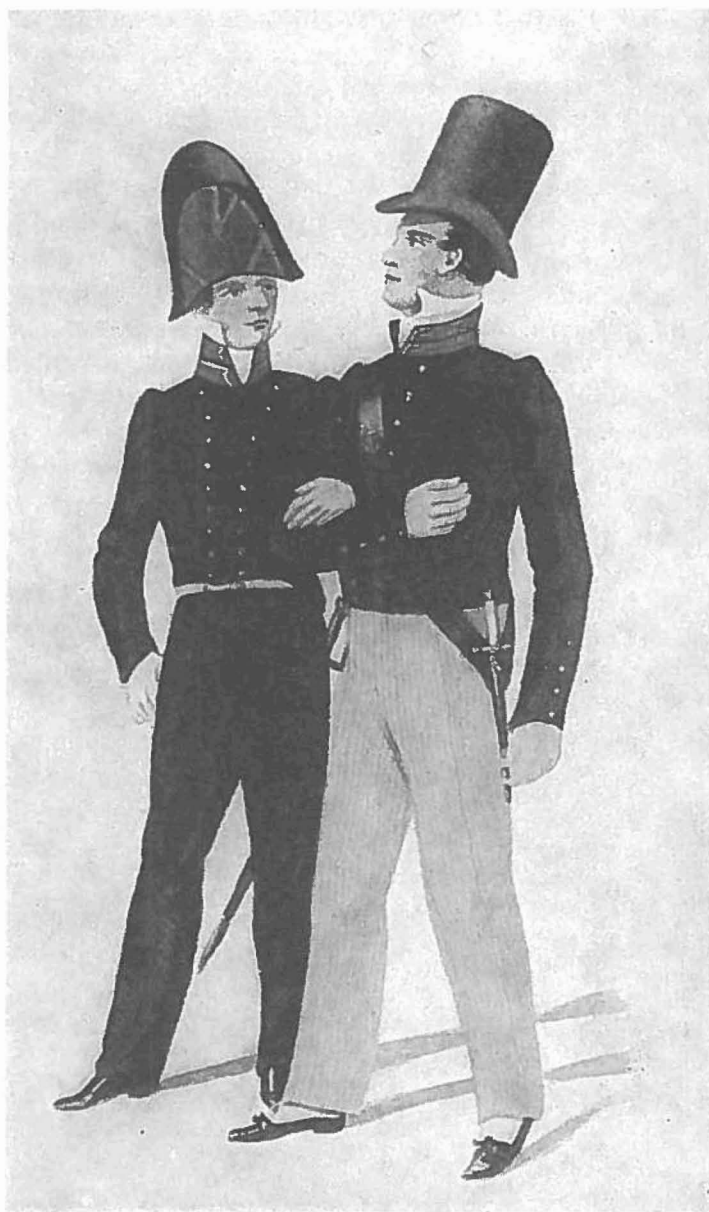
g En søkadet som var en usædvanlig velvoksen og stærk un~~d~~ mand var en aften kommet i klammeri på gaden med tre gardeofficerer. Skænderiet udviklede sig til håndgemæng og affæren endte med, at søkadetten bankede officererne ordentlig af. Imidlertid forstod han, at dette kunne blive en alvorlig sag, og han meldte sig derfor selv til sin chef og gav en åbenhjertig beretning om det passerede, idet kadetten indrømmede, at han havde forløbet sig og var forberedt på straf. Dog ønskede han, at kadetchefen skulle kende sagen, forinden officererne muligvis fremkom med deres klage. Disse kom også ganske rigtigt på akademiet den følgende dag og forlangte søkadetten straffet. Sneedorff hørte opmærksomt på klagemålet og udtalte derefter med hævet stemme:

L g "Ja, mine Herrer, det er sørgeligt, meget sørgeligt, ja, det piner min Sjæl at høre at en af mine Søkadetter har vovet at banke tre Gardeofficerer. Men De kan være forvisset om, mine Herrer, at denne Sag ikke skal blive stukket under Stol, nej, det skal komme til at runge over det ganske Land, at én af mine Søkadetter har understået sig i at banke tre Gardeofficerer, og hvorledes han derfor er blevet exemplarisk afstraffet; det skal kundgøres vidt og bredt, hver og en i Danmarks Rige skal vide, at det ikke ved denne Anstalt kan på upåtal, at én af mine Kadetter tillader sig at banke Gardeofficerer, thi Straffen skal blive streng, *meget* streng, mine Herrer."

Mere fik Sneedorff ikke sagt, før de tre officerer bad om tilladelse til at trække deres klage tilbage.

Det berettes, at akademiet kun blev sparsomt opvarmet, da det havde til huse på Amalienborg, og pedellen fik overhovedet intet brændsel tildelt. For at bøde herpå og til belønning for ydede småtjenester, forsynede kadetterne ham nu og da i al hemmelighed med brændsel fra akademiets brændekælder. Kadetchefen havde imidlertid opdaget denne trafik og besluttede når lejlighed gaves at gribe ind. Dette skete en sildig aften, da Commandeuren lukkede sig ind ad palæets port, og han i mørket skimtede nogle kadetter, som med brænde i favnen var på vej fra kælderen til portnerboligen. Da Sneedorff råbte dem an, forsøgte kadetterne at undslippe ved at kaste brændet og springe op ad trapperne til palæet. Herved kom en af dem så nær chefen, at denne kunne bibringe ham et kraftigt mærke i panden med sin store portnøgle, inden synderen forsvandt i mørket.

Da den vagthavende kadet næste morgen trådte ind til chefen for at melde, at kadetterne var mødt til den reglementerede morgenbøn, bemærkede Commandeuren straks, at kadetten havde en bule i panden, hvorfor han spurgte, om det var ham, der havde båret brænde den foregående aften, hvad denne imidlertid klart benægtede. Chefen blev både smertelig berørt og forbavset over at en af de oven i købet ældste kadetter, som han igennem år havde indprentet sanddruhed, tilsyneladende fremkom med

Søe-Cadetter, 1822

en usandhed, og beordrede derfor kadetterne til at træde an, hvorpå han trådte hen for fronten for så alvorligt som muligt nu at skride ind over for den tilsyneladende synder.

Da han hævede blikket, studsede han, idet han til sin store overraskelse bemærkede at samtlige kadetter, der stod i stram retstilling foran deres

chef *alle* havde en tydelig bule i panden! Sneedorff kunne da dårligt undertrykke et smil og udbrød:

»Det er godt, det er *meget* godt mine Herrer. De kan træde af!«

Mere skete der ikke i denne sag, men den ulovlige brændetrafik ophørte fra samme øjeblik. –

De sidste enevoldskonger overværede som regel altid den afsluttende eksamen på akademiet; majestæten gennemså bl.a. søkadetternes tegninger, hvoraf mange var rene små kunstværker og den dag i dag smykker adskillige af marinens kontorer, ligesom kongen var vidne til kadetternes tur- og kvadrilledanse og diverse solonumre. Alt gik den gang såre stands-mæssig til, når kongen i admiralsuniform kom kørende i guldkaaret med tre løbere foran, der var iført røde skødetrøjer, gule knæbukser af skind, hvide strømper og med blomsterkurve i huen, medens majestæstens store følge af admiraler og fremmede gesandter i forvejen havde indfundet sig på akademiet for at overvære eksamen. At man ej heller sparede på ordene og havde sans for det teatraliske, derom vidner følgende tale til Frederik VI, der holdtes på søkadetakademiet den 23. december 1816 af kadetchefen, Commandeur Sneedorff:

»Allernaadigste Konge! Omgivet af graahærdede Hædersmænd, der er opdraget i denne Søkrigsskole, af Manddommens kraftige Mænd, der skylder Deres Majestæt saa meget, og af Ungdommen, der fuld af Haab og Tak ser op til sin Konge, staar det ikke i min Magt at finde Udtryk, der kan forøge den stolte Følelse, hvormed Deres Majestæt kan se sig om i denne Forsamling. Men ét Ord skal dog Kong Frederik VI's Søkrigsskole paa denne sin Hædersdag frembære for sin kongelige Velgører: Hvad Manden ikke – formaaede stundom Ynglingen.«

Sneedorff pegede derefter på en lille 12-årig søcadet, der rask trådte frem for kongen, så ham frimodigt ind i ansigtet og med patos fremsagde følgende:

»Her paa Akademiet har jeg lært, at Mennesket skal stræbe efter Dyd, Kri-
geren efter Ære, og Kongerne – efter Udødelighed!

Held mig at jeg ser forenet i Een, hvad jeg lærte af Mange.«

Kongen der var yderst tilfreds hermed, smilede nådigt og takkede Sneedorff i de varmeste udtryk, hvortil denne med et dybt buk svarede:

»Det er mig, der passerer mit Liv med at takke Deres Majestæt!« –

Da Sneedorff en dag spadserede på Langelinie, red en søcadet forbi, iført civilt tøj, hvilket den gang såvel som senere var strengt forbudt ifølge »Instruks for Søe-Cadetter«.

Næste dag blev kadetten derfor kaldt op til sin chef, der bebrejdede ham det passerede. Kadetten benægtede imidlertid at have noget kendskab hertil og hævdede, at admiralen måtte have forvekslet ham med hans tvillingbroder, der lignede ham på en prik.

»Ja, det forandrer jo Sagen« svarede Sneedorff og tilføjede, at det ville glæde ham at gøre tvillingbroderens bekendtskab, hvorfor han bad kadetten indbyde broderen til frokost i sit hjem næste søndag. Den dag indfandt »tvillingbroderen« sig også i civil hos admiralen, der bl. a. underholdt sig livligt med sin gæst om hans broder, sø-kadettens udsigter og fremtid.

Senere, da kadetten havde 'taget sin officerseksamen og kom ind til chefen til »Enkeltmandsparol«, udtalte denne til slut:

»Inden De nu forlader Akademiet, vil jeg dog sige Dem, at Aarsagen til, at jeg for to Aar siden ikke relegerede Dem i Anledning af den Historie med Tvillingbroderen var, at De spillede Deres vanskelige Rolle så godt, at jeg tænkte mig, at denne Djærvhed, De derved lagde for Dagen, muligens engang kunne komme Fædrelandets Fjender til Skade. Lev nu vel, og søg aldrig oftere at binde Deres Foresatte noget på Ærmet.« –

Foruden højtidsdagen hvor søkadetterne blev forestillet for den enevældige majestæt, havde akademiet endnu en mærkedag, nemlig den dag, hvor korpset skulle vise sig offentligt og marchere ned i »citadellet« for der at skyde med »skarpladte« geværer, hvilket traditionen tro krævede en særlig pragtudfoldelse.

På denne store dag mødte hele korpset i gala og for at forøge det militære udseende blev søkadetterne forsynet med en patrontaske med forgyldt våben, ligesom dolken blev ombyttet med en kårde. Hver fik ligeledes et til kadetternes størrelse afpasset lille gevær og til alles glæde mødte korpsets tambourer, et par gråhårede nybo'rsfolk iklædt kjole med rød krave og gule bomuldsepauletter, men med rund hat, da man ellers let kunne forveksle dem med admiraler. Når alt var klart, trak skoleofficeren sin sabel og kommanderede »Korpset march«, hvorpå trommerne lød, akademiets store port blev smækket op, og man marcherede højtideligt »som rigtige Landsoldater« ud i Bredgade.

Alle var grebet af alvoren og med spænding imødeså man om det nu skulle lykkes at nå velbeholden helt ud til Kastellet. Man havde nemlig bitre erfaringer fra tidligere år, hvor tungt læssede køretøjer spærrede hele gaden, således at den kommanderende søofficer ikke så anden udvej end kort og godt at kommandere:

»Stik ind på Fortovet, Cadetter!«

Der kunne imidlertid også indtræde andre komplikationer i form af højtstående officerer, der skulle honoreres. Mødte man dem nu på det venstre fortov, var der intet i vejen, noget andet var, at i Grønningen passererede disse officerer ofte forbi på korpsets højre side, og når det så hed: »Se til Højre«, medførte denne kommando uvægerligt, at den bagerste spids af kadetternes store trekantede hatte kolliderede med bøssepiberne, hvorpå alle højre arme røg til vejrs for at bjærge hattene. Blev nogle af disse alligevel slået af, rendte tambourene hen og samlede dem op og klaskede

dem ned på ejermændenes hoveder. For kadetterne havde denne dag utvivlsomt sine lyspunkter i stedet for at tærskle lektier på akademiets umagelige bænke, men for korpsets skoleofficerer var det som regel ikke nogen egentlig glædesdag.

De omtalte små geværer, som søkadetterne benyttede omkring midten af forrige århundrede var af fransk oprindelse, de bar Napoleon I's kronede N og var lavet til »La jeune garde de Paris«, kaldet »Marie Louise'erne«. – Disse franske soldater var så unge, at da en officer i slaget ved Waterloo spurgte dem, hvorfor de ikke skød, svarede de: »fordi vi endnu ikke har lært det!« Geværerne blev her erobret af general Blücher's armé og senere benyttet af insurgenterne i Treårskrigen hvor de erobredes af danskerne i slaget ved Isted 1850, og senere tildeltes søkadetterne. –

Søofficererne har altid haft ry for at være gode dansere, hvilket bl. a. skyldes den vægt, der igennem tiderne er blevet lagt på danseundervisningen på kadetskolen. Som regel blev den ledet af en balletmester fra den kgl. ballet, og kadetterne fik lige op til min kadettid ikke alene undervisning i runddans, men også i contradanse, trinskoler, samt holdning og plastik. »Herrerne« adskilte sig i disse timer fra »Damerne« ved at de bar det sorte lakbandoler med dolk, medens de der forestillede den kvindelige partner måtte danse foruden denne militære pryd.

Med hensyn til kadetternes undervisning i dans og god anstand, så gælder det her som altid i livet, at ét er teori, et andet praksis. Dette demonstrerede den nybagte søkadet engang, da han ved sit første kadetbal med et dybt buk engagerede en lidt ældre søofficersfrue til en Rheinländer-polka, hvorpå hun udbrød:

»Det er dog net af Dem, at De også engagerer os ældre Damer til Dans.«

»Ja,« svarede kadetten troskyldig: »vor Danselærer har nemlig lige lært os, at vi skal danse med alle tilstedeværende Damer – ganske uanset hvordan de end ser ud!«

Det er i denne forbindelse morsomt at erindre, at det var fregatten BELLONA's togt til Sydamerika i 1840, der inspirerede balletmester Bournonville til at komponere en af det kgl. teaters mest populære balletter, nemlig »Fjærnt fra Danmark«. Fra en ven, der gjorde tjeneste ombord som skibspræst, hørte Bournonville i et brev om et stort kostymebal som chefen Commandeur Wulff og hans officerer havde holdt ombord, medens fregatten ved juletid lå til ankers på Buenos-Aires rhed, et bal hvor de sydamerikanske skønheder tændte de danske søofficerers hjerter i brand. Midt under dansen blæste det imidlertid op til storm, så den strålende fest måtte afbrydes, og hele selskabet blev roet i land til alles store fortrydelse. På det gamle søkadetakademi, hvor undervisningen varede i seks år, kom søkadetterne ind allerede som 12-årige drenge, – senere da navnet i 1869

Commandeur, 1848

desværre blev ændret til »Søofficersskolen«, blev undervisningen forkortet, og alderen ved optagelsen samtidig sat op.

Lad os nu kaste et blik på den allerede omtalte og af alle jævnaldrende drenge i sin tid så misundte søkadet-uniform, som den så ud i akademiets

dage, d. v. s. inden nogle prosaiske politikere fandt ud af, at både akademiets smukke navn og kadetternes klædelige uniformer skulle ændres. Heldigvis er det sorte lakbandolér, dolkens skuldergehæng, dog stadig bevaret og af samme model i dag som dengang søkadetterne i 1801 gjorde tjeneste om bord på blokskibene i Slaget på Rheden.

Søkadetten bar i årene før 1869 blåstribe benklæder, hertil kort blå trøje med opstående rød krave besat med guldtresser, dolk i skuldergehæng og en lille rund kasket, som det gjaldt om at bære på den mest flatterende måde. Til parader og ved kirkegang var de iført kjole, dolk i livgehæng og stor trekantet hat. Dolken var den gang efter vedkommendes smag, snart lignede den en italiensk stilet, snart var den lille og fin som en nipsgenstand, snart havde den form som en tyrkisk krumsabel i formindsket udgave.

Den mest karakteristiske dragt var dog galauniformen, thi den trekantede hat var i de tider meget stor og blev af søkadetterne båret godt bag i nakken, kjoleskøderne var lange og brede, og når en lille fyr på tolv år kom sejlenede ned ad gaden med en sådan hat og lange skøder lignede han en mærkværdig fugl af en ubekendt race, men småpigerne fandt, at han var aldeles »yndig«.

I en periode af akademiets sidste år eksisterede den besynderlige ordning, at når der ikke var numre ledige i søofficerskorpset blev de ældste kadetter ved deres afgang fra akademiet udnævnt til officerer uden gage, idet dog ministeren kunne tildele dem lønning, når de pågældende havde forrettet tjeneste nogen tid, og forholdene talte herfor.

En ung løjtnant, der forstod at bruge penge, men endnu ikke oppebar gage, henvendte sig derfor personligt til marineministeren for at få ændret dette forhold. Marineministeren bemærkede da lidt tørt:

»Hør min gode Lieutenant, så jeg Dem ikke i Går køre på Strandvejen med den unge Skuespillerinde Frøken L. og oven i købet i Ekvipage der så ud til at være Selvejerkøretøj?«

»Jo, Deres Excellence, det kan jeg ikke benægte,« svarede Lieutenanten, »men det er netop derfor, at jeg trænger så meget til at få Gage.«

Det siges, at han fik lønningen. –

Igenem tiderne har søkadetterne fået deres praktiske uddannelse til søs i særlig udrustede korvetter eller andre sejlskibe og senere, da de hvide sejl forsvandt, i mere tidssvarende øvelsesskibe.

Ombord i kadetskibet var det søkadetterne forbudt at spille kort, et forbud som dog jævnlig blev overtrådt. I korvetten VALKYRIEN var krydsmærset således et yndet sted for kadetternes kortspil, og da korvetten en dag lå for vindstille, og chefen gik op og ned ad skansen, faldt der pludselig en regn af spillekort ned på dækket foran ham. Chefen stoppede forbavset og udbrød:

»Hvad Pokker er det?«

Den vagthavende søkadet sprang imidlertid snarrådig til, samlede hurtigt kortene op og ordnede dem, hvorpå han svarede:

»En Solo i Træf, Hr. Capitain.« –

Noget andet der ligeledes var søkadetterne forbudt var at have privat ekstraforplejning ombord, et forbud som selvfølgelig var vanskelig at overholde. Kadetkvarterets ekstraproviant måtte derfor smugles ombord og blev derefter overgivet til opbevaring hos en af de ældre underofficerer, som kadetterne stod sig særlig godt med. Således havde engang bådsmand Svendsen om bord i kadetkorvetten HEIMDAL lovet at opbevare noget ekstraproviant, heriblandt et par flasker solbærrom, som en kærlig moder havde sendt sønnen, der skulle ud på kadettogt. Da gamle HEIMDAL en skønne forårmorgen var lagt ud på Inderrheden, som det kaldtes tidligere, ventedes chefen ombord. Den gang så man nemlig intet til skibets chef, før ekviperingen og udlægningen fra orlogsværftet var til ende, idet alt dette besørgedes af skibets næstkommanderende.

Chefen kom ombord fra toldboden i sin smukt udhalede chefsslup, der roedes af særlig udvalgte chefssluproere, hvis uniformers snit og farve valgtes og betaltes af chefen selv. Ombord i korvetten var alt klart til den højtidelige modtagelse, den vagthavende officer og kadet var mødt ved falderebet, hvor også bådsmanden stod for sammen med falderebsgasterne at aflægge honnør, når chefen steg ombord. Imidlertid var det netop den gode bådsmand Svendsen, som skulle »pibe Faldereb«, men uheldigvis var det ham ikke muligt ved denne lejlighed at få en eneste trille ud af sin fine bådsmandspibe. Selvom han blæste nok så meget i den, gav den ikke en lyd fra sig, derimod spredtes i stedet for en gennemtrængende duft af god gammel solbærrom om chefen, der nu passerede falderebet.

Da han havde besvaret den afgivne honnør, vendte han sig roligt til bådsmanden og sagde kun:

»Svendsen, Du er jo fuld, skrup ned og sov Rusen ud!«

Det var alt, hvad der skete dengang, hvor en lille rus var en såre naturlig ting, noget andet var at den vagthavende søkadet, der havde ansvaret for miseren ved at solbærrommen overhovedet var kommet ombord, fik en ordentlig omgang, som omgående gik videre til de yngre kadetter, fordi rommen åbenbart var gået den forkerte vej!–

I den sidste fjerdedel af 1800-tallet, altså i den overgangsperiode hvor uddannelsen til søs endnu foregik ombord i sejlskibe, fik kadetterne et kortere supplerende togt i danske farvande med en ældre dampkanonbåd, hvor de udgjorde hele besætningen både på dækket og i maskinen. De øvedes her i manøvrering af kanonbåden og i tillægning til bolværk eller bro. Selvfølgelig skete der herved nu og da nogle, men sjældent større ulykker. En dag gik det imidlertid galt, for på den valgte anlægsbro i en lille idyl-

lisk provinshavn, hvor kanonbåden udførte sine kadetmanøvrer, stod et badehus og ind i dette rendte en uheldig kadet kanonbåden KRIEGER's stumpede spryd. Midt under rabalderet åbnedes badehusets dør, og det halve af en let påklædt ung dame kom til syne. Hun tilkastede indigneret kanonbåden det højst naturlige spørgsmål om hun »så måtte være der!«

Kadetchefen i ældre tider var strenge officerer, der ikke kendte meget til blødsødenhed i udøvelsen af deres pligter. Da den senere sejrherre fra kampen ved Helgoland i 1864, Orlogscapitain Suenson nogle år før var chef for kadetkorpset, var hans ældste søn lige blevet søkadet og ude på sit første togt med korvetten VALKYRIEN. Efter at den 12-årige dreng, uvant med de fremmede forhold ombord havde tilbragt den første nat i kadetmessen på en alt andet end behagelig måde, følte han det som en sand lettelse, da han næste morgen kom op på dækket og der så sin fader gå op og ned ad skansen. Han løb derfor hen til ham med det glade udbrud: »God Morgen, Fader«, men fik kun til svar:

»Man tager til Huen, min gode Cadet Suenson, når man hilser på sin Chef.«

Ifølge en anden og fornøjeligere version skal Orlogscapitain Suenson samtidig have erindret søkadetten om, at: »her ombord var han Cadetchef og ikke hans Fader«.

»Det må jeg dog huske at fortælle Moder, når vi kommer i Land« var sønnens rappe svar. –

Også fremmede mariner har nydt godt af vor kadetuddannelse, således har f. eks. Siam haft en række unge mænd på vor kadetskole, lige siden Prins Pheen Leck tog adgangseksamen i 1887. Når man betænker, at disse unge siamesere måtte bruge år for at lære sig at tale og skrive dansk, før de blev kadetter og dernæst ofte gjorde specialtjeneste flere år i den danske marine, lød det unægtelig pudsigt for et dansk øre at høre en ung siamesisk løjtnants svar, da han endelig skulle hjemkaldes og hans danske kammerater spurgte ham, hvilken udkommando han nu kunne forvente hjemme i Siam efter alle disse udlændighedsår?

Svaret lød, at han skulle hjem for at »passe hvide Elefanter«. Selvom den danske søofficersuddannelse er ret omfattende, synes det dog som denne unge siamesiske prins må have savnet noget i sin mangeårige uddannelse i Danmark!

At søkadetakademiet og kadetskolen nød stor anseelse ses også af, at en række af kongehusets unge prinser igennem tiderne har fået deres uddannelse her. Grækenlands danskfødte konge, Georg I, der selv havde været søkadet i 1860'erne som »Kadet Vilhelm«, sendte sin søn Prins Georg til København for at blive dansk kadet; han udmærkede sig ved at være en fremragende gymnast, og det siges, at han kunne stå oprejst på flagknappen af korvetten DAGMAR' stortop, frit balancerende i luften.

»Må jeg så være her ... !«

Om admiral, Prins Valdemar's ældste søn Prins Aage fortæller hans klassekammerater, at han gladelig »solgte« sin søster Prinsesse Margrethe for to kryddere til sine kammerater ved kadetternes aften, for at sikre sig at hans eget balkort kunne blive udfyldt med netop den kadets søster, med hvem han ønskede at danse lanciers ved det store årlige kadetbal, som hørte til balsæsonens højdepunkt i datidens København.

Frederik VII's søn Prins Carl, den senere Kong Haakon VII af Norge blev ligeledes kadet og kaldtes altid Charles af sine kammerater på kadetskolen. Han var kendt både 'for sit lune og sin gode replik. Da han blev sekondløjtnant i 1893 var udsigterne til avancement i marinen meget dårlige, og da han engang blev spurgt om, hvorfor det gik så langsomt med hans avancement til premierløjtnant, lød svaret:

»Af Mangel på indflydelsesrige Forbindelser!«

Det hjalp åbenbart, da han senere som ung kaptajn i 1905 valgtes til Norges konge, thi samtidig fulgte udnævnelsen til admiral i den danske marine. Senere, når Kong Haakon igennem årene jævnlig kom til København, tog han sig altid tid til at besøge sine gamle kadetkamerater og ved sådanne lejligheder havde han altid muntre historier at berette. En af dem handlede om en norsk professor og neurolog, der var blevet medlem af den norske regering, og som følge heraf var i audiens hos kongen. Kong Haakon studsede lidt over, at den ny minister fikserede ham længe og indgående og udbrød til sidst:

»Husk nu på, Hr. Professor, at *De* er her som Minister, og *jeg* er ikke Idiot.« – Selvfølgelig nåede ikke alle kadetter det eftertragtede mål at blive søofficer. Nogle bestod ikke eksamens skærsild, andre egnede sig måske ikke til sølivets strabadser, eller også forstod de ikke at indordne sig. Dette sidste gælder i al fald kadet – lad os kalde ham van Datten – der af gode grunde måtte forlade kadetskolen ved århundredskiftet. En dag da han spadserede i Bredgade mødte han en landofficer, der forlangte skyldig honnør af kadetten, idet han samtidig præsenterede sig som »Premierløjtnant Petersen af 1. Regiment.« Hertil svarede kadetten tørt:

»Mit Navn er van Datten, men husk min gode, jeg taler af Princip *aldrig* med nogen, der hedder Petersen.« Derpå vendte han ham ryggen og fortsatte roligt sin afbrudte promenade.

Ved en anden lejlighed havde van Datten på ny bragt en af hærens officerer i harnisk. Officeren ville gøre kadetten opmærksom på, at han ikke var til at spøge med og forkyndte med høj kommandorøst:

»Mit Navn er Premierløjtnant N.N. og jeg er Lærer i *Fægtning*,« hvortil kadetten med lige så høj røst svarede:

»Jeg er Kadet van Datten, og jeg er Lærer i *Boksning*!«

Efter mange lignende episoder mødte denne noget særprægede unge gentleman dog til sidst sin skæbne, da han en eftermiddag på Strøget mødte en af sine skoleofficerer. Denne var ganske vist i civil, men i øvrigt så let kendelig, at enhver kadet både skulle og kunne genkende ham, hvorfor han standsede kadetten og spurgte, hvorfor han ikke hilste. Efter at van Datten indgående, men velvilligt havde mønstret søofficeren, erklærede han beklagende, at han desværre ikke erindrede ham. Skoleofficeren udbrød da noget pikeret, at han jo var løjtnant B., hvortil den anden udbrød:

»Ja, min Sandten, De har jo Ret, og jeg som troede det var min Barbér!« – Men så var van Dattens sømilitære løbebane også til ende, og han skal senere have afsluttet sin brogede tilværelse i det fjerne Østen. –

Undervisningen på søkadetakademiet i første halvdel af 1800-tallet var i nogen grad stagneret og holdt sig efter Sneedorff's afgang længe på det

niveau, der havde været god latin i tidligere tider; dette ændredes dog efterhånden for ved vort århundredes begyndelse at gennemgå en sådan udvikling, at kadetterne i nogen grad blev stopfodret med lærdom i så mange fag at dette ikke altid syntes lige formålstjenligt.

At undervisningen f. eks. i artilleri på det gamle akademi har været noget antikveret, synes at fremgå af følgende eksempler. Læreren i dette fag var i i 1830'erne, en ældre tøjhusløjtnant af søetaten, altså en tidligere kanoner, der jævnlig fremsatte følgende spørgsmål til eksaminanden:

»Hvad beroer paa Skuddenes muligste Accuratesse?«

For at opnå bedste karakter i artilleri måtte søkadetten da, efter først at have udtalt sig om spørgsmålets tekniske sider, som afslutning ordret levere følgende tirade:

»Og er det derved, at Seier og Ære skal erlanges!«

Så sent som omkring 1850 benyttedes en af søtøjmester Michelsen forfattet »Lærebog i Søartilleri« på akademiet, og søkadetterne lærte endnu på den tid, hvorledes de skulle fyre en kanon af ved hjælp af en lunte, ganske som på Peder Skram's tid, medens stenlåse og perkussionslåse var det nyeste nye.

Fordringerne som man dengang stillede til en god kanon var, at den skulle have »Manabilitet – Stabilitet samt Simpelhed i Konstruktionen«, – det sidste kan man i alle tilfælde ikke sige udmærker vore kanoner af i dag.

Gennemgående har søkadetterne altid nydt godt af højt kvalificerede, men måske også til tider noget særprægede og originale lærerkræfter. At de imidlertid altid som alle unge mennesker af et ærligt hjerte har forsøgt at få mest mulig morskab ud af undervisningstimerne er såre naturligt. Ved søkadetakademiet var i sin tid ansat en yngre jurist ved navn Klein som lærer i retslære, han blev i øvrigt senere justitsminister og endte som overpræsident i København. I en af timerne stillede han følgende spørgsmål:

»Kan Kadet Grove sige, hvad man forstår ved de *grovere* Forbrydelser?«

»Jo, Hr. Klein,« svarede kadetten, »det er de Forbrydelser, der ikke kan henføres til de *kleinere*!«

Klein blev rasende og meldte det passerede til chefen, som imidlertid roligt svarede den opbragte jurist:

»Lige så lidt som jeg kan tro, at De har villet lave et Ordspil på Kadettens Navn, kan jeg tro at han har villet gøre det på Deres Navn.«

I 1890'erne var en ung og måske lidt naiv kadet til eksamen i søkrigslære og trak spørgsmålet: »Vesterhavs-øernes Forsvar i 1864.« Han klarede alt særdeles vel og fortalte om Capitainlieutenant O. C. Hammer's tapre forsvar af øerne, da eksaminator til afslutning spurgte kadetten om han »kendte andre af denne krigeriske Familie?« Svaret lod vente lidt på sig, men kom så lidt tøvende:

»Jo, – det må være Fru Maegaard og Fru Kjølsen.«

At dette svar udløste almindelig munterhed er forståeligt, når det oplyses, at læreren med spørgsmålet havde tænkt på Hammer's fader og bedstefader, der begge havde udmærket sig i krigen mod englænderne i 1807, men naturligvis ikke på O. C. Hammer's to særdeles fredelige døtre, der var gift med kaptajn Maegaard og premierløjtnant Kjølsen, som begge havde været skoleofficerer for kadetterne.

I min kadettid lige før første verdenskrig havde vi en række gode lærere, hvoraf dog to var særlig markante. Den ene var læreren i fransk, dr. phil. V. Rannow, der var en meget belæst, men højst ekcentrisk personlighed, – han var således på et hængende hår bogstavelig talt ved at kvæle en kadet under en demonstration af en af Maupassant's makabre noveller.

Dr. Rannow havde engang givet os kadetter en fransk stil, hvor vi skulle oversætte et lille essay om den hollandske maler Frans Hals' berømte maleri: »Mandolinspilleren« fra dansk til fransk. En af kadetterne var åbenbart ikke fuldt så orienteret om renaissancens malerkunst, som dr. Rannow forudsatte, for han ikke alene oversatte teksten, men også kunstnerens navn, som han gengav som »Francois la gorge«. Dette vakte den lærde doktors største fornøjelse, som resulterede i, at han skænkede bemeldte kadet en lille reproduktion af dette verdenskendte maleri.

Professor Vilhelm Andersen's timer i dansk litteratur var en oplevelse at overvære. Til gengæld enedes både lærer og elever om længst muligt at undgå de danske stile, som professoren ikke yndede at rette, og vi ikke at skrive. Dette blev selvfølgelig opdaget, men først henimod slutningen af semestret, hvor begge parter af skolens ledelse blev straffet med i få uger henholdsvis at skrive og rette alle de stile, der skulle have været præsteret hele vinterhalvåret.

Tidligere mødte alle civile lærere og censorer til de afsluttende eksamener i stilfulde sorte diplomatfrakker, og i frakkens dertil indrettede knaphuller havde de lærere, der var dekoreret, altid en lille ordenssløjfe eller roset. Dette var også tilfældet for professor Vilh. Andersen's vedkommende, da han var blevet Ridder af Dannebrog kort før han optrådte som eksaminator og derfor bar en splinterny sløjfe i knaphullet. Til eksamen i dansk var en kadet så uheldig at få spørgsmålet: »Peter Andreas Heiberg«, en forfatter hvis produktion åbenbart ikke havde gjort noget dybere indtryk på ham. På alle mulige måder forsøgte professor Vilh. Andersen at hjælpe ham på gled, men alle forsøg var og blev negative.

»Der er da et Digt af ham, som blev temmelig skæbnsvangert for ham, og som De i alt Fald kender?« sagde Vilh. Andersen. Intet svar, men lang pause. Da går der pludselig et lys op for kadetten, hans blik fanges af den nye ordenssløjfe, som han glad peger på og udbryder begejstret:

»Ordner man hænger på Idioter!«

Da brød Vilh. Andersen ud i en homerisk latter. –

Tiderne skifter og kadetterne med dem; i 1934 kom der to nye slags kadetter, henholdsvis kystkadetter og intendanturkadetter til uddannelse på den gamle skole. Disse var imidlertid betydelig ældre end søkadetterne, hvorfor gamle traditioner måtte brydes og nye skikke indføres. Således henvendte en af de nye kadetter sig til skolens næstkommanderende og spurgte om han måtte indbyde sin »forlovede« til kadetballet? Næstkommanderende, der aldrig havde hørt om at en kadet kunne være »forlovet«, ifølge instruksen var noget sådan ganske utænkeligt, spurgte derfor forbavset, om det virkelig var kadettens mening, at han var officielt forlovet? Dette bekræftede kadetten frimodigt og tilføjede, at han og flere af hans klassekammerater ikke alene var forlovet, men endog som han udtrykte sig var »ringforlovet«, hvorfor næstkommanderende forfærdet udbrød:

»Vil De dermed påstå, at kadetterne nutildags ligefrem går med smykker?« –

Morgenbøn for kadetterne har været anvendt siden kadetkorpsets oprettelse, og de af Holmens provst, dr. theol. Balthazar Münter i sin tid skrevne morgenbønner anvendes stadig, og har trods deres for nutiden lidt højttarvne form, stadig gyldighed. Det er dog muligt, at provsten har overdrevet lidt, når han i fredagmorgenbønnen taler om, at skibet på hvilket kadetten befinder sig »i det ene Nu løftes himmelhøjt af de mægtige Bølger og i det andet synes at synke i Afgrunden, der åbner sig under mig.« Lørdag morgen blev kadetten advaret imod at »svælge i den sanse-lige Lyst og Nydelse«, og når hverdagen atter melder sig om mandagen, mindes han om at: »Kundskab uden Dyd har intet Værd. Men Dyd uden Kundskab er for Lidet for den, der vil tjene under Danmarks Flag.« –

I »Instruks for Søe-Cadetter« var givet strenge regler for hvad kadetterne måtte og måske særlig hvad de *ikke* måtte. Den har kun været ændret lidt igennem tiderne og var i det store og hele gældende lige op til mine kadetdage. Nogle af disse forbud vil måske få unge af i dag til at trække på smilebåndet, når man hører, at vi ikke i spadseretiden måtte passere Strøget og Bredgade mere end én gang i hver retning, ligesom kadetten kun måtte frekventere såkaldte »I' Klasses Restaurant'er«, medens adgangen til »offentlige Beværtningssteder« og »Second-teatrene«, for ikke at sige »Varieté'er« var absolut tabu. Vi måtte ikke forlove os – at gifte os var utænkeligt – vi måtte ikke »ryge Tobak« på gaden, ikke »vise os offentligt til Hest eller på Cycle uden at besidde de hertil fornødne Færdigheder«, og ikke bære pakker, da dette åbenbart vanhelligede uniformen. Vi skulle endvidere beflitte os på at kende samtlige søofficerer, så vi altid kunne aflægge skyldig honnør for dem, også når de var civilklædte, og vi skulle altid være strengt reglementeret påklædt i uniform med dolk, hvide hand-

sker og stivet manchetskjorte, når vi færdedes uden for skolen eller var i land fra kadetskibet.

»Instruks for Søe-Cadetter« skal dog ikke forlades uden at det nævnes, at den selvfølgelig også havde mange fortræffelige bestemmelser, som særdeles vel kunne benyttes den dag i dag. Ikke alene kadetter, men også mange andre ville utvivlsomt have gavn af at erindre sig slutningssætningen i bemeldte instruks, der indskærper enhver »at have for Øje«, at »det for den unge er sømmeligere at lytte end at tale«, og at »end ikke den største Selvtillid kan give Ordet Vægt når Tanken, hvorfra det udspringer, er umoden!«

Til den nye søofficersskoles planlagte indvielseshøjtidelighed i 1939, som dog ikke fandt sted på grund af krigen, skrev digteren Axel Juel følgende i en kantate:

*»Vaj over dette Tag
vort gamle Orlogsflag!
og lad Dit Budskab være:
at Slægt som fulgte Slægt,
begæred ungt og kækt
at kæmpe for Din Ære.«*

Under orlogsflaget i sejlskibstiden

Mangen en munter beretning fra tiden da de store sejlskibsflåder endnu sejlede på havene har overlevet ophavsmændene til historierne, men nogle er dog også skabt i vor tid. Den franske tegner Peynet har på uforlignelig måde fremstillet en af de kalamiteter en sådan flåde med de vældige rigninger kunne komme ud for, idet man ser admiralen, der fra sin høje skanse prajer over til en topsgast oppe i et andet skibs indviklede takkelage.

»Hvad er der i Vejen?«, og denne blot svarer:

»En Knude, Hr. Admiral!« –

En af de ældste overleverede anekdoter fra vor marine handler om rigsadmiral Peder Skram og giver et fornøjeligt eksempel på den konduite og kampånd, der fandtes hos vore gode, gamle admiraler. Han kaldtes med rette for »Danmarks Vovehals« og førte vore flåder i Grevens Fejde og under Syvårskrigen, han var den første der førte en med kanoner som hovedarmering udrustet flåde, lige

som de sømilitære titler admiral, kaptajn og løjtnant første gang benyttedes ombord i hans flåde.

Da Frederik II under hovedstadens jubel, kartovers brag og trompetfanfarrer den 2. juni 1577 fejrede den nyfødte Prins Christians fødsel, havde kongen indbudt til et pragtfuldt festspil i Københavns slotsgaard, hvor studenter fra universitetet skulle opføre Davids kamp mod Goliath. Alt gik såre vel, indtil skuespillerne nåede det punkt i forestillingen, hvor filistrene skulle flygte for israelitterne. Da de skuespillere, der repræsenterede filistrene imidlertid ikke ønskede at vise sig om krystere foran Kongelig Majestæt, der sad her midt blandt rigets bedste mænd, forsvarede de sig så drabeligt, at tilskuerne i stedet for at se filistrene skyndsomst tage flugten blev vidne til en vældig fægtning med blanke våben på scenen mand mod mand.

Ved den voldsomme kamptummel vågnede den gamle rigsadmiral Peder Skram, der var højt op i 80'erne, fra et lille blund og ihukommende sin manddoms glade kampe, da lübske og svenske skibe entredes og erobredes, drog han sit sværd og sprang op på scenen. Her stillede han sig i spidsen for de vigende skuespillere, som spillede Guds udvalgte folk og ikke syntes at kunne klare sig tilstrækkelig godt. Andre gode adelsmænd fulgte admiralens tapre eksempel og sluttede sig til det ene eller andet parti af de kæmpende skuespillere. Til slut lykkedes det for den kampglade admiral at få israelitternes våben ført til sejr og det så eftertrykkeligt, at hele

scenen blev komplet ryddet for filistre, der flygtede til alle sider. Alt til Kongelig Majestæts umådelige tilfredshed og lydelige bifald.

Bemeldte lille prins, der var årsag til dette vellykkede gæstebud, voksede som bekendt til og blev senere Christian IV, der som konge ikke alene interesserede sig for sin orlogsmarine, men personlig førte den både i krig og på fredelige togter videnom. Da han i 1599 gik på togt med en eskadre rundt Nordkap for at rense farvandene for sørøvere og beskytte sine fiskere og fremme handelen, påbød han, at så længe togtet varede, skulle alle og enhver inden for eskadren slet og ret kalde ham »Capitain Christian Frederiksen«.

På dette eventyrlige togt, der varede fra april til juli 1599, oplevede eskadren mangt og meget. Man sloges med engelske skibe og mødte storm og dårligt vejr, hvorunder Orlogsskibet VICTOR med »Capitain Frederiksen« ombord løb på grund oppe i skærgården imellem Norge og Rusland.

For at mildne det oprørte hav skulle alle give noget til de fattige, men da dette tilsyneladende ikke hjalp tilstrækkeligt, måtte der gøres noget mere effektivt, hvorfor der blev nedsat en kombineret ret ombord i VICTOR, der dømte skibskatten til at blive kastet udenbords. Denne kat, som en af skibets spillemænd havde taget fra én finnekone, som man mente øvede trolddoms kunster mod vind og vove, måtte derfor efter rettens mening være skyld i alle uheldene. Kongens sekretær beretter herom, at »Katten måtte tilhøre Mørkets Magter, thi midt under Magister Anders Skibsgudstjeneste gjorde den nogle så satanisk behændige Spring, at Søfolkene glemte det hellige Øjeblik og brast i Latter, så Mester Anders måtte stoppe i sin Prædiken og tiltordne dem, at her var ikke Tid at le, men at påkalde Herren«.

Kongen, der altid havde moret sig over sin sorte vens krumspring, mildnede dog dommen, og lod katten sætte udenbords, fastsurret i en balje med rigelig proviant for at den kunne nå velbeholden tilbage til sin finnekone. – En orlogsgast ved navn Jon Olafsson fra Island, der tjente under kongens direkte kommando på et andet togt til Norge i 1617, fortæller særdeles livfuldt om livet ombord og om sine besynderlige oplevelser.

Når skibet lå for vindstille lod kongen ofte hele mandskabet pibe op for under hans ledelse at foretage forskellige lege. Folkene skulle således forsøge med munden at tage en skilling op af en pøs fyldt med vand, medens hænderne skulle holdes på ryggen, – andre gik til vejrs i rigningen og skulle glide med hovedet ned ad stag eller barduner eller udføre andre halsbrækkende kunster i takkelagen, noget som tilsyneladende morede alle og ikke mindst kongen umådeligt. Han lod hyppigt uddele rigelige ekstrarationer af øl eller vin til besætningerne, bl. a. fik hver fire mand et »Vinstob« med 6 pottes vin efter en vel gennemført hård og stormfuld sejlads i skærgården udfor Bergen, hvad kongen begrundede med, at han

»nok kendte sine Folk og vidste, at de holdt mere af at blive våde indvendig end udvendig«.

Mandstugten og disciplinen ombord i Christian IV's orlogsskibe blev ikke opretholdt ved blide midler. Ombord i ENHJØRNINGEN hændte det beklagelige, at skibets hovmester måtte hænges under bovsprydet, dog ikke – som Jon Olafsson udtrykker det – på grund af tyveri, men på grund af et andet »Skælmestykke«. Han havde nemlig under en storm i Nordatlanten åbenbart af ren dovenskab med tugt at melde forrettet sin nødtørft i brødforrådsammeret. Efter denne beklagelige tildragelse blev en anden gast indsat som hovmester med strenge advarsler om ikke at gøre det samme! Fra et andet togt fortælles, at stjal en matros blot en kande vand, blev han hængt, og hvis en mand sov på sin post, blev han straffet »paa Lifvet

uden al Naade«, og det var da en ringe trøst, at man kunne blive »ihjelskudt af fem af sine bedste Kammerater, som man selv måtte udvælge.«

Mere lystigt gik det til på et togt til Færøerne, hvortil ankomsten fejredes bravt af kongen ombord i orlogsskibet VICTOR. Ved de skåler der udbragtes, affyredes den første dag ikke mindre end 600 salutskud, og der blæstes på trompeter ombord, så alle fårene inde i land rædselsslagne galoppere-de op i fjældene. Festen fortsattes næste dag ombord i JUPITER, og her forhøjede man glædessalutten til 700 skud, som dog ikke har været med løst krudt alene, idet en kanonkugle slog ned tæt ved en kone, der sad fredelig og malkede inde i land. Kuglen gjorde en sådan ravage, at både hun og mælkespanden væltede, hvorfor hun næste dag fik udbetalt en »hel Rigsdaler« samt en »gammel, men dog endnu brugelig Skjorte« i skadeserstatning!

Uanset denne lille malheur flyttedes det kongelige gæstebud ombord i DAVID den tredje dag, og her steg skuddenes antal til 800. Endelig afsluttedes den fjerde og sidste fest ombord på ENHJØRNINGEN med affyring af 900 salutskud, hvorved kun én mand blev såret. Så sejlede den kongelige eskadre glad igen efter dette vellykkede besøg på Færøerne.

Ja, dengang var det tider at fare til orlogs, da var der ikke noget der hed »den offentlige mening«, der blandede sig i sådanne små, glade fester til afveksling for sølivets strabadser.

Olafsson kom senere ombord på et andet skib, der blev udrustet af Christian IV på et togt til vore besiddelser i Ostindien i årene 1622-24. Postgangen var i hine tider noget primitiv; da skibet efter mange måneders sejlads nåede Kap Det gode Haabs forbjerg i Sydafrika, blev brevene hjem anbragt i en kuffert og nedgravet i et dybt hul i sandet, hvorover man rejste en pæl forsynet med Christian IV's kronede navne-ciffer og følgende inskription: »Herunder ligger Breve, som skal forsendes til Danmark fra Skibet CHRISTIANSHAVN.«

Så kunne et hjemgående skib muligvis finde posten der og tage den med til København, – hvis den da ikke ligger der endnu!

Ved en kanonsprængning lemlæstedes Olafsson slemt, og beskrivelsen af hvorledes bartskeereren fjernede hans forbrændte fingre er sådan, at den skal forbigås her. Hvad åbenbart i særlig grad optændte Olafsson's harme mod skibslægen var, at denne beholdt hans afklippede fingre »og lagde dem i et Hylster med en herlig Salve«, som han engang, da han var fuld, sagde at han ikke ville miste for 100 daler – noget som Olafsson skriver, at han »aldeles ikke syntes om«. Skibslægen havde i det hele taget nok at gøre; ved en anden lejlighed skete der det, at en af matroserne sad fredeligt forude på gallionen og besørgede, hvad besørges skulle, da han pludselig »blev brændt på sin Bagdel af et Kanonskud, som blev affyret i

Forstavn«». Matrosen lå derefter i månedsvis under bartskærerens behandling, der »fandt ham meget vanskelig at gøre med formedelst hans Utålmodighed«, skriver Olafsson.

Fra dette togt bragte Olafsson to abekatte med hjem til Island, en han og en hun, og her vakte disse for islændingene aldeles ukendte dyr en forståelig opsigt, især da man fortalte dem, at aberne var en særlig menneskerace fra Ostindien, hvis sprog Jon Olafsson kunne forstå. Når hans landsmænd da kom for at se dem, bukkede og nejede man med dyb reverens for dette formentlig indiske ægtepar, som fik nyttige beklædningsstykker forærende, blandt andet hver 4 par gode islandske strømper. –

Tiden omkring Niels Juel, Iver Huitfeldt og Tordenskiold var ganske vist rig på »raske Orlogshelte«, men desværre er der mig bekendt ikke bevaret nogle af de utvivlsomt talrige muntre anekdoter fra den tid for efterverdenen.

Først omkring 1800-tallet og derefter begynder den hjemlige maritime memoirelitteratur og biografier at blomstre med en række historisk interessante og livfulde skildringer af, hvorledes livet levedes til orlogs på de lange togter og i land, isprængt talrige fornøjelige episoder.

Efter kanonbådskrigens afslutning, hvor de dansk-norske tvillingriger adskiltes, orlogslåden var røvet, og mange af vore handelsskibe var taget som prise, måtte mangan god orlogsgast afskediges. Nøden herskede derfor både i Nyboder og hos de mange koffardimatros, som flåden havde haft til tjeneste i de syv lange krigsår, men som nu måtte afmønstre. Også mange søofficerer blev afskediget, medens de resterende kunne optere for, om de ønskede at forblive i den danske søetat eller at lade sig overflytte til den norske marine.

Commandeur Peter Norden Sølling valgte at realisere sine ejendomme i Arendal og tage ophold i Danmark, til trods for at han var født i Norge og hans tjenestgøring under krigen havde været i det norske kystforsvar. Da Sølling efter sin tilbagekomst til Danmark i 1816 var i audiens hos Frederik VI vedrørende fortsættelsen af sin karriere som søofficer, antydede kongen, at han som født i 1758 måske var kommet så meget til års, at han ikke egnede sig til at gøre aktiv tjeneste. Næppe havde kongen udtalt dette, før Sølling bad om tilladelse til at overbevise majestæten om sin vitalitet, hvorpå den næsten 60-årige Commandeur afførte sig sin uniformskjole og sabel for derpå til almindelig bestyrtelse at vende vejrmøller audienssalen rundt.

At Sølling også havde initiativ, derom vidner hans hjælpeaktion for de mange ledige søfolk efter krigen; han opnåede tilladelse til at lade opstille en bombe i København, hvori der indsamledes penge til en stiftelse for trængende søfolk, og denne virksomhed lever den dag i dag på Christianshavn under navnet »Bombebøssen«. –

Det smukke køn har altid været velkomment ombord i Hans Majestæts skibe både herhjemme og ikke mindre i fremmede havne, hvor utallige strålende fester og baller á la »Fjernt fra Danmark« har været afholdt ombord under tropenætternes stjernehimmel. At en ung mand her kunne komme ud for forskellige sindsbevægelser kan næppe undre nogen og kan bedst illustreres ved følgende eksempel.

Under et ophold i en sydamerikansk havn var en dansk løjtnant indbudt til bal ombord i en russisk fregat, der lå på rheden. Som følge heraf måtte gæsterne roes ombord, og løjtnanten fik til opgave at hjælpe to unge sydamerikanske skønheder og deres moder, en ungdommelig og livlig dame, ombord. Da de kom ud på siden af den russiske orlogsmand, skottede moderen lidt urolig op til fregattens høje falderebstrappe og så betuttet på løjtnanten, som om hun ville spørge om det virkelig var meningen, at de skulle helt derop? Løjtnanten beroligede hende imidlertid venligt og sagde, at søofficerer var vant til at hjælpe damer i sådanne situationer. Han beordrede derefter sluproerne til at vende hovederne bort fra skibet, hvorpå han samlede fruens skørter tæt om hendes veldrejede ben og bar hende let og elegant opad falderebstrappen, indtil hun velbeholdent nåede op på dækket. Her greb hun fuld af taknemlighed løjtnantens hånd og udbrød med varme:

»Unge Mand, jeg takker Dem! De har reddet min Ære!«

»Deres Ære, Frue?« sagde løjtnanten spørgende.

»Ja, min unge Ven, for jeg har nemlig ingen Permissioner på.«

Om dette nu skyldtes den varme, der hersker på disse sydlige breddegrader eller var et udslag af datidens uforklarlige feminine modeluner, ser jeg mig ikke i stand til at afgøre.

Helt enestående har tildragelsen åbenbart ikke været, thi også admiral Dahlerup omtaler en lignende oplevelse fra et stort bal i Vestindien, som guvernøren på St. Thomas i 1841 gav for søofficererne fra et orlogsskib. Dahlerup skriver i sine memoirer, at »denne lille Malheur under Dandsen« ikke vakte den opsigt under Vestindiens himmelstrøg som den ville have gjort i København – »hvor den vel eiheller kunne så let indtræffe« – og beskriver hændelsen således:

»En nydelig Spanierinde paa sytten, atten Aar dandsede med en klodset Cavalier og havde det Uheld, at Begge faldt, saa lange de vare, hen ad Gulvet. Den arme lille Pige blottede derved sine skiulte Skønheder fuldstændig, de florlette Klæder og Savnet af den, i det mindste af de Indfødte endnu ikke optagne Skik, at bære et vist for Mandkiønnet karakteristisk Klædningsstykke gjør det vanskelig at undgaae en saadan Blottelse ved et uheldigt Fald. Det gjorde ikke det ringeste synlige Indtryk paa Damerne, heller ikke paa den Lille selv, der muntert dandsede væk den hele Aften, som om Intet var hændet; Herrerne, om af Taknemlighed eller øm Deelta-

gelse med den Skønne, viiste hende paa deres Side kun end mere Opmærksomhed og kappedes om at dandse med hende den øvrige Tid af Aftenen.....« –

Det var særprægede og prominente herrer, søofficererne i sin tid mødte paa de lange, men saare estimerede togter til vore skønne vestindiske øer, hvorover Dannebrog har vajet siden 1666, men som vi desværre mistede i 1916 på grund af den daværende regerings kortsynede politik.

Da admiral Bardenfleth i 1820'erne var guvernør på vore fjerne tropeøer i det Caribiske Hav, udstedte han forskellige ejendommelige dekreter for øerne, som gav anledning til en forståelig munterhed blandt befolkningen. En af de mest originale var hans »Orkan-forordning«, der begyndte således:

»Senest to Timer før Orkanen begynder, skal Trommerne røres o. s. v.....«. Dette minder, sagde vittige hoveder dengang, om Brandmajoren i »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«, der hævdede, at »skal Munderingen (for brandmændene) sidde net, må den tages på mindst en halv Time, før Ildebranden begynder.«

Fuldt så galt var det vel ikke med Bardenfleth's orkanforordning, idet barometrets fald vel også dengang som oftest i forvejen tilkendegav en orkans anmarch, men at bestemmelsen gav anledning til den vestindiske befolknings morskab er forståelig.

Den engelske guvernør på den lille ø St. Kitts, der ligger godt 100 sømil øst for St. Croix, var en gemytlig herre, der følte sig meget tiltalt af at få besøg af danske søofficerer. På korvetten THOR's togt til Vestindien i 1869 aflagde chefen officielt besøg hos denne guvernør, der bad sig undskyldt, hvis han gjorde sin officielle genvisit ombord i den danske orlogsmænd i civil, da han var uvant med at bære uniform. Den danske chef svarede da:

»De må for mig gerne møde i bar Skjorte,« hvortil guvernøren riposterede: »Det skal være mig en Fornøjelse, hvis De så vil modtage mig i samme Påklædning.« –

Commandeur Wilde, der var gift med en datter af professor Just Mathias Thiele, tilhørte det dengang så eksklusive, såkaldte »gode Selskab« i København, og han har i sine erindringsbøger givet morsomme milieuskildringer herfra. Som søkadet traf han i 1830'erne skuespillerinden Johanne Luise Heiberg og H. C. Andersen, og om den sidste har han et par højst charmerende små anekdoter. Den ene handler om hvorledes digteren fik sit ønske opfyldt om at se sig selv forklædt i Wilde's uniformskjole og store trekantede hat.

»Hvor var det fornøjeligt,« skriver Wilde, »at se H. C. Andersen som Søkadet foran Toiletspejlet og med de store Bevægelser, som han ingen Kommando havde over, og hvor var han rørende i sin Glæde, der imidlertid var blandet med Vemod over ikke altid at kunne tage sig saa godt ud.«

H. C. Andersen var ofte udsat for kritik, og ifølge Wilde blev han bl. a. heglet godt igennem, fordi hans retskrivning ikke var bibelfast efter Molbech. Navnlig generede de store bogstaver ham meget, men han havde ofte en lille elskværdig undskyldning for sine fejltagelser. Engang skrev han således Hund med lille h, og da man foreholdt ham dette, sagde han med et lille undskyldende smil:

»Ja, men min Kære, Hunden var da saa lille.« –

Da Commandeurcapitain van Dockum i 1853 var chrf for en eskadre, der bestod af linieskibet DANNEBROG fregatten HAVFRUEN og korvetten VALKYRIEN, inspicerede Frederik VII sine skibe i Sundet. Fra hvert skib fik kongen sine reglementerede 27 salutskud, når han gik ombord og igen, når han forlod skibet, hvorfor en gammel matros udbrød:

»Nåda, hvor Majestæten dog er ligefrem, han ta'r lige som en anden én sine 27! Kongen får dem af Krudtet, vi andre af Tampen! Det er lige Holmens Ret.«

Ved en anden lejlighed skulle Frederik VII have salut af en mindre orlogsmand, som imidlertid undlod dette høflighedsbevis. Skibschefen blev da kaldt over til kongen for at afgive forklaring om grunden hertil. Chefen undskyldte selvfølgelig dette beklagelige uheld og forklarede at han havde mange gode grunde, hvorfor han ikke havde saluteret.

»Den første Grund til at jeg ikke afgav Salut for Deres Majestæt er, at jeg ingen Krudt har, og den anden er at.....«

»Ja, Tak det er godt,« afbrød kongen ham tørt, »så kan det være lige meget med de andre.«

Blader man i de gamle marinekalendere ser man, at dekorationer var meget sjældne og tilsyneladende både sparsomt og spontant uddelt, idet man dengang åbenbart skulle have gjort sig virkelig fortjent til en allershøjeste nådesbevisning og da helst i krig. Nutildags kunne det næppe tænkes, at en admiral afgik fra tjenesten udekoreret, samtidig med at en ung søofficer var Ridder af Dannebrog. Dog var det imidlertid ikke *altid* tapperhed i krigen, der forårsagede en dekoration i Frederik VII's tid, for i så tilfælde havde Lieutenant P. ikke kunnet figurere i »Calender over den Kongelige danske Søetat« i 1850'erne som den yngste Ridder af Dannebrog, medens adskillige ældre søofficerer ikke var dekoreret med nogen dansk orden.

Secondlieutenant P. var en smækker yngling, da han sejlede på togt til Vestindien, men vendte tilbage et par år efter, vel ved magt for ikke at sige temlig omfangsrig. Kort efter blev han udkommanderet med kongens lille dampskib FALKEN, og da Frederik VII så ham, udbrød han:

»Nå, Du har nok lagt Dig ordentlig ud, kære P.«

»Ja, jeg er endog blevet tykkere end Deres Majestæt.«

»Vist er Du ikke nej, men det kan vi snart få at vide,« sagde kongen, hvor-

på han spændte sin sabel af og lod P. prøve gehængen. Det viste sig da, at Lieutenanten havde ret, han kunne nemlig ikke have kongens gehæng om livet.

»Så skal Du s'gu også være Ridder,« var kongens kommentar, tog et kors op af lommen og gav det til P.

Så lyder beretningen, »se non é vero é bene trovato«.

Om hvorledes Capitain T. blev Ridder af den Græske Frelserens Orden, fortæller en noget yngre kammerat, – og her tilføjer han for alle eventualiteters skyld, at anekdoten er pålidelig, idet han selv har overværet den. Bemeldte Capitain var messeforstander i en fregat på middelhavstogt i 1870'erne, og som i så mange andre messer, måtte officererne betale mulkt, dersom de spildte på dugen. Fremgangsmåden var, at synderen aflevere de en underskrevet seddel til messeforstanderen, som da indførte bøden i officerens vinbog. Som sædvanlig var Kong Georg I af Grækenland ombord, da fregatten lå i Piræus havn og deltog som så ofte før i officersmessens middag. Under måltidet kom kongen til at vælte sit rødvinsglas, hvorpå samtlige messemedlemmer råbte i munden på hinanden:

»Mulkt – Mulkt.«

Kongen bad da om en seddel, hvorpå han skrev: »Frelserens Orden til Messeforstanderen, Georg.« –

Orlogsmarinens liv og virke op gennem tiderne er særlig knyttet til søunderofficererne, som tidligere altid rekrutteredes fra Holmens faste Stok i Nyboder. I en tidsalder hvor marinen sendte sine stolte fregatter på langfart, hvilede skibets sømandsmæssige standard i høj grad på de prægtige typer af bådsmand fra matroskorpset, medens artillerikorpsets kanonerer tog sig af disciplinen og skytsets betjening. Måske manglede disse stoute mænd noget i ydre form, men til gengæld besad de en faglig dygtighed, som var erhvervet helt fra drengeårene ombord og ude på Holmen.

Deres gemytlige, bramfri sprog kunne nok skurre lidt og var ikke beregnet for sarte øren, og de tog ikke på mandskabet med glacéhandsker, men afholdte og estimerede var medlemmerne af flådens gamle underofficerskorps, og anekdoterne om dem er selvfølgelig legio.

En af de sidste markante skikkelser er måske kanoner Flye, der for kun en snes år siden forlod marinen som overartillerimester, og hvis slagfærdighed altid var parret med et muntert blink i øjet. Jeg har selv som frivillig lærling i 1909 af ham fået indprentet at: »Al Gang foregår i Løb« og lært at:

*»En lille Dreng må aldrig gå,
en Dreng skal altid løbe,
og når han tvunget er at stå,
frit svævende han være må.«*

De nyindkaldte værnepligtige fik altid af ham forklaret følgende gode grundregel for tjenesten i marinen:

»I ved sikkert, Gutter, at der er noget der hedder: Ingen Rettigheder uden Pligter, og ingen Pligter uden Rettigheder, og således er det også til Orlogs. – I har Pligter, men også Rettigheder. Det er Jeres Pligt at lystre blindt og ubetinget, men så har I til Gengæld også Ret til at udføre, hvad der bliver pålagt Jer.«

Ved en anden lejlighed skulle Flye forklare nogle nyindkaldte geværeksercitsens mysterier og indskærpede dem bl. a., at de ikke måtte tabe geværproppen.

»I skal nemlig selv erstatte den – og den koster én Krone, men den sælges kun dusinvis.«

Ved et togets begyndelse blev en ordonnans sendt af sted for at give en melding til kanoner Flye, og da han ikke kendte denne, spurgte han en underofficer, hvor han kunne finde kanoneren. Uheldigvis var det selve banjermesteren, kanoner Flye som ordonnansen henvendte sig til, hvorpå denne tordnende svarede ham:

»Ved Du virkelig ikke, hvem jeg er, Mand? Det er jo mig, der synges om i »Kong Christian«. Står der ikke: »Fly, skreg de, fly, hvad flygte kan«?

På det gamle vagt- og logiskib på orlogsværftet, fregatten SJÆLLAND gjorde Flye en tid tjeneste som underkanoner. Her ville en nylig indkaldt, ekcentrisk værnepligtig gøre sig bemærket ved at lade som om han ville springe overbord, og idet han styrtede henimod falderebet, skreg han hysterisk:

»Jeg springer overbord, – jeg springer overbord!«

Flye, der havde vagt på dækket, var imidlertid situationen voksen og sagde ganske roligt:

»Ja, spring Du bare Kammerat, vi har nok af din Slags.«

Dette forbløffede manden i den grad, at han opgav sit forehavende for slukøret at vende tilbage til kammeraterne på dækket.

Da en anden underofficer af samme type engang mønstrede nogle lige indkaldte værnepligtige, udspurgte han dem om deres levevej.

»Hvad er De, 37?« spurgte han.

»Jeg er candidatus filosofifæ,« svarede denne forekommende.

»Nå sådan! Ja, det skal vi snart få pillet ud af Dem!« –

Mange af de gamle underofficerer var store originaler og havde en udpræget »Mutterwitz«, som sjældent svigtede dem. En ældre overtømmermand fra Nyboder var engang så uheldig at falde udenbords, da han arbejdede på falderebet. Han blev i sidste øjeblik bjærget ombord, og da han drivvåd stod på dækket igen, spurgte vagtchefen, om han da ikke kunne svømme?

»Svømme og svømme, jo gu' kan jeg svømme, men hvem tænker på det i sådant et Øjeblik.« –

Endelig et eksempel fra krigen i 1864 på hvorledes underofficererne som regnskabsførere omhyggeligt passede på det dem betroede inventar, der var udleveret skibene. En af de kanonjoller, der i Capitainlieutenant Hammer's Styrke på Vesterhavssøerne i 1864 deltog i beskyddningen af nogle tyske batterier, gik på grund udfor Vyk på øen Før. Reserveløjtnanten, der førte kanonchaluppen, gav da besætningen ordre til at forlade skibet og springe udenbords. Den eneste der trods denne ordre blev ombord, var imidlertid regnskabsføreren, helbefaren Constabel Wismann, der mente, at »man da ikke sådan uden videre kunde rende fra sit Regnskabsgoods«. Da de tyske kugler imidlertid gjorde Wismann opholdet ombord for hedt, stak han kanonchaluppen i brand, så den kort efter sprang i luften, medens han selv svømmede over til de andre skibe uden at blive ramt af fjendens kugler. -

Selvfølge kunne gamle underofficerer på den anden side også tage til-

synet med deres regnskabsgoods lidt for tungt. Ombord i skoleskibet for underofficerselever var der en dag øvelsesskydning med kanoner, og eleven ramte skydeskiven så godt, at han fik ros af artilleriofficeren, men kanoneren brummede, da han måtte ud med en ny skive som mål. Til almindelig forbavselse – artilleriskydning var nemlig ikke fuldt så udviklet eller estimeret omkring århundredskiftet som senere – skete det endnu engang, at målet blev truffet og af samme elev, men så kunne kanoneren ikke styre sig længere og råbte rød i hovedet af raseri til skytten:

»Nu kan han bare vove på at ramme Skiven én eneste Gang til, så skal han få med mig at bestille – sådan en Makkabæ'r!« –

I ældre tider blev der jo som bekendt drukket betydelig tættere end i vore dage, og dette gjaldt også inden for marinen. Et dansk orlogsskib skulle anløbe en engelsk kanalhavn og tog som skik var lods ombord. Han medbragte et bundt anbefalinger fra skibe, som han tidligere havde lodset, og som var affattet på en række forskellige sprog. Den gamle lods anede ikke selv, hvad de fremmede kragetæer betød, men som han sagde til skibschefen, da han viste ham sine papirer, det var meget fine papirer. Til skibschefens forbløffelse fandt han også en anbefaling på dansk med følgende indhold:

»Denne Lods er fuldt ud at stole på, – når bare han er ædru.« –

Også i ældre tider sorterede søforterne under marinen, og på batteriet »Trekroner« ved Københavns havn fungerede en ældre løjtnant som chef i nogle vintermåneder. Engang da han var roet i land ville uheldet, at det blæste op til storm, hvilket i tre dage forhindrede ham i at komme tilbage til »Trekroner«. Ude på batteriet blev kanoneren, der var ældste befalingsmand, urolig, og da det rygtedes, at andre fartøjer var kuldsejlet, fik han endelig følgende tjenstlige rapport udfærdiget og sendt i land til Admiraltets-Collegiet:

»Jeg frygter allerunderdanigst for at Lieutenant N. kan være drukken.«

At dette vakte en vis munterhed hos det høje admiralitet var forståeligt, idet den pågældende officer var kendt for sin svaghed for de våde varer. – Bådsmand T. der var et lyst hoved, fik hver dag omhyggeligt udvejet sin ration på 1/10 pot rom hvad han satte megen pris på. Kun spekulerede han på, om det ikke ville være muligt at få denne forøget lidt. Han henvendte sig derfor til fregattens proviantforvalter og sagde:

»Hør, jeg kan desværre ikke overkomme at drikke hele min Romration på én Gang, kan jeg ikke i Stedet for få $\frac{1}{5}$ Pot om Morgen og $\frac{1}{5}$ om Aftenen?«

Det syntes proviantforvalteren, der var god ræson i, – men at han fik underskud i romregnskabet, da fregatten strøg kommando kan næppe undre. –

I en lille beværtning på Toldbodvej, som jævnlig besøgte af Holmens folk

på vej til og fra orlogsværftet, stod i 1890'erne et skilt i kældervinduet, hvoraf fremgik at der serveredes »Tanketorsk med Brændevin formedelst 25 Øre«. Dette tillokkende tilbud viste sig også at være rigtigt, hvad snapsen, kartoflerne og sennepssaucen angik, men spurgte gæsten, hvor torsken blev af, svarede værten grinende, at den måtte man selv »tænke sig til«. –

Under første verdenskrig sejlede jeg i en af de gamle kanonbåde sammen med en ældre afskediget underofficer i reserven, som var blevet indkaldt til tjeneste på grund af krigen. Han var en dygtig sømand, men en stor original med en vis tendens til melankoli, som – det nytter ikke at skjule det – han jævnligt forsøgte at drukne i de våde varer. Da han en skønne dag på given foranledning blev bebrejdet dette af chefen, forklarede han sørgmodigt, at det nyttede ikke at stritte imod.

»Thi,« som han sagde »når et Menneske fødes, får det af Forsynet tildelt et vist Kvantum Spiritus. Dette kan være stort eller lille, men et Faktum er, at ingen dør, førend dette Kvantum er udryddet,« og tilføjede han, idet han melankolsk skuede ud over havet:

»Jeg melder Chefen, at Grunden til at jeg var fuld i Går, er den, at jeg endnu ikke har fået Bugt med *min* Ration!« –

I ubådenes første dage i vor marine boede chefen og løjtnanten forude i torpedorummet, som kun ved et forhæng var adskilt fra det næste rum, akkumulatorrummet, hvor mandskabet, som dengang udelukkende bestod af faste folk, boede. Som følge heraf kunne man i torpedorummet høre mandskabets samtaler og følge deres højrøstede diskussioner, hvad enten man nu ønskede det eller ej. En aften fandt der en meget livlig meningsudveksling sted om et indviklet grammatikalsk problem, nemlig om verbet »at hænge« skulle bøjes regelmæssig eller uregelmæssig, altså hvornår det på godt dansk hed »hængte« eller »hang«?

Bølgerne gik højt med voldsomme indlæg pro et contra, indtil den ældste ubådsmatros afgjorde sagen ved at slå i bordet og kort og godt erklære:

»Nu skal jeg forklare Jer Gutter, hvornår som a' det hedder hængte og hvornår hang, det hedder nemlig kun hang i ét eneste Tilfælde, og det er, når man har Hang til Spiritus!« –

At de gamle fregatchefer og måske søofficererne i det hele taget i ældre tider lettere udviklede sig til særprægede personer end nu til dags, kan ikke undre, når man betænker, at et sejlskib i de lange perioder til søs udgjorde et lille afsondret samfund af mandfolk, fra det øjeblik skibet stod Sundet ud med chefen som øverste myndighed. Han havde da det fulde ansvar for skib og besætnings ve og vel ofte over et længere spand af tid, uden muligheder for direktiver eller forespørgsler fra eller til overordnede myndigheder. Jeg erindrer fra min faders tid, hvor søofficererne rasede over, at nu kunne de ikke længere være i fred for ministeriet, når de var

på togt til Island, idet man i begyndelsen af århundredet havde lagt telegrafkabel til denne fjerne Atlanterhavsø. Man kan ikke lade være med at sammenligne dette med tiden en generation senere, hvor radioen når et hvilket som helst skib, hvor det end måtte befinde sig på »the seven seas«. –

Chefen for en fregat, der var på togt sydpå, var pilskaldet, hvad han skjulte med en paryk. Efterhånden som breddegraderne aftog i omvendt forhold til varmegraderne, besluttede han at lægge parykken, men betænkte sig dog længe, idet han måtte regne med, at en almindelig munterhed ville brede sig over hele skibet, når han viste sig på dækket med en isse, der var lige så blank som en billardkugle. En skønne dag blev heden i chefskahytten ham dog for stærk; han tog en rask beslutning og rev døren op ind til officersmessen, hvor alle officererne var forsamlet omkring frokostbordet og stak sit svedperlende, lyserøde og skaldede hoved ind ad døren, idet han råbte:

»Grin så mine Herrer – og grin af, men lad det så være godt!« –

Capitain Steen Andersen Bille, der var chef for korvetten GALATHEA på den berømmelige verdensomsejling i 1845-47, var ikke alene en udmærket søofficer, men tillige en meget bestemt personlighed. Han nægtede f. eks. pure at medtage varer fra den danske handel og industri på togtet, da han anså »en sådan Sejlen med Prøvevarer for aldeles uforenelig med Orlogsmarinens Værdighed og Kald«, og selvom han betragtede koffardimarinen som sin værgeløse søster, som han altid ville beskytte med sine kanoner, måtte – som han skrev til Admiralitetet – »Orlogsmarinen altid holde sig uden for mercantile Foretagender«. Da GALATHEA efter sit over to-års lange togt saluterede Kronborg for hjemgående, skal Bille have ladet korvettens mandskab mønstre og forespørge, om der var nogen der ikke havde været straffet på hele togtet. To mand trådte da tjenstivrigt frem og meldte sig som ustraffede. Chefen lovede dem derfor en god anbefaling, men lod samtidig hver ikende en lille arbitrær straf med den bemærkning, at det havde de nok fortjent ved en eller anden lejlighed, – de skulle i al fald ikke kunne rose sig af at være bedre end kammeraterne, når de nu om få timer kom hjem til familien i Nyboder! –

I det sidste år af Treårskrigen var Capitain Suenson chef for hjuldampskibet HEKLA, og det lykkedes ham at skyde fjendens skruekanonbåd VON DER TANN i brand i Neustadter-Bugten den 21. juli 1850. Under fægtningen stod HEKLA med fuld fart ind mod modstanderen og hver gang lod det blev hevet, grundede vandet stærkt op. Suenson stod på broen, og idet han henvendte sig til den vagthavende officer, lagde han hånden på hans skulder, men trak den hurtigt til sig igen med ordene:

»Jeg tror Gud forlade mig, De ryster, Lieutenant!«

Denne forsikrede, at han absolut ikke følte nogen ængstelse, men han

slap dog ikke for en lille tilrettevisning, som han rolig tog imod i den for-
mening, at situationen ikke egnede sig til forklaringer.

Chefen var imidlertid gået over på den anden hjulkasse, hvor han i den
lyse sommernat spejdede med sin natkikkert ind mod fjenden, der fyrede
kraftigt med sine bombekanoner. Pludselig hørte man Suenson sige med
sin dybe stemme:

»Jeg tror Gud forlade mig, at nu ryster jeg selv!«

»Ja, hvis Chefen også ryster,« svarede lieutenanten »så kan Capitainen
være sikker på, at det kommer fra Hjul-kassen.« –

Under krigen i 1864 lå panserskonnerten ESBERN SNARE i Hørup Hav og
skulle bl. a. deltage i forsvaret af Als ved at forsøge at forhindre tyskerne
overgang over Alssund. I anledning af denne meget vigtige opgave var
det aftalt med hærens overkommando, at der skulle svinges med én lan-
terne i land, hvis der var vigtige meddelelser til skibet, – var budskabet
alarmerende, skulle der svinges med to lanterner. En nat observeredes to
lanterner fra posten i land, hvilket foranledigede, at der straks blæstes
»Klart Skib« ombord, og alt blev gjort klar til kamp og øjeblikkelig afgang,
samtidig med at et fartøj skyndsomst sendtes i land for at afhente meldin-
gen, der senere viste sig at være kommet pr. ilbud med en dragon i fuld
karriere. Alle ombord ventede i åndeløs spænding på, hvad brevet inde-
holdt. Da skrivelsen var læst af chefen, gav han først ordre til at ophøre
»Klart Skib« og dernæst henvendte han sig til proviantforvalteren med
følgende interessante oplysning:

»Her er en Ordre fra Marineministeren, der indskærper Opsparing af
Suppefedt, hvilket Hr. Proviantforvalteren vil behage at efterkomme!« –

Ved 50-års jubilæumsfestlighederne for Helgolands-dagen den 9. maj
1914, var også en af Holmens folk til stede, som havde været med i slaget
ved Helgoland. Han skulle selvfølgelig berette om hvad han huskede fra
denne historiske dag og svarede på spørgsmål herom:

»Ja, vi fik Ærter og Flæsk til Middag.«

»Jo, men hvad følte De, da Ilden blev åbnet, og Slaget begyndte, følte De
ikke noget røre sig i Dem?«

»Jo, det kan De tro, jeg måtte på Gallionen to Gange!« –

Streng overholdelse af uniformsreglementet brugtes ikke i marinen i ældre
tider, så sent som op til 1870 var mandskabets påklædning en halv privat
sag, og de værnepligtige måtte dengang selv sørge for deres søbeklædning.
Tidligere var det endnu værre, og første gang mandskabet til fregatten
ROTA, der i 1838 skulle til Italien for at hente Thorvaldsen hjem, blev
mønstret ombord, var det i de mest forskelligartede påklædninger. Me-
dens de indrullerede søfolk gennemgående havde godt civilt sømandstøj,
og marinens faste folks mundering var temmelig ordentlig og ensartet,
mødte de indkaldte fiskere og bønderkarle i de mærkværdigste påklæd-

ninger og ofte i rene nationaldragter. For at forsøge at få fregattens landlovsgaster til at se nogenlunde ordentlige ud i tøjet, måtte de derfor låne tøj hos hinanden, så at de »rødvestede og grøntrøjede Bønderkarle ikke så ud som de skulle til Maskerade, når de skulle i Land i en italiensk Havn.« – Omkring midten af forrige århundrede var marinens øvelser og uddannelse i nogen grad stagneret, og for en søofficer af i dag må det lyde ejendommeligt, at et orlogsskib tog lods ved passagen af Store Bælt, og at man benyttede lods, når man for hjemgående fra langfart stod Sundet ind eller ankrede på Københavns Rhed. For at bedømme dette rigtigt må man dog erindre to væsentlige ting, nemlig dels at opmåling og afmærkning i danske farvande var helt anderledes primitiv og sparsom dengang end i vor tid, og dels at marinen egentlig kun bestod af store skibe, der var bestemt til at sejle ude i åbent farvand, og små kanonbåde, der jo praktisk talt kunne flyde de fleste steder.

Selveste admiral Suenson mente, at det ikke var nødvendigt for søofficerer at have kendskab til indre danske farvande, thi »dertil havde man jo Lodser«. En anden kendt søofficer sagde i 1879 at »Lods skal man tage, thi det hører sig nu til, og de skal jo også leve.«

Som fremdrivningsmiddel holdt sejlene sig godt op i det nittende århundrede, trods det at hjul-dampskibene i en snes år kom i højsædet og kulminerede omkring 1850. Så fulgte hjulfregatternes korte periode, der snart igen måtte vige for skrue-sejlskibene, hvis ubrudte skibsside tillod et større antal kanoner, og det til trods for at selve det engelske admiralitet kort forinden kategorisk havde erklæret, at måske kunne skrue bruges i småskibe som fremdrivningsmiddel, men aldrig i et større orlogsskib!

Det er såre forståeligt, at alt dette tog vejret fra de ældre søofficerer, der var opdraget i en tid, da »et Skib var et Skib, en Kanon en Kanon, og et Kompas et Kompas«, og som afskyede disse moderne tekniske opfindelser, som man aldrig havde drømt om, da de var unge. De forstod ikke en nyere tid, da »der ikke var to Skibe, der var ens«, eller »hvis man så på et Kompas, skulle man først tænke på den forbistrede Deviation«, som en gammel fregatchef engang udtrykte det til sine officerer.

Det er fra denne brydningstid, at der er overleveret så mange anekdoter, som får søofficeren af i dag til at trække på smilebåndet, men som selvfølgelig bør bedømmes på baggrund af sin egen tid.

En af disse omtalte søofficerer var i 1850'erne eskadre-chef for en kombineret flådestyrke af sejl- og dampskibe. Han havde sit flag hejst ombord i en dampfregat, hvor hans flagkaptajn en dag anmodede om tilladelse til at lette for at undersøge deviationen. Dette passede imidlertid ikke admiralen, som lidt sur svarede:

»Nej, nu bliver vi her, Capitain, – men De kan sætte Signal til Korvetten, at den skal gøre det for os!«

I 1876 løb skrueskonnerten INGOLF af stabelen som det første af vore orlogsskibe, som var armeret med bagladekanoner, hvad man var umådelig stolt af. Efter et af skibets første togter kunne man imidlertid læse følgende i generalrapporten om disse nymodens kanoner, at »vel er de gode at skyde med og hurtige at betjene, men de duer ikke til at eksercere med«, hvorfor chefen foreslog, at skibet omarmedes med gode, gamle *forladekanoner!*

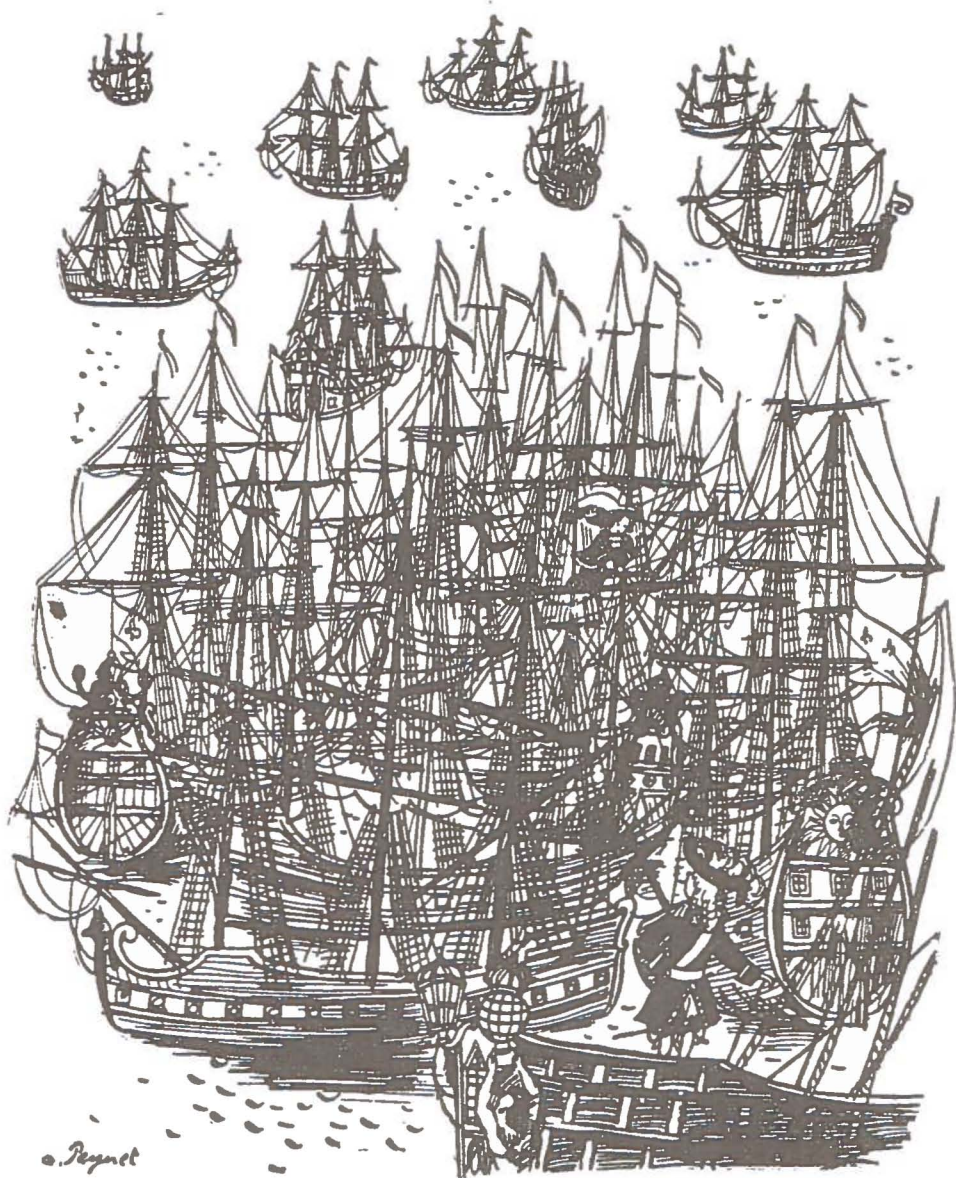
Da vort og i øvrigt Nordens største panserskib HELGO-LAND med sine 5.370 tons, der løb af stabelen den 9. maj 1878, havde været ude på sit første togt, foreslog en anden af disse »gode gamle« søofficerer, at man forsynede det med »Bredfok«, uden dog nærmere at motivere hvad et sådant sejl egentlig skulle være godt for.

En tilsvarende indstilling gjorde sig også gældende i vort århundredes begyndelse, hvor radio, eller som den kaldtes, »Gnistelegrafen« eller den »trådløse« også begyndte at slå sine første gnister i marinen. Et af vore dengang nye panserskibe, hvor ombord eskadrechefen havde hejst sit flag, og et andet skib, der lå ganske tæt ved på Nyborg fjord, søgte at få radioforbindelse med hinanden. Af en eller anden grund opnåedes den tilsigtede forbindelse ikke, hvorfor den søofficer, der havde dette nymodens apparat i tilsyn, blev kaldt op til admiralen for at forklare, hvorfor den »trådløse ikke virkede«? Løjtnanten, der ikke havde mistanke om grunden, men var en snarrådig ung officer, gjorde skyldig honnør for sin høje foresatte og forklarede, at grunden til kalamiteten var den, at »Gnisten måtte være formukset«.

»Det er vel, Løjtnant«, svarede admiralen forstående, »når jeg nu hører, at Gnisten er formukset, så er det jo en anden Sag.«

Det er imidlertid hævet over enhver tvivl, at størsteparten af ældre tiders søofficerer gjorde deres yderste for at følge med i udviklingen, og at både vi – såvel som kommende slægter – må være dem taknemlige for deres andel i marinens udvikling. I en retning overgik de uden sammenligning den moderne søofficerstype, de var i højere grad personligheder og præget af mere lune og originalitet end nutildags, hvilket er en af grundene til, at sejlskibstidens søofficerer så ofte figurerer i mangt et muntert marineminde.

*»Svinder der Skønhed – vi skaber en ny
og gemmer den gamle med Fortidens Ry
i Mindernes malende Vrimmel;
se, højt over Døgneses Dag og Nat
sejler en gammel prægtig Fregat
under den evige Himmel.«*

»En Knude, Hr. Admiral!«

Til orlogs i en nyere tid

Efter at admiralitetet var blevet afløst af et marineministerium i 1848, oprettedes noget senere en ny stilling, nemlig flådeinspektørens, der skulle varetages af en kontreadmiral, og som bl. a. havde til opgave at inspicere skibene såvel for udgående, som når de kom hjem fra togt.

Under en sådan inspektion lånte admiralen en af officerernes dobbeltkikkert, som var et dengang lige indført splinternyt apparat, som hurtigt fortrængte de hidtil brugte lange kikkerter. Imidlertid trak en svær byge op, og admiralen lagde derfor løjtnantens »Binocle« fra sig på vagtbænken, for selv at gå ind i bestiklukafet for at søge læ. Da løjtnanten så sin fine nye kikkert ligge ude i regnen, bjærgede han den som naturligt var og puttede den ned i Futteralet. Lidt efter var bygen over, og admiralen viste sig atter på dækket, men da han ikke fandt kikkerten der, hvor han havde lagt den, kaldte han på løjtnanten og sagde lidt spidst:

»Når jeg gør Dem den Ære at låne Deres Binocle, Lieutenant, så er De nok så god at lade den ligge, hvor jeg har lagt den.« –

En skibschef, der skulle inspiceres af flådeinspektøren, meldte sig hos den. Da alt var blevet fastsat for inspektionen, henkastede admiralen let ved afskeden:

»Angående min Bispisning må Hr. Capitainen endelig ikke gøre Dem for store Anstrengelser, – når De til Middagen blot giver mig lidt Suppe, Fisk, en Mellemret, Steg, Ost og Dessert, så er det alt, hvad der behøves.« –

Da de 200-årige gamle, røde teglstenstage i Nyboder for nylig erstattedes med nye, kom forskellige rariteter fra lofterne for dagens lys, bl. a. fandtes kanonkugler fra Københavns bombardement i 1807, da så mange af byens huse rantes af »engelske Blus og Brande«, og på loftet i Krokodillegade 22 dukkede en gammel lommebog op fra krydserfregatten FYEN's middelhavstogt i 1885-86. Heri havde en søofficer noteret følgende historie fra en af fregattens inspektioner. Da flådeinspektøren skulle inspicere FYEN for udgående, lå fregatten på Nyholm med alle mand på dækket til mønstring efter bemandingsreglementet. Alt var i den skønneste orden, dog viste det sig uheldigvis i sidste øjeblik, at der manglede en lægdsrullemand, som åbenbart var sendt i land i et ærinde. Her var gode råd dyre, næstkommanderende rasede, men manden var og blev borte. Pludselig observeredes en menig orlogsgast, der stod og drev inde på kajen, og rask sprang den snarrådige officer i land, greb manden i kraven og skubbede ham ind på den ledige plads i geleddet, således at alle krydserfregattens 450 mand nu var på plads, som reglementet bød. Da admiralen

lidt efter værdigt passerede de lange rækker af fregattens besætning, stoppede han pludselig op udfor en mand, som forekom ham bekendt og spurgte:

»Hvem er De?«

Til almindelig overraskelse lød svaret:

»Admiralens Ordonnans!« –

Korvetten DAGMAR der var et af vore smukkeste fuldriggede skibe, kaldtes ofte i udlandet »Danmarks Rose«. Da korvetten engang i 1830'erne var kommet hjem fra et vintertogt til syden, blev det som sædvanligt inspiceret af flådeinspektøren. DAGMAR's chef havde som flere andre søofficerer på den tid en årrække gjort tjeneste i den franske marine, hvor man ofte anvendte at male skilte med »Honneur et Patrie« el. lign. til opbyggelse for mandskabet. Inspireret heraf havde han fået lavet et skilt, hvorpå der med store bogstaver stod: »Orden, Disciplin og Renlighed« og fået dette anbragt agter på ruffet i DAGMAR.

Dette kunne muligvis tiltrænges, thi chefen hørte ikke til de mest fremragende skibschefer, hvorfor man i officersmessen hviskede noget om, at det havde passet bedre, hvis der havde stået »Ordre – Contreordre et Désordre«. Admiralsinspektionen gik heller ikke særlig godt, og da flådeinspektøren gram i hu kom op på skansen, faldt hans øje på det prangende skilt, hvis messingbogstaver lyste ham i møde. På forespørgsel forklarede chefen tjenstivrig, at dette brugte man i Frankrig, og det var noget, som han tillod sig at foreslå indført også herhjemme?

»Udmærket Idé« mumlede admiralen, »udmærket Idé, thi så er der i alle Fald ét Sted i dette Skib, hvor man kan se Orden, Renlighed og Disciplin, for andre Steder har jeg så sandelig ikke truffet disse tre Dyder i Dag.« –

Sommetider fremkaldte disse admiralsinspektioner de pudsigste reaktioner, som da en ung ubådschef i vore ubådes barndom skulle inspiceres af en admiral, der ikke kendte ret meget til dette moderne våben. Løjtnanten, der havde sin båd i perfekt orden, havde rekapituleret alle tekniske detaljer, som han mente en admiral kunne spørge om og modtog ham ved landgangsbrættet, der førte ombord i ubåden. Efter at admiralen havde set på mandskabet, der stod opstillet til parade på dækket, vendte han sig pludselig til chefen og spurgte:

»Hør, Løjtnant K. hvor gammel er De?«

Løjtnanten blev så befippet over dette uventede spørgsmål, der ikke havde været stillet ham siden han var en lille dreng, at han først måtte tælle på fingrene og dernæst regne efter i tankerne, før han let stammende kunne besvare dette kloge spørgsmål, hvad tilsyneladende gjorde et meget dårligt indtryk på den høje admiral. –

Dernæst den klassiske historie om det flyvende sømærke. Flådeinspektøren gav ordre til at lade skibet ændre kurs og styre hen på en af ham

nærmere angivet »hvid bøje«. Skibschefen gjorde admiralen høfligt opmærksom på, at det hvide punkt ikke var en bøje, men en måge. Hertil bemærkede admiralen skarpt:

»Når jeg siger, at det er en Bøje, Kaptajn N., så er det en Bøje.«

»Javel, Hr. Admiral« svarede chefen og gav ordre til at holde ned på »Bøjen«. Pludselig letter den formentlige bøje og flyver bort, hvorpå skibschefen gravalvorlig afgav følgende melding:

»Melder Hr. Admiralen, at nu er Bøjen fløjet!«

Da en eskadrechef efter en lang tjenestetid i marinen havde haft sit sidste togt og var gået i land for godt, med alt, hvad dertil hører af admiralsalut, skansevagt med musik og falderebshohnør, udtalte han noget resigneret, da han nåede sit hjem på Østerbro:

»Nu har de skudt med Kanoner, slået på Tromme og blæst i Horn, da jeg gik fra Borde, – men når jeg så kommer hjem i Classensgade og ringer på, så ved Stine knapt, om hun gider lukke Entrédøren op!«

Det samme kan sikkert med rette siges den dag i dag, blot er der i vore dage ikke engang en »Stine« til at åbne døren. –

En af de rigtige »gamle admiraler« – kommandører og admiraler var tidligere altid »gamle« – lå med øvelseseskadren til ankers på Lunkebugten ved Svendborgsund. Eskadren bestod foruden af et par panserbatterier af fire små buttede kanonbåde, der hver havde en vældig 10 tommers forladedekanon og meget betegnende populært kaldtes »Snaskebasserne«.

En skøn sommeraften kom en jolle lastet med kvindelig ungdom roende ud fra land, ganske vist ikke alle herregårdsdøtre, men måske snarere »malkecomtesser«, som de kaldtes dengang. De var muntre og glade og pladskede henrykt med små hvin rundt om LINDORMEN på hvis hvidskurede agterdæk admiralen, der efterhånden var blevet lidt nærsynet – det var hans sidste togt – altid stram korrekt promenerede op og ned i ensom majestæt. Da han bemærkede jollen, hilste han elegant på de unge piger og sagde venligt:

»Vil Damerne ikke gøre os den Ære at komme ombord og bese Skibet?«, således som man så ofte udtrykte det, når man gerne ville have en lille improviseret svingom ombord.

»Malkecomtesserne« sad tavse og skottede op til ham, men pludselig lød der en uforfalsket fynsk pigestemme fra jollen:

»Det ku' Du li', Din gamle Rad!«

Dette udløste en almindelig munterhed ombord i admiralskibet, undtagen hos den ældre herre, der ærgerlig drejede sig om på hælen og hovedrystende fortsatte sin ensomme aftenpromenade. –

Panserskibet TORDENSKJOLD lå engang i de glade halvfemser i bøje på Københavns Rhed, medens chefen sad nede i sin kahyt og studerede artilleri, som var hans speciale. Pludselig hørtes latterudbrud og velkomsthil-

sener oppe fra dækket, – det bankede på døren, og næstkommanderende kom opstemt ind og sagde:

»Undskyld, Hr. Kommandør, vi har fået Besøg af Drachmann, vil Chefen ikke hilse på ham?«

Holger Drachmann stod netop dengang på toppen af sin berømmelse som digter, men den slags interesserede ikke kommandøren, der køligt så op fra sine papirer og spørgende gentog:

»Drachmann, hvem er det?«

»Ham, ja altså ham, Forfatteren« stammede næstkommanderende.

»Jeg kender *ingen Forpagter* Drachmann« mælede chefen i en tone, der ikke levnede tid til yderligere forklaringer og betød, at han ville have fred til stor skuffelse for hans officerer, der sikkert med rette mente, at både forfatteren af mange gode sømandsfortællinger og digte og deres chef alligevel ville have haft fornøjelse af gensidig at lære hinanden at kende.

Samme søofficer var som chef for skrueskonnerten INGOLF på fiskerinspektion under Island, hvad åbenbart ikke rigtig huede ham. Inde på en af de barske og afsondrede islandske fjorde lå skibet engang til ankers i dårligt vejr, og chefen gik alvorligt op og ned ad agterdækket, spekulerende over et eller andet indviklet artilleristisk problem. Pludselig stoppede han op, og den vagthavende officer hørte ham udbryde tilsyneladende henvendt til den mørke og dystre natur:

»Her står jeg, et Magasin af Kundskaber, blandt de øde, islandske Fjælde!« –

I krydserfregatten FYEN, Danmarks sidste store sejlførende orlogsskib, der i øvrigt var bygget i 1882 til stationsskib i Vestindien, kunne skruen, der var tobladet, hejses, når man satte sejl. Dette skete ved at hejse den op i en »Brønd« agter med nogle vældige grejer eller »Gier«, som krævede at alle mand måtte op for at hale, mens fregattens musikkorps – ifølge god gammel marinetradition – spillede den »Oldenborgske Jægermarch«.

Det hed sig, at en chef engang forsøgte at lade skruen hejse med »Riberhus Marchen«, men nej, så rørte skruen sig ikke, trods det at matroserne stampede i dækket, bådsmandspiberne trillede, og overhornblæseren, der var lige så tyk som han var høj, svang sin taktstok over seks hornblæsere og ligeså mange trommeslagere. Først da overhornblæseren af chefen fik lov at slå om til »Oldenborgeren«, røg skruen op, mens folkene løb langsdæks med »Gien«, og alle på dækket brølede lystigt i kor de til denne melodi særlig for søfolk opfundne ord, der bedre egner sig for fri luft ombord end til skriftlig gengivelse.

Overhornblæserne i marinen var dengang almindeligvis højt estimerede folk, der også ofte var messeforstandere i underofficersmessen, en stilling der dengang jævnlig krævede en særlig konstitution og hyppigt skaffede indehaveren en stærk »vejrbidt« ansigtsfarve, som i øvrigt stod udmærket

»Altid stram korrekt - - - «

godt til de store grønne tøfler og den altid for snævre uniformsfrakke, der holdtes sammen over maven af en dobbelt knap, en påklædning som disse maritime mucici som regel var iført.

En overhornblæser fra tiden, da jeg var kadet, hed overhornblæser Abrahamsen; han var omtrent af samme skabelon som FYEN's overhornblæser og skaffede sig også stor popularitet i de skibe, hvori han sejlede, hvilket bl. a. gav sig udtryk i, at han aldrig kaldtes andet end »Abrablæser Hornhamsen«.

At det er af betydning, at en overhornblæser også har konduite, fremgår af historien om musikken ombord i fregatten SJÆLLAND, da den sammen med 40 fremmede orlogsmænd deltog i festlighederne ved Suez-kanalens

åbning i 1869. Ved de officielle besøg imellem de forskellige orlogsskibe spillede musikken ombord i det skib som modtog besøget, det lands nationalmelodi, hvis flag vajede fra det besøgende rofartøj. Pludselig meldte SJÆLLAND's udkig: »Fartøj til Borde«, men til almindelig forfærdelse kunne hverken fartøjets eksotiske flag identificeres, ej heller dets nationalitet på anden måde fastslås.

De fremmede søofficerer var allerede på vej opad SJÆLLAND's falderebs-trappe, på dækket præsenterede skansevagten gevær, medens bådsmands-piberne lød, og nu var gode råd dyre. Da intonerede fregattens musik, dirigeret af overhornblæseren pludselig den sidste schlager fra datidens Københavnerrevy i Tivoli: »Jeg skylder Penge til min Barbér«, som tilsyneladende fuldtud blev akcepteret af de fezglædte fremmede søofficerer fra X-land, og så kunne man jo også være tilfreds ombord i den danske fregat. –

På et togt lå kanonbåden GULDBORGSUND i Esbjergs nyanlagte havn, da det blæste op til storm, og Fanø's beboere anmodede om natten skibet om assistance, da de frygtede stormflod. Chefen lod derfor sine officerer purre ud så hurtigt som muligt ved at råbe ind i messen:

»Rejs ut af Køjerne. Pur ud overalt, klar til at gå – skynd Jer, skynd Jer, Vandet stiger og stiger ovre på Fanø – kun de højeste lever endnu!« –

Ombord i et øvelsesskib for underofficerselever inddrog en opfindsom næstkommanderende under sejlads ikke alene vagtskiftets disponible mandskab, men også den vigtige post ved bjærgemerset på agterdækket og lod alle gå ned om læ i middagsstunden. Da chefen en dag kom op på dækket, spurgte han forbavset den vagthavende officer, hvor redningsbåds-besætningen var, og hvor skildvagten ved bjærgemerset befandt sig? Svaret lød, at hele vagtskiftet med undtagelse af udkig og rorgænger på broen efter næstkommanderendes ordre var sendt ned for at skaffe. Denne blev da kaldt op og bekræftede over for chefen, at han ganske rigtigt havde givet denne tilladelse:

»Thi,« forklarede han, »jo færre der er på Dækket, jo færre er der jo, der kan falde udenbords!«

Selvom logikken heri måske var indlysende, kunne chefen næppe godkende denne nyopfundne organisationsform for tjenesten i flådens skibe. –

Da vort store panserskib HELGOLAND en dag skulle passere et smalt løb, hvor der kun var 19 fod vand eller netop, hvad HELGOLAND stak, måtte lodhiverne hive lod på begge sider af bakken og forkyndte dybden, som de skulle, syngende af fuld kraft.

»En – og-tyve – Fod«, varskoede den ene. Chefen, der var en dygtig sømand og en mand med stålsatte nerver, sagde ingen ting.

»Ty-ve – Fod« prajede den anden lodhiver, – stadig ingen kommentarer fra chefen.

»Nit-ten – Fod« sang den første lodhiver igen, hvorpå chefen tørt bemærkede:

»Så håber vi, at Rødspætterne ikke står på Højkant.« –

En kommandør havde i så mange år haft hoftjeneste, at hans sømandskab i nogen grad var gledet i baggrunden, hvad følgende anekdote vidner om. Panserskibet IVER HVITFELDT som han var blevet chef for, lå til ankers på en rhed med meget stærkt tidevande. En aften kastede han et blik nedad panserskibets lange falderebstrappe, hvis nederste repos hang lige over vandoverfladen, hvilket fremkaldte følgende bemærkning til den vagthavende officer inden han gik ned i sin kahyt:

»Så vil De nok huske, Løjtnant, at lade Falderebet hejse så Repos'en ikke bliver våd, når Vandet stiger i Løbet af Natten«. –

Grise har ofte været populære husdyr ombord, ikke mindst under første verdenskrig, da restriktionerne indskrænkede flæskerationerne betydeligt. I panserskibene, der lå på neutralitetsvagt i Store Bælt, var et par grise også matrosernes kæledægger, og for at opnå det så eftertragtede smaltstribede flæsk jagede de skiftevis grisene i strakt galop rundt på dækket, eller lod dem hvile sig og æde så meget de lystede. Alle sørgede, da grisene endelig skulle slagtes og alle svor på, at de ikke ville røre en bid flæskesteg, som dog alligevel blev spist med den største appetit, da der blev pebet til skafning.

I et af skibene fik grisen daglig øvelse i svømning sammen med mandskabet, og den svømmede lystig rundt om skibet med line om maven, noget den meget nødig ville undvære, og i en torpedobåd promenerede chefen en lille gris med rødt hals- og halebånd, når han gik tur i land. Billedet af dette fornøjelige syn fandt siden vej til maritime tidsskrifter i Amerika, hvor det vakte berettiget opsigt.

Ombord i skrueskonnerten INGOLF hændte det en dag, at en bakstørn kom farende op til kabyssen for at gøre vrøvl over maden, idet han ophidset spurgte, hvordan det kunne være, at der var så mange »Knokler i Kødrationerne?« Skibskokken, der var bedre kendt for sin rappe tunge end for sine kulinariske præstationer svarede omgående:

»Det skal jeg sige Dig, Dit Kvaj, det kommer af at Kørerne her til Lands ikke går på Rullepølser.« –

En ung søofficer som var kendt for sit kvikke hoved – han blev i øvrigt senere udenrigsminister – var engang vagtchef ombord i et af vore orlogsskibe, der lå til ankers på Nyborgsfjord. En eftermiddag var forskellige af byens borgere indbudt til at se skibet, da en lille tyk opblæst person masede sig frem og uden at hilse overlegent sagde:

»Jeg er Folketingsmand N.N., jeg ønsker at komme ombord.«

»Bevares,« svarede løjtnanten høfligt og hilste, »det gør ikke det mindste, derfor kan De såmænd godt få Lov til at se Skibet.« –

En søofficer, der var kendt som en meget dygtig torpedobådschef, var ikke fri for at være ret arrogant. Han var altid meget udsøgt for ikke at sige elegant i sin påklædning, og da en kammerat lidt servilt spurgte, hvor han fik syet sine laksko, svarede han tørt:

»Hos Sørensen i Bredgade, men han leverer ikke Fødderne!«

Han skrev engang følgende rekommendation for en reserveløjtnant, der havde gjort tjeneste under ham: »Er i Besiddelse af nogen Dannelse, som dog ganske forsvinder overfor et veldækket Bord.« –

Vor neutralitetspolitik under første verdenskrig satte mange søofficerer grå hår i hovedet, thi ville den engelske flåde virkelig, som det en overgang så ud til, forsøge et angreb mod den tyske Østersøkyst, måtte Danmark enten opgive sin neutralitetspolitik og åbne passagen igennem Bælterne og Sundets minespærringer eller slås med Royal Navy. Tanken at komme i krig med England, hvilket uvægerlig ville bringe os over på tysk side, var i sig selv utænkelig inden for flåden, men regeringens ordrer måtte på den anden side lystres, – kort sagt diskussionen gik højt rundt i skibenes messer og banjer.

Blandt vore dygtige unge ubådschefer fra disse år, hvor ubådene var vort nyeste og mest effektive våben til søs, var også en kaptajn, søn af en af vore varmeste forkæmpere for danskhedens sag i Sønderjylland, og han hævdede det standpunkt, at han i hvert fald ikke ville skyde på et engelsk skib! Da kammeraterne spurgte, hvad man da kunne gøre, hvis der forelå en klar ordre, som man vel i fædrelandets interesse måtte lystre, lød hans svar med følgende klare standpunkt:

»All right, så må jeg vel skyde, – men Pokker tage mig om jeg rammer! Det bliver nemlig min Sag.« –

Også vore torpedobåde var godt egnede til deres formål, ligesom cheferne var veløvede til denne meget krævende sejlads med høj fart i mørke og ofte usigtbart vejr. På kommandobroens inderside havde flere af cheferne malet korte fyndsprog til glæde og opmuntring for sig selv og bådens besætning. En ung hedspore havde f. eks. anvendt chefen for fregatten VINDHUNDEN, Capitain-lieutenant Grip's kække svar til Tordenskiold, umiddelbart før angrebet på Dynekilen den 8. juli 1716:

»Har Du Ordre, så har jeg Lyst«, og malet disse ord på sin torpedobåds bro. Dette inspirerede en af hans kammerater i flotillen til at anbringe følgende sentens på sin bro:

»Har Du Ordner, så har jeg Bryst«. –

Ved Sundets sydlige minespærring lå i første verdenskrig en af vore små torpedobåde fra 1880'erne på patrouille. Det stormede og blæste, som det nu jævnlig gør i vore farvande ved vintertid, og den lille T-båd dinglede og væltede sig i de krappe søer. Da kom en stor tysk jager i skum og sprøjt for fuld fart op sydfra og afgav en melding i råber til den danske torpedo-

bådschef. Inden den drejede af for atter at stå sydpå, prajede den tyske jagerchef overlegent fra sin høje bro over til løjtnanten, om den danske flåde ikke havde større skibe at sende ud i en sådan storm?

»Jo, det har vi«, kom svaret fra den danske søofficer, »men dem venter vi med at sende ud til det bliver dårligt Vejr!« –

Da første verdenskrig brød ud, havde inspektionsskibet ISLANDS FALK station ved Island. Den eneste instruks som chefen havde fået i disse ufredstider fra ministeriet var, at han og den islandske regering skulle »holde sig til hinanden«, hvis krigen kom. Det gjorde man også, og begge parter »holdt sig til hinanden« så meget som forholdene nu tillod det, så længe verdenskrigen rasede.

Desuden opbragte ISLANDS FALK fremmede trawlere, som krænkede territorialgrænsen og fiskede for nær kysten. Det var bl. a. tilfældet for en bri-

tisk trawlerskipper, der i den anledning blev idømt en stor bøde; da han hørte, at det var løjtnant, Prins Axel der anholdt ham, udbrød han:

»I am very pleased to have seen Your Royal Highness but it has been damned expensive for me.« –

Messelivet og kammeratskabet pulserede livligt i de fire år, verdenskrigen varede med konstante udkommandoer både i større skibe, men også og måske ikke mindst i ubådene og de mindre T-både, hvor mange chefer var langt yngre end under den forudgående fredsperiode, grundet på de store udrustninger og manglen på søofficerer. Visse ældre officerer kunne have lidt svært ved at forstå, at detailtjeneste som følge heraf ikke altid gik som ombord i de større skibe under normale forhold.

Tre små T-både blev en dag beordret til at afgå fra patrouille for at blive inspiceret, hvorfor de fortøjede i »Kvajl«, d. v. s. på siden af hinanden, og admiralen, der i sin tid havde været en dygtig næstkommanderende og netop havde haft den indre skibstjeneste som speciale, gik ombord. I de to første både var admiralen absolut ikke tilfreds, thi her havde han bl. a. spurgt om, hvor nøglen til proviantmagasinet var og desværre konstateret, at den ikke fandtes hos regnskabsføreren personlig, hvor den skulle være, men hos kokken som af praktiske grunde altid fik nøglen udleveret, hvilket altså ikke var efter reglementerne.

Da admiralen endelig gram i hu til slut stillede det samme spørgsmål i den tredje og sidste båd, svarede dennes chef, at nøglen befandt sig hos regnskabsføreren, og da admiralen ønskede syn for sagen, kunne den pågældende trække den nu fint pudsede messingnøgle frem af baglommen på sin tjenesteuniform og triumferende holde den i vejret, hvorpå flådeinspektøren anerkendende udbrød:

»Det glæder mig at se Løjtnant K. at jeg endelig oplever en Torpedobåd, der er *helt* i Orden.«

Admiralen forlod derefter veltilfreds torpedobåden uden at ane, at medens han inspicerede båd nr. 2, havde chef nr. i meddelt sin kammerat i nr. 3 båd, hvilket interessant spørgsmål man kunne forvente. Således sejrede kammeratskabet og torpedobådsgruppens ære blev reddet, men chef nr. 3 måtte også give sherrybitter til alle tre både.

Samme admiral overværede engang ude på Holmen sammen med talrige andre tilskuere en fægtekonkurrence for søofficerer på kårde om marine-ministeriets ærespræmie. Efter konkurrencen hidkaldte han den officer, som efter en hård kamp endelig havde vundet. Sejrherreren kom glad løbende og stod ret foran admiralen, men i stedet for den lykønskning han i sin naivitet havde ventet, blev han mødt med følgende betragtning:

»Jeg synes, Kaptajnløjtnant K., at De sveder lidt rigeligt, husk på her er Damer til Stede!« –

Søværnets kaserne kunne under første verdenskrig dårlig overkomme at

afgive reservemandskab til erstatning for sygdom og udeblivelse blandt mandskabet ombord i de udrustede skibe. En energisk chefs forespørgsel om at få en virkelig god erstatningsmand omgående til sit skib blev modtaget af kasernens næstkommanderende, der med sit mest imødekomende smil lovede:

»Ja, Hr. Kaptajnen skal selvfølgelig få den allerbedste Mand, vi har, men han bliver desværre først udløst af Arresten i Morgen ved Dag gry.« – Kommandanten for søværnets kaserne mødte en dag to kokkegaster, som bar en dampende kedel ud fra kabyssen.

»Skaf mig en Ske,« sagde kommandanten, der altid interesserede sig meget for mandskabets ve og vel og nu ville foretage en uventet stikprøve af kabyssens produkter. En af gasterne forsøgte en svag protest, men kommandanten bragte ham hurtigt til tavshed, og skeen kom.

»Føj for Pokker,« råbte han vredt. »Det smager jo rædselsfuldt, som det rene Opvaskevand.«

»Det er det også, Hr. Kaptajn,« svarede kokkegasten. –

Da der under første verdenskrig udbrød syndikalistoptøjer forskellige steder i Jylland, blev garnisonen i Århus sendt til de truede byer. Et lyst hoved i ministeriet fik da den originale idé at sende et par ubåde til Århus, hvor optøjerne nu også begyndte for at erstatte de bortdragne dragoner, skønt ubådene med deres få faste ubåds-matros mindst af alt egnede sig til bekæmpelse af gadeoptøjer. Da ubådene kom til Århus havn, blev en af de ældre, tykke, men besindige ubådsgaster sat ind på kajen som skildvagt, hvor han spadserede frem og tilbage med blankpudset dragen skibshuggert i næven og i bæltet en tromlerevolver, begge forhistoriske modeller – den sidste dog uladt for at forebygge ulykkestilfælde.

Om aftenen, da det blev mørkt, nærmede en skare syndikalister sig ubådene og råbte truende til skildvagten, hvad marinen skulle her? Orlogsgasten som ikke var synderlig bevandret i de indrepolitiske stridigheder blandt de lokale landkrabber svarede ganske roligt:

»Vi ligger her for at passe på Strejkebryderne i Århus!«

Dette imponerede de strejkende syndikalister i den grad, at de udbragte et begejstret leve for den danske marine, hvorpå de hurtigt forlod havnepladsen, der atter henlå i vinternattens stilhed. –

I vagerdamperen LØVENØRN, som tidligere førtes af en søofficer som vagerinspektør, var udkommanderet en noget arrogant ung løjtnant, som gik nede på dækket, da skibet engang skulle gå i havn. Vagerinspektøren kaldte ham derfor op på broen med følgende ord:

»De kan godt være heroppe, når jeg manøvrerer Skibet i Havn, Løjtnant L., der kan nemlig nok være et og andet, som De kan lære.«

Af en eller anden grund var kaptajnen denne gang ikke helt heldig med sin tillægsmanøvre, og det gik lidt ud over bolværket, og nogle brosten

pladskede i vandet, altsammen noget der kan ske, når uheld være skal. Da manøvren var færdig, og kaptajnen ringede af på maskintelegraphen, trådte løjtnanten frem, tog korrekt til kasketten, idet han tørt spurgte: »Tillader Hr. Kaptajnen, at jeg forespørger, om der var mere, jeg skulle lære?«

Da samme søofficer nogle år senere gjorde tjeneste som adjutant hos Christian X, var han med i majestætens følge på en køretur til en provinsby. Herunder spurgte kongen sin kabinetssekretær, hvad politimesteren i byen hed, men da han var uvidende herom, blev også adjudanten spurgt, der omgående svarede:

»Han hedder Olsen, Deres Majestæt.«

På tilbagemturen bemærkede kongen en passant en smule ærgerlig til adjudanten, at politimesteren jo aldeles ikke hed Olsen, men at hans navn var Petersen.

»Ja, tænkte jeg det ikke nok, Deres Majestæt,« svarede adjudanten med sit mest charmerende smil.

Senere gjorde bemeldte søofficer tjeneste som næstkommanderende i et af vore større orlogsskibe; her var der, som så ofte er tilfældet, færre lukafer end befalingsmænd, hvilket altid giver anledning til en masse vrøvl, idet lukaferne ved skibets ekvipering skal fordeles efter befalingsmændenes anciennitet. Selvfølgelig mødte derfor nogle af de yngste underofficerer op hos næstkommanderende for at klage over lukaffordelingen og appellere til hans afgørelse, om hvem der, som de sagde, var »finest«, – de selv eller de andre?

»Det skal jeg med største Lethed afgøre,« svarede orlogskaptajn L. tørt, »der er nemlig overhovedet ingen af Jer, der er fine!« –

Efter første verdenskrig var til ende, blev de lange udlandstogter efterhånden genoptaget. På et middelhavstogt ombord i en krydser fik en officer, som havde lært sig lidt spansk, ordre til at holde en tale for nogle spanske officerer, der var indbudt til middag i officersmessen. Ved denne lejlighed holdt løjtnanten en strålende tale – muligvis også opmuntret af den gode Jerezvin – i et rivende tempo, men tilsyneladende på vaskeægte spansk. Alle applauderede begejstret uden dog, som det så ofte går, at have opfattet den dybere mening med talen.

Først længe efter tilstod løjtnanten, at han i sin kvide havde lært hele den lange spanske remse udenad, der som etikette er klistret udenpå flaskerne til Angosturabitter, og som varmt anbefaler denne fremragende drik og fortæller om dens fortræffelige egenskaber og store udbredelse. –

At muntre anekdoter fra anden verdenskrig er sparsomme ligger i sagens natur. En bør dog anføres, som foregik i de sørgelige april dage 1940 tidlig om morgenen i Store Bælt, hvor en dansk torpedobåd lå på patrouille. En stor tysk minestryger, en såkaldt »Sperrbrecher« kom for fuld fart op syd-

fra i mørket, hvor den blev standset ved minespærringerne. Den tyske chef prægede da i sin råber over til den danske torpedobåd for at få sejl-anvisning. På forespørgsel om hvilket skib det var, råbte tyskeren tilbage: »Hier Sperrbrecher zwölf aus Kiel.«

Den danske torpedobådskaptajn, der ikke kendte det tyske udtryk »Sperrbrecher«, prægede derpå med høj røst tilbage:

»Bitte, wiederholen Sie, welche Verbrechennummer haben Sie?« –

Til afslutning den gode gamle marinehistorie om skibskaptajnen, der altid talte om *mit* skib og *mine* officerer o.s.v. Da han engang skulle berette om et nyt togt, foregik det imidlertid i følgende vendinger:

»Først hejste *jeg* Kommando, så sejlede *jeg* ud af Havnen, hvorpå *jeg* satte Kursen nordpå, – men så pludselig gik vi på Grund!«

Du dankes vej ...
Forsvarsministeriet har stillet de vordende mathelever
i udsigt, at de ganske gratis kan blive admiraler.

Nyboder og Holmens faste stok

Nyboder, den gamle marineby, som Christian IV byggede med Danmarks første rækkehuse til »Holmens faste Stok«, ligger stadig som et af vor hovedstads mest ejendommelige kvarterer midt i bybilledet. Af de første, oprindelig hvidkalkede huse med de røde teglstenstage, findes dog nu kun en enkelt bygning tilbage, nemlig i det nuværende St. Paulsgade, som tidligere hed Enhjørningsgade.

Det Nyboder vi kender med de lange gule toetages længer opførtes omkring 1750 og nåede sit højdepunkt omkring 1800 med et indbyggerantal på ca. 15.000 og en samlet længde af husrækkerne som fra Østerport til Hellerup. Efterhånden indrettedes talrige forbedringer, knudetovene til loftsetagen blev erstattet af trapper, bilæggerovnene og brolægning indførtes, og noget senere kom gadelygter, der dog ikke måtte tændes i »præsumptivt Maaneskin«. Gadenavnene stammer fra Christian IV's tid og fastsattes oprindelig således, at gaderne vest for Adelgade ud til Riggensgade fik navn fra planteverdenen, f. eks. Hjertensfrydsgade og Krusemyntegade, medens gaderne øst herfor ud til St. Kongensgade fik navn fra dyreriget, såsom Elephantgade, Tigergade o. s. v., og har muligvis været inspireret af vore daværende oversøiske besiddelser i Indien, Afrika og Vestindien.

Flådens ran og adskillelsen fra Norge i begyndelsen af 1800-tallet satte en stopper for Nyboders vækst, og en periode fulgte med bortsalg og delvis ombygning, der først afsluttedes henimod århundredskiftet. Den nordlige del, der står tilbage har dog bevaret det oprindelige præg med de lange længer, som til den ene side har de brede brolagte gader og til den anden gårdene med de små idylliske haver. Allerede på Tordenskiold's tid indførtes en slags mobiliseringsordning, så hvert orlogsskib havde sin faste besætning af søfolk og håndværkere, der ligefra chefen og nedefter boede i Nyboder, om sommeren sejlede man med skibet, og om vinteren tilså man det, når det lå aftaklet på Holmen, i hine fornuftige tider da man kun sloges i sommerhalvåret.

Blandt Nyboders befolkning, som altid har udgjort et lille samfund for sig, herskede trods ofte trange kår et godt patriarkalsk forhold imellem over- og underordnede, samt en udpræget standsfølelse, der viste sig i at sønner fulgte i fædres spor, og at døtre giftede sig inden for Holmens faste Stok. Det vakte uvilje, dersom »byen« trængte sig ind i Nyboder, hvor man giftede sig tidligt, men altid kun efter særlig tilladelse fra kommandanten,

der udstedte sin »friseddel«, som Holmens provst derefter påtegnede, hvorpå »trolovelsestiden« indtrådte. Denne – som i realiteten var lig ægtestand – kunne dog være lovlig længe, hvad fremgår af en liste med 200 trolove fra begyndelsen af 1700-tallet, som Holmens provst indsendte til admiralitetet med anmodning om, at de pågældende måtte holde bryllup i Holmens kirke. Denne liste fandt man for få år siden i rigsarkivet, uden at admiralitetet tilsyneladende siden da har foretaget sig noget som helst i sagen.

Bryllupsfester ligesom andre familiefester har altid været fejret kraftigt i Nyboder, selvom man tidligere ikke var flot med fridage. Højest to dage fik en nybo'rsmand fri fra arbejdet på Holmen til sit bryllup eller til barselsfester, men værre var det, når han var udkommanderet, thi selvom skibet lå i Flådens Leje, var natlandlov langt op i tiden en såre sjælden foreteelse.

Engang i 1860'erne lå en fregat inde i lejet, da en underkanoner anmodede næstkommanderende om natlandlov. Det fik han også, »men så venter jeg Dig ombord i Morgen ved Klokkelyd«, sagde næstkommanderende venligt.

Underofficeren takkede og gik hjem i Nyboder sent om eftermiddagen og mødte punktlig ombord næste morgen kl. 41/2 – dette ganske uanset at han ved denne lejlighed havde stået brudgom hjemme i Elsdyrsgade. –

Nyboders kommandant, som regel en kommandør, rådede over beboernes ve og vel, men havde også langt op i tiden straffemyndighed for alle i Nyboder. Han skulle bl. a. mægle i de stridigheder, der naturligvis ofte opstod i de huse, hvor beboerne havde fælles køkken. Også i interne familiestridigheder skulle kommandanten dele sol og vind lige, hvad ikke altid var nogen let opgave. Således skete det engang, at en nybo'rs kone kom hen til kommandanten med tydelige tegn på, at en æggekage noget ublidt var havnet i ansigtet på hende. Kommandanten tilkaldte manden og spurgte, om han ikke kunne lide æggekage?

»Jo,« svarede han, »men ikke for tit.« –

»Derfor behøver Du da ikke smide Æggekagen i Hovedet på Din Kone,« sagde kommandanten.

»Det er noget jeg bestemmer,« svarede manden.

»Javel,« replicerede kommandanten, »men se, nu skal Du i Arresten, for det er noget jeg bestemmer.« –

Også fødsler skulle indberettes til kommandanten, og man beretter om en Holmens mand, der en skønne dag mødte op i kommandantskabet for at melde om en familieførelse.

»Bevares vel, Petersen, – Du har jo seks i forvejen, og så i disse Tider, tænk dog på hvad et Rugbrød koster,« sagde kommandanten alvorligt formående, da han hørte om begivenheden.

»Sandt nok, Hr. Kommandør,« svarede Petersen sagtmødig, »men der gives nu immervæk her i Livet visse Øjeblikke, hvor man ikke sådan lige tænker på, hvad et Rugbrød koster!« –

På 25-års dagen for slaget ved Helgoland den 9. maj 1864 skulle mindesmærket for admiral Edouard Suenson afsløres i Nyboder, og kommandanten med andre honoratiores foruden en stor del af Nyboders beboere overværede begivenheden. Kommandanten var dengang en kommandør med store whiskers, og han gik i Nyboder under tilnavnet »den gloende Æbleskive«. Nedenfor Suenson's buste, ved monumentets fod, ser man et skjold der vogtes af en drabelig løve med en vældig manke. Til stede ved afsløringen var også to gamle pensionerede nybo'rsfolk, der begge var godt tunghøre. I en pause i det højtidelige afsløringsceremoniel »hviskede« den ene til den anden, så det hørtes viden om:

»Om Staty'en ligner ham, Svendsen, det ved jeg s'gunte, men Løven ligner da i al fald den gloende Æbleskive lige på en Prik.« –

Nyboder har altid været meget børnerig, hvad følgende historier også tyder på. I Hjertensfrydsgade boede bådsmand Rasmussen og kanoner Mortensen; Rasmussen udmærkede sig ved at være en stor flot fyr, den anden derimod var lille, bleg og undselig. Hos Mortensen's der i forvejen havde 11 børn arriverede det 12', og som god nabokone assisterede madam Rasmussen ved fødslen. Da hun som var barnløs trods mange års ægteskab så den nyfødte, følte hun moderfølelsen vælte op i sig. Hun spurgte derfor veninden, om hun ikke kunne adoptere den sidst ankomne – hun havde jo ingen, og Mortensen's 11? Madam Mortensen ville dog ikke af med den nyfødte trods den andens indtrængende bønner, hun ville beholde sine egne unger og ikke af med en eneste. Efter megen gråd og mange bønner fra madam Rasmussen's side, sagde madam Mortensen endelig:

»Ja, jeg beholder nu mine Børn selv, men skal det endelig være – så kan du låne Mortensen!« –

Capitain J. var i 1840'erne Ekvipagemester på Nyholm og havde fire børn, men kun 800 rigsdaler i gage. Han var kendt som en ilter mand, og når han blev ophidset, puffede han til sin store trekantede hat som normalt sad på langs, men blev den båret på tværs, var det et umiskendeligt tegn på, at humøret stod på storm. En dag kom der bud ud på Holmen for at bede ham skynde sig hjem, »da Fruen skulle have en Lille«. Hatten fik sig et skub, og han begav sig af sted.

På Toldbodvej mødte han tjenestepigen, som hæsblæsende meddelte, at nu var hans kone nedkommet med en dejlig dreng. Den så rigt begavede fader satte farten op, og hatten fik sig endnu et skub. Idet han åbnede døren til hjemmet i Elefantgade, blev han modtaget af sin datter, der kom farende i armene på ham og råbte:

»Far, Far, der er kommet én til, og de bliver ved med at komme!« Det var for meget for J. Hatten blev braset helt firkantet, og datteren fik sig en lussing. –

Ofte lagde de kongelige deres promenade gennem Nyboders stille gader, og da gamle Kong Christian IX en dag i Delfingade mødte en lille dreng, der vrælede i vilden sky, standsede han og spurgte venligt, hvad der var i vejen? Knægten svarede, at han ikke kunne nå dørklokken, hvorfor kongen, som ikke vidste, at det var – og stadig er – alle uvorne nybo'rsdrenge kærester fornøjelse at ringe på så mange dørklokker som muligt, gav sin sølvknappede stok til den ledsagende kavaller og løftede fyren op, så han kunne ringe på. Da drengen var vel nede igen, råbte han til kongen:

»Nu gælder det om at spæne, for ellers vanker der på Tuden!« –

I gårdenes små »huse«, der ofte var helt tilgroet med vildvin førte så sent som i 90'erne en dør med udskåret hjerte ind til det blændende hvidskurede indre med gæstfri plads til to, som man nu indrettede sig dengang, da W.C. jo praktisk talt var ukendt i Kongens København. Rotterne der kom ovre fra den gamle husarkasernes stalde, der som en lang gulkalket længe lå langs St. Kongensgades østside, tumlede sig efter sigende i munter leg i Nyboders gårde om natten. En historie gik da også i min barndom om en ældre lidt ængstelig kaptajnsfrue, der sikrede sig mod alle eventualiteter ved at affyre en med løst krudt ladet gammeldags pistol ned i tøndene, forinden hun benyttede »huset«. –

Arbejdet ude på Holmen begyndte ved solens opgang, når klokkelyd ringede fra Nyboders gamle vagt, og kun når vejret »var meget ondt« og det blå dispensationsflag vajede i Nyboder, kunne Holmens folk en sjælden gang holde fri, eller som det hed »holde Flagdag«. Om vinteren havde nybo'rsfolk derfor altid en kop vand i vindueskarmen om natten, for hvis vandet var bundfrossen om morgenen tydede alt på, at arbejdet på Holmen, der som regel udførtes i det fri, blev indstillet den dag.

Først når mørket faldt på, endte den lange arbejdsdag på Holmen, og man gik hjem i Nyboder, hvor dagen sluttede med et pompøst militært skuespil, nemlig »Tappenstregen« der drog gennem gaderne. Den startede fra Nyboders vagt og drog ad Borgergade gennem Delphingade og vendte hjem ad Rigersgade. Først marcherede en underofficer bevæbnet med en »Lillie«, som var en slags hellebard eller paradevåben, – så fulgte to trommeslagere, der med færdighed håndterede deres instrumenter og til sidst kom bagtroppen, bestående af to vægtere med morgenstjerner, hvorpå fulgte en beundrende skare af Nyboders ungdom og andre nysgerrige.

Efter Tapto var slagen, måtte ingen underofficer eller menig i Nyboder vise sig på gaden uden passerseddel, og de som derefter blev antrufne ude blev straks »opbragte og forvarede«.

I Nyboders velmagtsdage fandtes 24 såkaldte »hele Huse« til gifte søoffice-

Kaptajnsfruen
i Nyboder

rer, – de lå for hver ende af længerne og desuden et antal noget større huse, som kaldtes »Pavillon'erne«, og hvoraf kun tre endnu står. Enkelte huse var særlig smukt og rummeligt indrettet, f. eks. viceadmiralens tidligere kontorer og ekvipagemesterens bolig i Vildandegade, samt Det Sø-Militaire Kaart-Archiv og Biblioteks-Selskabs hus fra 1788 i Krokodillegade. Dette hus har jeg været så heldig at bebo i en lille menneskealder, idet det i 1927 overgik til søofficersbeboelse. Her talte historien i særlig grad til en, fordi Sø-Lieutenant-Selskabet i mange år også har haft mødesal her; over dette hus' tærskel har Biblioteks-Selskabets stifter Commandeurcapitain P. Fasting og flere slægtled af søofficerer trådt, og under de smukke

hvælvede lofter på første sal har en lang række søofficerer lige fra Peter Willemoes til Edouard Suenson haft deres gang og lyttet til foredrag om søkrig og andre materier. –

I den modsatte ende af Krokodillegade logerede i 1880'erne tre ugifte løjtnanter i stueetagen, de gjorde sig bl.a. bekendt for deres rengøringsvir, idet de spulede gulvene som var det et orlogsskibs dæk og for at skaffe afløb for spulevandet fjernede de et par mursten i ydermuren, og igennem disse »Spygatter« fossede det i tykke stråler ud i Krokodillegades dybe rendestene.

Andre logerende, som regel ugifte akademikere, kunne også leje sig ind i de små nybodershuse efter princippet om hjerterum og husrum; kun to kategorier taltes i ældre tider ikke i Nyboder, nemlig »Kulørte« og »Svenskere«, der ifølge reglement af 1789 – muligvis som en reminiscens fra tiden, da vi tabte vore skånske provinser – åbenbart dengang har rangeret lige lavt i almindelig omdømme, og ej heller måtte optages i »den faste Stok«.

Ofte opnåede nybo'rsfolkene en imponerende alder, en af de ældste fra dette århundrede var den såkaldte »Petersen fra Haregade«, der blev over 100 år gammel. Han var dog en ren dreng sammenlignet med nordmanden Christian Jacobsen Drachenberg, der blev ikke mindre end 146 år. Han fødtes under Christian IV, tjente under Niels Juel, oplevede Tordenskiold og udnævntes 109 år gammel til høj bådsmænd. Han sad i mange år i fangenskab hos sørøvere i Algier og på Cypren, hvorfra han 80 år gammel flygtede og vendte hjem for senere at indtræde i den hellige ægtestand, da han var 111 år gammel. Han døde som pensionist i 1772 efter at have overlevet to koner og syv konger. Han blev meget vred dersom nogen betvivlede hans høje alder, hvad han engang demonstrerede over for en ung løjtnant ved at give ham et håndtryk, så han vred sig i smerte. Han gik flere gange til fods frem og tilbage mellem Danmark og Norge langs svenskekysten, når han blev udkommanderet med et skib, der lå i norsk havn, – hvad forresten mange andre også gjorde, dengang da man havde god tid.

Nogle år før sin død blev Drachenberg fremstillet for kongen, der bemærkede, at han måtte have ført et meget regelmæssigt liv for at opnå en så høj alder?

»Ja meget regelmæssigt, Deres Majestæt«, skal Drachenberg have svaret, »i de sidste 30 Aar er jeg nemlig aldrig gået ædru til Køjs.« –

Før pensionsloven af 1851 fortsatte man roligt tjenesten i marinen til alderen tvang en til at høre op, – ved Treårskrigen udbrud i 1848 var den ældste tjenstgørende admiral over 90 år gammel, og mange havde meget vanskeligt ved at overgå til pensionsalderens ændrede tilværelse.

En gammel nybo'rsmand, der pensioneredes efter at have gjort tjeneste

på kommandantskabet, fik efter indtrængende bønner lov af kommandanten til at sidde på en stol i et hjørne af kontoret hele dagen, thi han kunne:

»Få tage mig ikke holde ud at sidde hjemme i Haregade og glo på Mutter den hele udslagne Dag.«

En pensioneret kontorchef fra marineministeriet mødte en dag sin tidligere skriver, der ligeledes var pensioneret. De udvekslede meninger om pensionsalderens vanskeligheder, og skriveren fortalte, at han fik tiden til at gå ved hver morgen at sætte sig hjemme og skrive så meget af fra »Den Berlingske Avis«, som han nu kunne nå inden for den tidligere fastsatte kontortid.

»Men hvorledes går det nu Dem, Hr. Kontorchef? spurgte han.

»Jo Tak, ikke særlig godt,« lød svaret, »men nu får jeg en Idé, kunde De ikke holde op lidt før om Eftermiddagen, og så gå over til mig med det, De har skrevet, så kan jeg jo skrive det under?«

Pensionisttilværelsen gik i al fald lettere for den ældre søofficer, der medens han stod på gaden og talte med en noget yngre kammerat, der lige havde forladt tjenesten, pludselig afbrød deres samtale således:

»Nu har jeg ikke Tid til at tale mere med Dem K. – for husk på, at vi Pensionister har lynende travlt!« –

At beboerne efter at have forladt tjenesten og Nyboder ofte længes tilbage til de gamle gule længer, findes der mange beviser på. Nogle prøver at lette overgangen ved at flytte bort fra byen, men det tiltaler dog ikke alle, og en afgået søofficer der havde gjort forsøget, men atter var vendt tilbage til byen igen, frarådede indtrængende en noget yngre søofficer dette eksperiment.

»Thi,« som han sagde, »ude på Landet kan en gammel Søofficer ikke finde sig til Rette, man isoleres og alt er besværligere og dyrere, – kun Mælk er billigere, og det drikker jeg aldrig!« –

Nyboders beliggenhed tæt ved havnen og Nyholm har altid været særdeles praktisk. En søofficer var engang chef for en af de gamle skruekanonbåde, der lå til ankers på Inderrheden. Han var hjemme i Nyboder en nat, da det blæste kraftigt op til en voldsom novemberstorm, hvorfor han skyndte sig ud til Toldboden for at komme ombord med en færgebåd. Inden dette lykkedes, havde den vagthavende løjtnant ombord sendt bud hjem til chefen med melding om det optrækkende uvejr. Chefens kone, som nu var alene hjemme, sendte resolut ordonnansen tilbage med følgende besked:

»Sig til Løjtnanten at det er vel, han kan blot lade det andet Anker falde.« – I hine telegraffri tider kom en nybo'rsmand hjem fra Holmen og bragte bud til en ung søofficerskone, at han havde set kaptajnens orlogsbrig, der havde været på togt til Vestindien for indgående på rheden. Budskabet

vakte selvfølgelig glæde, og overbringeren af denne gode nyhed blev straks budt på en forfriskning.

»Vil De nu helst have Kaffe eller en Snaps, min gode Petersen?« spurgte fru.

»Tak,« faldt svaret prompte, »jeg napper Snapsen, mens De laver Kaffen.« – Premierløjtnant von der Recke var i 70'erne sammen med en anden sø-officer medlem af en kommission, der afholdt visse forsøg med natsignalering ude på Langelinie, som dengang kun var tilgængelig med særlig tilladelse. Da Recke engang var forhindret i at møde på den aftalte tid, sendte han bud til kammeraten med sin tjenestepige, der afleverede følgende besked til den anden søofficers kone:

»Vil Fruen ikke sige til Løjtnanten, at Rikke ikke kan komme til den aftalte Tid i Grønningen i Aften, men i Stedet vil være på Langelinie Kl. 12 i Nat.«

Det forlyder, at det kostede løjtnanten nogen anstrengelse at forklare sin kone forskellen på Recke og Rikke. –

At man i et så lille samfund som Nyboder interesserede sig levende for næstens liv og levned siger sig selv, ligesom nye tiders skikke ikke altid vakte bifald hos ældre nybo'rsfolk. Da en veteran fra 1864 en dag mødte en kammerat i Elsdyrsgade, udtalte han følgende pessimistiske betragtninger over ungdommens galskab:

»Jeg ved ikke hvad Du gi'r mig. I Går gik jeg gennem Delphingade og ved Du hvad jeg hørte? Ikke mindre end fire Steder, hvor der blev spillet Fortepiano'er, ja, har Du kendt Mage? Men det ender galt med al den Luksus, at Folk dog ikke kan forstå det? Og nu hedder de Fruer allesammen! I min Barndom saa var Officerskonerne Fruer, Underofficerernes Madammer og alle de andre Koner kaldtes Mo'er – Mo'er Mortensen eller Mo'er Petersen eller hvad Manden nu hed eller blev kaldt for! Vi var syv Børn hjemme og der var Murstensgulve i Stadsestuen og Brosten i Kammeret, og her laa vi alle syv. Om Aftenen blev der spredt Halm paa Gulvet og lagt et gammelt Bramsejl over os, og her laa hele Børneflokken. Og ser Du, min Mo'r blev 75, og hun har aldrig i sit Liv haft et Par Bukser paa, og hun var heller aldrig syg. Og naar jeg nu ser paa alt det Gardintøj som de hænger til Tørre i Gaardene, og som skal være Særke og Klokke, saa siger jeg, at jeg vil haabe, at jeg er død og borte, inden det Hele gaar F i Vold, for paa den Maade kan det nun'te blive ved.«

Oh tempora mutandur – hvad ville den gamle orlogsgast mon have sagt, hvis han havde set vore dages knallerter, biler og TV antenner, der nu findes i Nyboder, og måske fortrinsvis i de huse, der i hans tid beboedes af de, der dengang hed »underklasserne«.

Nyboder kan ikke forlades uden at nævne Holmens kirke, der på Christian IV's tid blev sognekirke for Nyboder, hvad den stadig er, skønt ikke me-

*Overkanoneren:
Hurra! Mutter, vi
har vundet 15000
Kroner i Lotteriet! -
Konen: Ja, saa sy-
nes jeg skam, Fat-
ter, Du skulde købe
en Kanon og begyn-
de for Dig selv!*

re i den grad som tidligere, da marinens folk ikke syntes at nogen kirkelig handling var rigtig, medmindre den foregik i Holmens kirke og forrettedes af Holmens provst. Iblandt disse må nævnes provst Hans Mathias Fenger, som med sit udprægede nationale sindelag og sin helstøbte personlighed var en fremtrædende skikkelse i datidens København. Om denne Holmens myndige provst, som folkevittigheden kaldte »Vorherres lille Finger«, går talrige anekdoter.

Engang blev han efter en gudstjeneste ombord i et orlogsskib sat i land på Toldboden med skibets dampbarkas. Uheldigvis gik maskinen i stå lige uden for kongetrappen på Toldboden, hvor et par »Toldbodsjovere« – en nu helt uddød race – stod og spyttede i vandet. Da de så provsten, som ikke kunne komme i land, råbte de henrykt til ham:

»Stig ud på Bølgen hin blå, Mathi's, og vis at den kan bære!«

Under en anden skibsgudstjeneste, som fandt sted på Valdemarsdagen, syntes provsten, at der måtte gøres noget særligt i dagens anledning, hvorfor han sluttede med et »Leve for vort Flag« – vel nok en af de sjældne gange, at en gudstjeneste er endt med tre rungende hurraråb.

Et orlogsskib lå engang fortojet udfor Burmeister og Wain's skibsværft, in-

den det skulle afgå på et langt udlandstogt, og provst Fenger stod på agterdækket og holdt gudstjeneste for besætningen. Hans prædiken endte med følgende manende udtalelse:

»Husk så på, Gutter, at hvor I end kommer hen, så er dette Dit Flag, det er Mit Flag og det er Vort Allesammens Flag, som her vajer over os.« Samtidig svingede han sin høje silkehat så voldsomt op mod orlogsflaget, at den røg ud af hånden på den gamle provst og i en stor bue forsvandt udenbords, medens alle nitterdrengene inde på skibsværftet begejstret råbte hurra!

Han fortalte selv gerne og fornøjeligt om besøg hos sine sognebørn ude i Nyboder, som han aldrig glemte at besøge. Da han engang prøvede at tale til den noget tunghøre 100-årige Petersen fra Haregade om Jesus Christus, afbrød Petersen ham let irriteret og sagde:

»Ham kan Pastoren godt beholde for sig selv, for jeg holder mig til min Barnetro og tror på Vorherre!«

Mens den gamle fregat SJÆLLAND endnu lå som vagtskib ude ved hønsebroen på orlogsværftet, afholdtes en søndag gudstjeneste nede om læ på grund af dårligt vejr. Officerer og mandskab var grupperet omkring provsten, men nogle af matroserne havde anbragt sig på de brede trapper, der førte ned til batteridækket, idet de håbede uset af provsten her at kunne få sig en lille lur. Midt i sin tale opdagede provst Fenger imidlertid dette og udbrød:

»Halløj, I der på Trappen, I hørte vist ikke, hvad der blev sagt, men nu skal I få det en Gang til,« og så fik alle mand den lange prædiken om igen. –

En pensioneret orlogsgast var på besøg ude på landet og gik i den stedlige kirke søndag formiddag. Her fulgte han præstens udlægning af dagens tekst, og da der blev draget sammenligninger mellem en synder og et skib i havsnød, lyttede den gamle søulk interesseret.

»Bølgerne bryder over Vraget,« tordnede præsten, »Sejlene er revet i Laser, Masterne knækket, Roret tabt, og Skibet driver mod Land! Findes der da intet i hele Verden – ja, jeg spørger, findes der absolut intet, som kan frelse dette ulykkelige Skib?«

Da kunne den gamle sømand ikke dy sig længere, han satte begge hænder for munden som en råber og prajede af sine lungers fulde kraft:

»Jo, så lad dog Ankeret falde, for P « –

En række af vore digtere har sunget og digtet til Nyboders pris, Holberg til-egnede »Peder Paars« til indbyggerne i de »Nye Boder«, men først og fremmest har H. C. Andersen i »Hyldemor« fremtryllet Nyboders særlige poesi:

»I mellem Havens Buske
I Solskin, Regn og Rusk
Med store Blomsterduske
Staar der en Hyldebusk;
I Duften der er Lindring
Naar Hjertet er bespændt,
Der kommer hver Erindring
Om gammelt, kjært og kjendt!«

I krig og kærlighed

Forsvaret har store vanskeligheder med de mange værnepligtige, som har koner og børn, der helst vil være i nærheden af manden.

– All right, all right – så udsætter vi øvelsen, indtil tøjet er tørt!

Søe-etaten og land-militairet

En soldat er den generelle betegnelse for en kriger til lands, og derfor kan enhver der tjener i hæren, fra den højeste til den laveste med rette kalde sig soldat. Der findes derimod *ikke* mere soldater til tjeneste ombord i vore orlogsskibe, som nu udelukkende bemannes med orlogsgaster, og begrebet »marinesoldat« eksisterer *ikke*, hverken i den danske eller andre skandinaviske mariner.

I enkelte udenlandske mariner, f. eks. Royal Navy findes marinesoldaten dog endnu og her nærmest som en historisk overlevering fra tider, hvor disse »Royal Marines« væsentlig benyttede håndskydevåben og udførte honnør- og skildvagt-tjenesten ombord, men i den danske marine forsvandt marinesoldaterne eller »Soldatesquen« definitivt med vor sidste sønderjyske krig.

Fra Niels Juels tid op til kanonbådskrigen fandtes derimod et »Marineregiment«, som sendte detachment'er ombord, hvor de benyttedes til infanteri tjeneste. De bestod fortrinsvis af hvervede folk, men der udviklede sig efterhånden et modsætningsforhold til Holmens faste Stok både i tjenesten ombord og i land, hvor blodige batailler udkæmpedes imellem Nyborders befolkning på den ene side og marinesoldaterne, der var indkvarteret i Kronprinsessegades kaserne, på den anden. Efter forskellige revolter blandt andet på fæstningen Christiansø i 1809 opløstes derfor dette landets sidste hvervede regiment, og derefter afgav armé'en mindre styrker under deres egne officerer til tjeneste ombord på større orlogsskibe lige op til 1860'erne.

Det er imidlertid såre forståeligt, at disse brave værnepligtige bønderkarle, iklædt deres kummerlige uniformer med »gammel rød Trøje og lyseblå slemt medtagne Buxer med fæle Knæ'er«, som overskibslæge Drachmann skriver om fra korvetten GALATHEA's togt i 1837, passede som en hund i et spil kegler ombord imellem en fregats søvante matroser. Også hærens strikse disciplinære former og daværende tyskprægede kommandosprog, der holdt sig langt op i tiden, udvidede skellet ombord imellem orlogsgaster og soldater. Når det tidligere hed: »Rex um kehrt euch!« til Soldatesquen's menige, kommanderede søofficeren »højre omvender« til skibets orlogsgaster.

I 1847 skulle fregatten GEFION på togt til Madeira med Kronprins Frederik, og da de kongelige gæster gik ombord på Københavns Rhed, afgav skibet den reglementerede salut. Søofficeren, der kommanderede skansevagten, præsenterede da gevær fra gevær ved fod, glemmende at geværet

ifølge det gældende eksercerreglement først skulle skuldres. Da en befalingsmand fra Soldatesquen bagefter skulle gøre sig bemærket ved at gøre søofficeren opmærksom på at det kunne man ikke, svarede han med datidens bramfri udtryksform:

»Sludder, – om jeg så befaler, at Folkene skal ligge på Ryggen og præsentere Gevær, så skal de Fanden gale mig gøre det!« –

Tidligere tiders indbyrdes modsætningsforhold mellem de to militære etater eller måske snarere »haven hinanden i kikkerten«, som trods den fælles opgave at forsvare fædrelandet ofte har givet sig besynderlige udtryk, kan måske delvis forklares ved, at midlerne til at løse denne opgave var så væsensforskellige til søs og til lands. Begge etater følte desuden deres profession som et særligt kald, og følelsen af begge at tilhøre en stand, der hver for sig lå noget uden for samfundets almene rammer, kunne nemt udvikle en vis rivalisering.

Denne standsfølelse har tidligere kunnet give sig højst barokke udtryk, som f. eks. i følgende udtalelse af en gammel Commandeur og kadetchef. Da han skulle opsummere sit livs erfaring i en tale til søkadetterne ved sin afgang fra tjenesten, indskærpede han dem at komme ihu, at der »herpå Jorden var to Slags Mennesker, som de senere hen i Livet altid måtte vogte sig for, nemlig Landmilitaire og Civilister!«

En vis animositet uddybedes måske også, da Christian VIII fratog søetaten den rang over landetaten, som den tidligere havde haft, hvilket i al fald dengang, da man endnu levede i skyggen af Frederik VI's patriarkalske regeringsform, spillede en rolle. Forholdene i datidens lille hoved- og residensstad, hvor hoffet og garnisonen i de sidste enevoldskongers tid var så dominerende, har ofte, set med nutidens øjne, givet sig både hyggelige og fornøjelige udslag.

Ved hoffet flokkedes ældre stabsofficerer og byens »gode selskab«, medens yngre officerer ikke blev tilsagt til hove, medmindre de havde en hoftitel som f. eks. hofjunker eller kammerjunker, hvilke titler endog yngre søofficerer dengang kunne pryde sig med, indtil marineministeriet nogen tid efter dets oprettelse frabad sig dette på søofficerskorpsets vegne, når vedkommende ikke var til permanent hoftjeneste.

Commandeur Wilde har givet en munter beskrivelse af, hvorledes Frederik VI, hvis hovedinteresse jo var militærvæsen, samlede sine stabsofficerer af sø- og landetaten om sig for personlig at udgive »Kongeparolen« hver mandag morgen:

»Henimod Klokken 9 fyldes Parolgemakket i Christian VII's Palæ paa Amalienborg af pragtfulde Uniformer fra den gule Hestgardes til den grønne Livjægers kommanderende Officerer med Adjudanter. Langs de tre Vægge stiller Stabsofficererne op Side om Side efter Anciennitet, medens Salens fjerde Væg optages af Majestæten og de Kongeliges Følge. Foran dette og

paa højre Side af Kongen staar Prinserne Christian, Wilhelm af Hessen og Sønnen Frits, medens Prinserne Ferdinand og Christian af Glücksborg staar paa venstre Side. Efter at Kongen med Appel træder ind i Salen ved Uhrets sidste Slag overleverer General-Adjudanten Kongen et Papir med Dagens Ord eller Parole og Feltraab, Hans Majestæt betragter Papiret og gør en halv Drejning til Højre. I det samme vender Hs. kgl. Højhed Prins Christian mod Kongen med Øret tæt til Kongens Mund og faar Feltraabet tilhvisket, hvorpaa Allerhøjstsamme igen gør Front. Feltraabet gaar nu igennem Prinser, Durchlauter, Admiraler og Generaler gennem hele Rækken og havner igen hos Prins Ferdinand, der med venstre Haand for den tilspidsede Mund afleverer Feltraabet ind i Svigerfaderens Øre. Det hele saa ud som alle Herrerne en efter en bed Sidemanden i Øret. Ikke altid gik det som det skulde, en Gang studser Majestæten, da Prins Ferdinand returnerer det fortrolige Feltraab. Kongen refererer med Papiret og siger med høj Kommandorøst:

»Det er galt! Jeg sendte *Maren* ud og faar *Karen* tilbage. Feltraabet *er* *Ma-*
ren – der maa høres bedre efter!«

Nu var det Ordets Tur, Hans Majestæt retter sig atter op og hvisker til Prins Christian, der med et lille smil givet Ordet til Prins Wilhelm. Det gaar videre med al ønskelig Præcision, men stopper ved Brandmajoren, der kommanderer ved Ildløs i Staden, men ikke talte lige let. Sin Svaghed bevidst sætter han begge sine Hænder op om Øret paa sin noget tunghøre højre Sidemand og hævende sig paa Taaspidserne »pumper« han Ordet ind i Øret paa en tunghør General. Denne som kendte Majorens Svaghed siger arrig:

»Er det Rendsborg?«

»Nej, Flensborg!«

»Jasaa, Rendsborg!«

Dette var for meget, og da Kongen ler, bryder alle ud i Skoggerlatter over hele Linien. Med dette Hul i Hemmeligheden gaar hele den højtidelige Parol i Stykker, og da den forlængst er sendt ud i Landet, var det umuligt den Dag at ændre Ord og Feltraab, – men det skete der dog ingen Ulykke ved dengang.« –

Gentagne gange blev der gjort forsøg paa at ensrette værnene med hensyn til charger og uniformer, dog desværre oftest sådan at marinen skulle underlægges hæren, hvad jo ikke bidrog til at stemme søofficererne blidere over for »Vore Venner, de *prægtige* Militaire«, som søofficererne spøgefuldt kaldte kollegerne fra armé'en.

I 1867 nedsatte krigsministeriet således en kommission med det formål at skaffe lighed i stillingsbetegnelser og uniformer i de to værn. Fra landeta-tens side blev der stillet forslag om, at marinen skulle have samme charger som hæren, og f. eks. sådan at alle underofficererne såvel i hæren som

i flåden skulle benævnes sergenter, over- og stabssergenter. Den i kommissionen siddende søofficer, der ikke manglede replik, protesterede straks og henviste til, at f. eks. ritmester næppe lod sig anvende til søs, og at man allerede i marinen anvendte udtrykket sergent, som var en særlig stilling ombord, nemlig »Skibssergent«. Han hævdede, at han ikke kunne gå med til at ændre de andre fra ældgammel tid hævdvundne betegnelser i marinen, men foreslog at hæren antog flådens betegnelser, henholdsvis højbådsmand og lignende med den motivering, at dette i al fald havde den fordel at være dansk, i modsætning til glosen sergent. – Hermed faldt dette forslag bort.

Derpå fremsatte hæren forslag om, at uniformen og da først og fremmest hovedbeklædningen skulle være ens i de to værn. Søofficeren kunne også i princippet godkende dette, men tilføjede, at da det ville være umuligt for en topsgast at ligge i storm oppe i rigningen og rebe sejlene med chacot eller hjelm endsige bjørneskindshue på hovedet, foreslog han, at hæren optog flådens runde huer, idet der jo som han sagde:

»Intet ville være til Hinder for, at Garden trak op med Matroshuer!«

Som bekendt kom der heldigvis intet ud af denne kommission, der druknede i den sunde københavnerlatter, og først helt op i vor tid lykkedes det en vis forsvarsminister, trods søværnets protest, at gennemtrumfe nogle af hærens stillingsbetegnelser i flåden.

En anledning til nogen gensidig irritation var den dengang påbudte hilsepligt, som sjældent gennemførtes videre godt fra nogen af parterne, måske – for at være fuldt retfærdig – særlig ikke fra marinens personel, som ikke havde synderlig interesse herfor.

En ældre afskediget bådsmand var som så mange andre atter blevet indkaldt til tjeneste, da verdenskrigen brød ud i august 1914. Iført sin gamle veltejnede uniform, der var halet op af skibskisten, var han på vej ud til orlogsværftet for at melde sig til tjeneste. I Prinsessegade antastedes han af en ung premierløjtnant af hæren, der standsede ham og i høj kommandotone spurgte, om han ikke kendte hilsepligten? Bådsmanden svarede uhyre sindigt:

»Nå, Hilsepligten! -Jo, den kender jeg nok, – men den er jo afskaffet!«

»Hvad er den,« replicerede premierløjtnanten, »hvad mener De, Mand?«

»Jeg mener,« lød bådsmandens svar, »at den må være afskaffet, for der er s'gu aldrig nogen, der gider hilse på mig.« –

Ved en anden lejlighed blev en yngre søofficer, premierløjtnant B. standset af en kollega fra hæren, begge i uniform og af samme grad. Landoffice-ren påtalte, at søofficeren ikke havde aflagt reglementeret honnør, hvortil denne bemærkede, at hilsepligten så vidt han vidste var gensidig. Herover gerådede landkrigeren i raseri, truede med indberetning og benyttende den specielle landmilitære terminologi råbte han:

»Jeg er Premierløjtnant N.N., og jeg står ved I. Regiment, hvad er Deres Navn og hvor står De?«, hvortil B. tørt svarede:

»Mit Navn er Løjtnant B. og jeg står på Hjørnet af Classensgade og Østerbrogade!« –

Kendskabet til den anden etats uniformer, grader og distinktioner var måske heller ikke særlig god, og undervisningen heri ofte noget mangelfuld.

En underkanoner underviste under sikringsstyrken 1914-18 nogle værnepligtige orlogsgaster i tjenestekendskab og stillede da følgende spørgsmål:

»55, hvor hedder hvem hvad?« Den adspurgte, der nok kunne tænke, at spørgsmålet der lød svært måtte være let, tav beskedent, indtil underkamoneren deltagende fortsatte:

»Er De blevet helt åndssvag, 55?«

»Næh« –

»Nå, det var da rart, jeg troede brandstage mig, jeg skulle be' Overkonstabilen ringe efter den blå Vogn, men nu skal jeg hjælpe Dem. I Rytteriet hedder en Kaptajn Ritmester!« –

I Kastellet blev nogle soldater undervist i marinens uniformer. Efter en serie mer eller mindre vellykkede svar spurgte læreren, en premierløjtnant, 832 om hvad skulderkvasterne på søofficerernes uniformer hed. 32 rejste sig, stod ret og begyndte at tænke, så det knagede, men uden resultat. Hans sidemand 816 hviskede: »Epauletter«, men uden held, thi 32 forstod ikke, hvad han sagde. Da 16 blev ved med at hviske og til slut så højt som fra en sufflørkasse på en mislykket generalprøve, sagde premierløjtnanten:

»Fortæl mig nu, 32, hvad er det 16 siger?«

»Javel, Hr. Premierløjtnant. Han siger Tabletter!« –

Det fortjener dog at bemærkes, at små misforståelser værnene imellem ikke er noget typisk dansk, tværtimod har jeg i fremmede marinere hørt utallige eksempler herpå, historier som jeg imidlertid viger tilbage for at gengive her, deres morsomhed til trods. På den anden side holder hæren sig på ingen måde tilbage, når det gælder om at gøre sig lystig på marinens bekostning. Feltmarskal Montgomery er således eksemplet på en soldat, som aldrig går af vejen for at fortælle »gode« historier om sine kolleger fra marinen. På et stort NATO-møde drejede diskussionen sig engang om, hvorledes man bedst kunne spærre de strategisk vigtige stræder og bæltter i danske farvande, da Montgomery til sidst gav sit besyv med ved at lufte følgende friske synspunkt:

»Take all the 74 admirals you have in NATO and block the straits with them!« –

Til slut en historie fortalt af en søofficer, hvis far var oberstløjtnant. Da sønnen i sin tid blev udnævnt til sekondløjtnant i søofficerskorpset, diskuterede han og hans fader naturligvis også problemet »Sø og Land«. Den unge løjtnant fortalte da historien om den gamle admiral, der ifølge overleveringen engang skulle have udtalt følgende:

»Jeg har i min Tid kun kendt én Landofficer – og han er Gudskelov død!« Oberstløjtnanten og hans søn lo lige hjerteligt ad denne lille anekdote, men så rettede oberstløjtnanten sig op i sin fulde højde og mælede alvorligt:

»Så, nu har vi leet nok ad *den* Historie, min Dreng, – for Fremtiden frabejder jeg mig at høre den gentaget!«

»For Pigen og vort Land,
For Pigen og vort Land
Vi kæmpe alle Mand,
Ja, vi kampe alle Mand.
Og ve det usle Drog,
Der elsker ei sit Sprog
Og ei vil offre Liv og Blod
for gamle Dannebrog...«

Fra fremmede mariner

Inden for den dansk-norske marine, som har sejlet og kæmpet under Dannebrog's rød-hvide dug i århundreder lige op til tvillingrigernes adskillelse i 1814, har såvel hædersminder som humor været fællesgods. Derfor kan de allerede anførte anekdoter forinden dette tidspunkt have lige stor relation til den norske som til den danske orlogsgast, ligesom man i øvrigt heller ikke senere kan tale om nogen nævneværdig forskel på nogen af de skandinaviske mariners form for humor.

I 1861 var den *norske* korvet NORNEN på togt til Nordamerika for at beskytte Norges skibsfart under krigen mellem Nord- og Sydstatene. Under den berømte kamp mellem MONITOR og MERRIMAC på Hampton Roads i 1862, hvor to pansrede orlogsskibe for første gang mødtes i kamp, lå korvetten i nærheden, og besætningen var selvfølgelig uhyre nysgerrig for at se så meget af kampen som muligt. På rælingen og på finkenetterne var der derfor fuldt af matroser, som var kravlet derop for at følge det spændende skuespil.

Dette skulle man imidlertid have sig frabedt i en velordnet norsk orlogsmænd, og næstkommanderende gav ordre til at stoppe denne uorden. Vagthavende underofficer blæste derfor en smuk trille på sin bådsmandspibe og prajede, så det rungede ud over dækket:

»Ned fra finkenetterne overalt! Har dere ikke set et sjøslag før?« –

En ældre pensioneret admiral holdt meget af at give sine yngre norske kolleger gode råd fra sin egen lange tjenestetid og et af dem lød således:

»Konduite i tjenesten det kan man finde mange anledninger til at vise. Hvis De løjtnant, nu er vagthavende officer ombord i et orlogsskib og skal modtage Deres chef som har meldt sin ankomst til kl. 12, hvornår vil De da slå otte glas?«

»Otte glas, ja det er jo kl. 12, og det bliver slået ganske automatisk,« svarede løjtnanten.

»Nej,« fortsatte admiralen smilende, »De bør varsko den vagthavende underofficer, at 8 glas først skal slås på tegn af Dem, og De giver først tegnet i det øjeblik at chefen går over falderebet. Han er nemlig altid præcis, men *uret* kan gå galt!« –

Ved et flådebal som Kong Haakon og Dronning Maud gav i 1921 på slotet i Oslo for nogle amerikanske slagskibe, der var på besøg i Norge, blev de amerikanske kadetter nøje instrueret om, at ingen måtte forlade ballet, før kongen og dronningen havde trukket sig tilbage. Alle dansede ivrigt ikke alene med de søde norske baldamer, men også med dronningen, som

svang sig lystigt i dansen. Natten gik, klokken blev efterhånden mange, og til sidst begyndte kadetterne at kaste stjålne blikke til uret. En ung rødhåret kadet fra U. S. Navy vendte sig til en distingveret herre i civil kjole, som havde talt elskværdigt med kadetterne og hviskede:

»Jeg ville ønske, at dronningen nu snart ville gå hjem, så vi kunne stikke af.« Svaret kom åbenbart fra dybet af den civile herres sjæl, idet han med et suk sagde:

»Ja, det samme gør jeg.«

Derpå vendte han sig og gik ud af salen, og kadetten, grebet af en pludselig uro, spurgte en lakaj, hvem det var? Tjeneren så efter den ranke skikkelse, der fjernede sig og svarede med stolthed i stemmen:

»Det er kongen, sir!« –

Under første verdenskrig var en værnepligtig underofficer indkaldt til tjeneste i den kgl. norske marine og skulle en dag undervise nogle værnepligtige i artilleri. En af disse spurgte hele tiden om dette eller hint, og f. eks. om hvad den dippedut i kanonens bundstykke brugtes til. Læreren, der ikke var helt inde i alle disse tekniske detaljer og ikke anede, hvad tingesten anvendtes til, tænkte sig nøje om og udbrød så:

»Hør nu her, gutter, I skal aldrig spørge om ting, som I ikke har begreb om.« –

Den kgl. svenske kadetskole havde oprindelig sæde i Karlskrona og flyttede senere til Stockholm, hvor »Kungl. Sjökrigsskolan« havde til huse fra 1867 til 1942. Da den i Sverige kendte admiral Wilhelm Dyrssen var kadetofficer i 1892, blev en kadet erklæret for »uskikket« til orlogstjenesten og måtte forlade kadetskolen. Kadettens fader blev yderst opbragt herover og telegraferede derfor følgende til løjtnant Dyrssen:

»Min søn uskikket, måtte afgå, – hvorfor?« Herpå fik faderen følgende telegrafiske svar:

»Deres søn uskikket, måtte afgå, – derfor!« –

En ung nybagt kadet ledsagedes ved sin optagelse på sjøkrigsskolan af sin omsorgsfulde moder, som opsøgte chefen og indtrængende bad ham sørge for, at hendes søn, når han nu skulle ud at sejle på sit første kadettogt, måtte få »en kahyt på solsiden.« –

Kaptajn G. standsede engang den nyudnævnte sekondløjtnant L., som havde været kadet, medens G. var kadetofficer og påtalte, at han gik i Stockholms gader i løjtnantsuniform med sine hvide handsker i hånden i stedet for at trække dem på. Løjtnanten tillod sig at bemærke, at uniformsreglementet kun bestemte, at man til uniform skulle bære handsker, ikke at man skulle have dem på. G. svarede: »Ja, min gode løjtnant, reglementet siger også, at man til en bestemt uniform skal bære hvide benklæder. Næste gang vi mødes i Stockholm, kan jeg måske risikere at se Dem med bukserne på armen.«

Kontreadmiral, Greve Ehrensvård var chef for sydkystens marinedistrikt i Karlskrona, da de danske orlogsfartøjer, der undslap tyskernes overfald den 29. august 1943, ankom til svenske havne. Den myndige svenske admiral skar hurtigt igennem alle politiske betænkeligheder og gustne overlæg ved kort og klart at erklære, at han betragtede de danske skibe som værende »på vanligt orlogsbesök«. Senere assisterede han »den danske flotille« i Karlskrona således, at den fuldt udrustet og under danske flag og vimpler kunne medvirke til at overføre »Danforce« fra Sverige til Danmark den 5. maj 1945.

Admiral Ehrensvård var foruden at være en fremragende søofficer også en munter og fornøjelig selskabsmand og god vært, der ved en bestemt lejlighed i Karlskrona i 1944 udbragte en skål for damerne og bl. a. motiverede den med følgende sentens:

»Det finns bara två sorters folk här i världen – sjöfolk – och kvinnfolk!«

Ved samme festlighed fortalte en af de svenske søofficerer bagefter følgende lille å propos hertil:

»Det finns ingenting värre an kvinnor, så han.

Nå, så hon, det skulle vare karlor i så fall!« –

Naturligvis har *Royal Navy* de fleste og morsomste »Salty Sea Stories«, selv når citater og anekdoter fra Captain Marryat's udødelige romaner helt udelades.

Om Nelson's berømte signal fra kampen ved Trafalgar den 21. oktober 1805: »England expects that every man will do his duty« går der mange versioner. Nogle påstår, at signalet aldrig har været hejst, idet det efter datidens signalbog ville have krævet ikke færre end 12 på hinanden følgende hejs med mindst én time for at lade signalet gå rundt til hele flåden, og hvilken admiral ville afse så lang tid til dette ved indledningen af et så betydningsfuldt slag? Efter en anden udlægning var signalets ordlyd ikke Nelson's eget påfund, idet han skal have sagt:

»Nelson expects « o. s. v. Da signalkadetten modtog dette signal, hilste han og spurgte lidt impertinent, om ikke admiralen mente, at det var »England expects?« Nelson gav ham da et let spark bag i og sagde:

»Yes, you scamp, hoist it!« –

Som bekendt mistede Nelson sin højre arm i en træfning i 1797 ved Santa Cruz på de Kanariske Øer. Nogle år efter blev han i et selskab placeret ved siden af en dame, som ikke kunne lade være med at stirre på hans tomme ærme og til sidst spurgte:

»Undskyld, men har De ikke mistet en arm?« Nelson tog fat i sit tomme ærme, rystede det og svarede:

»Jo, så sandelig! Tror jeg ikke, at De har ret, frue!«

Å propos dette ærme så skal »øjjet« på søofficerernes ærmedistinktioner ifølge overleveringen stamme fra, at Nelson, da han blev såret i armen,

slog en tårn på ærmets guldgaldon for at kunne fastgøre ærmet på en knap i uniformskjolen, således at armen blev holdt oppe. –

Den berømte og afholdte admiral F. havde »permanently swallowed the anchor«, som det heder i Royal Navy, når en søofficer går på pension, og det var ikke let for hans efterfølger at leve op til forgængerens renommé. Den ny admirals flagkaptajn stod en dag ombord i flagskibet og talte med næstkommanderende og overbådsmanden, da en mæge tabte en stor klat ned på det skinnende rene agterdæk, hvilket fik overbådsmanden til at udbryde, idet han bebrejdede så op fra klatten til den bortflyvende mæge:

»Dette ville aldrig være sket i admiral F.'s tid.« –

En af de »rigtige« admiraler fra 90'erne bar altid hvide glacéhandsker under inspektioner, hvor han var ledsaget af sin kvartermester, der medbragte et dusin rene handsker. Han yndede at stryge med sin behandskede hånd henover talerør og andre rørledninger for at se om skibet virkelig var rent, hvilket spillede en alt overvejende rolle for ham. Anedes spor af snavs på hans ulastelige handsker, viste han dem til skibets slukørede næstkommanderende og sagde:

»Dette er ikke daggammelt, ej heller månedgammelt snavs. Det er årgammelt skidt! Kvartermester, giv mig et par rene handsker.« Da han engang inspicerede et skibs kabys pegede han tavst ned i en kasserolle.

»Det er en revne i glasuren, hr. admiral« søgte næstkommanderende at forklare.

»Kabyssen er snavset,« sagde admiralen kort.

»Undskyld, men tillader admiralen, at jeg gør opmærksom på, at det er en revne i.....« forsøgte næstkommanderende igen, men blev afbrudt af admiralen, der vendte sig til skibschefen og sagde:

»Kaptajn, vær så god at erindre Deres næstkommanderende om, at når admiralen siger, at kabyssen er snavset, så er kabyssen snavset.« –

En »retired« søofficer af den gamle »salty type« købte sig et hus på landet. Her kunne naboerne hver dag se den ældre herre stå ude i haven, og når klokken nærmede sig tolv, være klar til at skyde en solhøjde med sin sextant, når solen kulminerede, hvorpå han gik glad ind og regnede ud, at hans hus lå præcis på den bredde, hvor det altid havde ligget. –

En tvivlrådig orlogsgast, der tjente ombord på en engelsk kanonbåd ude på Kinakysten, henvendte sig en dag til sin chef og forelagde ham dybt alvorligt følgende indviklede spørgsmål. Hans kone havde pr. brev lige meddelt ham, at hun havde begavet ham med et par tvillinger, 18 måneder efter at skibet var sejlet fra engelsk havn.

»Må jeg derfor tillade mig at spørge chefen om noget. Da der skal ni måneder til for ét barn, vil det så ikke være all right, at det tager 18 måneder for to?« –

Admiral, R. N.

(Det var denne tegning,
som Kjølsen rettede i
ved at fjerne en medalje
med en torsk.)

Et orlogsskibs næstkommanderende kaldte en dag en landlovsgast ned til sig efter at have fået melding om, at gæsten havde været fuld i land og indlogeret sig på det stedlige KFUM hotel, hvor han havde røget i sengen, var faldet i søvn og derved havde forårsaget ildebrand.

»Hvad har De at sige til dette?« spurgte næstkommanderende alvorligt.

»Det er den sorteste løgn, hr. kaptajn«, forsikrede manden, »der var nemlig ild i sengen, da jeg lagde mig i den!« –

Ombord i en krydser tjente en menig orlogsgast, der havde den kedelige vane at stamme, og jo mere ophidset han blev, desmere stammede han. En skønne solskinsdag i Middelhavet på eftermiddagsvagten kom han farende op til vagtchefen på broen for tilsyneladende at ville afgive en

vigtig melding, men kunne kun udstøde nogle uarticulerede lyde, samtidig med at hans ansigt fortrak sig i de uhyggeligste grimasser.

»Prøv at synge det,« sagde løjtnanten ganske roligt. Hvorpå matrosen med fuld røst istemte:

*»Should auld acquaintance be forgot
And never brought to mind –
Our cookié's fallen overboard
And he's fourteen miles behind!« –*

Den almindelig forekommende brydning imellem dæk og maskine har selvfølgelig også givet sig traditionelle udslag inden for Royal Navy, hvor en I. maskinmester ved navn Brown omkring århundredskiftet gjorde tjeneste ombord i en krydser på en oversøisk station. Maskinmesteren irriterede næstkommanderende til raseri ved altid at pukke på, at han var ældre i tjenesten og derfor havde højere anciennitet, hvilket han også gjorde ved al selskabelighed både ombord og i land.

»Look here, Brown,« sagde næstkommanderende derfor en dag, hvor de atter var tørnet sammen, »it doesn't matter what rank the Admiralty likes to give you and I don't care a damn whether you walk in to dinner before me or after me, but all I know, Brown, is that my Ma will never ask your Ma to tea.« –

Anekdoten om den britiske fregatchef, der i sin tid ville manøvrere sin dampfregat til bolværk for stående sejl, belyser også de gamle søofficerers manglende forståelse af alt maskineri. Da manøvren varede temmelig længe og var ret mislykket, mumlede chefen til sin næstkommanderende, at han ikke kunne forstå, hvad grunden hertil var.

»Jo« svarede denne ærbødig, »Chefen lod hele tiden maskintelegraphen stå på: Fuld Kraft frem«. –

I Reykjavik lå engang i tyverne det danske og det engelske fiskeriinspektionsskib sammen i havn. Ombord i det engelske skib var der en meget ekcentrisk næstkommanderende, der var lord, altid bar monocle og kun benyttede »havelock« som overtøj. På hans lukafdør var følgende meddelelse slået op:

»Næstkommanderende skal kun varskoes i følgende tre tilfælde:

1. Når skibet er på grund.
2. I umiddelbar nærhed af fjenden.
3. Når der er damer i messen.« –

En engelsk admiral inspicerede engang kadetmessen i et slagskib og fandt der nogle ureglementerede skuffemøbler, der stod ved siden af kadetternes altfor små, men reglementerede kistebænke.

»Hvad er dette?« spurgte admiralen forfærdet. Næstkommanderende for-

»Det er den sorteste
løgn, hr. kaptajn«

klarede, at det var nogle ekstra møbler, som det var lykkedes ham at fremskaffe for at give kadetterne bedre plads til deres tøj.

»Da jeg var kadet,« mælede admiralen, »kunne jeg omtrent bo i min kistebænk og til tider endog tage bad i den. Smid det nymodens skidt udenbords«.

Omtrent det samme skete i vort øvelsesskib for kadetterne, da den gode krydser HEJMDAL fik ændret sin aptering i kadetmessen og bl.a. fik skotøjshylder, så kadetternes fodtøj ikke mere behøvede at være stuvet ned i kistebænkene sammen med manchetskjorter og flipper. Da kadetchefen, en noget konservativ kommandør så dette, blev han imidlertid meget for-tørnet og beordrede straks støvlerne tilbage igen i kistebænkene, »thi der lå de jo godt, da jeg var kadet ombord i korvetten!« –

Under en inspektion overværede en engelsk admiral nogle søkadetters ek-

samination, ved hvilken lejlighed han selv stillede nogle spørgsmål til en af de yngste kadetter:

»Har De nogensinde bemærket, at dyr kan handle klogt og skarpsindigt,« spurgte han, »og kan De give mig et eksempel herpå?«

Kadetten rødmede og så ulykkelig ud, men svarede ikke. Admiralen fortsatte venligt for at hjælpe ham på gled:

»You know – dogs, cats and animals of that sort, my boy, have you ever known that they do clever things?«

»Oh, *animals*, sir,« udbrød kadetten lettet, »I thought you said *admirals*!« – En engelsk krydser lå i Nordsøen, da den fik signal om, at admiralen ønskede at inspicere skibet.

»Hvad er skibets plads,« spurgte han den vagthavende kadet, da han kom op på broen. Kadetten skyndte sig at få »skudt« en solhøjde, hvorpå han regnede så hjernen boblede, og meldte sig derefter til admiralen med den observerede længde og bredde noteret på et stykke papir. Admiralen gik derefter ind i bestiklukafet og lod pladsen sætte af i kortet, hvorpå han alvorligt vendte sig til de andre på broen værende officerer og sagde:

»Jeg må bede de herrer blotte hovedet, thi i dette øjeblik sejler vi igennem Westminster Abbey.«

Vice-admiral Sir Lumley Lyster, bekendt fra ødelæggelsen af den italienske slagflåde ved Taranto i 1940, inspicerede engang en marinestation, hvor bl.a. hans datter gjorde tjeneste som kvindelig mariner. Under inspektionen standsede admiralen foran sin datter og spurgte om hendes navn?

»Lyster, sir,« svarede den kvindelige mariner, iagttagende streng retsstilling.

»Oh yes,« nikkede admiralen, »I remember, I met your mother about eighteen years ago.....« –

En vittig engelsk søofficer, der var til tjeneste i Paris ved NATO i de første år efter dets oprettelse, sammenlignede i et foredrag SHAPE med Venus fra Milo:

»Plenty of shape but no arms.«

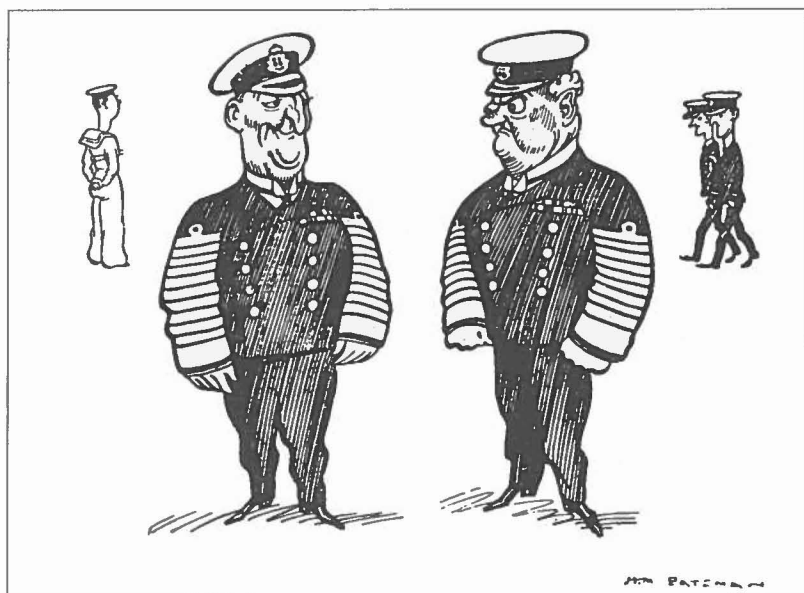
Under en krigsmæssig NATO-øvelse kolliderede krydseren H.M.S. SWIFTSURE med destroyeren H.M.S. DIAMOND under høj fart på grund af en fejlagtig manøvre. Begge orlogsskibene fik svære skader og stævne trykket sammen, som var de harmonikaer. Inden skibene igen var kommet klar af hinanden, sendte krydserchefen følgende signal til chefen for destroyeren:

»What are you going to do now?«

Destroyerchefens lakoniske svar herpå lød:

»Buy a farm«! –

Endelig historien om admiral Beatty, Englands berømte flådechef for slagkrydserne i Nordsøslaget 1916. Beatty var foruden at være prototypen på datidens elegante søofficer også, som gift med en hovedrig amerikansk

dame, meget velhavende. Før første verdenskrig besøgte han København som chef for 4 store moderne slagkrydsere og havde da sin egen store private lystyacht med, som med mandskab klædt i Royal Navy Reserve's uniformer evolerede sammen med eskadrens øvrige enheder, ganske som et orlogsskib. Som ung krydserchef på en oversøisk station havde han engang en lettere grundstødning på en uopmålt flod. Da der derefter var tale om en rutinemæssig krigsretsundersøgelse, som altid i R. N., udbrød Beatty:

»Court martial? That's out of the question. I will buy them a new ship!« – Med disse eksempler på humor i Royal Navy skal der til sammenligning berettes om en af *United States Navy's* mest populære og farverige skikkelser, nemlig Fleet Admiral William F. Halsey, idet disse anekdoter også er karakteristiske for, hvad man inden for den amerikanske marine beundrer og morer sig over.

Som chef for »The Third Fleet in South Pacific« slog han Japans vældige flåde i Stillehavet, – alt medens han forsynede sine skibsbesætninger med ramsaltede udtalelser om fjenden, som han hadede og foragtede efter Pearl Harbor overfaldet i 1941. Han svor på, at han som hævn ikke alene ville besejre japanerne, men også ride ind i Tokio på Mikadoens hvide hest. Da overgivelsesdokumentet i 1945 blev undertegnet ombord på hans flagskib MISSOURI i Tokiobugten, og journalisterne sværmede om ham for at minde ham om dette hans løfte, brast det ud af Halsey:

»Hvorfor pokker kan jeg aldrig holde min kæft, jeg kan jo ikke engang ride.«

Da han udnævntes til den høje charge som Fleet Admiral med fem gyldne striber på armen, udbød han:

»It's a blessing they can't promote me again, – one more stripe and I couldn't bend my arm to take a drink.« Dette satte Halsey nemlig trods sit enorme ansvar også pris på, og ved en bestemt lejlighed udtalte han som sit synspunkt:

»There are exceptions of course, but as a general rule I never trust a fighting man who doesn't smoke or drink.«

Hans yndlingsang, som han brummede, når humøret stod højt, var:

*»I have drunk your health in company,
I have drunk your health alone
I've drunk your health so many times
I've damned near ruined my own.«*

Det var dog ikke sig selv, han tænkte på, da han som chef for »Aircraft Battle Force« rekvirerede 100 gallons whisky, men for at skibslægen ombord kunne ordinere dette til kampflyvemaskinernes piloter, når de dødt-rætte kom tilbage til deres aircraft-carrier efter deres berømmelige raids over Stillehavet, trods det at al spiritus ombord på United States Navy's orlogsskibe havde været forbudt af kongressen siden 1. juli 1914.

I anledning af at Halsey var blevet informeret om, at en fremtrædende dame – mrs. Roosevelt – ville aflægge et besøg ombord, efter at en lang række officielle gæster allerede havde taget alt for meget af admiralens kostbare tid, erklærede han:

»Among an area-commander's worst problems are the politicians, generals, special correspondents and last but not least »Lady-do-gooders«, who present themselves in the assurance that their visit is a »morale factor« or that they are entitled to »see it from the inside«. –

Admiral Halsey var meget afholdt af alle inden for den 3. flåde, og det fortælles, at da to menige orlogsgaster engang passerede falderebet til flagskibet, bemærkede den ene til den anden:

»Halsey! I'd go through hell for that old son of a bitch.«

I samme øjeblik mærkede han en finger som prikkede ham i ryggen, det var selveste admiral Halsey, som ganske gemytligt sagde:

»Young man, I'm not so old!« –

I Zarens flåde i det gamle Rusland har danske søofficerer hyppigt gjort tjeneste, ligesom Peter den Store's tid og op til den russisk-japanske krig i begyndelsen af århundredet.

Løjtnant Carstensen, der var i russisk tjeneste fra 1857-61, fortæller om den russiske admiral, der med sin eskadre skulle afgå til Als under vor før-

Med løst krudt
Influenzaen
truer med at
hindre den
britiske flådes
deltagelse i
NATO-øvel-
sen, men det
ventes, at
hver mand
vil gøre sin
pligt trods
alt.

– Bravo gutter!
Nu kan det
ikke vare
længe, inden
fjenden må
krybe til køjs!

ste slesvigske krig. Hans ordre lød på, at han der skulle handle efter »bedste skøn«. I den anledning henvendte han sig inden togtets begyndelse til den russiske marineminister i St. Petersburg med følgende ord:

»De befaler mig at handle efter bedste skøn. Nuvel, da jeg var kadet, sagde skoleofficererne altid til mig, så snart jeg forsøgte at handle efter bedste skøn: De behager at lystre og ikke at skønne. Som løjtnant måtte jeg altid høre det samme af kaptajnerne og som kaptajn af admiralerne, – og nu forlanger De, at jeg skal handle efter bedste skøn! – Nej, det har jeg i hele min tjenestetid lært så grundigt ikke at gøre, at jeg nu må udbede mig klare og bestemte ordrer for alle forudsete tilfælde!« –

I hvor høj grad det gode humør trives i den røde flåde i USSR skal jeg lade være usagt, men ved verdenskrigens slutning var sovjetofficerernes humoristiske sans åbenbart ikke altid udviklet på samme måde som hos de amerikanske søofficerer. En af disse, der gjorde tjeneste som efterretningsofficer i Berlin i 1945, har fortalt mig, at han ved flere selskabelige lejligheder blev placeret ved siden af en sovjetadmiral, som altid havde en mand siddende bag sin stol med en skudklar maskinpistol, der ofte pegede ubehageligt i retning af admiralens bordkavaler.

Forøvrigt gik konversationen udmærket efterhånden som middagen skred frem, og talrige skåler blev drukket for både dette og hint. Til sidst var stemningen endog så god, at russeren ved en bestemt lejlighed tilbød at opfylde et ønske fra amerikanerens side, hvis det var ham muligt. Ja, sagde amerikaneren spøgefuldt, skulle uheldet ske, at han blev russisk krigs-

fange, ville han ønske sig den gunstbevisning, at han i stedet for at blive sendt til Sibirien, måtte tilbringe sit fangenskab på det solbeskinnede Krim.

Den russiske admiral tænkte sig grundigt om og efter moden overvejelse nikkede han samtykkende og gav gravalvorligt amerikaneren det løfte, at dette hans ønske nok skulle blive opfyldt. –

Også i den franske marine har danske søofficerer især i tidligere tid gjort tjeneste, bl. a. deltog senere admiral van Dockum som Lieutenant de Vaisseau ombord i lineskibet SCIPPIO i slaget ved Navarino i 1827, hvor den tyrkisk-ægyptiske flåde blev ødelagt af en kombineret engelsk-fransk-russisk flådestyrke. Under en kort pause i kampen stoppede næstkommanderende op i sin travle aktivitet, tog sin trekantede hat af hovedet og strakte sig med armene i vejret. I samme øjeblik foer en kanonkugle hen over skibet og rev hatten ud af hans hånd. Glad overrasket udbrød den franske søofficer:

»Hvilken Guds lykke, at jeg ikke havde hatten på hovedet.«

En anden dansk søofficer gjorde i 1850'erne tjeneste under en fransk admiral, der var udpræget anglofil og altid fremhævede englændernes fortræffelighed, ikke mindst Lord Nelson's. Ved en middag ombord i admiral-skibet faldt talen på Nelson, og en af de franske skibschefer bemærkede da, at selvom hans egenskaber som søofficer måtte beundres, gjorde man bedst i ikke at ransage hans egenskaber som menneske for nøje. Admiralen, der var kendt som en mand med meget stærke tilbøjeligheder for det smukke køn, udbrød skarpt:

»Hvem lægger vægt på en liaison mer eller mindre i en stor mands liv?«

Efter bordet bemærkede den franske skibschef tørt til den danske officer:

»Admiralens forsvar for liaison'er var ganske morsom – kun glemte han én ting, nemlig at han ikke selv er nogen stor mand!« –

Ombord på en fransk krydser, der aflagde besøg i København, var der fest, og chefen der var ungkarl og en udpræget verdensmand, havde en yngre dansk frue tilbords. Han konverserede med gallisk lethed, hvad hun derimod ikke gjorde, da hun hverken talte særlig godt fransk eller kendte synderlig til fransk omgangstone. Konversationen gik derfor efterhånden lidt tvungent, indtil hun i sin kvide efter god dansk sæd og skik udspurgte ham om, hvor mange børn han havde? Franskmanden hævdede øjenbrynene og svarede høfligt, men med en uforlignelig mine:

»Ah, madame, c'est une question trop indiscrete!«

Til slut kommer vi til den tyske marine og her synes det som i al fald den tidligere kejserlige marine ikke har savnet sans for godt sømandshumør.

En tysk orlogsmand løb engang ind til Hongkong, hvor der i forvejen lå en engelsk panserkrydser; den tyske chef beordrede derfor den vagthavende officer til at lade blæse front til bagbord når de passerede H.M.S. KENT.

Efter at den vagthavende løjtnant havde betragtet englænderen i sin kik-kert, gjorde han sin chef opmærksom på, at det ikke var KENT, men ESSEX, hvortil chefen replicerede:

»Når jeg siger, at det er KENT, så er det KENT.« Vagthavende officer, som stadig betragtede krydseren i sin kikkert, udbød da:

»Javel, hr. kommandør, det er KENT, men der står ESSEX på agterskibet. – Banjermesteren ombord i et tysk slagskib havde en del vrøvl med en ældre orlogsmatros, der bl.a. ved en bestemt lejlighed i løftet stemning nede på banjerne i respektløse vendinger havde udtalt, at han i sit liv havde set betydelig mere saltvand end skibets banjermester. Denne fik naturligvis dette refereret og meldte derefter gæsten til næstkommanderende, der var i syv sind, idet han hverken ønskede at underkende underofficerens autoritet, men på den anden side dårlig kunne forbyde folkene at udtale sig lidt kraftigt indbyrdes. Han besluttede sig imidlertid til at give gæsten en ordentlig omgang og sagde:

»Er De ikke rigtig klog? Hvor kan det falde Dem ind at være uforskammet? Uhørt er det! De mener vist, at De har set mere spiritus!« Ved disse ord trådte banjermesteren stærkt ophidset frem med ordene:

»Hr. Kaptajn, også det må jeg tillade mig at betvivle.« –

I årene før første verdenskrig lå den tyske kejseryacht HOHENZOLLERN med kejseren ombord og den tyske krydser S.M.S. FREYA samt det engelske øvelsesskib for kadetter H. M.S. ANTRIUM til ankers på Korfu's rhed. Der herskede et livligt samkvem både iblandt de to krydseres officersmesser og kadetterne. Ved en bestemt lejlighed havde de engelske kadetters besøg ombord i den tyske krydser trukket så længe ud, at alle fartøjer var hejst for natten, kun en lille jolle var disponibel, da de engelske gæster skulle være tilbage i eget skib før flagtid. Der var da intet andet at gøre, end at så mange kadetter, som jollen kunne rumme, roede tilbage, medens resten smed tøjet i jollen og svømmede bagefter over til deres eget skib.

For så vidt var alt godt, dersom nonnerne i et græsk kloster ved havnen ikke havde følt deres blufærdighed krænket herved og klaget til den engelske chef. Dette kom kejseren for øre, og han lod derefter sende et signal over til ANTRIUM med følgende indhold:

»Aus welchem Grunde haben eigentlich Ihre Kadetten durch Ihr Kostüm die armen Nonnen so geärgert?« Chefen for H.M.S. ANTRIUM svarede omgående:

»Your Imperial Majesty are not quite well informed, I am afraid there was no question of a costume whatever!« –

For mange år siden lå S.M.S. KÖNIG WILHELM sammen med en engelsk krydser i en oversøisk havn. Den komplimenterende engelske søofficer blev vel modtaget i det tyske skibs officersmesse. Her faldt hans blik på et

vældigt maleri af den gamle kong Wilhelm i strålende uniform, hvorpå han venligt spurgte:

»Who is that old gentleman?« – De tyske officerer blev dybt chokerede over en sådan uvidenhed, men svarede høfligt forklarende, at det forestillede den første tyske kejser.

»Oh, I see,« fortsatte den engelske løjtnant ganske uanfægtet, »I don't know him!«

Næste dag blev besøget besvaret, og da den tyske officer havde afleveret nogle høflighedsfraser i den engelske messe, udbrød han ved synet af et stort billede af dronning Victoria:

»What a nice picture. Who is that stout lady?«

»That's Her Majesty the Queen,« lød svaret indigneret.

»Oh, I don't know her,« svarede tyskeren og fortsatte venligt samtalen. – Kort efter den fransk-tyske krig kom en tysk fregat for første gang til Japan, og en ung løjtnant, der skulle komplimentere ombord i en japansk kanonbåd, rådførte sig med sine kammerater om, hvilket sprog han skulle benytte sig af, thi japansk kunne han ikke. Efter en del diskussion rådede man ham til blot at tale tysk, og når han kom over falderebet da langsomt at sige: »Einundzwanzig – zweiundzwanzig o. s. v.«. Det forstod nemlig ingen af japanerne alligevel, og de ville tro, at der var sagt noget meget højtideligt, mente de tyske officerer.

Som sagt så gjort, – efter at den tyske løjtnant havde modtaget den falderrebshonnør, han skulle have ombord i den japanske orlogsmænd, hilste han højtideligt på den japanske officer med ordene:

»Einundzwanzig – zweiundzwanzig – dreiundzwanzig.« Japaneren smilede svagt, besvarede hilsenen korrekt og fortsatte roligt:

»Vierundzwanzig – fünfundzwanzig – sechsundzwanzig!« –

Fra en af de små tyske armerede trawlere, der under sidste verdenskrig var bemandede med reserveofficerer og lå ude på patrouille i Helgolandsbugten, fortælles, at føreren, kaptajn Hammer i sin skibsjournal en dag havde noteret, at hans styrmand »i dag var beskænket.«

Derover blev denne selvfølgelig noget stødt og beklagede sig herover til føreren:

»Ja, min ven, det måtte jeg jo skrive, det er jo nemlig rigtigt, ikke sandt?« svarede skipperen.

»Jo vist er det rigtigt, men alligevel« sagde styrmanden.

»Nå, altså, når det er rigtigt, kan jeg vel også notere det.« Den næste dag skrev styrmanden på sin vagt i skibsjournalen:

»Føreren, kaptajn Hammer var ædru i dag.« Nu var det dennes tur til at blive rasende, og han kaldte på styrmanden.

»Hvorledes kan De forstå Dem i at skrive sådan noget i logbogen?«

»Jo, hr. kaptajn, stemmer det måske ikke?«

»Selvfølgelig stemmer det!«

»Nå ja, hvis det er rigtigt, så kan jeg vel også skrive det,« lød styrmandens lakoniske svar. –

Fra mobiliseringsdagene under første verdenskrig fortælles følgende fra en marinekommandostation i land. For at chefen og hans officerer kunne arbejde der både dag og nat, var der slået feltsenge op i kontorerne. Da chefens bolig imidlertid lå i umiddelbar nærhed, valgte han at sove hjemme, efter at de første hektiske dage var gået og lod derfor sin seng fjerne fra sit kontor. Da en admiral fra det nærliggende marinedistrikt kom på inspektion, observerede han straks, at der ingen seng var i chefens kontor og undlod derfor ikke at bemærke:

»Min kære kommandør, vi i marinedistriktet, vi sover i kontorerne.«

Hertil svarede kommandøren venligt imødekommende:

»Åh ja, det har jeg også altid tænkt mig, men her arbejder vi i kontoret!« –

Hermed lader jeg denne lille lystsejler løbe af stabelen og ønsker, at bliden bør må følge dens sejlads.

Det er mit håb, at man ved læsning af bogen vil kunne konstatere at det fællesskab, som råder til søs, også i høj grad gælder sansen for de humoristiske sider af sølivet, uanset hvilket flag man fører, og i hvilken epoke man end har sejlet.

Forfatteren Joseph Conrad, som med så stor kyndighed har skildret livet på de store have, har utvivlsomt ret, når han sammenfatter sine erfaringer med disse ord:

»All sailors belong to one family«.

Oplysninger

Forkortelser

f. a.: fortalt af

i. o.: i oversættelse

Kbvn.: København

T. f. S.: Tidsskrift for Søværnen

(Nummer) efter en søofficers navn: Se »Søetaten 1660-1932«. T. A. Topsøe Jensen og E. Marquard samt »Søofficersrulle 1700-1951«. H. E. Foss.

Noter

Forord

Side:

103 Traditions of the Navy. G. W. Windas. New York 1942.

1. kapitel

105 Den Danske Marine 1814 – 48. Bind II, J. H. Schultz. Kbvn. 1932.

106 »Holmens faste Stok«. Ordet »Stok« kommer fra det oldnordiske »stokkr«, som betyder: træstamme, stamme eller kerne, og med »Holmens faste Stok« forstås vor orlogsmarines stamme af faste matroser og håndværkere. »Den faste Stok« oprettedes i 1615 under Christian IV, formindskedes ved grundlovens indførelse i 1849, da værnepligten indførtes, og ophævedes i 1856.

106 Matrosen. Chr. Winther. Kbvn. 1832.

106 Kontreadmiral Jacobson's Optegnelser 1845-51. T. f. S. 1940.

106 Orlogsværftet, F. Zachariae, Før og Nu, 1924.

106 »Halvtolv« er navnet på det nordøstlige hjørne af Nyholms sydligste ø, Arsenaløen. Navnet stammer fra, at de ved værftsbroen på Christianshavn om morgenen engagerede daglejere iflg. folkevittigheden først nåede hertil kl. 11½, d.v.s. når middagsstunden begyndte.

106 Gamle Minder og Historier, (manuskript). V. J. Schoustrup. 1923.

106 En dansk Søofficer, Kontreadmiral Victor Hansen's Minder. Memoirer og breve. Jul. Clausen, P. Rist. Kbvn. 1927.

107 Nyboderfolket. O. Aistrup, Ch. Christensen. Kbvn. 1930.

107 Erindringer fra før jeg blev Løjtnant. A. Wilde. Kbvn. 1885.

107 Søunderofficerernes og Flådens Underofficersskolers Historie. J. Sørensens. Kbvn. 1958.

107 »Bradbænken« var orlogsskibenes kølhalningsplads ved Nyholms kran og anlagdes i 1726 ved det sænkede orlogsskib ELEFANTEN. Be-

tegnelsen kommer af det oldnordiske »Brad«, der betyder at bestryge med beg eller tjære.

- 107 Erindringer fra før jeg blev Løjtnant. A. Wilde. Kbv. 1885.
- 108 Søunderofficerernes og Flådens Underofficersskolers Historie. J. Sørensen. Kbv. 1958.
- 108 Hvad kan man se i gamle Marinekalendere. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1921.
- 109 Admiral van Dockums Livserindringer. W. A. Carstensen. Kbv. 1893.
- 110 »Duc d'Alber« er svære fortøjningspæle, der er skråt rammet ned i bunden og er samlet foroven over vandet, således at skibe kan fortøje her. Oprindeligt konstrueret af hertugen af Alba til Antwerpen's havn.
- 110 f. a. Kommandør F. L. H. Hammer. (1186)
- 111 Marinetidende. Juli 1957.
- 112 f. a. Kaptajn R. H. Kjølens. (1228).
- 112 Ballonbrev. Henrik Ibsen's digt. Kbv. 1875.
- 112 Naval Anecdotes. London 1806.
- 112 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell. Berlingske Aftenavis. 12. september 1953.
- 113 Vore Søhelte. V. Hansen. Kbv. 1898.
- 113 Orlogskaptajn C. A. Broberg. (1325).
- 114 Himmel og Hav. Axel Juel. Kbv. 1948.

2. kapitel

- 115 Søkadetkorpsets Historie 1701-1901. H. C. Lund. Kbv. 1901.
- 115 Kadetuddannelsen og vor nye Søkrigsskole. T. f. S. 1938.
- 116 Kontreadmiral og Kadetchef Hans Christian Sneedorff's Personlighed og Virksomhed m. m. 1759-1824. C. J. Anker. Kristiania. 1884.
- 118 Kontreadmiral og Kadetchef Hans Christian Sneedorff's Personlighed og Virksomhed m. m. 1759-1824. C. J. Anker. Kristiania. 1884. 30 13 f. n. Erindringer fra før jeg blev Løjtnant. A. Wilde. Kbv. 1885.
- 118 Kontreadmiral og Kadetchef Hans Christian Sneedorff's Personlighed og Virksomhed m. m. 1759-1824. C. J. Anker. Kristiania. 1884.
- 119 Kontreadmiral og Kadetchef Hans Christian Sneedorff's Personlighed og Virksomhed m. m. 1759-1824. C. J. Anker. Kristiania. 1884.
- 120 Den gamle Skole. W. A. Carstensen. Kbv. 1882.
- 120 Nogle Oplysninger vedr. Søofficersskolen og dens Inventar af historisk Betydning. F. H. Kjølens. Kbv. 1936.
- 121 Forsidebilledet. G. Honnens de Lichtenberg. Under Dannebrog, Oktober 1956.

- 122 Søkadetkorpsets Historie 1701-1901. H. C. Lund. Kbv. 1901.
- 122 Den gamle Skole. W. A. Carstensen. Kbv. 1882.
- 122 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 122 »Krydsmærset« er en træplatform, på den agterste mast i et fuldrigget orlogsskib.
- 123 Gamle Minder og Historier. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1923.
- 123 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 124 Krydstogt gennem Livet. W. Christmas. Kbv. 1923.
- 124 Viceadmiral Edouard Suenson. O. Liitken. Kbv. 1888.
- 125 f. a. Kommandør K. E. Ackermann. (1357).
- 127 Admiral van. Dockum's Livserindringer. W. A. Carstensen. Kbv. 1893.
- 127 En dansk Søofficer, Kontreadmiral Victor Hansen's Minder. Memoirer og breve. Jul. Clausen. P. Rist. Kbv. 1927.
- 127 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 128 Indtogsvisen af P. A. Heiberg, skrevet i anledning af kronprins Frederik's (senere Frederik VI's) indtog i Kbv, hvilket skaffede digteren en bøde i 1790.
- 129 Spredte træk om Vilhelm Andersen. E. Rindom. Politiken 16. oktober 1949.
- 129 f. a. Overingeniør O. Ruager.
- 129 Søofficersskolen gennem 250 år. 1701-1951. R. Steen Steensen. Kbv. 1951.
- 130 Himmel og Hav. A. Juel. Kbv. 1948.

3. kapitel

- 131 Vort Søværns Hæders- og Mindedage. F. H. Kjølens. Kbv. 1942.
- 132 The life and times of Tycho Brahe. J. A. Gade. New York. 1947.
- 132 Den dansk-norske Sømagts Historie 1535-1700. H. G. Garde Kbv. 1861.
- 132 Kong Christian IV's Sejlads til Finmarken 1599. Th. Bjerre. Frivagten, december 1959.
- 132 Jon Olafsson's Optegnelser som Bøsseskytte under Chr. IV. Memoirer og breve. Jul. Clausen. P. Rist. Kbv. 1905.
- 134 Kanonsalut stammer fra dengang, da det tog lang tid at lade kanonerne; et orlogsskib fyrede derfor sine kanoner af, forinden man anløb venligsindet nations område, for at vise at man ikke havde ondt i sinde. Bibeholdt senere til honnør og ceremonielt brug.

- 134 »Gallionen« er oprindelig en udbygning fra forstævnen under sprydet, hvorfra mandskabet forrettede deres nødtørft.
- 135 Hvidtfeldts Vise. K. L. Rahbek. Kbv. 1803.
- 135 Peder Norden Sølling. G. Honnens de Lichtenberg. Under Dannebrog. November 1958.
- 136 Mellem franske Kammerater. W. A. Carstensen. Kbv. 1894.
- 136 At kvindekønnet anvendte benklæder blev først almindeligt omkring midten af det nittende århundrede.
- 137 Mit Livs Begivenheder. II Bind. J. Dahlerup. Kbv. 1909.
- 137 Admiral van Dockum's Livserindringer. W. A. Carstensen. Kbv. 1893.
- 137 En dansk Søofficer, Kontreadmiral Victor Hansens Minder. Memoirer og breve. Jul, Clausen, P. Rist. Kbv. 1907.
- 138 Erindringer fra før jeg blev Løjtnant. A. Wilde. Kbv. 1885.
- 138 Memoirer 1850-53. A. Wilde. Kbv. 1893.
- 138 »Holmens Ret« var i Nyboder navnet for de 27 slag tamp, som menige orlogsgaster arbitrært kunne straffes med, iflg. »Instructioner og Reglementer for Tjenesten paa de Kongelige Skibe« af 1849.
- 138 f. a. Kommandør C. F. Maegaard. (1194).
- 138 »Calender over kgl. danske Søetat«, afløstes senere af »Haandbog for Søværnet«.
- 139 Hvad man kan se i gamle Marinekalendere. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1921.
- 139 i. o.: »Hvis dette ikke er sandt, er det i det mindste en god historie«.
- 139 Hvad man kan se i gamle Marinekalendere. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1921.
- 140 Søunderofficerernes og Flaadens Underofficersskolers Historie, J. Sørensens. Kbv. 1.958.
- 140 Valkyrien og dens sidste togt. G. Østen. Kbv. 1959.
- 140 Mit Livs Logbog. F. H. Kjølens. Kbv. 1957.
- 141 Kaptajnløjtnant O. C. Hammer. R. Hammer. Kbv. 1928.
- 142 Søunderofficerernes og Flaadens Underofficersskolers Historie. J. Sørensens. Kbv. 1958.
- 142 f. a. Kommandørkaptajn H. G. S. Ørsted. (1387).
- 142 Admiral van Dockum's Livserindringer. W. A. Carstensen. Kbv. 1893.
- 142 f. a. Kommandørkaptajn H. F. Kiær. (1402).
- 143 f. a. Kommandørkaptajn H. F. Kiær. (1402).
- 144 Gamle Minder og Historier (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 144 Beretning om Corvetten GALATHEA's Reise omkring Jorden 1845, 46 og 47. Steen Bille. Kbv. 1849. I. del.

- 144 Korvetten DAGMAR's Togt til de vestindiske Farvande. 1861-62. J. Holm. Kbv. 1863.
- 145 Viceadmiral Edouard Suenson. O. Liitken. Kbv. 1888.
- 145 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 145 Orlogsgaster. R. Jensen. Kbv. 1926.
- 146 Erindringer om Jerichau og Thorvaldsen ombord i Fregatten ROTA 1838. A. Wilde. Kbv. 1884.
- 146 Gamle Minder og Historier. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1923.
- 146 Gamle Minder og Historier. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1923.
- 146 »Deviationen« kaldes den afvisning, som et skibs jernmasse fremkalder i skibets kompasser. Den ophæves delvis ved hjælp af kontramagneter, men da selvfølgelig kun indenfor samme skib. I træskibenes tid spillede dette forhold ingen eller ringe rolle.
- 147 Gamle Minder og Historier. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1923.
- 147 f. a. Kontreadmiral F. Gold. (1284).
- 147 Himmel og Hav. A. Juel. Kbv. 1948.

4. kapitel

- 149 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 149 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 149 Matrosen. Chr. Winther. Kbv. 1832.
- 149 Kaptajn S. A. L. Klixbull. (1192).
- 149 »Lægdsrullemand« kaldtes en indkaldt, ikke sømandsudannet orlogsgast.
- 150 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell. Kbv. 1950.
- 151 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell. Kbv. 1950.
- 152 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell. Berlingske Aftenavis. 12. september 1953.
- 152 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell. Berlingske Aftenavis 14. marts 1953.
- 154 »Bjærgemerset« er en redningskrans med stage og et lille flag, som skildvagten, der er posteret herved, skal kaste udenbords, hvis en mand falder overbord.
- 154 Søunderofficerernes og Flaadens Underofficersskolers Historie. J. Sørensens. Kbv. 1958.
- 155 Fredags Klubben. Berlingske Tidende. 5. oktober 1958.

- 155 »Falderebsrepos« er falderebstrappens vandrette afsatser.
- 155 Kaptajn A. Topsøe-Jensen (1314).
- 155 »Bakstørn« har den, der henter mad til sin »Bakke« eller til den lille gruppe af mandskabet, der spiser sammen ombord i et orlogsskib.
- 155 Orlogsgaster. R.Jensen. Kbv. 1926.
- 155 f. a.: Kaptajn G. M. T. Gold. (1241).
- 156 f. a.: Kaptajn Aa. Bojesen. (1307).
- 156 Kaptajn V. Clausen. (1330).
- 156 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell, Berlingske Aftenavis 7. december 1957.
- 156 Kaptajnerne L. Dornonville de la Cour (1313) og C. A. Broberg (1325).
- 157 Premierløjtnant H. G. Bildsøe (1377).
- 158 Tilbageblik, (manuskript). P. E. Saabye. Kbv. 1928.
- 158 Kaptajn P. Hersting (1263).
- 159 Under Dannebrog. Fra Hav og Havn. Januar 1959.
- 160 Orlogskaptajn P. Lembcke (1363).
- 160 Uoversættelig ordspil. Sperrbrecher = minestryger, Verbrecher = forbryder.
- 161 Orlogskaptajn J. Teisen (1490).

5. kapitel

- 163 Nyboder og dets Beboere. H. D. Lind. Kbv. 1882.
- 163 Den danske Marine 1814-48. Bind II. J. H. Schultz. Kbv. 1932.
- 163 Vor Sømagts Historie. O. Eidem, O. Liitken. Kbv. & Kristiania. 1904.
- 163 f. a.: Kommandørkaptajn H. F. Kiær (1402).
- 164 Til Orlogs. Sv. Søvant. Kbv. 1865.
- 164 De første rækkehuse i Danmark. H. Holder. Berlingske Tidende, 25. januar 1959.
- 165 Gamle Minder og Historier. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1923.
- 165 f. a.: Kommandørkaptajn H. F. Kiær (1402).
- 165 f. a.: Kommandørkaptajn K. H. G. V. Hertz (1499).
- 166 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 166 f. a.: Kaptajn R. H. Kjølsten (1228).
- 166 Mit Livs Logbog. F. H. Kjølsten. Kbv. 1957.
- 166 »Tappenstreg« (tysk Zapfenstreich) eller »Retræten« er et militært signal fra trediveårskrigen tid, som betyder at mandskabet skal til køjs eller være i deres kvarter.
- 166 »Tapto« er hollandsk og betød at tappen skulle slås i tøndens, d. v. s., at det var køjetid. Tapto blæses endnu i marinen om aftenen af en

- hornblæser. Det nævnte optog i Nyboders gader ophørte omtrent samtidig med, at voldene omkring det gamle København blev sløjft.
- 166 Østerbro fra Toldbodvej til Vibenshus. K. Bokkenheuser. Kbv. 1916.
- 168 f. a.: Kaptajn R. H. Kjølser (1228). Løjtnanterne var C.-J. Petersen (1184), O. J. M. Kofoed-Hansen (1185) og F. L. H. Hammer (1186).
- 168 Nyboder og dets Beboere. H. D. Lind. Kbv. 1882.
- 168 Admiral van Dockum's Livserindringer. W. A. Carstensen. Kbv. 1893.
- 169 f. a.: Civilingeniør H. H. Kjølser.
- 169 Kommandørkaptajn, Baron Juel-Brockdorff (1340).
- 169 Kaptajn, Baron Schaffalitzky de Muckadell. (1333).
- 170 Gamle Minder og Historier. V. J. Schoustrup. T. f. S. 1923.
- 170 Nyboderfolket. O. Aistrup, Ch. Christensen. Kbv. 1930.
- 170 Gamle Minder og Historier. (Manuskript). V. J. Schoustrup. Kbv. 1923.
- 170 Orlogsgaster. R. Jensen. Kbv. 1926.
- 170 i. o.: Tiderne skifter.
- 171 Nogle Oplevelser og Historier. (Manuskript). V. Nielsen. Kbv. 1945.
- 173 Nogle Oplevelser og Historier. (Manuskript). V. Nielsen. Kbv. 1945.
- 173 Lidt Humør. Under Dannebrog. Januar 1956.
- 174 Phantaspillet og Eventyret Hyldemor. H. C. Andersen. Kbv. 1851.

6. kapitel

- 175 »Orlog« kommer af det hollandske: Oorlog, som betyder: krig til søs.
- 175 Kommandør Paludans Erindringer. Memoirer og Breve. Jul. Clausen, P. Rist. Kbv. 1908.
- 175 Svundne Tider II. A. G. Drachmann. Kbv. 1943.
- 175 Nyboderfolket. O. Aistrup, Ch. Christensen. Kbv. 1930.
- 176 Livet i Nyboder 1826-1852. E. N. Jensen ved H. F. Kiær. Kbv. 1956.
- 176 Mit Livs Begivenheder. H. B. Dahlerup 1815-48. Kbv. 1909.
- 176 Fra Sø og Land. A. Wilde. Kbv. 1891.
- 177 »Parole« eller »Ordet« var som regel et stednavn, hvormed en officer gav sig til kende overfor den vagt el. lign. han inspicerede. »Feltraabet« var et kendingsord, i almindelighed et personnavn, som tjente til at skelne landsmænd fra fjende. Som regel gjaldt begge dele for et døgn ad gangen.
- 177 Ved Frederik VI's død i 1839 ophørte dette militære skuespil med kongeparol m. m., men lige op til begyndelsen af 1900-tallet udsendte den kommanderende admiral og general skriftlig parole og feltråb til underlagte myndigheder.
- 178 Skibssergent ændredes senere til banjermester.
- 178 f. a.: Kommandørkaptajn H. F. Kiær (1402).

- 179 f. a.: Premierløjtnant N. K. H. F. Bonde (1346).
- 180 Hvor hedder hvem hvad? Børsen. 8. november 1959.
- 180 Fredagsklubben. Berlingske Tidende. 28. september 1958.
- 180 i. o.: »Tag alle NATO's 74 admiraler og spær bælteerne med dem«.
- 180 Den gamle Kommandør fortæller. C. Schaffalitzky de Muckadell. Berlingske Aftenavis. 6. december 1952.
- 181 Den tapre Landsoldat. P. Chr. Faber. Kbv. 1848.

7. kapitel

- 183 »Finkenet« kommer af det hollandske: Vinken-net, som betyder Finke-rede. Finkenettet er et rum langs skanseklædningen (rælingen) på øverste dæk, som tidligere anvendtes til henstuvning af besætnin-gens hængekøjer om dagen og samtidig dannede en vis beskyttelse mod kanonkugler.
- 183 Anekdote. Norsk Tidsskrift for Sjøvesen. Horten. 1953.
- 183 »Glas« er et udtryk, der til søs anvendes om klokkeslettet inden for en vagt på ialt fire timer. Hver halve time angives ved slag på skibs-klokken, f. eks. slås: eet glas kl. 0.30, to glas kl. 1.00 o. s. v. op til ot-te glas, som er kl. 4, 8 eller 12. Glasslagningen stammer fra tiden, da man brugte timeglas, der løb ud efter en halv time.
- 183 Anekdote. Norsk Tidsskrift for Sjøvesen. Horten 1953.
- 184 Et slotsbal i Oslo. Akkurat. Oslo. Januar 1958.
- 184 Anekdote. Norsk Tidsskrift for Sjøvesen. Horten 1954.
- 184 Kungl. Sjökrigsskolan 1867-1942. Eskilstuna. 1942.
- 185 Kungl. Sjökrigsskolan 1867-1942. Eskilstuna. 1942.
- 185 Erindringer om Jerichau og Thorvaldsen ombord i Fregatten ROTA 1838. A. Wilde. 1884.
- i. o.: »Jo, din lømmel – se så at få det hejst!«
- 185 Sol og Smil. Norsk Tidsskrift for Sjøvesen. Horten 1957.
- 186 Fabulous Admirals. G. L. Lowis. London. 1957. Putnam & Co. Pub-lishers.
- 186 Fabulous Admirals. G. L. Lowis. London. 1957. Putnam & Co. Pub-lishers.
- 186 Fabulous Admirals. G. L. Lowis. London. 1957. Putnam & Co. Pub-lishers.
- 187 Three Corvettes. N. Monsarrat. London 1945.
- 188 Fabulous Admirals. G. L. Lowis. London. 1957. Putnam & Co. Pub-lishers.
- 188 i. o.: »Skal gammelt venskab glemmes bort og aldrig huskes mer – vor kok er faldet udenbords

- han ligger 14 miles agterude!»
(De to første linier er fra en gammel skotsk folkevisе).
- 188 Life of Lord Fischer. Admiral of the Fleet. R. H. Bacon. London 1929.
i. o.: »Det kan være revnende ligegyldigt, hvilken rang admiralitetet
ønsker at tildele Dem, Brown, og jeg blæser på, om De går før eller
efter mig ind i messen til middag, men eet er jeg sikker på, Brown,
og det er, at min moder vil aldrig indbyde Deres moder til eftermid-
dagste«.
- 188 Norsk Tidsskrift for Sjøvesen. Horten 1960. Små trekk om tradisjon.
Kommandørkaptajn T. K. Olafsen.
- 188 »Havelock« er er slags kappe uden ærmer, som var opkaldt efter den
engelske general Henry Havelock.
- 189 Fabulous Admirals. G. L. Lowis. London. 1957. Putnam & Co. Pub-
lishers.
- 190 Life of Lord Fischer. Admiral of the Fleet. R. H. Bacon. London 1929.
i. o.: Uoversættelig ordspil, animals = dyr, admirals = admiraler.
- 190 Position. Berlingske Aftenavis. 22. juli 1955.
- 190 Sequel to Taranto. The Guardian. Manchester. 23. november 1959.
i. o.: »Åh, ja, nu husker jeg, at jeg mødte Deres moder for omtrent 18
år siden«.
- 190 SHAPE er forkortelse af: Supreme Headquarters Allied Powers Euro-
pe.
- 190 Uoversættelig ordspil: shape = former, arms = våben eller = arme.
f. a.: Kommandørkaptajn A. Helms (1525).
- 190 i. o.: »Hvad agter De at gøre nu?« »Købe en gård på landet!«
f. a. Lieutenant P. Staddon. R. N.
- 191 i. o.: »Krigsret! Ikke tale om, jeg køber dem et nyt skib!«
f. a.: Orlogskaptajn R. Scheen. Kgl. Norske Marine.
- 191 Marginen. Information. 19. august 1959.
- 192 i. o.: »Det er heldigt, at de nu ikke kan forfremme mig mere – en stri-
be til på ærmet, og jeg kunne ikke mere krumme armen for at tage
en drink!«
- 192 i. o.: »Selvfølgelig er der undtagelser, men som hovedregel kan jeg si-
ge, at jeg aldrig har tillid til en militær, som hverken ryger eller dri-
ker«. Admiral Halsey's Story. J. Bryan. New York. 1947.
- 192 Admiral Halsey's Story. J. Bryan. New York. 1947.
i. o.: Jeg har drukket Dig til i venners kreds, jeg har drukket Din skål
alene, jeg har drukket for Dit helbred saa mangen gang, at jeg
næsten har ødelagt mit eget«.
- 192 i. o.: »Til en overordnet chefs værste problemer hører politikere, ud-
sendte korrespondenter, og sidst, men ikke mindst kvindelige
»velfærdshyæner«. Disse trænger sig nemlig alle på i forvisning om,

- at deres besøg er en »moralisk faktor«, eller at de er berettiget til at »se sagen inde fra«.
- 192 i. o.: »Halsey! Jeg vil gå gennem ild og vand for den gamle kanalje.«
- 192 i. o.: »Unge mand, så gammel er jeg nu heller ikke!« Admiral Halsey's Story. J. Bryan. New York. 1947.
- 193 Paa Togt med Russerne. W. A. Carstensen. Kbv. 1884.
- 194 f. a.: Captain A. H. Graubart. U. S. N.
- 194 Admiral van Dockum's Livserindringer. W. A. Carstensen. Kbv. 1893.
- 194 Mellem franske Kammerater. W. A. Carstensen. Kbv. 1894.
- 194 i. o.: »Åh, kære frue, det er et *lidt* for indiskret spørgsmål!«
- 195 Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
- 195 Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
- 195 Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
i. o.: »Af hvilken grund har Deres kadetter egentlig ved deres påklædning ærgret de arme nonner sådan?« »Deres kejserlige majestæt er ikke helt rigtig informeret. Jeg er bange for, at der overhovedet ikke har været tale om nogen påklædning!«
- 196 i. o.: »Hvem er den ældre herre? Åh, ja vel,... jeg kender ham ikke!«
- 196 »Hvilket pænt billede. Hvem er den kraftige dame? – Det er hendes majestæt dronningen. Åh, ja vel ..., jeg kender hende ikke!«
Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
- 196 »Enogtyve-toogtyve-treogtyve«,
»Fireogtyve-femogtyve-seksogtyve«,
Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
- 197 Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
- 197 Splissen und Knoten. P. E. Eiffe. Wilhelmshafen. 1951. Hera Verlag.
- 197 The Mirror of the Sea. J. Conrad. Leipzig. 1939.

Tegninger

<i>Tekst</i>	<i>Tegnerens navn. Kilde.</i>	<i>Side</i>
Omslagstegning.	Bo Bojesen, 1960	99
Tillader Hr. Lieutenanten, at		
Solen går ned?	Bo Bojesen, 1960	109
Incognito	F.H.Eibe, C.Simonsen. »Knas« 1891.	111
Jøhnke og Fallesen.	»Punch«, maj 1892.	112
Søe-Cadetter, 1822	Beklædningsmagasinet, Holmen	117
Commandeur, 1848.	Beklædningsmagasinet, Holmen	121
Må jeg så være her!	Bo Bojesen, 1960	125
Rigsadmiral Peder Skram		
vågner op til dåd	Bo Bojesen, 1960	133
Svømme og svømme	Bo Bojesen, 1960	141
En Knude, Hr. Admiral!	Raymond Peynet. »Information«, 29.-30. november 1958.	148
Altid stram korrekt	Herluf Jensenius. »Den gamle Komman- dør fortæller«. G. Schaf-falitzky de Muckadell. Berlingske Forlag 1950.	153
En »balle«	Norman Mansbridge. Marinemusæet. Horten. Norge, 1960	157
Du danskes vej.	Bo Bojesen. »Politiken« 19. juni 1954	162
Kaptajnsfruen i Nyboder	Bo Bojesen, 1960	167
Køb en kanon og begynd		
for dig selv	Axel Thiess. »Klods Hans«, 26. maj 1901.	171
I krig og kærlighed.	Bo Bojesen. »Politiken« 27. oktober 1959	174
Hilsepligten	Bo Bojesen, 1960	179
Admiral. R. N.	Bo Bojesen. »Politiken« 4. september 1958	187
»Det er den sorteste løgn, hr. kaptajn...«	Capt. Jack Broome. »Fabulous Admi- rals«. G. L. Lowis. Publ. Putnam & Go., London 1957	189
Een højere	H. M. Bateman. 1917. Humor og Satire. Thanning og Appel. Kbv. 1946	191
Med løst krudt	Bo Bojesen. »Politiken« 18. septem- ber 1957	193
Sluttegning	Bo Bojesen, 1960	197

Steen Splittorff Ovesen (f. 1943) Orlogskaptajn, midl. Kommandørkaptajn. Gennemgået Søværnets Officersskole Intendanturuddannelse. Sejlende tjeneste 1971-1975. Derefter Forsvarsstaben, Grønlands Kommando, sejlende tjeneste 1980-81, Forsvarsstaben, Flådestation Frederikshavn, SOK og atter Forsvarsstaben. I 1986 Senior Foreign Officers's Supply Course ved US Navy, Washington D.C. Fra November

1999 til Februar 2002 ved NATOs Hovedkvarter i Bruxelles som Deputy Program Manager ved NATO Transatlantic Advanced Radar, Project Definition Office. Fra Februar 2002: Head, Admin. Section ved Alliance Ground Surveillance Support Staff i Bruxelles. I Persiske Golf 1990 med det norske inspektionsskib 'Andenes'. Senere i Sydafrika som søværns repr. i forbindelse med dansk værftsindustri fremstød. Orlov fra søværnet to gange. Direktør for Nexø Værft A/S, senere formand for bestyrelsen. Salgsdirektør, HMK Innovation A/S. S. Ovesen har siden skoletiden aktivt dyrket New Orleans jazz og swing musik som basunist og trompetist. Han betegner sig selv som en musiker, der, når han er bedst, er udmærket uden at være fremragende, og når han er dårligst, er svag uden at være direkte rædselsfuld. Ved Copenhagen Jazz Festival 1999 optrådte han med sit eget orkester i Vognporten i København.

Frits Hammer Kjølse (1893-1985), kontre-admiral. Gjorde 1939-41 som kommandørkaptajn tjeneste som marineattaché i Berlin og spillede her en central rolle i forbindelse med advarslerne om det tyske angreb på Danmark og Norge. Deltog som stabschef i Kystflåden i flådens sænkning 29. august 1943. Ledede derefter den Danske Brigades marineafdeling i Sverige frem til befrielsen og blev marine-

attaché i USA og Canada 1946-49, inden han sluttede sin karriere i 1951-55 som kontreadmiral og chef for Grønlands Kommando.

ISBN 87-7244-025-2

9 788772 440255